

Starostwo Powiatowe w Parczewie
Ul. Warszawska 24
21-200 Parczew

**RAPORT Z REALIZACJI
PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO
ZA LATA 2023-2024**

Lublin, październik 2025 r.

Główni autorzy opracowania:
„EKO-GEO” Michał Smuszkiewicz
z zespołem

EKO-GEO Michał Smuszkiewicz

Adres biura: 36-110 Majdan Królewski, ul. Strażacka 6

tel.: +48 699 712 046

email: info@ekogeo.com.pl,

SPIS TREŚCI

1.Wprowadzenie	5
1.1.Podstawa prawna.....	5
1.2.Przedmiot opracowania	5
1.3 Cel i zakres opracowania	5
1.4 Materiały wykorzystane do opracowania Raportu	6
1.5 Instrumenty i akty prawne	7
2.Ogólna charakterystyka powiatu parczewskiego	9
2.1 Położenie i podział administracyjny	9
2.2.Położenie poszczególnych gmin z terenu powiatu parczewskiego	13
2.3 Demografia.....	17
2.4.Infrastruktura	19
2.5. Gospodarka.....	23
3.Aktualny stan środowiska na terenie powiatu parczewskiego	26
3.1.Powietrze atmosferyczne.....	26
3.2.Wody powierzchniowe i podziemne	31
3.2.1 Wody powierzchniowe	31
3.2.2.Wody podziemne	39
3.3 Gospodarka odpadami	40
3.4. Energetyka	61
3.5.Hałas	64
3.6.Pole elektromagnetyczne	70
3.7.Przyroda.....	74
4.Kierunki działań ujęte w Programie Ochrony Środowiska dla powiatu parczewskiego przewidziane do realizacji w latach 2023-2024	116
4.1.Działania w zakresie klimatu i powietrza	118
4.2 Działania w zakresie klimatu akustycznego.....	136
4.3.Działania w zakresie gospodarki wodno – ściekowej	145
4.4.Działania w zakresie ochrony przed hałasem.....	156
4.5.Działania w zakresie gospodarki odpadami.....	156
4.6.Działania w zakresie ochrony gleb i powierzchni ziemi	160
4.7.Działania w zakresie ochrony, zagospodarowania krajobrazu i przyrody	161
4.8 Działania w zakresie edukacji ekologicznej	176
4.9 Działania w zakresie przeciwdziałaniu poważnym awariom.....	185
5. Ocena przydatności programu i sprawozdania	187
6. Wpływ instrumentów na realizację programu	188
6.1. Instrumenty prawne	188
6.2.Instrumenty finansowe i ekonomiczne	189
6.3.Instrumenty społeczne	189
6.4.Instrumenty planistyczne i strategiczne	190

6.5.Instrumenty edukacyjne i informacyjne	191
6.6.Instrumenty organizacyjne i instytucjonalne	192
Spis tabel	194
Spis map	195
Spis rysunków	195

1.Wprowadzenie

1.1. Podstawa prawna

„Raport z realizacji Programu Ochrony Środowiska dla powiatu parczewskiego opracowano zgodnie z art. 18 ust. 2 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2024, poz.54 z późn. zm.), *który zobowiązuje organ wykonawczy gminy do sporządzania co 2 lata raportu z wykonania programu.*

Raport zawiera podsumowanie działań podjętych dla realizacji zadań i osiągnięcia celów nakreślonych w Programie ochrony środowiska z 2021 roku.

1.2. Przedmiot opracowania

Przedmiotem niniejszego Raportu jest ocena działań wykonanych w ramach „Programu ochrony środowiska dla powiatu parczewskiego na lata 2021 – 2024”. Program ten jest narzędziem realizacji polityki ekologicznej Państwa na terenie powiatu parczewskiego i określa:

1. stan i tendencje zmian środowiska przyrodniczego oraz źródła przeobrażeń środowiska naturalnego,
2. kierunki działań w perspektywie długoterminowej na 10 lat w zakresie: ochrony klimatu i jakości powietrza, zagrożenia hałasem, zagrożenia polami elektromagnetycznymi, gospodarowania wodami, gospodarki wodno – ściekowej, gospodarowania zasobami geologicznymi, gospodarowania glebami, gospodarki odpadami i zapobiegania powstawaniu odpadów, ochrony zasobów przyrodniczych, zagrożeń poważnymi awariami,
3. środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.

Program jest dokumentem strategicznym i stanowi podstawę wyboru priorytetów o znaczeniu powiatowym, wyznaczających program inwestycyjny w zakresie ochrony środowiska.

1.3 Cel i zakres opracowania

Przepisy ustawy Prawo ochrony środowiska, nie określają wymagań dotyczących zakresu i formy raportu z realizacji Programu ochrony środowiska. Głównym celem niniejszego opracowania jest ocena realizacji wdrażania przyjętych w Programie priorytetów i celów ekologicznych oraz działań podjętych w zakresie ochrony środowiska, a także poniesionych kosztów i źródeł finansowania.

1.4 Materiały wykorzystane do opracowania Raportu

Informacje i dane wykorzystane przy opracowaniu niniejszego „**Raportu z realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Parczewskiego za lata 2023–2024**” pochodzą z różnorodnych źródeł, obejmujących zarówno instytucje samorządowe, jak i organy administracji publicznej, jednostki organizacyjne oraz ogólnodostępne bazy danych.

Podstawę merytoryczną raportu stanowiły dane przekazane przez:

- **Starostwo Powiatowe w Parczewie** – koordynujące realizację zadań w zakresie ochrony środowiska na poziomie powiatowym,
- **Urzędy Gmin:** Dębowa Kłoda, Jabłoń, Milanów, Parczew, Podedwórze, Siemień i Sosnowica – dostarczające informacji o działaniach środowiskowych realizowanych na szczeblu lokalnym,
- **Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Parczewie** – w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, odpadami oraz systemu ciepłowniczego,
- **Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Parczewie** – w zakresie funkcjonowania lądowiska dla śmigłowców sanitarnych i aspektów związanych z hałasem lotniczym,
- **Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Parczewie** – w zakresie interwencji środowiskowych oraz działań ratowniczo-gaśniczych,
- **Elenger Dystrybucja Sp. z o.o.** – w zakresie rozwoju i eksploatacji sieci gazowniczej,
- **Nadleśnictwo Parczew (Lasy Państwowe)** – w zakresie gospodarki leśnej i ochrony zasobów przyrodniczych,
- **Placówki oświatowe z terenu powiatu parczewskiego** – w zakresie realizacji działań edukacji ekologicznej.
- Dodatkowo wykorzystano dane statystyczne i informacje pochodzące z: strony **Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Lublinie (WIOŚ)** – dotyczące stanu środowiska,
- **Głównego Urzędu Statystycznego (GUS)** oraz **Urzędu Statystycznego w Lublinie**,
- baz i publikacji **Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ)**, **Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (RDOŚ)** oraz **WIOŚ**,
- **ogólnodostępnych materiałów publikowanych na stronach internetowych** instytucji publicznych i branżowych.

Zgromadzone materiały umożliwiły dokonanie rzetelnej oceny stanu środowiska na terenie powiatu, identyfikację kluczowych problemów ekologicznych oraz wskazanie kierunków dalszych działań w zakresie ochrony środowiska.

1.5 Instrumenty i akty prawne

Instrumentami zapewniającymi przestrzeganie zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska przez podmioty korzystających ze środowiska są przepisy prawne i administracyjne, dające kompetencje poszczególnym jednostkom administracji rządowej lub samorządowej.

Zagadnienia dotyczące ochrony środowiska są uregulowane szeregiem aktualnie obowiązujących ustaw i rozporządzeń m.in.:

- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2024, poz. 1112).
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2024, poz. 54 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. 2024 poz. 1087 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2024, poz. 1478).
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2024 poz. 1130 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2024 poz. 1292),
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. 2023 poz. 1587 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. 2024 poz. 399 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2016 poz. 1956).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. 2014, poz. 1923).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. 2016, poz. 71).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2022 poz. 2380).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. 2014, poz. 1409).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2021, poz. 845).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2010, Nr 16, poz. 87).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 marca 2018 r. w sprawie standardów emisyjnych dla niektórych rodzajów instalacji, źródeł spalania paliw oraz urządzeń spalania lub współspalania odpadów (Dz. U. 2019, poz. 1806).

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2014 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody (Dz. U. 2019, poz. 2286).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. 2014, poz. 112).
- Uchwała nr XXXVII/607/2013 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 25 listopada 2013 r. w sprawie przyjęcia „Programu ochrony powietrza dla strefy lubelskiej”.

Istotne znaczenie dla prawodawstwa polskiego mają również:

- dyrektywy Unii Europejskiej dotyczące całości zagadnień ochrony środowiska,
- dyrektywy Unii Europejskiej dotyczące całości zagadnień gospodarki odpadami,
- wytyczne Komisji Unii Europejskiej zawarte w tzw. „Zielonej Karcie” wydanej w Brukseli w 1990 r. i w „Nowej Karcie Ateńskiej” z 2003 r. (dot. kształtowania nowej zabudowy).

2.Ogólna charakterystyka powiatu parczewskiego

2.1 Położenie i podział administracyjny

Powiat parczewski został powołany dnia 13 listopada 1954 roku w województwie lubelskim, jako jeden z pierwszych powiatów utworzonych tuż po wprowadzeniu gromad w miejsce dotychczasowych gmin (29 września 1954 r.) jako podstawowych jednostek administracyjnych PRL. Na powiat parczewski złożyły się 1 miasto i 15 gromad, które wyłączono z dwóch ościennych powiatów w tymże województwie:

z powiatu włodawskiego:

- miasto Parczew;
- gromady Chmielów, Dębowa Kłoda, Jedlanka, Kodeniec, Plebania Wola, Sosnowica i Tyśmienica.

z powiatu radzyńskiego:

- gromady Działyń, Gęś, Jabłoń, Jezioro, Milanów, Przewłoka, Rudno i Siemień.

Po zniesieniu gromad i reaktywacji gmin z dniem 1 stycznia 1973 roku powiat parczewski podzielono na 1 miasto i 7 gmin:

- miasto Parczew;
- gminy Dębowa Kłoda, Jabłoń, Milanów, Parczew, Siemień, Sosnowica i Uścimów.

Po reformie administracyjnej obowiązującej od 1 czerwca 1975 roku terytorium zniesionego powiatu parczewskiego włączono głównie do nowo utworzonego województwa białkopodlaskiego, oprócz gminy Sosnowica, którą włączono do województwa chełmskiego i gminy Uścimów, która weszła w skład województwa lubelskiego.

Wraz z reformą administracyjną z 1999 roku przywrócono w województwie lubelskim powiat parczewski o kształcie i podziale administracyjnym zbliżonym do wyglądu z 1975 roku, jedynie gminę Uścimów przyłączono do powiatu lubartowskiego, a miasto i gminę Parczew połączono 1 stycznia 1992 roku we wspólną gminę miejsko-wiejską Parczew.

Powiat Parczewski położony jest w północnej części województwa lubelskiego. Obejmuje obszar 95220 ha, tj. 952 km². Jest on jednym z 24 powiatów województwa lubelskiego wschodniej części. Sąsiaduje od północnego zachodu z powiatem radzyńskim, od południowego zachodu z powiatem lubartowskim, od południa z powiatem łęczyńskim, od wschodu z powiatem włodawskim i od północy z powiatem białkopodlaskim.

Mapa 1 Położenie Powiatu Parczewskiego na tle województwa lubelskiego

Źródło: Opracowanie własne

Powiat składa się z siedmiu gmin (dane z 2024 roku z GUS):

1. Gmina Dębowa Kłoda (Gmina wiejska) (powierzchnia 18 839 ha tj. 188 km²);
2. Gmina Jabłoń (Gmina wiejska)(powierzchnia 11 035 ha tj. 110 km²);
3. Gmina Milanów (Gmina wiejska) (powierzchnia 11 672 ha tj. 117 km²);
4. Gmina Parczew (Gmina miejsko-wiejska) (powierzchnia 14 680 ha, tj. 147 km²);
5. Gmina Podedwórze (Gmina wiejska) (powierzchnia 10 713 ha tj. 107 km²);
6. Gmina Siemień (Gmina wiejska) (powierzchnia 11 121 ha tj. 111 km²);
7. Gmina Sosnowica (Gmina wiejska) (powierzchnia 17 159 ha, tj.172 km²).

Mapa 2 Położenie gmin w Powiecie Parczewskim

Źródło: www.gminy.pl

Tabela 1 Powierzchnia poszczególnych gmin Powiatu Parczewskiego (stan na rok 2023 i 2024)

Lp.	Gmina	Rodzaj gminy	Liczba sołectw	Powierzchnia [km ²]	Liczba mieszkańców 2023	Liczba mieszkańców 2024
1.	Dębowa Kłoda	Wiejska	20	188	3 584	3 557
2.	Jabłoń	Wiejska	12	110	3 523	3 465
3.	Milanów	Wiejska	12	117	3 369	3 324
4.	Parczew	Miejsko- Wiejska	19	147	13 702	13 572
5.	Podedwórze	Wiejska	13	107	1 497	1 469
6.	Siemień	Wiejska	21	111	4 281	4 195
7.	Sosnowica	Wiejska	14	172	2 267	2 250
	Powiat Parczewski				32 223	31 832

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największą pod względem powierzchni jednostką administracyjną w powiecie parczewskim jest **Gmina Parczew** – o powierzchni **147 km²**, natomiast najmniejszą **Gmina Podedwórze** – **107 km²**. Tym samym Gmina Parczew charakteryzuje się również **największą liczbą mieszkańców**, podczas gdy **najmniej osób zamieszkuje Gminę Podedwórze**. Z analizy danych demograficznych wynika, że w latach **2023–2024** odnotowano **spadek liczby ludności** w całym powiecie parczewskim. W **2023 roku populacja wynosiła 32 223 osoby**, natomiast w **2024 roku zmniejszyła się do 31 832 osób**, co potwierdza utrzymujący się trend depopulacyjny charakterystyczny dla regionów o przewadze obszarów wiejskich.

Mapa 3 Podział Powiatu Parczewskiego na gminy

Źródło: www.gminy.pl

2.2. Położenie poszczególnych gmin z terenu powiatu parczewskiego

Gmina Dębowa Kłoda Gmina Dębowa Kłoda położona jest w północno-wschodniej części województwa lubelskiego, w powiecie parczewskim. To gmina wiejska o charakterze rolniczo-leśnym, obejmująca rozległe tereny o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Graniczy z gminami: Jabłoń i Podedwórze od północy, Wiryki i Stary Brus od wschodu, Sosnowica i Stary Uścimów od południa oraz Parczew od zachodu.

Siedzibą władz gminy jest miejscowość **Dębowa Kłoda**, położona w odległości ok. **65 km od Lublina i Białej Podlaskiej** oraz ok. **200 km od Warszawy**.

W skład administracyjny gminy wchodzi **20 sołectw**: Bednarzówka, Białka, Chmielów, Dębowa Kłoda, Hanów, Kodeniec, Korona, Krzywowierzba-Kolonia, Leitnie, Lubiczyn, Makoszka, Marianówka, Nietiahy, Pachole, Plebania Wola, Stępków, Uhnin, Wyhalew, Zadębie i Żmiarki.

Teren gminy charakteryzuje się **wysokimi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi**, typowymi dla obszaru Polesia Lubelskiego. Znaczna część gminy objęta jest formami ochrony przyrody – **obszary Natura 2000**, co nadaje jej wyjątkowy charakter ekologiczny. Występują tu liczne kompleksy leśne, torfowiska i tereny podmokłe, stanowiące siedliska wielu rzadkich gatunków roślin i zwierząt.

Gmina posiada **dobrze rozwiniętą sieć dróg lokalnych** oraz **dostęp do internetu szerokopasmowego**, co sprzyja rozwojowi małej przedsiębiorczości, turystyki wiejskiej oraz rekreacji. Dzięki połączeniu walorów przyrodniczych i spokojnego środowiska życia stanowi atrakcyjny obszar dla mieszkańców i osób poszukujących kontaktu z naturą.

Gmina Jabłoń położona jest w północnej części województwa lubelskiego, w powiecie parczewskim. Podobnie jak cały powiat, należy do obszaru pogranicza polsko-białoruskiego, co nadaje jej charakter przygraniczny i sprzyja współpracy transgranicznej. Najbliższe przejścia graniczne znajdują się w Sławatyczach (ok. 40 km) oraz Terespolu (ok. 75 km). Gmina graniczy:

- od **zachodu** – z Gminą **Milanów**,
- od **północy** – z Gminą **Wisznice** (powiat bialski),
- od **wschodu** – z Gminą **Podedwórze**,
- od **południowego wschodu** – z Gminą **Dębowa Kłoda**,
- od **południowego zachodu** – z Gminą **Parczew**.

Siedzibą władz jest miejscowość **Jabłoń**, położona w odległości około **88 km od Lublina, 200 km od Warszawy** oraz **50 km od Białej Podlaskiej**.

W skład administracyjny gminy wchodzi **12 sołectw**: Dawidy, Gęś, Holendernia, Jabłoń, Kalinka, Kolano, Kolano-Kolonia, Kudry, Łubno, Paszenki, Puchowa Góra i Wantopol.

Gmina ma charakter rolniczy, z dominującym udziałem użytków rolnych i niewielkimi kompleksami leśnymi. Przeważają tu gleby klasy IV i V, a krajobraz tworzą rozległe równiny typowe dla Polesia Lubelskiego.

Na terenie gminy zlokalizowany jest obszar Natura 2000 „Zbiornik Podedwórze” (PLH060094), który obejmuje sztuczny zbiornik wodny wraz z przyległymi terenami podmokłymi i łąkowymi. Obszar ten stanowi cenne siedlisko dla ptaków wodno-błotnych oraz gatunków chronionych roślin i zwierząt, przyczyniając się do zachowania różnorodności biologicznej regionu. Dzięki czystemu środowisku, niskiej presji przemysłowej oraz rosnącemu znaczeniu turystyki przyrodniczej i agroturystyki, Gmina Jabłoń stanowi obszar o dużym potencjale dla rozwoju zrównoważonego, opartego na wykorzystaniu lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych.

Gmina Milanów położona jest we wschodniej Polsce, w północnej części województwa lubelskiego, w granicach prowincji fizycznogeograficznej Polesie Lubelskie, na terenie mezoregionu Równina Parczewska. To gmina o charakterze typowo rolniczym, stanowiąca część powiatu parczewskiego.

Przez teren gminy przebiegają ważne szlaki komunikacyjne:

- droga krajowa nr 63, prowadząca w kierunku przejścia granicznego w Sławatyczach,
- droga wojewódzka nr 813, łącząca Lublin – stolicę województwa – z Białą Podlaską.

Gmina Milanów, podobnie jak cały powiat parczewski, należy do obszaru pogranicza polsko-białoruskiego, z najbliższymi przejściami granicznymi w Sławatyczach (ok. 54 km) oraz Terespolu (ok. 91 km).

Sąsiaduje:

- od południa z gminą miejsko-wiejską Parczew,
- od wschodu z gminą Jabłoń,
- od północy z gminą Komarówka Podlaska (powiat radzyński),
- od zachodu z gminą Wołyń (powiat radzyński).

W skład administracyjny gminy wchodzi 12 sołectw: Cichostów, Czeberaki, Kopina, Kostry, Milanów, Okalew, Radcze, Rudno Pierwsze, Rudno Drugie, Rudno Trzecie, Rudzieniec oraz Zieleniec.

Na terenie Gminy Milanów znajdują się cenne obszary chronione, w tym **rezerwat przyrody „Czarny Las”** utworzony w 1981 roku oraz **obszar Natura 2000 „Czarny Las” (PLH060002)**.

Gmina Milanów charakteryzuje się czystym środowiskiem naturalnym, dużym udziałem terenów rolnych i leśnych oraz niewielkim stopniem urbanizacji. Położenie w otoczeniu przyrody Polesia Lubelskiego nadaje jej walory krajobrazowe i rekreacyjne, sprzyjające rozwojowi ekoturystyki, agroturystyki oraz rolnictwa ekologicznego.

Gmina Parczew Gmina Parczew położona jest w północno-wschodniej części województwa lubelskiego, w sercu Polesia Zachodniego, u ujścia rzek Konotopy i Kłodzianki do Piwonii. Obszar gminy leży w obrębie mezoregionu Równina Parczewska, na pograniczu z Równiną Łęczyńsko-Włodawską, co nadaje jej charakter nizinny i bogaty w formy wodno-bagienne typowe dla Polesia.

Gmina ma **dogodne położenie komunikacyjne** – przez jej teren przebiegają trzy ważne drogi wojewódzkie:

- **nr 815** (Lubartów – Parczew – Wisznice),
- **nr 813** (Łęczna – Ostrów Lubelski – Parczew – Międzyrzec Podlaski),
- **nr 819** (Parczew – Sosnowica – Dorohusk).

Miasto Parczew, będące siedzibą gminy i powiatu, położone jest w odległości około **63 km od Lublina** i **182 km od Warszawy**.

W skład administracyjny gminy wchodzi **miasto Parczew** oraz **19 sołectw**: Babianka, Babianka Kolonia, Brudno, Buradów, Jasionka, Koczergi, Królewski Dwór, Laski, Komarne, Pohulanka, Przewłoka, Michałówka, Tyśmienica, Wierzbówka, Siedliki, Sowin, Szytki, Wola Przewłocka i Zaniówka.

Gmina Parczew posiada **bogate zasoby przyrodnicze i krajobrazowe**, stanowiące jeden z jej największych atutów. Na jej obszarze znajdują się liczne formy ochrony przyrody, w tym:

- **rezerwat przyrody „Jezioro Obradowskie”**,
- oraz obszary **Natura 2000**: „**Ostoja Parczewska**” (PLH060107), „**Dolina Tyśmienicy**” (PLB060004) i „**Lasy Parczewskie**” (PLB060006).

Środowisko gminy charakteryzuje się **dużym udziałem lasów, jezior, torfowisk i dolin rzecznych**, co sprzyja zachowaniu bioróżnorodności oraz rozwojowi turystyki przyrodniczej i rekreacji.

Gmina Podedwórze Gmina Podedwórze położona jest na pograniczu trzech powiatów: parczewskiego, włodawskiego i bialskiego, w północno-wschodniej części województwa lubelskiego. Graniczy z gminami: Jabłoń, Dębowa Kłoda, Wiryki, Sosnowka i Wisznice.

Gmina leży na terenach **nizinnych**, w dolinie i rozlewiskach **rzeki Zielawa**, stanowiących ważny element hydrologiczny regionu. Cały obszar gminy znajduje się w granicach **Równiny Parczewskiej**, będącej częścią makroregionu **Polesia Podlaskiego**.

W skład administracyjny gminy wchodzi **13 sołectw**: Antopol, Bojary, Grabówka, Hołowno, Kaniuki, Mosty, Nowe Mosty, Niecielin, Opole, Piechy, Podedwórze, Rusiły i Zaliszcze.

Na terenie Gminy Podedwórze występują cenne przyrodniczo obszary objęte ochroną prawną, w tym:

- **rezerwat przyrody „Warzewo”** (utworzony w 1988 r.),
- oraz obszary **Natura 2000**: „**Zbiornik Podedwórze**” (PLB060015) i „**Uroczysko Mosty-Zahajki**” (PLB060014).

Gmina wyróżnia się **dużym udziałem terenów rolnych i łąkowych**, licznymi ciekami wodnymi oraz rozproszonym osadnictwem o tradycyjnym charakterze. Obfitość siedlisk wodno-błotnych sprzyja występowaniu gatunków ptaków chronionych, co czyni obszar atrakcyjnym dla **ornitologów i miłośników przyrody**.

Dzięki swojemu i niskiej presji urbanizacyjnej, **Gmina Podedwórze** zachowała wysoki stopień **naturalności środowiska** i stanowi ważny element systemu przyrodniczego Polesia Lubelskiego.

Gmina Siemień położona jest w zachodniej części powiatu parczewskiego, w województwie lubelskim. Graniczy: od zachodu z Gminą Czemierniki, od północy z Gminami Wohyń i Milanów, od wschodu z Gminą Parczew, od południa z Gminą Niedźwiada, a od południowego zachodu z Gminą Ostrówek.

Przez teren gminy przebiegają dwie ważne drogi wojewódzkie:

- **nr 815** (Lublin – Parczew – Biała Podlaska),
- **nr 814** (Radzyń Podlaski – Siemień – Parczew), które tworzą istotny węzeł komunikacyjny w regionie i zapewniają dobre połączenia z głównymi ośrodkami miejskimi.

Gmina Siemień leży w odległości około **50 km od Lublina, 171 km od Warszawy** oraz **65 km od najbliższego przejścia granicznego** z Białorusią.

W skład gminy wchodzi **21 sołectw**, obejmujących 21 miejscowości. **Siedzibą władz gminnych** jest miejscowość **Siemień**, natomiast ośrodkami wspomagającymi są **Gródek Szlachecki** i **Jezioro**.

Na terenie Gminy Siemień znajdują się cenne przyrodniczo obszary chronione, w tym:

- **Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Stawy Siemień”**
- oraz obszar **Natura 2000 „Dolina Tyśmienicy” (PLB060004)**

Gmina wyróżnia się **bogactwem przyrody, licznymi zbiornikami wodnymi i terenami rolnymi**, a także korzystnym położeniem komunikacyjnym. Walory środowiskowe sprzyjają rozwojowi **turystyki przyrodniczej, wędkarskiej i rekreacyjnej**, czyniąc Gminę Siemień atrakcyjnym miejscem do wypoczynku i obcowania z naturą.

Gmina Sosnowica położona jest w północno-wschodniej części województwa lubelskiego, na granicy powiatów: łęczyńskiego, parczewskiego, lubartowskiego i włodawskiego. Siedzibą władz gminy jest miejscowość Sosnowica, oddalona o ok. 12 km od Parczewa i ok. 60 km od Lublina – stolicy województwa.

Gmina graniczy z następującymi jednostkami administracyjnymi: **Ludwinem, Uścimowem, Starym Brussem, Urszulinem** oraz **Dębową Kłodą**.

W skład administracyjny gminy wchodzi **14 sołectw**: Górki, Komarówka, Kropiwki, Lejno, Lipniak, Nowy Orzechów, Olchówka, Pieszowola, Sosnowica, Sosnowica Dwór, Stary Orzechów, Turno, Zbójno i Zienki.

Gmina Sosnowica znajduje się w jednym z **najcenniejszych przyrodniczo obszarów Polski** – w centrum **Polesia Lubelskiego**, stanowiąc obszar o wyjątkowych walorach ekologicznych, krajobrazowych i kulturowych.

Na jej terenie występuje **największe w powiecie skupienie form ochrony przyrody**, w tym:

- **Poleski Park Narodowy** (utworzony w 1990 r.),
 - **Poleski Park Krajobrazowy** (1983 r.),
 - **Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu** (1983 r.),
 - **rezerwat przyrody „Torfowisko przy Jeziorze Czarnym”** (1959 r.),
- oraz obszary **Natura 2000**: „**Ostoja Poleska**” (PLH060013), „**Maśluchy**” (PLH060105), „**Wrzosowisko w Orzechowie**” (PLH060098), „**Polesie**” (PLB060019) i „**Lasy Parczewskie**” (PLB060006).

Charakterystyczną cechą gminy jest **obecność licznych jezior, torfowisk, bagien i lasów**, które tworzą mozaikę siedlisk typowych dla Polesia. Obszar ten stanowi ostoję dla wielu **rzadkich gatunków ptaków, ssaków i roślin chronionych**, co czyni Sosnowicę jednym z najważniejszych centrów bioróżnorodności w regionie.

Gmina Sosnowica wyróżnia się także **czystym środowiskiem, niskim poziomem antropopresji** oraz rozwijającą się **infrastrukturą turystyczną i edukacyjną**, w tym szlakami przyrodniczymi i punktami obserwacji ptaków. Dzięki połączeniu walorów przyrodniczych i historycznych (Sosnowica jest miejscem związanym z działalnością Tadeusza Kościuszki), gmina stanowi wyjątkowy punkt na mapie **Polesia Lubelskiego**, łączący dziedzictwo przyrodnicze z kulturowym.

2.3. Demografia

Na koniec 2024 roku Powiat Parczewski zamieszkiwało 32 223 mieszkańców. W strukturze ludności zauważalna jest niewielka przewaga kobiet – stanowią one 51% populacji (16 343 osoby), natomiast mężczyźni – 49% (15 880 osób). Taki układ demograficzny jest zbliżony do średnich wartości obserwowanych w województwie lubelskim, gdzie również występuje nieznaczna przewaga liczby kobiet nad mężczyznami.

Tabela 2 Liczba ludności według płci w Powiecie Parczewskim

Rok	Liczba kobiet	Liczba mężczyzn	Liczba mieszkańców ogółem
2023	16 343	15 880	32 223
2024	16 148	15 684	31 832

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Kształtowanie wielkości zaludnienia zależy od takich czynników, jak: przyrost naturalny, saldo migracji oraz struktura wiekowa ludności. Dane statystyczne w zakresie podstawowych czynników kształtujących lokalną sytuację demograficzną przedstawiono w poniższej tabeli. Zagęszczenie ludności w roku 2024 wyniosło w powiecie parczewskim ok. 33,45 osób na 1 km².

Tabela 3 Podstawowe dane demograficzne dotyczące Powiatu Parczewskiego

Wyszczególnienie:	Jednostka	2023	2024
Gęstość zaludnienia	osoba/km2	33,85	33,45
Urodzenia żywe na 1000 ludności	-	6,26	5,68
Zgony na 1000 ludności	-	12,58	11,24
przyrost naturalny na 1000 ludności	-	-6,32	-5,56
przyrost naturalny ogółem	-	-205	-178

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2023–2024 w powiecie parczewskim liczba osób bezrobotnych utrzymywała się na zbliżonym poziomie, z niewielkimi wahaniami. W 2023 roku liczba ta spadła do 940 osób, natomiast w 2024 roku odnotowano jej wzrost do 952 osób, w tym 508 kobiet. Dane te wskazują na relatywną stabilizację rynku pracy w powiecie, przy jednoczesnym utrzymywaniu się umiarkowanego poziomu bezrobocia. Niewielkie zmiany w liczbie zarejestrowanych osób bezrobotnych mogą wynikać z sezonowego charakteru zatrudnienia, a także z ograniczonej liczby miejsc pracy w sektorach pozarolniczych. Pomimo niewielkiego wzrostu bezrobocia w 2024 roku, sytuację można ocenić jako stosunkowo stabilną, z utrzymującą się tendencją do stopniowej aktywizacji zawodowej mieszkańców.

Tabela 4 Bezrobocie zarejestrowane oraz liczba kobiet w bezrobociu

Lp.	Jednostka terytorialna	2023		2024		2022	
		Bezrobotni zarejestrowani	Kobiet bezrobotne	Bezrobotni zarejestrowani	Kobiet bezrobotne	Bezrobotni zarejestrowani	Kobiet bezrobotne
1	Dębowa Kłoda	133	79	128	77	154	93
2	Jabłoń	94	38	80	33	96	39
3	Milanów	86	46	97	46	112	58
4	Parczew	374	201	394	217	381	215
5	Podewórze	38	23	39	22	33	20
6	Siemień	132	69	129	68	126	69
7	Sosnowica	83	48	85	45	80	55
8	Powiat Parczewski	940	504	952	508	982	549

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

2.4. Infrastruktura

Zaopatrzenie mieszkańców w wodę

Zaopatrzenie w wodę stanowi jeden z podstawowych elementów infrastruktury technicznej wpływających na jakość życia mieszkańców oraz rozwój społeczno-gospodarczy powiatu. System wodociągowy na terenie powiatu parczewskiego obejmuje zarówno sieć przesyłową, jak i rozdzielczą, zapewniając dostawy wody do większości gospodarstw domowych i obiektów użyteczności publicznej.

Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodociągowej przyczyniają się do poprawy warunków bytowych mieszkańców, ochrony środowiska oraz racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi. Dane dotyczące długości sieci, liczby przyłączy i zużycia wody pozwalają ocenić efektywność systemu oraz kierunki jego dalszego rozwoju.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2023–2024 odnotowano niewielki wzrost długości sieci wodociągowej oraz liczby przyłączy do budynków mieszkalnych na terenie powiatu parczewskiego, przy jednoczesnym spadku zużycia wody w gospodarstwach domowych.

- Długość eksploatowanej sieci wodociągowej (rozdzielczej i przesyłowej) wyniosła w 2023 roku 639,2 km, natomiast w 2024 roku zwiększyła się do 642,2 km.
- Liczba przyłączy wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wzrosła z 9 236 szt. w 2023 roku do 9 308 szt. w 2024 roku.
- Zużycie wody w gospodarstwach domowych na jednego mieszkańca zmniejszyło się z 29,7 m³ w 2023 roku do 26,3 m³ w 2024 roku, co może świadczyć o wzroście efektywności gospodarowania zasobami wodnymi oraz większej świadomości ekologicznej mieszkańców.

Najważniejsze dane dotyczące sieci wodociągowej na obszarze powiatu parczewskiego zestawiono w tabeli nr 5.

Tabela 5 Sieć wodociągowa na terenie Powiatu Parczewskiego w 2023 i 2024 roku

Lp.	Jednostka terytorialna	Długość eksploatowanej sieci rozdzielczej i przesyłowej [km]	Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	Woda dostarczona gospodarstwom domowym [dam ³]	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej [osoba]	Zużycie wody w gospodarstwach domowych na jednego mieszkańca [m ³]	Awarie sieci wodociągowej
1	Dębowa Kłoda	2023- 95,2 2024- 96,4	2023-1 428 2024-1 455	2023-105,4 2024-120,1	2023-2 985 2024-2 973	2023-29,3 2024-33,6	2023-10 2024-12
2	Jabłoń	2023-88,9 2024- 89,1	2023- 1 050 2024-1 058	2023- 103,8 2024- 110,5	2023-3 022 2024-2 975	2023-29,3 2024-31,5	2023-1 2024-1
3	Milanów	2023-82,2 2024-83,0	2023-1 158 2024-1 164	2023-129,7 2024-124,6	2023-2 903 2024-2 866	2023-44,7 2024-43,5	2023-5 2024-13
4	Parczew	2023-108,3 2024-109,1	2023-2 751 2024-2 761	2023-335,1 2024-350,3	2023-12 195 2024-12 086	2023-27,5 2024-29,0	2023-21 2024-27
5	Podedwórze	2023-63,9 2024-63,9	2023-535 2024-539	2023-60,0 2024-56,2	2023-1 423 2024-1 396	2023-39,8 2024-38,0	2023-6 2024-6
6	Siemień	2023-127,0 2024-127,0	2023-1 529 2024-1 534	2023-127,0 2024-158,4	2023-4 061 2024-3 980	2023-29,5 2024-37,2	2023-3 2024-5
7	Sosnowica	2023-73,7 2024-73,7	2023-785 2024-797	2023-101,1 2024-105,6	2023-1 617 2024-1 614	2023-44,1 2024-46,7	2023-1 2024-1
Powiat Parczewski		2023-639,2 2024-642,2	2023-9 236 2024-9 308	2023-962,1 2024-1 025,7	2023-9 048 2024-8 961	2023-34,1 2024-36,8	2023-47 2024-64

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za rok 2023 i 2024

Na podstawie analizy danych dotyczących funkcjonowania sieci wodociągowej w powiecie parczewskim należy zwrócić uwagę na niepokojące zjawisko wzrostu liczby awarii wodociągowych w poszczególnych gminach w latach 2023–2024.

W większości gmin odnotowano większą liczbę uszkodzeń i przerw w dostawie wody, co może świadczyć o postępującym zużyciu technicznym infrastruktury, niedostatecznych modernizacjach sieci lub wzroście obciążeń eksploatacyjnych.

W ujęciu powiatowym liczba awarii zwiększyła się z 47 przypadków w 2023 roku do 64 w 2024 roku, co stanowi wyraźny sygnał potrzeby systematycznej modernizacji i konserwacji sieci wodociągowej. Wzrost ten wskazuje na konieczność wzmocnienia działań inwestycyjnych w zakresie odnowy i wymiany zużytych odcinków sieci, aby zapewnić niezawodność dostaw wody i ograniczyć straty w systemie wodociągowym.

Sieć kanalizacyjna

W powiecie parczewskim całkowita długość sieci kanalizacyjnych w 2023 roku wyniosła 186,4 km, a w roku 2024 -220,6 km. Ilość osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w roku 2023 liczyła 15 478, a w roku 2024- 15 722, co oznacza wzrost o 1243 osoby. Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej w roku 2023 wyniosła 29,16% a w roku 2024-34,35%.

Tabela 6 Sieć kanalizacyjna na terenie powiatu parczewskiego w 2023 i 2024 roku

Jednostka administracyjna	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	Przyłącza prowadzące budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	do Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną [dm ³]	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [os.]	Awarie sieci kanalizacyjnej
Dębowa kłoda	2023-19,9 2024-27,7	2023-269 2024-360	2023-23,6 2024-23,4	2023-652 2024-808	2023-7 2024-8
Jabłoń	2023-13,0 2024-16,1	2023-284 2024-307	2023-56,7 2024-57,9	2023-1 015 2024-1 045	2023-1 2024-1
Milanów	2023-23,8 2024-39,5	2023-421 2024-493	2023-34,0 2024-42,8	2023-947 2024-1 065	2023-1 2024-1
Parczew	2023-76,5 2024-77,5	2023-2 229 2024-2 242	2023-342,1 2024-354,3	2023-10 562 2024-10 469	2023-95 2024-235
Podedwórze	2023-2,0 2024-2,0	2023-15 2024-15	2023-2,1 2024-2,1	2023-95 2024-93	2023-nd 2024-nd
Siemień	2023-36,2 2024-36,2	2023-567 2024-572	2023-37,3 2024-26,0	2023-1 564 2024-1 541	2023-9 2024-8
Sosnowica	2023-15,0 2024-21,6	2023-227 2024-260	2023-30,8 2024-40,7	2023-643 2024-701	2023-1 2024-1
Powiat Parczewski	2023-186,4 2024-220,6	2023-4 012 2024-4 249	2023-526,6 2024-547,2	2023-15 478 2024-15 722	2023-114 2024-254

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za rok 2023 i 2024

Analiza danych dotyczących awarii sieci wodociągowej w powiecie parczewskim wskazuje na znaczący wzrost liczby uszkodzeń infrastruktury w ciągu ostatniego roku. W 2023 roku na obszarze powiatu odnotowano 114 awarii, natomiast w 2024 roku liczba ta wzrosła do 254 przypadków, co stanowi ponad dwukrotny wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim.

Spośród wszystkich gmin szczególnie niepokojąca sytuacja wystąpiła w Gminie Parczew, gdzie odnotowano największą liczbę awarii – 95 w 2023 roku oraz aż 235 w 2024 roku. Dane te jednoznacznie wskazują na pogarszający się stan techniczny sieci wodociągowej oraz konieczność pilnych działań modernizacyjnych i prewencyjnych, zwłaszcza w gminach o największej gęstości zaludnienia i intensywnej eksploatacji infrastruktury. Zjawisko to wymaga objęcia szczególnym nadzorem technicznym oraz opracowania planu sukcesywnej wymiany i renowacji najbardziej awaryjnych odcinków sieci, aby ograniczyć straty wody i zapewnić stabilność dostaw dla mieszkańców powiatu.

Na terenie **Gminy Dębowa Kłoda** znajdują się 4 oczyszczalnie ścieków:

- Uhnin – mechaniczno-biologiczna o przepustowości 38 m³ /dobę (2023,2024);
- Wyhalew – mechaniczno-biologiczna o przepustowości 25 m³ /dobę, (2023,2024);
- Leitnie - hydrobotaniczna (ze stacją zlewną) o przepustowości w okresie od maja do września 150 m³ /dobę i od października do kwietnia 70 m³ /dobę- (2023), w 2024 roku o przepustowości 120m³/d;
- Białka – hybrydowa-hydrofitowa (ze stacją zlewną) o przepustowości 300 m³ /dobę (2023), a roku 2024 o przepustowości 180 m³/d

1

Tabela 7 Podstawowe parametry funkcjonowania gospodarki ściekowej w 2023 i 2024 roku w Dębowej Kłodzie.

Oczyszczalnia	Zdolność oczyszczalni m ³ /d	Równoważna liczba mieszkańców RLM	Równoważna liczba mieszkańców RLM	Szacunkowa liczba osób korzystających z kanalizacji
Wyhalew	2023-25 2024-25	2023-137 2024-137	2023-3 551 2024-3 459	2023-137 2024-137
Uhni	2023-38 2024-38	2023-303 2024-303	2023- 4 992 2024-4 957	2023-303 2024-303
Leitnie	2023-150/70 2024-120	2023-728 2024-510	2023-26 161 2024-26 737	2023-728 2024-728
Białka	2023-300 2024-180	2023-poniżej 3000 2024-poniżej 1800	2023-2 680 2024-2 645	2023-102 2024-102
Razem 2023	513/133	4 168	37 384	1 270
Razem 2024	363	2750	37 798	1 270

Źródło: raport o stanie gminy za rok 2023 i 2024

¹ Raport o stanie Gminy Dębowa Kłoda 2023 i 2024

W 2023 roku do stacji zlewnej przy oczyszczalni ścieków w Leitniu przekazano 13 654 m³ nieczystości ciekłych pochodzących ze zbiorników bezodpływowych. W 2024 roku ilość ta wzrosła do 14 371 m³, co wskazuje na niewielki, lecz zauważalny wzrost ilości ścieków dowożonych do oczyszczania.

Tendencja ta może wynikać z rozszerzenia zasięgu obsługi oczyszczalni, zwiększenia liczby gospodarstw korzystających z usług asenizacyjnych, bądź też z ograniczonego zasięgu kanalizacji sanitarnej w części gmin powiatu, co powoduje konieczność częstszego wywozu ścieków ze zbiorników bezodpływowych.

2.5. Gospodarka

Powiat parczewski wykazuje głównie rolniczy charakter.

Do największych podmiotów gospodarczych w powiecie parczewskim należy zaliczyć:

- Kania Karol i Synowie Sp. z o.o. w Żmiarkach, gm. Dębowa Kłoda– wytwórca wysokiej jakości podłoża ze słomy pod uprawę pieczarek.;
- Bioelektrownia Uhnin Sp. z o.o. w Uhninie, gm. Dębowa Kłoda;
- Z.P.H.U. Amikus, ul. Sosnowa 30; 21-205 Jabłoń.;
- Zakład Gospodarki Komunalnej w Siemieniu, ul. Stawowa1b, 21-220 Siemień;
- ELPAR Sp. z o.o.- Fabryka Kabli w Parczewie ul. Laskowska 1. Potentat na rynku krajowym i zagranicznym,
- Huta Szkła Gospodarczego Tadeusz Wrześniak Sp. z o.o. w Parczewie; produkująca szkło stołowe gładkie i zdobione. Ręczna produkcja tego zakładu jest w większości eksportowana na rynki zagraniczne;
- Przedsiębiorstwo Robót Drogowo–Mostowych Parczew S.A. w Parczewie przy ul. 11 Listopada 170, wykonawca specjalistycznych robót drogowych i mostowych, producent prefabrykatów drogowych;
- Wytwórnia Octu i Musztardy Sp. z o.o. w Parczewie przy ul. Tartacznej 1, producent wysokiej jakości musztardy, octu oraz ketchupu;
- Spółdzielcza Mleczarnia „SPOMLEK” ul. Strażacka 15. 21-200 Parczew zakład produkcyjny w Parczewie. Wytwarzający przetwory mleczne wysokiej jakości;
- "B.E.S.T." Zakład Przetwórstwa Ziemniaczanego E.Barycki - B.Barycki Sp.j. Przewłoka 81a, 21-200 Parczew;
- PMN AGRO Piotr Naumiuk, ul. Kościelna 26, 21-200 Parczew, skup zbóż rzepaku i kukurydzy;
- MLEKO SYSTEM ul. Składnicowa 8, 21-200 Parczew, maszyny rolnicze;

- PRO-HAND Spółka z o.o. w Parczewie ul. Nowa 13 zajmująca się produkcją roślinną, zwierzęcą oraz handlem maszynami rolniczymi, posiadająca własną mieszalnię pasz;
- Sobianek Sp. z o.o. ul. Polna 70; Parczew;
- „Zgoda” S.C. Zakład Budowlany w Parczewie ul. Siemieńska 20, produkcja, transport betonu oraz montaż stolarki otworowej;
- Zakład Usług Komunalnych Spółka z o.o. w Parczewie eksploatujący ujęcie wody, sieć wodociągową i kanalizacyjną, oczyszczalnię ścieków, ciepłownię miejską i odbiorcę odpadów komunalnych. Jest wykonawcą robót ziemnych i wodno – kanalizacyjnych;
- PARSTER Sp. z o.o. w Parczewie przy ul. Mickiewicza 32; specjalizuje się w budowie szeroko pojętej infrastruktury sanitarnej oraz drogowej;
- KABEX ZPH w przy ul. Polna 71 – producent drutu, siatek i ogrodzeń;
- Nadleśnictwo Parczew z siedzibą w Sosnowicy przy ul. Al. Kasztanowa 29;
- Gospodarstwo Rybackie „Polesie” w Sosnowicy Sosnowica-Dwór 1;
- Agrotex Przemysław Adamowicz, Kostry 138 B, 21-210 Milanów, maszyny rolnicze;
- Strong Wood Szaruga – Zbigniew Szaruga; Sosnowica 24; specjalistyczne usługi transportowe oraz przemysł drzewny;
- Ireneusz Goławski „Ir-Bud” w Sosnowicy ul. Parczewska 14; zakład tartaczny;
- Gospodarstwo Rybackie „Siemień” w Siemieniu przy ul. Parczewskiej 14; zakład tartaczny;
- Gospodarstwo Rybackie „Tyśmienica” w Tyśmienicy, gm. Parczew;
- Gospodarstwo Ogrodnicze Sidor w Brunie gm. Parczew;
- Piotrkowski Sp. z o.o. ul. Konopnickiej 8, 21-210 Milanów, gorzelnia w Milanowie.;
- AGRONOM Sp. z o.o. Jasionka, gm. Parczew zajmuje się sprzedażą artykułów do produkcji rolnej, tj. pasz, nawozów, środków chemicznych oraz maszyn rolniczych;
- Gospodarstwo Ogrodniczo-Szkółkarskie Agronom-Berries Zienki, gm. Sosnowica jeden z największych producentów owoców jagodowych (truskawka i malina) w kraju;
- Bioelektrownia Koczergi DMG Sp. z o.o. w Koczergach gm. Parczew.

Czynnikiem sprzyjającym rozwojowi gospodarstwu tego terenu jest korzystne położenie geograficzne. Przecinają się tu ważne szlaki komunikacyjne. Powiat parczewski dysponuje odpowiednim potencjałem ludzkim oraz stosunkowo dobrze rozwiniętą infrastrukturą.

Na terenie powiatu parczewskiego w roku 2023-164 osoby fizyczne prowadziły działalność gospodarczą, a w roku 2024 -154. Odnotowano spadek o 10 podmiotów.

Powiat parczewski, dzięki korzystnemu położeniu geograficznemu na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych oraz odpowiedniemu potencjałowi ludnościowemu, posiada stabilne warunki do rozwoju gospodarczego. Infrastruktura techniczna i transportowa sprzyja prowadzeniu działalności gospodarczej, co odzwierciedlają dane z rejestru REGON.

W latach 2023–2024 liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem wzrosła z 2053 do 2084, co potwierdza **ciągłą dynamikę rozwojową**. Jednocześnie w obu latach dominującą grupę stanowiły mikroprzedsiębiorstwa (0–9 pracowników), których liczba przekroczyła 2600, co wskazuje na **charakter lokalnej gospodarki oparty na małej przedsiębiorczości**. Udział małych firm (10–49 zatrudnionych) utrzymuje się na stabilnym poziomie, a w strukturze przedsiębiorstw nadal występuje tylko jeden podmiot o charakterze dużego przedsiębiorstwa – od lat pełniący istotną rolę stabilizującą lokalny rynek pracy.

W 2023 r. zanotowano 199 rejestracji nowych podmiotów i 121 wyrejestrowań, natomiast w roku 2024 – 197 rejestracji i zdecydowanie mniejszą liczbę likwidacji (93). Oznacza to **korzystne saldo przedsiębiorczości**, zwłaszcza w 2024 r., które świadczy o stopniowej poprawie warunków prowadzenia działalności gospodarczej.

Niepokojącym sygnałem jest natomiast spadek liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą – z 164 w roku 2023 do 154 w roku 2024. Może to wynikać z trudności ekonomicznych najmniejszych firm, starzenia się lokalnej społeczności oraz niedoborów siły roboczej.

W strukturze działalności gospodarczej dominują tradycyjne branże lokalne: **handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych oraz budownictwo**, co potwierdza, że gospodarka powiatu jest silnie związana z usługami podstawowymi i lokalnym rynkiem.

Warto zauważyć, że liczba podmiotów o osobowości prawnej (głównie spółek cywilnych) utrzymuje się na stabilnym poziomie – 129 w 2023 r. i 128 w 2024 r. Świadczy to o **stagnacji w rozwijaniu bardziej zaawansowanych form organizacyjno-prawnych przedsiębiorstw**, choć jednocześnie utrzymuje się strukturalna stabilność sektora przedsiębiorstw.

Wnioski

1. **Gospodarka powiatu wykazuje umiarkowaną, lecz stabilną dynamikę wzrostową** – wzrost liczby podmiotów REGON oraz korzystne saldo rejestracji i wyrejestrowań.
2. **Dominacja mikroprzedsiębiorstw** potwierdza lokalny charakter gospodarki, oparty na małych firmach rodzinnych.
3. **Spadek liczby działalności prowadzonych przez osoby fizyczne** może świadczyć o rosnących kosztach prowadzenia działalności lub zmianach demograficznych.
4. **Struktura branżowa jest mało zróżnicowana**, co może ograniczać odporność gospodarki na wahania koniunktury.
5. **Położenie komunikacyjne i infrastruktura** pozostają czynnikami rozwojowymi, które warto wzmacniać poprzez inwestycje w transport, usługi i przestrzeń gospodarczą.

3. Aktualny stan środowiska na terenie powiatu parczewskiego

3.1. Powietrze atmosferyczne

Celem uzyskania informacji o poziomach stężeń substancji zanieczyszczających powietrze rokrocznie wykonywane są oceny jakości powietrza.

Podstawowymi krajowymi aktami prawnymi, określającymi obowiązki, zasady i kryteria w zakresie prowadzenia oceny jakości powietrza w Polsce są:

- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 54 z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 845),
- rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 grudnia 2020 r. w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 870).

Z wykonywaniem oceny powiązane są również inne przepisy prawa krajowego:

- rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 listopada 2022 r. w sprawie sposobu obliczania wskaźników średniego narażenia oraz sposobu oceny dotrzymania pułapu stężenia ekspozycji (Dz. U. z 2022 r. poz. 2430),
- rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 lutego 2023 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz. U. z 2023 r. poz. 350),
- rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie systemu informatycznego Inspekcji Ochrony Środowiska „Ekoinfonet” (Dz. U. z 2020 r. poz. 2386),
- ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 425).

Ocenę jakości powietrza wykonuje się w strefach. Zgodnie z załącznikiem do ustawy POŚ (obowiązywała ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r., Dz.U. 2024 r., poz. 54 z późn. zm.) w województwie lubelskim strefy stanowią: aglomeracja lubelska i strefa lubelska (obszar województwa poza aglomeracją). Powiat parczewski należy do strefy lubelskiej.

Celem prowadzenia rocznych ocen jakości powietrza jest uzyskanie informacji o stężeniach zanieczyszczeń na obszarze poszczególnych stref, w zakresie umożliwiającym:

1. Dokonanie klasyfikacji stref, według określonych kryteriów (poziom dopuszczalny substancji, poziom docelowy, poziom celu długoterminowego).

Wartości kryterialne zostały określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu.

Wynik klasyfikacji jest podstawą do określenia potrzeby podjęcia i prowadzenia określonych działań na rzecz utrzymania lub poprawy jakości powietrza w danej strefie (w tym opracowywania lub aktualizacji programów ochrony powietrza (POP)).

2. Uzyskanie informacji o przestrzennych rozkładach stężeń zanieczyszczeń na obszarze strefy, w zakresie umożliwiającym wskazanie obszarów przekroczeń wartości kryterialnych oraz określenie poziomów stężeń występujących na tych obszarach.

Informacje te są niezbędne do określenia obszarów wymagających podjęcia działań na rzecz poprawy jakości powietrza (redukcji stężeń zanieczyszczeń) lub - w przypadku uznania posiadanych informacji za niewystarczające – do przeprowadzenia dodatkowych badań we wskazanych rejonach.

3. Wskazanie prawdopodobnych przyczyn występowania ponadnormatywnych stężeń zanieczyszczeń w określonych rejonach (w zakresie możliwym do uzyskania na podstawie posiadanych informacji).

Określenie przyczyn występowania ponadnormatywnych stężeń, w rozumieniu wskazania źródeł lub grup źródeł emisji odpowiedzialnych za zanieczyszczenie powietrza w danym rejonie, często wymaga przeprowadzenia złożonych analiz, np. z wykorzystaniem obliczeń za pomocą modeli matematycznych. Analizy takie stanowią element programu ochrony powietrza (POP). W niektórych przypadkach, informacje zgromadzone na potrzeby rocznej oceny jakości powietrza, w połączeniu z wynikami wieloletnich badań oraz znajomością rejonu i doświadczeniem osób wykonujących ocenę, mogą pozwolić na wskazanie przyczyn przekroczeń norm jakości powietrza na określonych obszarach.

Ocenę jakości powietrza dokonuje się ze względu na ochronę zdrowia i ochronę roślin.

Lista zanieczyszczeń, jakie należy uwzględnić w ocenie dokonywanej pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia ludzi, obejmuje 12 substancji:

- dwutlenek siarki (SO₂),
- dwutlenek azotu (NO₂),
- tlenek węgla (CO),
- benzen (C₆H₆),
- ozon (O₃),
- pył zawieszony PM₁₀,
- pył zawieszony PM_{2,5},
- ołów (Pb) w pyłe zawieszonym PM₁₀,
- arsen (As) w pyłe zawieszonym PM₁₀,
- kadm (Cd) w pyłe zawieszonym PM₁₀,
- nikiel (Ni) w pyłe zawieszonym PM₁₀,
- benzo(a)piren (B(a)P) w pyłe zawieszonym PM₁₀.

W ocenach dokonywanych pod kątem spełnienia kryteriów odniesionych do ochrony roślin uwzględnia się 3 substancje:

- dwutlenek siarki (SO₂),
- tlenki azotu (NO_x),
- ozon (O₃).

Tabela 8 Klasyfikacja strefy lubelskiej wg kryterium ochrony zdrowia w latach 2023-2024

Rok	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru strefy lubelskiej											
	SO ₂	NO ₂	CO	C ₆ H ₆	O ₃ ¹⁾	PM ₁₀	Pb	AS	Cd	Ni	B(a)P	PM _{2,5} ²⁾
2022	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	C	C1
2023	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A1
2024	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	C	A1

Źródło WIOŚ Lublin

1) Dla ozonu – poziom celu długoterminowego, strefy uzyskały klasę D2,

2) Dla pyłu zawieszonego PM_{2,5} – poziom dopuszczalny I faza, strefa uzyskała klasę A

Jak widać w powyższej tabeli nr 8 w strefie lubelskiej występuje niski poziom zanieczyszczenia powietrza: dwutlenkiem siarki, dwutlenkiem azotu, benzenem, tlenkiem węgla oraz oznaczanymi w pyłe zawieszonym PM₁₀ metalami: ołowiem, arsenem, kadmem i niklem (stwierdzono dla nich klasę wynikową A).

W 2023 roku stężenia średnie roczne benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM₁₀ na wszystkich stanowiskach pomiarowych nie przekroczyły poziomu docelowego.

Analiza wyników pomiarów jakości powietrza na terenie województwa lubelskiego wykazała, że po raz pierwszy od 2014 roku na wszystkich stanowiskach pomiarowych został dotrzymany poziom docelowy benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM₁₀, co wskazuje na poprawę jakości powietrza w roku 2023. W porównaniu do roku 2022 wartości stężeń tego zanieczyszczenia się obniżyły. Natomiast w roku 2024 na 2 stacjach pomiarowych wystąpiło przekroczenie poziomu docelowego B(a)P. w związku z tym strefa otrzymała klasę C.

Przeprowadzona ocena jakości powietrza wykazała brak przekroczeń w latach 2023-2024 poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5}. Na wszystkich stanowiskach pomiarowych został dotrzymany poziom dopuszczalny pyłu zawieszonego PM_{2,5} dla fazy II (20 µg/m³) i strefa lubelska uzyskała klasę A1. W porównaniu do roku 2022 wartości stężeń tego zanieczyszczenia, podobnie jak pyłu zawieszonego PM₁₀, znacznie się obniżyły.

Natomiast w roku 2024 stężenia pyłu zawieszonego PM_{2,5}, podobnie jak pyłu zawieszonego PM₁₀, utrzymywały się poniżej poziomu dopuszczalnego, chociaż wystąpił niewielki wzrost wartości stężeń w porównaniu do roku poprzedniego.

W sezonie letnim rejestrowany był wzrost stężeń ozonu, spowodowany obecnością w atmosferze jego prekursorów oraz, w dużej mierze, warunkami meteorologicznymi. W latach 2023-2024 roku nie stwierdzono przekroczenia poziomu docelowego ozonu określonego dla kryterium ochrony zdrowia ludzi. Stwierdzono jednak, podobnie jak w latach poprzednich, przekroczenie poziomu celu długoterminowego na stacjach pomiarowych w województwie.

Ocena wykonana ze względu na ochronę roślin

Ocenę ze względu na ochronę roślin wykonano dla 3 zanieczyszczeń.

Tabela 9 Klasyfikacja strefy lubelskiej wg kryterium ochrony roślin w latach 2023-2024

Rok	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru strefy lubelskiej		
	SO ₂	NO _x	O ₃ *
2022	A	A	A
2023	A	A	A
2024	A	A	A

Źródło: WIOŚ Lublin

* Dla ozonu – poziom celu długoterminowego strefa lubelska uzyskała klasę D2

W odniesieniu do kryterium ochrony roślin, w latach 2023-2024 pomiary jakości powietrza oraz wyniki obiektywnego szacowania w oparciu o wyniki modelowania nie wykazały przekroczeń poziomów dopuszczalnych określonych dla dwutlenku siarki i tlenków azotu oraz poziomu docelowego ozonu. Przekroczenie w strefie lubelskiej stwierdzono w przypadku ozonu w odniesieniu do poziomu celu długoterminowego.

Największym problemem w skali województwa lubelskiego są wysokie stężenia benzo(a)piranu zawartego w pyłe zawieszonym PM₁₀. Dostrzegalna jest duża zależność pomiędzy zmiennością sezonową i wartościami stężeń. w sezonie grzewczym (styczeń – marzec, październik – grudzień) wartości stężeń benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀ były znacznie wyższe niż w okresie letnim. Wskazuje to, że główną przyczyną podwyższonych stężeń jest „niska” emisja pochodząca z indywidualnego ogrzewania budynków.

Działania w zakresie poprawy jakości powietrza są realizowane w ramach programu ochrony powietrza (POP) dla województwa lubelskiego. Obecnie na terenie województwa obowiązuje uchwalona przez Sejmik Województwa Lubelskiego w czerwcu 2023 roku aktualizacja POP (Uchwała nr XLIX/716/2023). Dokument zawiera analizę przyczyn występowania wysokich stężeń substancji oraz wskazuje działania naprawcze mające na celu ich redukcję do poziomów nieprzekraczających norm. Integralną częścią POP są Plany Działań Krótkoterminowych, wdrażane w sytuacjach wystąpienia ryzyka lub przekroczenia poziomów dopuszczalnych/docelowych, informowania społeczeństwa lub alarmowych w strefach województwa lubelskiego w danym roku kalendarzowym.

Podsumowanie

Powiat parczewski należy do strefy lubelskiej, w której corocznie prowadzi się ocenę jakości powietrza z uwzględnieniem kryteriów ochrony zdrowia i roślin. Analiza wyników za lata 2023–2024 potwierdza utrzymujący się **niski poziom zanieczyszczeń** takich jak SO₂, NO₂, CO, benzen oraz metale ciężkie w pyłe PM₁₀ – dla tych substancji strefa uzyskała **klasę A**, co oznacza dotrzymanie obowiązujących norm. W 2023 r. po raz pierwszy od 2014 r. zanotowano także dotrzymanie poziomu docelowego benzo(a)pirenu na wszystkich stanowiskach pomiarowych, jednak w 2024 r. ponowne przekroczenia na dwóch stacjach spowodowały nadanie strefie **klasy C** dla B(a)P.

Stężenia pyłu PM_{2,5} w latach 2023–2024 utrzymywały się poniżej poziomu dopuszczalnego, co pozwoliło na zaklasyfikowanie strefy do **klasy A1**, pomimo niewielkiego wzrostu wartości w roku 2024. W sezonie letnim obserwuje się charakterystyczny wzrost stężeń ozonu, jednak przekroczenia dotyczą wyłącznie **poziomu celu długoterminowego**, nie zaś poziomu docelowego.

W ocenie dotyczącej ochrony roślin nie odnotowano przekroczeń SO₂, NO_x ani poziomu docelowego ozonu, natomiast – podobnie jak w latach wcześniejszych – utrzymuje się przekroczenie celu długoterminowego dla ozonu.

Najważniejszym problemem jakości powietrza w województwie pozostaje **zwiększone stężenie benzo(a)pirenu w sezonie grzewczym**, wynikające głównie z tzw. niskiej emisji z indywidualnych źródeł ogrzewania. Działania naprawcze w tym zakresie realizowane są poprzez Program Ochrony Powietrza dla województwa lubelskiego, który obejmuje m.in. ograniczanie emisji z sektora komunalno-bytowego oraz stosowanie planów działań krótkoterminowych w sytuacjach ryzyka przekroczeń.

3.2. Wody powierzchniowe i podziemne

3.2.1 Wody powierzchniowe

Podstawy podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w przyszłości zawarte są w Planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. W poniższej tabeli przedstawiono historię (harmonogram) wprowadzania PGW.

Tabela 10 (harmonogram) wprowadzania PGW.

Opracowanie i przyjęcie PGW	2011
II cykl planistyczny	2010–2015 (PGW)
Opracowanie i przyjęcie aPGW	2016
III cykl planistyczny	2016–2021 (aPGW)
Opracowanie i przyjęcie IIaPGW	2022
IV cykl planistyczny	2022–2027 (IIaPGW)

Objaśnienia: PGW Plan Gospodarowania Wodami

aPGW aktualizacja Planu Gospodarowania Wodami

IIaPGW druga aktualizacja Planu Gospodarowania Wodami

Prace nad drugą aktualizacją planów gospodarowania wodami rozpoczęły się w 2020 r., a od dnia 17.02.2023 r. obowiązuje rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U.2023, poz. 300).

Zmiany wprowadzone w II Aktualizacji Planu Gospodarowania Wodami dotyczyły m. in. obszarów dorzeczy – obszar dorzecza Wisły podzielony został na siedem regionów wodnych (dotychczas trzy). Wszystkie JCWP powiatu parczewskiego występują w obrębie regionu wodnego Bugu. Region wodny Bugu nie był wydzielony w aPGW. Powstał z regionu wodnego Środkowej Wisły w ramach zmian obszarów dorzeczy dokonanych prawem wodnym. Region wodny Bugu znajduje się w całości w obrębie ekoregionu Równiny Wschodnie. Zarządza nimi Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Lublinie.

Inne zmiany w IIaPGW to wprowadzenie nowego wykazu JCWP – jako wynik weryfikacji i aktualizacji granic zlewni JCWP oraz weryfikacji i aktualizacji typologii wód wraz z określeniem warunków referencyjnych dla nowych typów wód. Na terenie Powiatu Parczewskiego zmienione zostały granice niektórych zlewni JCWP (w wyniku scalenia lub wydłużenie).

Sieć wodną Powiatu Parczewskiego, zgodnie z II aktualizacją PGW, stanowi 15 jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) rzecznych (w tym 11 naturalnych, 3 silnie zmienione i 1 sztuczna), oraz 4 JCWP jeziorne.

Wszystkie JCWP Powiatu Parczewskiego są uznane za obszary chronione wrażliwe na eutrofizację ze źródeł komunalnych rozumianą jako wzbogacanie wód biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód.

Żadna z JCWP powiatu parczewskiego nie osiągnęła wyznaczonych celów środowiskowych, termin osiągnięcia celów środowiskowych został przesunięty do 2027 r.

W tabeli 11 przedstawiono aktualne dane dotyczące JCWP oraz ich stan zgodnie z II aPGW, zaznaczono również wprowadzone zmiany.

Zaktualizowane granice JCWP z obecnie obowiązującymi kodami przedstawiono na rys. nr.1

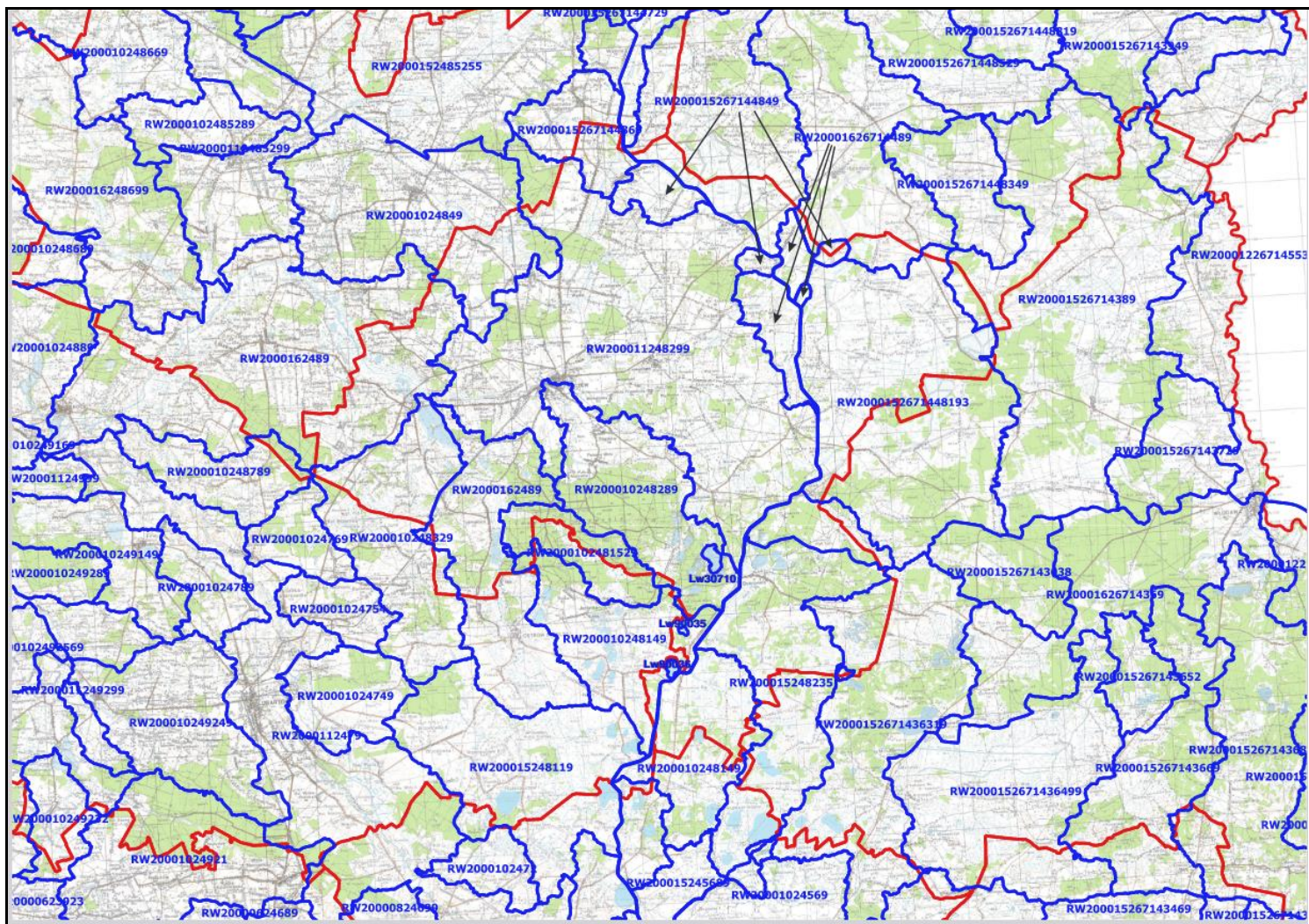
Tabela 11 Jednolite części wód występujące na terenie powiatu parczewskiego oraz ich stan zgodnie z II aPGW

Lp.	Nazwa JCWP	Kod JCWP	Status	Typ JCWP	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Zmiana JCWP w IV cyklu planistycznym Kod i nazwa JCWP w III cyklu planistycznym (2016-2021)
1	Kanał Wieprz-Krzna	RW200011267144289	SCW - sztuczna część wód	RzN - Rzeki nizinna	zły	zagrożona	zmieniona (scalone) RW2000026642813 (Kanał Wieprz-Krzna od Wieprza do dopł. z lasu przy Żulinkach); RW2000026642815 (Kanał Wieprz-Krzna od dopł. z lasu przy Żulinkach do wypływu Danówki ze zb. Żelazna) RW200002664289 (Kanał Wieprz-Krzna od wypływu Danówki ze zb. Żelazna do ujścia (EW. do Krzyny Południowej))
2	Bobrowka	RW200010248149	NAT - naturalna część wód	PNp - Potok lub strumień nizinny piaszczysty	zły	zagrożona	bez zmian RW200017248149 (Bobrowka)
3	Ochożanka	RW2000102481529	NAT - naturalna część wód	PNp - Potok lub strumień nizinny piaszczysty	zły	zagrożona	bez zmian RW2000172481529 (Ochożanka)
4	Konotopa	RW200010248289	NAT - naturalna część wód	PNp - Potok lub strumień nizinny piaszczysty	zły	zagrożona	bez zmian RW200017248289 (Konotopa)
5	Piskornica	RW200010248329	NAT - naturalna część wód	PNp - Potok lub strumień nizinny piaszczysty	zły	zagrożona	bez zmian RW200017248329 (Piskornica)
6	Stara Piwonia	RW20001024849	SZCW - silnie zmieniona część wód	PNp - Potok lub strumień nizinny piaszczysty	zły	zagrożona	bez zmian RW20001724849 (Stara Piwonia)
7	Piwonia do Dopływu ze Stawu Hetman	RW200015248235	NAT - naturalna część wód	P_org - Potok lub struga w dolinie o dużym udziale torfowisk	zły	zagrożona	zmieniona (scalone) RW20000248236 (Dopływ ze Stawu Hetman) RW200023248235 (Piwonia od źródeł do dopł. ze stawu Hetman bez dopł. ze stawu Hetman z jez. Uściwierz, Błkcz, Łukie)
8	Włodawka do Mielutki	RW2000152671436319	SZCW - silnie zmieniona część wód	P_org - Potok lub struga w dolinie o dużym udziale torfowisk	zły	zagrożona	zmieniona (wydłużona) RW20002326636329 (Włodawka od źródeł do Mielutki)
9	Piwonia od dopł. ze Stawu Hetman do ujścia	RW200011248299	NAT - naturalna część wód	RzN - Rzeki nizinna	zły	zagrożona	bez zmian RW200019248299 (Piwonia od dopł. ze Stawu Hetman do ujścia)
10	Hanka	RW20001526714389	NAT - naturalna część wód	P_org - Potok lub struga w dolinie o dużym udziale torfowisk	zły	zagrożona	zmieniona (scalone) RW2000232663889 (Romanówka); RW200023266389 (Hanka bez Romanówki)
11	Zielawa do Dopływu spod Niecielina	RW2000152671448193	SZCW - silnie zmieniona część wód	P_org - Potok lub struga w dolinie o dużym udziale torfowisk	zły	zagrożona	zmieniona (scalone) RW2000026648119 (Zielawa od źródeł do Krynicy) RW20002326648129 (Krynica) RW20002326648194 (Zielawa od Krynicy do dopł. spod Niecielina)
12	Zielawa od Dopływu spod Niecielina do ujścia	RW20001626714489	NAT - naturalna część wód	Rz_org - Rzeki w dolinie o dużym udziale torfowisk	zły	zagrożona	bez zmian RW200024266489 (Zielawa od dopł. spod Niecielina do ujścia)
13	Muława	RW200015267144849	NAT - naturalna część wód	P_org - Potok lub struga	zły	zagrożona	bez zmian

Lp.	Nazwa JCWP	Kod JCWP	Status	Typ JCWP	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Zmiana JCWP w IV cyklu planistycznym Kod i nazwa JCWP w III cyklu planistycznym (2016-2021)
				w dolinie o dużym udziale torfowisk			RW2000232664849 (Muława)
14	Żarnica	RW200015267144869	NAT - naturalna część wód	P_org - Potok lub struga w dolinie o dużym udziale torfowisk	zły	zagrożona	bez zmian RW2000232664869 (Żarnica)
15	Tyśmienica od Brzostówki do ujścia	RW2000162489	NAT - naturalna część wód	Rz_org - Rzeka w dolinie o dużym udziale torfowisk	zły	zagrożona	zmieniona (scalone) RW20002424819 (Tyśmienica od Brzostówki do Piwonii); RW20002424859 (Tyśmienica od Piwonii do Bystrzycy); RW2000242489 (Tyśmienica od Bystrzycy do ujścia)
16	Białe Sosnowickie	LW30710	SZCW - silnie zmieniona część wód	WSd_b - Jezioro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, polimiktyczne	zły	zagrożona	bez zmian LW30710 (Białe Sosnowickie)
17	Domaszne	LW90036	SZCW - silnie zmieniona część wód	WSm_b - Jezioro na podłożu wapiennym, o małej wartości współczynnika Schindlera, polimiktyczne	zły	zagrożona	bez zmian LW90036 (Tomasznie)
18	Skomielno	LW90035	SZCW - silnie zmieniona część wód	WSd_b - Jezioro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, polimiktyczne	brak danych	zagrożona	nowowyznaczona
19	Zagłębcze	LW30698	naturalna	WSm_a- jezioro na podłożu wapiennym, o małej wartości współczynnika Schindlera, stratyfikowane	zły	niezagrożona	bez zmian LW30698 (Zagłębcze)

Źródło: IIaPGW

Rysunek 1 Zlewnie JCWP na terenie Powiatu Parczewskiego

Źródło: RDOŚ Lublin

Ocena stanu wód powierzchniowych

Ocenę stanu wód powierzchniowych wykonuje się w odniesieniu do jednolitych części wód na podstawie wyników państwowego monitoringu środowiska. Na ocenę stanu wód składa się ocena stanu ekologicznego (w przypadku silnie zmienionych jednolitych części wód powierzchniowych – ocena potencjału ekologicznego) oraz ocena stanu chemicznego. Dla klasyfikacji stanu ekologicznego podstawowe znaczenie ma klasyfikacja elementów biologicznych, podczas gdy klasyfikacja elementów fizykochemicznych i hydromorfologicznych mają rolę wspierającą.

Jednolita część wód może być oceniona jako będąca w „dobrym stanie”, jeśli jednocześnie jej stan / potencjał ekologiczny jest sklasyfikowany przynajmniej jako dobry, a stan chemiczny sklasyfikowany jest jako „dobry”. W pozostałych przypadkach, tj., gdy stan chemiczny jest sklasyfikowany jako „poniżej dobrego” lub stan / potencjał ekologiczny sklasyfikowano jako „umiarkowany”, „słaby”, bądź „zły”, jednolitą część wód ocenia się jako będącą w złym stanie.

O złym i słabym stanie / potencjale ekologicznym zdecydowały elementy biologiczne, najczęściej ichtiofauna oraz makrobezkręgowce bentosowe. Stan / potencjał umiarkowany zdeterminowany był głównie przez elementy biologiczne: fitobentos i makrolity, wskaźniki fizykochemiczne: azot Kjeldahla, azot azotynowy i siarczany. Wskaźniki chemiczne poniżej stanu dobrego to: benzo(a)piren, difenyletery bromowane, fluoranten. Podkreślić przy tym należy, że na każdym etapie obowiązuje zasada „najgorszy decyduje”, co oznacza, że aby dana jednolita część wód uzyskała stan dobry, żaden z badanych i ocenianych wskaźników nie może przekroczyć wartości granicznych określonych dla dobrego stanu.

Ocena jcwp rzecznych i jeziornych została przedstawiona na stronie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Ocenę sporządzono w roku 2025 na podstawie monitoringu wykonanego w latach 2019-2024. Zbiorcze wyniki badań monitoringu wód powierzchniowych, prowadzonych w latach 2019 – 2024, zostały przedstawione na stronie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych wskazuje na zły stan wód zarówno cieków wodnych jak i jezior.

Żadna z 11 monitorowanych naturalnych jcwp rzecznych nie osiągnęła bardzo dobrego stanu ekologicznego, dobry stan ekologiczny osiągnęła 1 jcwp (Żarnica), umiarkowany 5 jcwp (Piskornica, Piwonia od dopł. ze Stawu Hetman do ujścia, Piwonia od dopł. ze Stawu Hetman do ujścia, Muława, Tyśmienica od Brzostówki do ujścia), natomiast w słabym i złym stanie ekologicznym pozostają odpowiednio 3 (Bobrówka, Konotopa, Hanka) i 2 (Hanka. Piwonia do Dopływu ze Stawu Hetman) jcwp.

Trzy silnie zmienione jednolite części wód rzecznych, dla których określano potencjał ekologiczny, wykazują umiarkowany potencjał ekologiczny (Stara Piwonia, Włodawka do

Mietulki, Zielawa do Dopływu spod Niecielina), natomiast sztuczna jednolita część wód rzecznych wykazuje słaby potencjał ekologiczny (Kanał Wieprz-Krzna).

O złym i słabym stanie / potencjale ekologicznym zdecydowały elementy biologiczne, najczęściej ichtiofauna oraz makrobezkręgowce bentosowe.

Klasyfikacja stanu chemicznego dla jcwp rzecznych monitorowanych w okresie 2019-2024 była możliwa dla wszystkich jcwp, z czego w 4 stwierdzono dobry stan chemiczny (Włodawka do Mietulki, Piwonia od dopł. ze Stawu Hetman do ujścia, Hanka, Muława), a w pozostałych 11 stwierdzono stan chemiczny poniżej dobrego.

Wskaźniki chemiczne poniżej stanu dobrego to głównie: difenyloetery bromowane w biocie, benzo(a)piren w wodzie oraz rtęć i jej związki.

Podkreślić przy tym należy, że na każdym etapie obowiązuje zasada „najgorszy decyduje”, co oznacza, że aby dana jednolita część wód uzyskała stan dobry, żaden z badanych i ocenianych wskaźników nie może przekroczyć wartości granicznych określonych dla dobrego stanu.

Z 4 monitorowanych silnie zmienionych jcwp jeziornych w umiarkowanym potencjale ekologicznym znajdują się 2 jeziora (Domaszne, Skomielno, Zagłębcze), zaś zły potencjał ekologiczny wykazuje jezioro Białe Sosnowickie.

O złym i słabym stanie / potencjale ekologicznym zdecydowały elementy biologiczne, najczęściej ichtiofauna oraz makrobezkręgowce bentosowe

O umiarkowanym potencjale ekologicznym jezior Domaszne i Skomielno zdecydowały elementy biologiczne: makrobezkręgowce bentosowe i ichtiofauna.

Elementy biologiczne, decydujące o złym potencjale ekologicznym jeziora Białe Sosnowickie, to: fitoplankton, makrobezkręgowce bentosowe, ichtiofauna i makrolity.

Wskaźniki chemiczne decydujące o stanie poniżej dobrego to: difenyloetery bromowane w biocie oraz rtęć i jej związki, a w jeziorze Domaszne – dodatkowo pentachlorofenol, benzo(a)piren w wodzie i heptachlor w biocie.

Prowadzony monitoring wskazuje, że 9 JCWP i 3 jeziorne JCW są zagrożone eutrofizacją, natomiast 6 JCWP (Kanał Wieprz – Krzna, Piskornica, Stara Piwonia, Zielawa do Dopływu spod Niecielina, Zielawa od Dopływu spod Niecielina do ujścia, Żarnica) oraz 1 jeziorna JCW (Skomielno) nie są zeutrofizowane.

Dane odnośnie jakości wód JCWP, znajdujących się na terenie powiatu parczewskiego, przedstawiano w tabeli nr 12.

Tabela 12 Jakość JCWP znajdujących się na terenie Powiatu Parczewskiego

Nazwa JCWP	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfo-logicznych	Klasa elementów fizyko-chemicznych	Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)	Stan / potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Ocena stanu wód	Ocena – eutrofizacja
Kanał Wieprz-Krzna RW200011267144289	4	>3	2	1	słaby potencjał ekologiczny	poniżej dobrego	zły	NIE
Bobrówka RW200010248149	4	3	>2	1	słaby stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	TAK
Ochożanka RW2000102481529	5	4	>2	1	zły stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	TAK
Konotopa RW200010248289	4	1	2	1	słaby stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	TAK
Piskornica RW200010248329	2	3	>2	1	umiarkowany stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	NIE
Stara Piwonia RW20001024849	3	>2	>2	1	umiarkowany potencjał ekologiczny	poniżej dobrego	zły	NIE
Piwonia do Dopływu ze Stawu Hetman RW200015248235	5	3	>2	1	zły stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	TAK
Włodawka do Mietulki RW2000152671436319	3	<=2	>2	2	umiarkowany potencjał ekologiczny	dobry	zły	TAK
Piwonia od dopł. ze Stawu Hetman do ujścia RW200011248299	3	3	2	1	umiarkowany stan ekologiczny	dobry	zły	TAK
Hanka RW20001526714389	4	4	>2	2	słaby stan ekologiczny	dobry	zły	TAK
Zielawa do Dopływu spod Niecielina RW2000152671448193	2	>3	>2	1	umiarkowany potencjał ekologiczny	poniżej dobrego	zły	NIE
Zielawa od Dopływu spod Niecielina do ujścia RW20001626714489	3	4	2	1	umiarkowany stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	NIE
Muława RW200015267144849	3	4	>2	2	umiarkowany stan ekologiczny	dobry	zły	TAK
Żarnica RW200015267144869	2	5	2		dobry stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	NIE
Tysmienica od Brzostówki do ujścia RW2000162489	3	3	2	1	umiarkowany stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	TAK
Białe Sosnowickie LW30710	5	>1	>2	1	zły potencjał ekologiczny	poniżej dobrego	zły	TAK
Domaszne LW90036	3	>1	>2	1	umiarkowany potencjał ekologiczny	poniżej dobrego	zły	TAK
Skomielno LW90035	3	>1	<=2	1	umiarkowany potencjał ekologiczny	poniżej dobrego	zły	NIE
Zagłębcze LW30698	3	>1	>2	1	umiarkowany stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	TAK

Źródło: GIOŚ

Poprawa stanu/potencjału ekologicznego zaznaczyła się w JCWP: Stara Piwonia i Zielawa od Dopływu spod Niecielina do ujścia, których stan/potencjał ekologiczny wcześniej sklasyfikowano jako zły bądź słaby, a obecnie osiągnęły umiarkowany stan/potencjał ekologiczny. Poprawa wystąpiła również w JCWP Żarnica – wcześniej stan ekologiczny był określony jako umiarkowany, a obecnie dobry.

Poprawa stanu chemicznego wystąpiła w JCWP: Włodawka do Mietulki, Piwonia od dopł. ze Stawu Hetman do ujścia, Hanka i Muława – wcześniejsze badania wskazywały na stan chemiczny poniżej dobrego, natomiast wyniki monitoringu prowadzonego w roku 2023 lub 2024 pozwoliły na skwalifikowanie stanu chemicznego jako dobry.

3.2.2. Wody podziemne

Na podstawie kryterium hydrodynamicznego, uwzględniającego system krążenia wód przypowierzchniowego poziomu wodonośnego, wyodrębniono jednostki hydrogeologiczne – jednolite części wód podziemnych (JCWPd). W IIaPGW opracowano podział na 174 JCWPd, który będzie obowiązywał w latach 2022-2027. Przeprowadzono aktualizację charakterystyk JCWPd oraz zweryfikowano ich granice. Granice obu JCWPd, w obrębie których znajduje się Powiat Parczewski, nie uległy zmianie (pozostają takie same jak w latach 2016 – 2021).

Zasoby wód podziemnych w obrębie JCWPd 67, dostępne do zagospodarowania, wynoszą 286 519 m³/d, a w JCWPd 75 – 600431 m³/d.

Tabela 13 Ocena stanu JCWPd

Identyfikator UE	Nazwa JCWPd	Ocena stanu ilościowego	Ocena stanu chemicznego	Ocena ryzyka
PLGW200067	67	dobry	dobry	niezagrożona
PLGW200075	75	dobry	dobry	niezagrożona

Źródło IIaPGW

Celem środowiskowym dla JCWPd jest dobry stan ilościowy i chemiczny, charakteryzowany wartościami wskaźników zgodnie z rozporządzeniem o ocenie wód podziemnych. Jak wskazuje powyższa tabela cel środowiskowy dla obu JCWPd został osiągnięty.

3.3 Gospodarka odpadami

Odpady komunalne

Gospodarka odpadami regulowana jest ustawą z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t. j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1587 ze zm), ustawą z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t. j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1439), oraz aktami wykonawczym do ww. ustaw.

W świetle ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, mieszkańcy nie są już zobowiązani do samodzielnego zawierania umów z firmami odbierającymi odpady. Tym samym gminy przejęły obowiązki nad zorganizowaniem systemu gospodarki odpadami. Gminy mogą również egzekwować od firm odpowiednią, jakość usług. Ustawa weszła w życie z początkiem 2012 r., jednakże z określonymi okresami przejściowymi dla poszczególnych rozwiązań.

Gminy powiatu parczewskiego zgodnie z „Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego 2022” zostały przypisane do trzech regionów: Regionu Biała Podlaska, do którego przynależą gminy Jabłoń oraz Parczew, Regionu Północno Zachodniego, do którego należą gminy Siemień oraz Milanów oraz Regionu Centralno Wschodniego, do którego należą gminy Dębowa Kłoda, Podedwórze, Sosnowica.

Zgodnie z art. 38b ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t. j. Dz. U. z 2023 poz. 1587 ze zm.), Marszałek Województwa Lubelskiego prowadzi listę funkcjonujących instalacji, spełniających wymagania dla instalacji komunalnych, które zostały oddane do użytkowania i posiadają wymagane decyzje, pozwalające na przetwarzanie odpadów, o których mowa w art. 35 ust.6 ww. ustawy o odpadach, oraz instalacji komunalnych planowanych do budowy, rozbudowy lub modernizacji.

Na dzień 24 luty 2022 r. (aktualizacja instalacji komunalnych prowadzona przez Marszałka Województwa Lubelskiego), na terenie powiatu parczewskiego nie funkcjonują instalacje spełniające wymagania dla instalacji komunalnych, które zostały oddane do użytkowania i posiadają wymagane decyzje, pozwalające na przetwarzanie odpadów, jak również instalacje komunalne planowane do budowy, rozbudowy lub modernizacji.

Znaczna część odpadów komunalnych ulegających biodegradacji jest bezpośrednio zagospodarowywana u źródła, zwłaszcza na terenach wiejskich i w zabudowie jednorodzinnej, gdzie powstające odpady często są kompostowane w kompostownikach lub są wykorzystywane do karmienia zwierząt gospodarskich. Zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach na terenie gmin zorganizowane zostały punkt selektywnej zbiórki odpadów **komunalnych (PSZOK)**, do których mieszkańcy mogą bezpłatnie pozbyć się odpadów problemowych.

Właściciel nieruchomości zobowiązani byli do prowadzenia selektywnego zbierania odpadów komunalnych i gromadzenia ich w pojemnikach lub workach na następujących zasadach:

- 1) papier i tekturę należy umieszczać w odpowiednich pojemnikach (workach) do selektywnej zbiórki odpadów lub dostarczyć do punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, odpady opakowaniowe, jeżeli rodzaj materiału na to pozwala przed wrzuceniem do pojemnika lub worka należy zgnieść tak by, zachowały zmniejszoną objętość;
- 2) metale, tworzywa sztuczne, odpady opakowaniowe wielomateriałowe należy umieszczać w odpowiednich pojemnikach (workach) do selektywnej zbiórki odpadów lub dostarczyć do punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, odpady opakowaniowe, jeżeli rodzaj materiału na to pozwala przez wrzuceniem do pojemnika lub worka należy zgnieść tak by, zachowały zmniejszoną objętość, opakowania po żywności i inne, które uległy zabrudzeniu, należy przed włożeniem do pojemnika lub worka usunąć resztki zawartości;
- 3) szkło należy umieszczać w odpowiednich pojemnikach (workach) do selektywnej zbiórki odpadów lub dostarczyć do punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych;
- 4) popiół należy umieszczać wyłącznie w odpowiednich pojemnikach do selektywnej zbiórki odpadów lub dostarczyć do punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych;
- 5) bioodpady należy umieszczać w odpowiednich pojemnikach (workach) do selektywnej zbiórki odpadów;
- 6) zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny należy oddawać podmiotowi zbierającemu zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny (np. sprzedawcy detalicznemu), dostarczać do punktu selektywnej zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego lub przekazywać podmiotowi odbierającemu odpady komunalne;
- 7) meble i inne odpady wielkogabarytowe należy gromadzić oddzielnie od pozostałych odpadów komunalnych oraz dostarczać do punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych lub przekazywać podmiotowi odbierającemu odpady komunalne;
- 8) odpady budowlano-remontowe i rozbiórkowe należy gromadzić oddzielnie od pozostałych odpadów komunalnych i dostarczać do punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych;
- 9) odpady niekwalifikujące się do odpadów medycznych powstałych w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek należy gromadzić oddzielnie od pozostałych odpadów komunalnych i dostarczać do punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych;
- 10) odpady niebezpieczne, przeterminowane leki, chemikalia, zużyte baterie i akumulatory oraz zużyte opony należy gromadzić oddzielnie od pozostałych odpadów komunalnych i dostarczać do punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych;

11) odpady wymienione w pkt 6 i 10 mogą być również zagospodarowywane poprzez istniejące systemy w oparciu o placówki handlowe, apteki, zakłady serwisowe oraz punkty zbierania poszczególnych rodzajów odpadów niebezpiecznych;

12) niesegregowane odpady komunalne (odpady resztkowe) należy zbierać i przekazywać do odbioru w osobnym pojemniku lub worku.

Usuwanie azbestu

Oprócz Gminy Siemień każda z gmin powiatu parczewskiego posiada obowiązujący w latach 2023-2024 „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest na lata 2015-2032”. Usuwanie wyrobów zawierających azbest stanowi jedno z zadań samorządu terytorialnego.

Głównym celem Programu jest wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców poszczególnych gmin spowodowanych azbestem oraz likwidacja oddziaływania azbestu na środowisko. Usuwanie wyrobów zawierających azbest prowadzone jest sukcesywnie w miarę napływających wniosków.

- „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Dębowa Kłoda na lata 2011-2032 r.”

- Program usuwania u unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Jabłoń na lata 2008-2032 (Aktualizacja) załącznik do uchwały nr IV/14/11 Rady Gminy Jabłoń z dnia 25 lutego 2011 roku.

-Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Milanów na lata 2011 – 2032.

-Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Parczew na lata 2010-2014 z perspektywą do roku 2032, załącznik do uchwały nr LI/312/2010 Rady Miejskiej w Parczewie.

-Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Podedwórze na lata 2019 – 2032 załącznik Nr 1 do Uchwały Nr VIII/55/2019 Rady Gminy Podedwórze z dnia 21 listopada 2019 r.

-Program Usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Sosnowica w latach 2008 – 2032.

Wyroby zawierające azbest powinny zostać usunięte do 2032 roku. Gminy z terenu powiatu parczewskiego przystąpiły do projektu pt. „System gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie województwa lubelskiego”.

1.Gmina wiejska Dębowa Kłoda

W latach 2023–2024 system gospodarki odpadami komunalnymi w Gminie Dębowa Kłoda funkcjonował zgodnie z przepisami ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. System ten obejmował wszystkich właścicieli nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych, a jego celem było zapewnienie sprawnego odbioru, transportu, przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów komunalnych zgodnie z zasadami gospodarki o obiegu zamkniętym.

Rekultywacja i usuwanie azbestu

Na terenie Gminy Dębowa Kłoda **nie prowadzono rekultywacji dzikich składowisk odpadów** w latach 2023–2024. Nie realizowano również **działań polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest** z budynków należących do osób fizycznych i prawnych.

Udział mieszkańców w systemie gospodarowania odpadami

System odbioru odpadów komunalnych obejmował **wszystkich mieszkańców gminy**, którzy złożyli deklaracje o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami. Wszyscy mieszkańcy prowadzący gospodarstwa domowe **prowadzili selektywną zbiórkę odpadów**, zgodnie z obowiązującymi zasadami segregacji.

Podmiot odpowiedzialny za odbiór i transport odpadów: EKO DANKOR Sp. z o.o.
ul. Wiejska 4, 22-200 Włodawa

Częstotliwość odbioru poszczególnych rodzajów odpadów

1. Nieruchomości niezamieszkałe (działki letniskowe, ośrodki wypoczynkowe, punkty gastronomiczne): odbiór odpadów komunalnych w sezonie letnim (czerwiec–sierpień) – raz w tygodniu (poniedziałki), poza sezonem letnim – zgodnie z ustalonym harmonogramem.

2. Zabudowa wielorodzinna (osiedla na terenie gminy):

- niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne – kod 20 03 01: kwiecień–październik – raz w tygodniu, listopad–marzec – raz na dwa tygodnie;
- bioodpady i odpady ulegające biodegradacji: kwiecień–październik – raz w tygodniu, listopad–marzec – raz na dwa tygodnie;
- szkło i odpady opakowaniowe ze szkła: raz na kwartał;
- papier, tektura i odpady opakowaniowe z papieru: dwa razy w miesiącu;
- metale, tworzywa sztuczne i odpady opakowaniowe wielomateriałowe: dwa razy w miesiącu.

Wszystkie odpady gromadzone były w pojemnikach o pojemności 1100 l lub KP7, dostarczonych przez wykonawcę i rozmieszczonych w altankach śmietnikowych lub innych wyznaczonych miejscach.

Zakłady przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów

Odpady z terenu Gminy Dębowa Kłoda trafiały do następujących instalacji:

- **Zakład Zagospodarowania Odpadów MZC Sp. z o.o.**, ul. Żołnierzy WiN, 22-200 Włodawa – odpady zmieszane i zielone,
- **Zakład Produkcyjny ORZEŁ S.A.**, ul. Przemysłowa 50, 24-320 Poniatowa – odpady nadające się do recyklingu,
- **Green Office Ecologic Sp. z o.o.**, ul. Spółdzielcza 6c, 21-532 Łomazy – zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny.

Odpady o kodzie **19 12 12** (pozostałości z mechaniczno-biologicznego przetwarzania) unieszkodliwiane były na terenie: **Zakład Zagospodarowania Odpadów MZC Sp. z o.o.**, ul. Żołnierzy WiN, 22-200 Włodawa.

Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK): Dębowa Kłoda 116B, 21-211 Dębowa Kłoda. Brak danych o masie odpadów dostarczonych do PSZOK w latach 2023–2024.

Masa odpadów wytworzonych na terenie gminy

- **Odpady komunalne niebiodegradowalne:** 2023 r. – **798,438 Mg**, 2024 r. – **857,423 Mg**.
- **Odpady biodegradowalne:** 2023 r. – **71,090 Mg**, 2024 r. – **97,010 Mg**.
- **Zmieszane odpady komunalne (kod 20 03 01) poddane mechaniczno-biologicznemu przetwarzaniu:** 2023 r. – **533,120 Mg**, 2024 r. – **521,220 Mg**, przetwarzane w: *Zakład Zagospodarowania Odpadów MZC Sp. z o.o.*, ul. Żołnierzy WiN, 22-200 Włodawa.
- **Pozostałości z mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów (kod 19 12 12):** 2023 r. – **0 Mg**, 2024 r. – **0 Mg**.

W latach 2023–2024 system gospodarki odpadami w Gminie Dębowa Kłoda działał sprawnie i kompleksowo, obejmując wszystkich mieszkańców oraz podmioty gospodarcze. Odpady były odbierane regularnie zgodnie z harmonogramem, a ich przetwarzanie odbywało się w certyfikowanych instalacjach, zapewniających zgodność z przepisami ochrony środowiska.

Gmina nie prowadziła rekultywacji dzikich wysypisk ani działań związanych z usuwaniem azbestu, natomiast osiągnęła wysoki poziom segregacji i systematyczny wzrost ilości odpadów biodegradowalnych kierowanych do odzysku. Działania te potwierdzają skuteczność lokalnej polityki ekologicznej i prawidłową realizację obowiązków w zakresie gospodarki odpadami.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest:

W 2018 r. Gmina przystąpiła jako partner do projektu pt. „System gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie województwa lubelskiego” realizowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego. W ramach projektu w latach 2018 - 2022 przeprowadzono 5 naborów wniosków o usunięcie lub odebranie wyrobów zawierających azbest z gospodarstw domowych podczas których złożono 197 wniosków.

Tabela 14 Zinwentaryzowana masa wyrobów azbestowych i zaawansowanie ich usuwania (kg)

Wyszczególnienie	Ogółem 2023	Osoby fizyczne 203	Osoby prawne 2023	Ogółem 2024	Osoby fizyczne 2024	Osoby prawne 2024
Wyroby azbestowe zinwentaryzowane na terenie gminy	3 371 564	3 123 344	248 220	3 371 564	31 23 344	248 220
Wyroby azbestowe usunięte i unieszkodliwione	549 509	549 509	0	549 509	549 509	0
Wyroby azbestowe pozostałe do usunięcia i unieszkodliwienia	2 822 055	2 573 835	248 220	2 822 055	2 573 835	248 220

Źródło: Raport o stanie gminy Dębowa Kłoda w latach 2023-2024

Do końca 2023 r. z terenu Gminy Dębowa Kłoda usunięto 19% zinwentaryzowanej ilości wyrobów zawierających azbest, zalegających głównie na dachach budynków gospodarczych i mieszkalnych. Natomiast do końca 2024 r. usunięto kolejne 14,5% tej ilości. Działania te przyczyniają się do systematycznego ograniczania negatywnego wpływu azbestu na środowisko oraz poprawy bezpieczeństwa sanitarnego mieszkańców.²

2.Gmina wiejska Jabłoń

W latach 2023–2024 system gospodarki odpadami w Gminie Jabłoń funkcjonował zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Gmina zapewniała odbiór, transport i zagospodarowanie odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych, a system obejmował większość mieszkańców.

Uczestnictwo mieszkańców w systemie gospodarki odpadami:

- deklaracje o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi złożyło 78% mieszkańców w stosunku do liczby osób zameldowanych,
- 100% mieszkańców, którzy złożyli deklaracje, prowadziło selektywną zbiórkę odpadów.

Na terenie gminy nie prowadzono rekultywacji dzikich składowisk odpadów ani działań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest z budynków należących do osób fizycznych lub prawnych.

² Raport o stanie Gminy Dębowa Kłoda za lata 2023-2024

System odbioru i zagospodarowania odpadów

Podmiot odbierający odpady: *Zakład Usług Komunalnych w Parczewie*, ul. Piwonia 73, 21-200 Parczew.

Częstotliwość odbioru odpadów:

- **Odpady zmieszane (frakcja mokra):** zabudowa jednorodzinna i wielorodzinna – 2 razy w miesiącu (IV–X), 1 raz w miesiącu (I–III, XI–XII);
- **Odpady ulegające biodegradacji:** jak wyżej – 2 razy w miesiącu (IV–X), 1 raz w miesiącu (I–III, XI–XII);
- **Odpady zbierane selektywnie (tworzywa sztuczne, opakowania wielomateriałowe):** zabudowa jednorodzinna – 1 raz w miesiącu, zabudowa wielorodzinna i nieruchomości niezamieszkałe – 2 razy w miesiącu (IV–X), 1 raz w miesiącu (I–III, XI–XII);
- **Odpady szklane:** 1 raz na 2 miesiące;
- **Papier:** zabudowa jednorodzinna – 1 raz na 2 miesiące, zabudowa wielorodzinna – 1 raz w miesiącu;
- **Odpady wielkogabarytowe, elektryczne i elektroniczne (RTV-AGD):** 1 raz w roku.

Zakłady przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów

Odpady z terenu Gminy Jabłoń były kierowane do: **Zakładu Zagospodarowania Odpadów Komunalnych w Adamkach k. Radzyna Podlaskiego Sp. z o.o.**, Biała 185b, 21-300 Radzyń Podlaski – gdzie przetwarzano odpady zmieszane i zielone.

Odpady o kodzie **19 12 12** (pozostałości z mechaniczno-biologicznego przetwarzania) były unieszkodliwiane również na terenie ww. zakładu.

Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK): ♀ *ul. Jadwigi Tokarskiej 12, 21-205 Jabłoń*

- masa odpadów dostarczonych do PSZOK: 2023 r. – **52,82 Mg**, 2024 r. – **68,95 Mg**.

Masa odpadów komunalnych wytworzonych w Gminie Jabłoń:

- odpady **nie biodegradowalne**: 2023 r. – **361,64 Mg**, 2024 r. – **386,83 Mg**,
- odpady **biodegradowalne**: 2023 r. – **49,46 Mg**, 2024 r. – **63,82 Mg**,
- odpady **zmieszane komunalne (kod 20 03 01)** poddane procesowi mechaniczno-biologicznemu:

2023 r. – **162,82 Mg**, zakład przetwarzania: *BWiK „WOD-KAN” Sp. z o.o.*, ul. Ekologiczna 1, 21-500 Biała Podlaska, masa pozostałości (kod 19 12 12): **13,91 Mg**, składowisko: *ZZO Biała Podlaska*, ul. Ekologiczna 1, 21-500 Biała Podlaska; 2024 r. – **189,42 Mg**, zakład przetwarzania: *Zakład Zagospodarowania Odpadów Komunalnych w Adamkach k. Radzyna Podlaskiego Sp. z o.o.*, masa pozostałości (kod 19 12 12): **87,85 Mg**,

składowisko: ZZOK Adamki k. Radzyna Podlaskiego, Biała 185b, 21-300 Radzyń Podlaski.

Gospodarka odpadami w Gminie Jabłoń w latach 2023–2024 była realizowana w sposób uporządkowany i zgodny z zasadami gospodarki obiegu zamkniętego. System zapewniał powszechną selektywną zbiórkę odpadów, sprawne funkcjonowanie PSZOK-u oraz regularny odbiór wszystkich frakcji odpadów. Pomimo niższego niż 100% udziału mieszkańców w systemie opłat, gmina utrzymywała wysoki poziom segregacji i kierowała odpady do certyfikowanych instalacji przetwarzania i unieszkodliwiania.

Tabela 15 Ilość odebranych odpadów komunalnych z terenu Gminy Jabłoń w 2023 r. i 2024 r.

L.p.	Kod odpadów	Rodzaj odpadów	Masa odebranych odpadów [Mg] 2023 rok	Masa odebranych odpadów [Mg] 2024 rok
1.	15 01 06	Zmieszane odpady opakowaniowe	7,94	6,06
2.	15 01 07	Opakowania ze szkła	62,74	63,42
3.	20 01 35	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 021 i 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki	1,135	1,335
4.	20 01 36	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 021 i 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki	0,905	0,65
5.	17 01 07	Zmieszane odpady z betonu, gruzu ceglanego, odpadowych materiałów ceramicznych i elementów wyposażenia inne niż wymienione w 17 01 06	6,34	-
6.	20 03 07	Odpady wielkogabarytowe	43,18	31,74
7.	16 01 03	Zużyte opony	2,54	-
8.	15 01 04	Opakowania z metali	5,189	5,197
9.	15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	14,10	19,62
10.	20 03 01	Nie segregowane (zmieszane) odpady komunalne	162,82	189,42
11.	20 02 01	Odpady ulegające biodegradacji	49,46	63,82
12.	15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	80,46	97,00
13.	20 01 99	Inne niewymienione frakcje zbierane w sposób selektywny	5,92	30,12
14.	20 03 99	Odpady komunalne niewymienione w innych podgrupach	21,66	-
15.	17 02 03	Tworzywa sztuczne (styropian)	-	0,40
16.	20 01 10	Odzież	-	15,70
RAZEM			475,449	524,482

Źródło: Raport o stanie Gminy Jabłoń za lata 2023-2024

3. Gmina wiejska Milanów

Gmina Milanów, zgodnie z art. 6c ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. z 2024 r. poz. 399, z późn. zm.), zobowiązana jest do zorganizowania odbioru odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości na których zamieszkują mieszkańcy. Gmina odpowiada również za ich prawidłowe zagospodarowanie i unieszkodliwianie w dedykowanych do tego instalacjach.

W latach 2023–2024 Gmina Milanów prowadziła systematyczne działania w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi, obejmujące zarówno odbiór, transport i przetwarzanie odpadów, jak i działania edukacyjne skierowane do mieszkańców. System gospodarki odpadami komunalnymi funkcjonował zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

Na terenie gminy **nie prowadzono rekultywacji dzikich składowisk odpadów.**

W 2024 roku zrealizowano zadanie w ramach programu **„Ogólnopolski program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest – Część 2) Przedsięwzięcia w zakresie zbierania, transportu oraz unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest realizowane w gospodarstwach rolnych”**. Zadanie było współfinansowane przez **Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie oraz Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**. W jego ramach **unieszkodliwiono 98,3600 Mg wyrobów zawierających azbest** pochodzących z budynków osób fizycznych i prawnych.

System gospodarki odpadami w Gminie Milanów obejmuje wszystkie nieruchomości zamieszkałe i niezamieszkałe. Na dzień 31 grudnia 2024 r. liczba mieszkańców gminy wynosiła **3 633 osoby**, natomiast w złożonych deklaracjach o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi ujęto **2 719 osób**, co dotyczyło **1 098 nieruchomości**. Różnica wynika m.in. z faktu, że część mieszkańców przebywa poza gminą w związku z nauką lub pracą. **Wszyscy mieszkańcy objęci systemem prowadzą selektywną zbiórkę odpadów.**

Odbiór i transport odpadów z terenu gminy prowadzi **Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o.**, ul. Piwonia 73, 21-200 Parczew.

Częstotliwość odbioru poszczególnych frakcji odpadów:

- metale, tworzywa sztuczne, opakowania wielomateriałowe – 1 raz w miesiącu,
- szkło – 1 raz na kwartał,
- odpady komunalne – nie rzadziej niż 1 raz w miesiącu, a w okresie od kwietnia do października – 1 raz na dwa tygodnie,

- bioodpady – nie rzadziej niż 1 raz na dwa tygodnie w okresie od kwietnia do października, w pozostałym okresie – 1 raz w miesiącu,
- popiół paleniskowy – 2 razy w roku (styczeń i maj),
- papier i tektura – 1 raz na 2 miesiące.

Punkty przetwarzania i zagospodarowania odpadów:

- Zakład Zagospodarowania Odpadów Komunalnych w Adamkach, Biała 185b, 21-300 Radzyń Podlaski – przetwarzanie odpadów zmieszanych i zielonych.
- Składowisko odpadów o kodzie 19 12 12 (pozostałości z mechaniczno-biologicznego przetwarzania) – kierowane są do unieszkodliwiania w procesie D5 na składowiskach współpracujących z ZZO Adamki.

Na terenie gminy funkcjonuje **Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK)**, zlokalizowany przy **oczyszczalni ścieków, ul. Spółdzielcza 15 w Milanowie**. Do PSZOK-u mieszkańcy mogą bezpłatnie przekazywać m.in. odpady wielkogabarytowe, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, odpady budowlane, chemikalia oraz odpady zielone.

Działania podejmowane przez Gminę Milanów w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi przyczyniają się do ograniczenia ilości odpadów trafiających na składowiska, zwiększenia poziomu recyklingu oraz poprawy czystości i estetyki przestrzeni publicznej.

Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Milanów w 2023 i 2024 roku przedstawiona jest w tabeli nr 14. W latach 2023–2024 na terenie Gminy Milanów odnotowano **spadek ogólnej masy odebranych odpadów komunalnych – z 566,99 Mg w roku 2023 do 552,38 Mg w roku 2024**, co stanowi zmniejszenie o około **2,6%**.

Tabela 16 Zestawienie masy odpadów komunalnych odebranych od mieszkańców w roku 2023 i 2024 z podziałem na frakcje.

Nazwa	Masa odebranych odpadów (Mg) w roku 2023	Masa odebranych odpadów (Mg) w roku 2024
opakowania z papieru i tektury	13,58	16,52
opakowania z tworzyw sztucznych	90,98	97,86
zmieszane odpady opakowaniowe	1,12	b.d.
opakowania ze szkła	50,16	48,62
zużyte opony	3,08	b.d.
cementarne	4,48	5,56
elektrośmieci	2,19	2,9
popioły	40,66	31,48
biodegradowalne	37,14	43,90
niesegregowane	288,06	272,24
wielkogabarytowe	35,54	33,30
RAZEM	566,99	552,38

Źródło: Raport o stanie Gminy Milanów za lata 2023-2024

Usuwanie wyrobów zawierających azbest:

Zgodnie z Uchwałą Nr VI/45/2011 Rady Gminy Milanów z dnia 27.04.2011 r. przyjęty został Program Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest na terenie Gminy Milanów na lata 2016-2032. Głównym celem programu jest całkowite usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów azbestowych, minimalizując w ten sposób negatywne skutki zdrowotne wpływające na mieszkańców, jak również szkodliwe oddziaływanie na środowisko.

W roku 2023 nie prowadzono działań, które obejmowały demontaż, transport oraz unieszkodliwienie wyżej wymienionych wyrobów.

W 2024 Gmina Milanów zawarła umowę z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie w ramach Programu priorytetowego „Ogólnopolski program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest Część 2) Przedsięwzięcia w zakresie zbierania, transportu oraz unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest realizowane w gospodarstwach rolnych”. W ramach w/w zadania odebrano azbest z 19 gospodarstw rolnych z terenu Gminy Milanów w ilości 98,3600 Mg.

1. gmina miejsko – wiejska Parczew

W latach 2023-2024 częstotliwość odbioru odpadów komunalnych określała Uchwała Nr XXIII/146/2020 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 25 czerwca 2020 r. w sprawie określenia szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów i Uchwała Nr XXXIX/232/2021 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 27 września 2021 r. zmieniająca uchwałę w sprawie określenia szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów.

W roku 2023 Odpady o kodzie 20 03 01 odebrane od właścicieli nieruchomości zamieszkałych w ramach gminnego systemu w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2023r. kierowane były do przetwarzania do nw. instalacji, do których przekazano łącznie 1155,8070 Mg odpadów komunalnych:

- ZZO w Wólce Rokickiej – 8,5070 Mg,
- ZZOK w Adamkach k. Radzynia Podlaskiego – 933,5600 Mg,
- ZZO Białskie Wodociągi i Kanalizacja „WOD-KAN” Sp. z o.o. w Białej Podlaskiej – 94,2600 Mg,
- PGKiM Sp. z o.o. w Łęcznej – 119,4800 Mg.

W roku 2024 Odpady o kodzie 20 03 01 odebrane od właścicieli nieruchomości zamieszkałych w ramach gminnego systemu w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2024 r. kierowane były do przetwarzania do n.w. instalacji, do których przekazano łącznie 1187,5600 Mg odpadów komunalnych:

- ZZOK w Adamkach k. Radzyna Podlaskiego – 755,0400 Mg,
- ZZO Bialskie Wodociągi i Kanalizacja „WOD-KAN” Sp. z o.o. w Białej Podlaskiej – 422,3600 Mg,
- PGKIM Sp. z o.o. w Łęcznej – 10,1600 Mg.

Odpady odebrane od właścicieli nieruchomości z terenu gminy Parczew były zbierane i transportowane przez Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Parczewie, a następnie zagospodarowywane w Zakładzie Zagospodarowania Odpadów w Białej Podlaskiej ul. Ekologiczna 1, zarządzający: Bielskie Wodociągi i Kanalizacja „WOD-KAN” Sp. z o.o. w Białej Podlaskiej, ul. Narutowicza 35A, 21-500 Biała Podlaska.

Od dnia 1 lipca 2013 roku na terenie gminy Parczew funkcjonuje tzw. nowy system gospodarowania odpadami komunalnymi, który zgodnie z podjętymi przez Radę Miejską w Parczewie uchwałami objął wszystkie nieruchomości zamieszkałe. Nieruchomości niezamieszkałe np. firmy czy placówki oświatowe zobowiązane są do zawarcia indywidualnych umów na odbieranie odpadów z jednostką wywozową.

Rok 2023

Łączna ilość odpadów komunalnych wytworzonych na terenie gminy Parczew w 2023 roku wyniosła 4148,8130 Mg, w tym masa odpadów dostarczonych do PSZOK-u – 329,3610 Mg oraz 33,9160 Mg- zebrane odpady komunalne. Łączna ilość odpadów komunalnych odebranych i zagospodarowanych przez Gminę w ramach zawartej umowy wyniosła 3455,2199 Mg (w tym 329,3610 Mg z PSZOK-u).

Liczba złożonych deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadów komunalnych w roku 2023 r. wynosiła 358, w tym: – liczba pierwszych deklaracji - 82, – liczba nowych deklaracji (korekt) – 275.

Rok 2024

Łączna ilość odpadów komunalnych wytworzonych na terenie gminy Parczew w 2024 roku wyniosła 4515,2930 Mg, w tym masa odpadów dostarczonych do PSZOK-u – 266,8430 Mg oraz 32,1480 Mg - zebrane odpady komunalne. Łączna ilość odpadów komunalnych odebranych i zagospodarowanych przez Gminę w ramach zawartej umowy wyniosła 3651,1350 Mg (w tym 266,8430 Mg z PSZOK-u).

Liczba złożonych deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie komunalnych w roku 2024 r. wynosiła 2863, w tym: — liczba pierwszych deklaracji 1810, liczba nowych deklaracji (korekt) 1053.

Tabela 17 Ilość odpadów wytwarzanych na terenie gminy Parczew w 2023 i 2024 r.

Wyszczególnienie	Rok 2023	Rok 2024
Łączna masa odpadów komunalnych dostarczonych do PSZOK i przekazanych do zagospodarowania (Mg)	329,3610	266,8430
Łączna masa odpadów biodegradowalnych	1154,6900	1253,5500
Łączna masa wytworzonych i odebranych odpadów komunalnych (Mg)	4131,3730	4515,2930
Osiągnięty poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła, liczony łącznie dla wszystkich podanych frakcji odpadów komunalnych.	35,05	43,69
Osiągnięty poziomu ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazanych do składowania w %	5,46	21,54

Źródło: Urząd Miejski w Parczewie

Usuwanie wyrobów zawierających azbest:

Zgodnie z raportem o stanie Gminy za lata 2023 i 2024 zinwentaryzowane płyty azbestowo-cementowe faliste stanowiły około 91% łącznej powierzchni płyt azbestowych na terenie gminy, a płyty płaskie – ponad 9%. Łącznie spisanych zostało 4.445,64 Mg płyt stanowiących pokrycia dachowe obiektów budowlanych. Na terenie gminy Parczew nie występują płyty azbestowo-cementowe w elewacjach budynków. Na terenie gminy zostało zidentyfikowanych 2.987 budynków mieszkalnych, gospodarczych, produkcyjnych i innych, w których wykorzystywane są płyty azbestowo-cementowe jako pokrycia dachowe. W celu realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest gmina Parczew w 2023 roku Gmina Parczew złożyła wniosek o dotację ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska na Usuwanie Wyrobów Zawierających Azbest dla Jednostek samorządu Terytorialnego. Wymieniony wyżej wniosek przeszedł pozytywnie wstępną weryfikację i uchwałą Zarządu Nr 652/2023 z dnia 18.07.2023r. został wprowadzony na Listę rezerwową zadań kwalifikujących się do dofinansowania w formie dotacji przez WFOŚiGW w Lublinie w roku 2023.

5.Gmina wiejska Podedwórze

W latach 2023–2024 Gmina Podedwórze realizowała zadania z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. System obejmował odbiór, transport i zagospodarowanie wszystkich frakcji odpadów z nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych, a także funkcjonowanie Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK).

Rekultywacja i usuwanie azbestu

Na terenie Gminy Podedwórze w analizowanym okresie przeprowadzono rekultywację dzikich składowisk odpadów, przyczyniając się do poprawy stanu środowiska oraz ograniczenia nielegalnego deponowania odpadów.

W roku 2024 gmina podpisała z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie umowę o dofinansowanie w ramach Programu Priorytetowego „Ogólnopolski program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest – Część 2: Przedsięwzięcia w zakresie zbierania, transportu oraz unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest realizowane w gospodarstwach rolnych”.

W ramach umowy zrealizowano działania obejmujące zbieranie, transport i unieszkodliwienie odpadów zawierających azbest z 10 gospodarstw rolnych, w ilości 49 Mg. Zadanie zostało sfinansowane ze środków WFOŚiGW w Lublinie.

Udział mieszkańców w systemie gospodarowania odpadami:

- deklaracje o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi złożyło 84% mieszkańców gminy,
- 100% mieszkańców objętych systemem prowadzi selektywną zbiórkę odpadów.

Podmiot odbierający odpady komunalne:

Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Żołnierzy WiN 22, 22-200 Włodawa.

Częstotliwość odbioru poszczególnych frakcji odpadów

- **Odpady zmieszane i bioodpady:** zabudowa jednorodzinna – 1× w miesiącu (XI–III), 2× w miesiącu (IV–X); zabudowa wielolokalowa – 1× w tygodniu; nieruchomości niezamieszkałe – 1× na 2 tygodnie.
- **Szkło:** zabudowa jednorodzinna i nieruchomości niezamieszkałe – 1× na 3 miesiące, zabudowa wielolokalowa – 1× w miesiącu.
- **Papier:** zabudowa jednorodzinna – 1× na 2 miesiące, zabudowa wielolokalowa – 1× na 2 tygodnie, nieruchomości niezamieszkałe – 1× na 2 miesiące.
- **Metale i tworzywa sztuczne:** zabudowa jednorodzinna – 1× w miesiącu, zabudowa wielolokalowa – 2× w miesiącu, nieruchomości niezamieszkałe – co najmniej 1× w miesiącu.
- **Odpady wielkogabarytowe, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny:** zabudowa jednorodzinna i nieruchomości niezamieszkałe – 1× na 3 miesiące, zabudowa wielolokalowa – 1× w miesiącu.
- **Popiół:** od października do maja – 1× w miesiącu.

- **Odpady zielone (liście, trawy, gałęzie):** odbiór od marca do listopada – 1× w miesiącu.

Zakłady przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów

Odpady z terenu gminy trafiają do: **Zakładu Zagospodarowania Odpadów MZC Sp. z o.o.** ul. Komunalna 22, 22-200 Włodawa – instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych, gdzie kierowane są zarówno odpady zmieszane, jak i zielone.

Odpady o kodzie **19 12 12** (pozostałości z mechaniczno-biologicznego przetwarzania) **nie były przekazywane do unieszkodliwiania** na składowisku w procesie D5.

Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK): Rusiły, działka nr 451/1, Gmina Podedwórze: masa odpadów przyjętych do PSZOK: 2023 r. – **5,247 Mg**, 2024 r. – **11,519 Mg**.

Masa odpadów wytworzonych w Gminie Podedwórze:

- **odpady komunalne nie biodegradowalne:** 2023 r. – **190,20 Mg**, 2024 r. – **184,02 Mg**,
- **odpady biodegradowalne:** 2023 r. – **13,508 Mg**, 2024 r. – **48,7595 Mg**,
- **zmieszane odpady komunalne (kod 20 03 01) poddane mechaniczno-biologicznemu przetwarzaniu:** 2023 r. – **92,22 Mg**, 2024 r. – **88,65 Mg**, przetwarzane w: *Zakład Zagospodarowania Odpadów MZC Sp. z o.o.*, ul. Komunalna 22, 22-200 Włodawa.

W latach 2023–2024 Gmina Podedwórze prowadziła gospodarkę odpadami w sposób uporządkowany i zgodny z przepisami prawa. Zrealizowano rekultywację dzikich wysypisk oraz działania związane z **usuwaniem wyrobów zawierających azbest**, co znacząco poprawiło stan środowiska lokalnego. Gmina zapewniła pełną selektywną zbiórkę odpadów, systematyczny odbiór wszystkich frakcji oraz właściwe ich zagospodarowanie w certyfikowanych instalacjach. Wzrost ilości odpadów biodegradowalnych oraz korzystanie z PSZOK świadczą o rosnącej świadomości ekologicznej mieszkańców i efektywnym funkcjonowaniu systemu gospodarki odpadami.

W 2024 na terenie gminy nie odnotowano nielegalnie działających wysypisk odpadów komunalnych, jak również nie zlokalizowano dzikich wysypisk odpadów. W 2024 wszczęto z urzędu jedno postępowanie administracyjne w sprawie wydania decyzji nakazującej posiadaczowi odpadów usunięcie odpadów z miejsca nieprzeznaczonego do ich składowania lub magazynowania na działce o nr ewid. 130 położonej w obrębie 0007 Niecielin.

W grudniu 2024 nastąpiło przetransportowanie odpadów do uprawnionego miejsca prowadzonego przez podmiot posiadający odpowiednie zezwolenie tj. Zakład Zagospodarowania Odpadów MZC sp. z o.o., o czym powiadomiono Gminę Podedwórze kopią karty przekazania odpadów. Postępowanie stało się bezprzedmiotowe i zostało umorzone w lutym 2025 r.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest:

Zgodnie z uchwałą Nr VIII/55/2019 Rady Gminy Podedwórze z dnia 21 listopada 2019r. tj. „Programem usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Podedwórze na lata 2019 – 2032” a także realizując obowiązek usuwania azbestu do 2032 r. zapisany w „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”, sukcesywnie i w ramach dostępności środków finansowych i projektów przeznaczonych na ten cel, z terenu gminy Podedwórze usuwane są wyroby zawierające azbest.

W roku 2023 na terenie gmina Podedwórze AR i MR rozliczyła środki 10 beneficjentom Działania A1.4.1 w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększenia Odporności, na realizację przedsięwzięć związanych z wymianą pokrycia dachu na budynkach krytych materiałem zawierającym azbest. W ramach realizacji tych zadań na terenie gminy zostało zdjętych z dachów i zgłoszonych do utylizacji 3261,50 m² płyt falistych azbestowo-cementowych stosowanych w budownictwie.

W dniu 7 listopada 2024 r. podpisana została umowa między Gminą Podedwórze a Wojewódzkim Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie na dotację w ramach programu Priorytetowego „Ogólnopolski program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest Część 2) Przedsięwzięcia w zakresie zbierania, transportu oraz unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest realizowane w gospodarstwach rolnych”. W ramach podpisanej umowy w 2024 r. udało się usunąć i zutylizować 48,22 Mg wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Podedwórze, znajdujących się na 10 posesjach naszych mieszkańców, na przedmiotowe zadanie uzyskano dofinansowanie w wysokości 20 154,03 zł. Przedmiotowym programem objęte były osoby, które podpisały umowę z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa na wymianę pokryć dachowych z materiałów szkodliwych dla zdrowia lub środowiska w gospodarstwach rolnych. Kwota dofinansowania objęła 100% kosztów kwalifikowanych tj. kosztów demontażu, transportu i unieszkodliwienia materiałów zawierających azbest ze środków WFOŚiGW.

6. Gmina wiejska Siemień

System gospodarki odpadami komunalnymi w Gminie Siemień w latach 2023–2024 funkcjonował zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Obejmował on wszystkich mieszkańców gminy oraz nieruchomości, na których powstają odpady komunalne.

Rekultywacja i usuwanie azbestu

Na terenie Gminy Siemień nie prowadzono w latach 2023–2024 rekultywacji dzikich składowisk odpadów. Nie realizowano również działań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest z budynków należących do osób fizycznych i prawnych.

Udział mieszkańców w systemie gospodarki odpadami

- **100% mieszkańców** gminy złożyło deklaracje o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi,
- **100% mieszkańców** objętych systemem prowadziło **selektywną zbiórkę odpadów**.

Podmiot odbierający odpady komunalne Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Parczewie, ul. Piwonia 73, 21-200 Parczew.

Częstotliwość odbioru poszczególnych frakcji odpadów

- **niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne 20 03 01** –1× w miesiącu (styczeń–marzec, listopad–grudzień), 2× w miesiącu (kwiecień–październik).
- **odpady ulegające biodegradacji 20 02 01** – 1× w miesiącu (styczeń–marzec, listopad–grudzień), 2× w miesiącu (kwiecień–październik).
- **opakowania z tworzyw sztucznych 15 01 02** –1× na dwa miesiące.
- **opakowania z papieru i tektury 15 01 01** – 1× na dwa miesiące.
- **opakowania ze szkła 15 01 07** – 1× na dwa miesiące.
- **odpady wielkogabarytowe 20 03 07** – 2× w roku;

Odpady z PSZOK odbierane są w miarę potrzeb po wcześniejszym zgłoszeniu.

Zakłady przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów

Odpady z terenu Gminy Siemień trafiały do: **Zakład Zagospodarowania Odpadów Komunalnych w Adamkach k. Radzyna Podlaskiego Sp. z o.o.**, ul. Biała 185B, 21-300 Radzyń Podlaski – przetwarzanie odpadów zmieszanych oraz zielonych.

Pozostałości z mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów (kod 19 12 12) również były kierowane do ww. zakładu. W latach 2023–2024 **nie deponowano** na składowiskach odpadów o kodzie 19 12 12. Frakcja poniżej 80 mm została poddana **stabilizacji tlenowej**, natomiast frakcja powyżej 80 mm została przekazana do **unieszkodliwiania termicznego** w całości.

Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK)

ul. Stawowa 1B, 21-220 Siemień (przy Urzędzie Gminy)

W tabeli nr 18 zaprezentowano rodzaje odpadów zbieranych w latach 2023-2024 z terenu gminy wraz z ich masą.

Tabela 18 Rodzaje odpadów zebranych w latach 2023-2024

Lp.	Kod	Rodzaj odpadu	Masa odebranych odpadów komunalnych [Mg]-2023 rok	Masa odebranych odpadów komunalnych [Mg]-2024 rok
1	15 01 07	Opakowania ze szkła	66,12	70,08
2	16 01 03	Zużyte opony	3,20	4,28
3	15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	12,98	15,44
4	15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	72,82	78,02
5	20 03 01	Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne	328,74	338,04
6	17 01 07	Zmieszane odpady z betonu, gruzu ceglanego, odpadowych materiałów ceramicznych i elementów wyposażenia inne niż wymienione w 17 01 06	3,80	8,16
7	Ex 20 01 99	Inne niewymienione frakcje zbierane w sposób selektywny (popiół z gospodarstw domowych)	6,72	9,80
9	20 03 07	Odpady wielkogabarytowe	35,62	39,74
10	20 03 02	Odpady z targowisk	-	0,07
11	20 01 01	Papier i tektura		0,06
	20 01 39	Tworzywa sztuczne		0,13
Razem			532, 62	563,91

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Siemień

Masa odpadów biodegradowalnych w 2023 r. – 41,4 Mg, w 2024 r. – 49,4 Mg.

Zmieszane odpady komunalne poddane procesowi mechaniczno-biologicznemu w 2023 r. – 328,74 Mg, w 2024 r. – 338,04 Mg, przetwarzane w: *Zakład Zagospodarowania Odpadów Komunalnych w Adamkach k. Radzyna Podlaskiego Sp. z o.o.*, ul. Biała 185B, 21-300 Radzyń Podlaski.

W latach 2023–2024 system gospodarki odpadami w Gminie Siemień funkcjonował prawidłowo i obejmował wszystkich mieszkańców. Odpady komunalne były odbierane w sposób regularny, z zachowaniem zasad selektywnej zbiórki. Gmina nie prowadziła rekultywacji dzikich wysypisk ani działań w zakresie usuwania azbestu, natomiast zapewniła sprawny odbiór i zagospodarowanie odpadów przez wyspecjalizowane podmioty. Wysoki poziom selektywnej zbiórki (100%) oraz pełne uczestnictwo mieszkańców w systemie potwierdzają skuteczność wdrożonych rozwiązań w zakresie ochrony środowiska i racjonalnego gospodarowania odpadami.

7.Gmina Sosnowica

W latach 2023–2024 gospodarka odpadami na terenie Gminy Siemień była prowadzona zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. System obejmował wszystkich mieszkańców gminy – 100% gospodarstw domowych złożyło deklaracje o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Również 100% mieszkańców prowadziło selektywną zbiórkę odpadów, co potwierdza pełne funkcjonowanie systemu segregacji.

Na terenie gminy nie prowadzono w latach 2023–2024 rekultywacji dzikich składowisk odpadów ani nie realizowano działań polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest z budynków osób fizycznych i prawnych.

Obsługa systemu gospodarki odpadami

Zbieraniem i transportem odpadów komunalnych z terenu gminy zajmował się: Zakład Usług Komunalnych w Parczewie, ul. Piwonia 73, 21-200 Parczew.

Częstotliwość odbioru poszczególnych frakcji odpadów:

- **20 03 01 Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne**- 1 raz w miesiącu (w msc. styczeń-marzec i listopad-grudzień); 2 razy w miesiącu (w msc. kwiecień-październik).
- **20 02 01 Odpady ulegające biodegradacji**- 1 raz w miesiącu (w msc. styczeń-marzec i listopad-grudzień); 2 razy w miesiącu (w msc. kwiecień-październik).

Przetwarzanie odpadów:

Odpady komunalne z terenu gminy kierowane były do: Międzygminnego Związku Celowego we Włodawie, ul. Żołnierzy WiN 22, 22-200 Włodawa – gdzie odpady zmieszane, zielone oraz inne frakcje były poddawane procesom mechaniczno-biologicznym przetwarzania.

Unieszkodliwianie odpadów:

Odpady o kodzie 19 12 12 (pozostałości z mechaniczno-biologicznego przetwarzania) kierowano do unieszkodliwiania w procesie D5 na składowisku wskazanym przez MZC Włodawa. W latach 2023–2024 gmina nie przekazywała odpadów o tym kodzie do innych składowisk (brak danych o lokalizacji).

Masa odpadów komunalnych wytworzonych na terenie Gminy Siemień:

- odpady komunalne nie biodegradowalne: 2023 r. – 346,8 Mg, 2024 r. – 306,36 Mg;
- odpady biodegradowalne: 2023 r. – 71,21 Mg, 2024 r. – 82,97 Mg;
- odpady zmieszane o kodzie 20 03 01, poddane procesowi mechaniczno-biologicznego przetwarzania: 2023 r. – 146,22 Mg, 2024 r. – 145,22 Mg (przetwarzane w MZC Włodawa).

Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK):

Odpady z terenu gminy dostarczane były do PSZOK zlokalizowanego przy ul. Parczewska 4A, 21-230 Sosnowica, w ilości: 2023 r. – 12,26 Mg, 2024 r. – 13,21 Mg.

Gospodarka odpadami w Gminie Sosnowica w analizowanym okresie prowadzona była w sposób uporządkowany i zgodny z przepisami prawa. System odbioru, segregacji i przetwarzania odpadów funkcjonował sprawnie, zapewniając wysoki poziom selektywnej zbiórki i ograniczenie ilości odpadów kierowanych na składowiska.

W Sosnowicy obowiązuje „Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Sosnowica” stanowiący załącznik do Uchwały Nr XXXI/181/17 Rady Gminy Sosnowica z dnia 3 listopada 2017 r. zmieniony następnie uchwałą nr XIX/134/20 Rady Gminy Sosnowica z dnia 7 grudnia 2020 r. Od 2022r. obowiązuje Uchwała Nr XLIV/297/22 Rady Gminy Sosnowica z dnia 30 listopada 2022r w sprawie wyboru metody ustalania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenia wysokości tej opłaty na terenie Gminy Sosnowica, zgodnie z którą ustalono że opłata za gospodarowanie odpadami komunalnymi odbieranymi od właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy, pobierana przez Gminę Sosnowica, będzie obliczana w oparciu o liczbę mieszkańców zamieszkujących daną nieruchomość.

W poniższej tabeli zaprezentowano ilość odpadów odebranych przez gminny system gospodarowania odpadami w roku 2023 i 2024.

Tabela 19 Ilość odpadów odebranych przez gminny system gospodarowania odpadami w 2023 r. i 2024 r.

Lp.	Kod	Rodzaj odpadu	Masa w Mg 2023 rok	Masa w Mg 2024 rok
1.	15 01 07	Opakowania ze szkła	66,12	70,08
2.	16 01 03	Zużyte opony	3,20	4,28
3.	15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	12,98	15,44
4.	15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	72,82	78,02
5.	20 03 01	Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne	328,74	338,04
6.	17 01 07	Zmieszane odpady z betonu, gruzu ceglanego, odpadowych materiałów ceramicznych i elementów wyposażenia inne niż wymienione w 17 01 06	3,80	8,16
7.	17 01 01	Odpady betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów	2,62	
8.	ex 20 01 99	Inne niewymienione frakcje zbierane w sposób selektywny (popiół z gospodarstw domowych)	6,72	9,80
9.	20 03 07	Odpady wielkogabarytowe	35,62	
10.	20 01 01	Papier i tektura	-	0,06
11.	20 01 02	Szkło	-	0,09
12.	20 01 39	Tworzywa sztuczne	-	0,13
13.	20 03 02	Odpady z targowisk	-	0,07
14.	20 03 07	Odpady wielkogabarytowe	-	39,74

Źródło: Raport o stanie gminy za lata 2023 i 2024

W latach 2023–2024 na terenie gminy odnotowano wzrost masy większości frakcji odpadów komunalnych, co wskazuje zarówno na większą skuteczność selektywnej zbiórki, jak i na ogólne zwiększenie ilości wytwarzanych odpadów. Zwiększyła się masa odpadów opakowaniowych – szczególnie szkła, tworzyw sztucznych oraz papieru – co może świadczyć o rosnącej konsumpcji oraz lepszym wysegregowaniu tych materiałów przez mieszkańców. Wyraźnie wzrosła także ilość odpadów poremontowych (kod 17 01 07), co potwierdza większą liczbę prowadzonych remontów i inwestycji budowlanych. Zmieszane odpady komunalne również zwiększyły swoją masę, co może wskazywać na wzrost liczby mieszkańców lub intensywniejsze użytkowanie nieruchomości. Ponadto zauważalny jest wzrost ilości popiołu z gospodarstw domowych, prawdopodobnie związany z sezonowym ogrzewaniem. W 2024 roku w systemie pojawiły się dodatkowe frakcje selektywne, takie jak papier, szkło i tworzywa sztuczne z grupy 20 01, co sugeruje rozszerzenie zakresu ewidencji lub poprawę funkcjonowania systemu odbioru odpadów.

AZBEST

Zgodnie z danymi z Bazy Azbestowej (2025 rok) na terenie powiatu parczewskiego zinwentaryzowano **29 615 796 kg** wyrobów zawierających azbest. Do tej pory **unieszkodliwiono 7 218 150 kg**, co stanowi ok. **24% całości**. Wciąż pozostaje do usunięcia **22 397 646 kg** niebezpiecznych materiałów, czyli ok. **76% zinwentaryzowanych zasobów**.

Tabela 20 Masa wyrobów w kg wg gmin

Lp.	Gmina	Zinwentaryzowano:	Unieszkodliwiono:	Pozostało:
1	Dębowa Kłoda	4 149 333 kg	587 674 kg (ok. 14%)	3 561 659 kg
2	Gmina Jabłoń	5 343 738 kg	1 065 933 kg (ok. 20%)	4 277 806 kg
3	Gmina Milanów	2 138 678 kg	861 003 kg (ok. 40%)	1 277 675 kg
4	Gmina Parczew	8 252 776 kg	2 727 908 kg (ok. 33%)	5 524 868 kg
5	Gmina Podedwórze	3 420 404 kg	299 650 kg (ok. 9%)	3 120 754 kg
6	Gmina Siemień	3 071 478 kg	1 166 236 kg (ok. 38%)	1 905 242 kg
7	Gmina Sosnowica	3 239 389 kg	509 746 kg (ok. 16%)	2 729 643 kg

Źródło: <https://bazaazbestowa.gov.pl/pl/usuwanie-azbestu/zestawienie-statystyczne/stats>

Wnioski

- Najwięcej azbestu zinwentaryzowano na terenie **gminy Parczew** (ponad 8,2 mln kg), która jednocześnie wykazuje najwyższy postęp w usuwaniu (ponad 2,7 mln kg).
- Najmniej zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest jest w **gminie Milanów** (ok. 2,1 mln kg), przy czym wskaźnik usunięcia należy tu do najwyższych (40%).
- Najślabsze tempo usuwania odnotowano w **gminie Podedwórze** – unieszkodliwiono zaledwie 9% materiałów.
- Ogółem w powiecie proces unieszkodliwiania przebiega powoli – średnio co czwarty kilogram azbestu został usunięty.

3.4. Energetyka

Gmina Dębowa Kłoda

W okresie sprawozdawczym tj.2023-2024 zaopatrzenie w energię elektryczną realizowała ENERGA - OBRÓT S.A. natomiast usługi dystrybucyjne PGE Dystrybucja S.A. , na podstawie umów zawartych po przeprowadzeniu w 2023 r. przetargu nieograniczonego grupy 9 gmin z naszego regionu, celem uzyskania korzystnej ceny za zakup 1 MW/h. Uzyskana cena wynosi 725,00 zł netto z 1 MW/h dla oświetlenia ulicznego oraz 726,50 zł netto z 1 MW/h dla obiektów . Umowa obowiązuje do końca 2024 r. W 2023r. wykonano rozbudowę oświetlenia ulicznego w miejscowości Kodeniec o mocy przyłączeniowej 2 kW.

Z kolei w 2024 roku wykonano rozbudowę oświetlenia ulicznego w miejscowości Stępków o 31 nowych opraw oświetleniowych łącznej mocy 5 kW.

Gmina Jabłoń

Stan energetyki w Gminie Jabłoń należy ocenić jako dobry i stabilny. Dostawy energii elektrycznej realizowane są w sposób ciągły i bez poważniejszych zakłóceń. Każdy odbiorca indywidualny i instytucjonalny ma zapewnioną możliwość przyłączenia do sieci energetycznej. Za dystrybucję energii na terenie gminy odpowiada **PGE Dystrybucja S.A. Oddział Lublin – Rejon Energetyczny Biała Podlaska**.

Na obszarze gminy funkcjonuje rozbudowany system elektroenergetyczny, który zasilany jest z dwóch głównych punktów zasilania (GPZ). Do GPZ-ów energia elektryczna doprowadzana jest napowietrznymi liniami wysokiego napięcia (110 kV). W punktach tych następuje transformacja energii z wysokiego napięcia (WN) na średnie napięcie (SN) – 15 kV oraz jej dalszy rozdział do poszczególnych obwodów sieciowych. Sieć SN zasila stacje transformatorowe 15/0,4 kV, które doprowadzają energię do odbiorców końcowych. Sieć niskiego napięcia (NN) w większości wykonana jest jako napowietrzna, jednak w ostatnich latach sukcesywnie modernizowana jest poprzez wymianę przewodów i urządzeń na nowe oraz wprowadzanie odcinków kablowych, co przyczyniło się do zmniejszenia awaryjności i zwiększenia niezawodności dostaw energii.

W zakresie **gospodarki cieplnej** dominują indywidualne systemy ogrzewania budynków – głównie piece i kotły na paliwa stałe, w tym węgiel, drewno i pellet. W budynkach użyteczności publicznej oraz większych obiektach usługowych funkcjonują lokalne kotłownie. Coraz większe znaczenie zyskują jednak odnawialne źródła energii (OZE), w szczególności instalacje fotowoltaiczne, które są montowane zarówno na budynkach prywatnych, jak i należących do instytucji publicznych.

W **Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Jabłoń** ujęto zapisy umożliwiające rozwój infrastruktury OZE, w tym budowę instalacji do wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych. Działania te wpisują się w krajową i regionalną politykę energetyczno-klimatyczną, ukierunkowaną na zwiększenie efektywności energetycznej oraz ograniczenie emisji gazów cieplarnianych.

Podsumowując, infrastruktura energetyczna w Gminie Jabłoń funkcjonuje sprawnie i jest sukcesywnie modernizowana. Władze gminy podejmują działania sprzyjające rozwojowi energetyki odnawialnej, co pozwala stopniowo ograniczać negatywny wpływ sektora energetycznego na środowisko i poprawia bezpieczeństwo energetyczne mieszkańców.

Ważnym kierunkiem rozwoju Gminy Jabłoń są działania ukierunkowane na **ograniczenie emisji zanieczyszczeń oraz poprawę efektywności energetycznej**. W ostatnich latach gmina konsekwentnie realizuje projekty związane zarówno z termomodernizacją obiektów, jak i instalacją odnawialnych źródeł energii (OZE).

Realizowane przedsięwzięcia przyczyniają się do znaczącej **redukcji zużycia energii, obniżenia kosztów ogrzewania i eksploatacji budynków** oraz poprawy jakości powietrza. Wdrożenie nowoczesnych technologii energetycznych wpływa bezpośrednio na poprawę komfortu życia mieszkańców i stan środowiska naturalnego, a jednocześnie stanowi istotny element lokalnej polityki klimatycznej.

Dzięki pozyskanym przez Gminę Jabłoń **środkom zewnętrznym** zrealizowano szereg inwestycji w zakresie OZE, obejmujących:

- montaż **531 instalacji solarnych** służących do przygotowania ciepłej wody użytkowej w indywidualnych gospodarstwach domowych,
- montaż **10 instalacji fotowoltaicznych** w budynkach mieszkalnych,
- wykonanie **instalacji fotowoltaicznych** przy Stacji Uzdatniania Wody w Jabłoni oraz przy oczyszczalniach ścieków w Jabłoni i w Kalince,
- montaż **13 ekologicznych kotłów na pellet**,
- instalację **2 pomp ciepła** wykorzystywanych do przygotowania ciepłej wody użytkowej.

Działania te stanowią istotny krok w kierunku budowy **niskoemisyjnej gospodarki lokalnej**, opartej na racjonalnym gospodarowaniu energią i wykorzystaniu odnawialnych źródeł. W przyszłości konieczne jest kontynuowanie oraz rozszerzanie tego typu inwestycji, zwłaszcza w zakresie **modernizacji energetycznej budynków publicznych i prywatnych**, rozwoju fotowoltaiki, pomp ciepła oraz rozwiązań hybrydowych, które przyczynią się do dalszego ograniczenia emisji gazów cieplarnianych i poprawy bezpieczeństwa energetycznego gminy.

Gmina Siemień

W 2023 roku Gmina Siemień przystąpiła do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Parczew, co stanowi ważny krok w kierunku zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju regionu. W ramach tej współpracy gminy podejmują partnerskie inicjatywy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego, wykorzystując dostępne instrumenty wsparcia na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim.

Działania prowadzone w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego mają na celu kompleksowe odpowiadanie na potrzeby mieszkańców oraz rozwiązywanie wspólnych problemów w duchu partnerstwa międzysektorowego — z udziałem samorządów, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców oraz społeczności lokalnej.

Współpraca z Gminą Parczew stwarza dla Gminy Siemień nowe możliwości rozwojowe, w tym dostęp do znaczących środków finansowych. W ramach obecnej perspektywy unijnej 2021–2027, dla rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Parczewa, obejmującego Gminę Parczew i Gminę Siemień, zagwarantowano środki w wysokości 8 750 073 euro (ok. 40 mln zł). Pozyskane fundusze zostaną przeznaczone na realizację projektów wspierających zrównoważony rozwój społeczny, gospodarczy, przestrzenny i kulturalny obu gmin.

Jednym z pierwszych efektów współpracy jest wspólny projekt „Społeczność energetyczna na obszarze gmin Parczew i Siemień”, który uzyskał dofinansowanie. W ramach tego przedsięwzięcia planowane jest utworzenie społeczności energetycznej (klastra energii) obejmującej obie gminy. Celem projektu jest zwiększenie autonomiczności energetycznej regionu, zmniejszenie kosztów energii dla jednostek samorządu, przedsiębiorstw i mieszkańców, a także ograniczenie emisji zanieczyszczeń poprzez rozwój odnawialnych źródeł energii.

Projekt zakłada opracowanie niezbędnej dokumentacji, analiz i koncepcji, które posłużą jako podstawa do przyszłych inwestycji w zakresie:

- budowy źródeł wytwórczych energii odnawialnej,
- modernizacji sieci przesyłowych,
- tworzenia infrastruktury magazynowania energii.

Dzięki tym działaniom Gmina Siemień konsekwentnie wzmacnia swoją pozycję jako aktywny partner rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Parczewa, dbając o nowoczesne, proekologiczne i zrównoważone kierunki rozwoju lokalnego.

3.5. Hałas

Hałas komunikacyjny

Obejmuje hałas generowany przez ruch pojazdów drogowych, kolejowych oraz statków powietrznych. W warunkach gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, takich jak gmina Parczew, największe znaczenie ma hałas drogowy, powstający w wyniku intensywności ruchu, prędkości pojazdów, rodzaju nawierzchni oraz udziału pojazdów ciężkich. Hałas lotniczy i kolejowy, ze względu na brak lotnisk oraz ograniczoną obecność infrastruktury kolejowej, mają marginalne znaczenie. Hałas komunikacyjny jest zjawiskiem ciągłym, o największym natężeniu w godzinach szczytu oraz na odcinkach dróg krajowych i wojewódzkich. W jego ograniczaniu kluczową rolę odgrywają inwestycje w modernizację nawierzchni, uspokojenie ruchu, obwodnice oraz rozwój infrastruktury pieszo-rowerowej redukującej liczbę przejazdów samochodowych.

Podstawowym aktem prawnym w zakresie ochrony środowiska przed hałasem, który dostosowuje prawo krajowe do unijnego jest ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2024 poz.54). Kryteria oceny hałasu w środowisku to:

- poziomy dopuszczalne, określone w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 29 lipca 2004 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. Nr 178, poz. 1841),
- poziomy progowe, określone w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2002 r. w sprawie wartości progowych poziomów hałasu (Dz. U. Nr 8, poz. 81).

Poza normami prawnymi funkcjonuje subiektywna skala uciążliwości zewnętrznych hałasów komunikacyjnych, opracowana przez Państwowy Zakład Higieny. Zgodnie z dokonaną klasyfikacją uciążliwość tego rodzaju hałasów zależy od wartości poziomu równoważnego L_{Aeq} :

- mała uciążliwość – $L_{Aeq} \leq 52$ dB,
- średnia uciążliwość – 52 dB < $L_{Aeq} \leq 62$ dB,
- duża uciążliwość – 63 dB < $L_{Aeq} \leq 70$ dB

Niezbędne działania tworzące podstawę ograniczenia poziomu hałasu w województwie lubelskim zawarte zostały w „Programie ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego dla terenów poza aglomeracjami położonych wzdłuż odcinków dróg”- uchwała nr III /44 /2024 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 19 czerwca 2024 r.

W dokumencie wskazano inwestycji drogowych, w programie zaproponowano 24 projekty drogowe (inwestycje), które są kluczowe dla rozwoju transportu na terenie województwa m.in.

- Budowa obwodnicy m. Międzyrzec Podlaski leżącej w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 813 Międzyrzec Podlaski – Parczew – Ostrów Lubelski – Łęczna (rok zakończenia projektu 2027);
- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 820 Sosnowica Dwór – Łęczna (rok zakończenia projektu 2027);

Hałas występujący w środowisku stanowi istotny czynnik wpływający na jakość życia mieszkańców oraz stan zdrowia publicznego. W zależności od źródła jego powstawania wyróżnia się dwa główne typy hałasu: **hałas komunikacyjny** oraz **hałas przemysłowy (instalacyjny)**, z których każdy charakteryzuje się odmiennymi uwarunkowaniami, zasięgiem oddziaływania oraz sposobami ograniczania.

2. Hałas przemysłowy (instalacyjny)

Hałas przemysłowy związany jest z funkcjonowaniem zakładów produkcyjnych, warsztatów, urządzeń technicznych oraz instalacji energetycznych lub usługowych. Źródłem mogą być m.in. wentylatory, sprężarki, linie technologiczne, urządzenia mechaniczne stosowane w produkcji i przetwórstwie. W gminach o charakterze rolniczo-usługowym zazwyczaj nie występują duże zakłady generujące ponadnormatywne emisje hałasu, dlatego jego oddziaływanie ma z reguły charakter lokalny i ogranicza się do najbliższego sąsiedztwa obiektu. W przypadku wystąpienia uciążliwości stosuje się środki minimalizujące, takie jak ekrany akustyczne, wygłuszenia urządzeń, obudowy i izolacje akustyczne.

Hałas kolejowy

Na terenie powiatu Parczewskiego nie prowadzono monitoringu hałasu kolejowego. z uwagi na niewielkie natężenie ruchu kolejowego, hałas związany z komunikacją i transportem kolejowym jest mniej uciążliwy dla mieszkańców od hałasu drogowego.

Hałas lotniczy

Na terenie Powiatu Parczewskiego nie występują źródła hałasu lotniczego o znaczącym oddziaływaniu na środowisko. W południowo-wschodniej części miasta Parczewa, w sąsiedztwie Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej przy ul. Kościelnej 136, zlokalizowane jest lądowisko dla śmigłowców sanitarnych nr 265. Obiekt przeznaczony jest do całodobowych startów i lądowań śmigłowców ratowniczych o dopuszczalnej masie startowej do 5700 kg.

Lądowisko wyposażone jest w strefę przyziemienia (TLOF) o wymiarach 15 × 15 m oraz pole wzlotów (FATO) o wymiarach 25 × 25 m, wykonane z kostki betonowej. Eksploatacja lądowiska odbywa się sporadycznie – czas trwania pojedynczego startu lub lądowania wynosi ok. 2–5 minut, w zależności od warunków atmosferycznych.

Według danych przekazanych przez SP ZOZ w Parczewie, w 2023 roku odnotowano jedno lądowanie śmigłowca sanitarnego, natomiast w 2024 roku nie odnotowano żadnych operacji lotniczych.

W latach 2023–2024 nie prowadzono pomiarów ani badań dotyczących hałasu generowanego przez funkcjonowanie lądowiska. Z uwagi na bardzo niskie natężenie ruchu lotniczego, hałas związany z jego działalnością uznaje się za nieuciążliwy i nie mający istotnego wpływu na klimat akustyczny miasta ani powiatu.

Hałas przemysłowy

Źródłami hałasu przemysłowego są przede wszystkim zakłady produkcyjne, rzemieślnicze, usługowe oraz obiekty handlowe. Oddziaływanie tego rodzaju hałasu ma charakter lokalny i **nie wpływa znacząco na klimat akustyczny całego powiatu**.

Poziom uciążliwości hałasu przemysłowego zależy od wielu czynników, w tym: skali emisji hałasu do środowiska, rodzaju i przeznaczenia terenów sąsiadujących z obiektami przemysłowymi, usługowymi, handlowymi lub rozrywkowymi, odległości tych obiektów od terenów chronionych akustycznie, ukształtowania terenu oraz zastosowanych rozwiązań technicznych ograniczających emisję hałasu.

Kontrole hałasu przemysłowego prowadzone są przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska głównie w odpowiedzi na zgłoszenia i skargi mieszkańców.

W latach 2023-2024 przeprowadzono następujące kontrole:

1. Sklep Jeronimo Martins Biedronka - ul. Jana Pawła II 92; 21-200 Parczew- pomiar emisji hałasu do środowiska zewnętrznego pochodzącego od urządzeń chłodniczych, klimatyzacyjnych i wentylacyjnych zainstalowanych na wyposażeniu sklepu Biedronka w Parczewie przy ul. Jana Pawła II 92.

Sprawozdanie HZ/01/01/2023

Data wykonania badania: 18.01.2023 r.

Data zakończenia badania: 25.01.2023 r.

Źródłem badanego hałasu były:

- urządzenia zewnętrzne układu chłodniczego,
- kratki wentylacyjne: czerpania i wyrzut wentylacji Kw,
- 3 małe jednostki klimatyzacyjne 3xklim,
- 2 duże jednostki zewnętrzne klimatyzacji 2xJe znajdujące się w zabudowie metalowe (wiata) za siatką metalową.

Punty pomiarowe:

Pp1-pomiar w otoczeniu budynku przy ul. Harcerskiej 20, 0,5 m od granicy posesji.

Pp2-pomiar w świetle okna na parterze budynku wielorodzinnego przy ul. Harcerskiej 20 ok, 1 m od elewacji budynku.

Wyniki: Wszystkie analizowane źródła hałasu (zewnętrzne źródła hałasu sklepu Biedronka), pracujące jednocześnie w trybie największej wydajności nie przekraczają dopuszczalnych poziomów emisji hałasu do środowiska zarówno w porze dziennej jak i nocnej. Dominującym źródłem hałasu w punktach pomiarowych, o uciążliwej tonalnej charakterystyce dźwięku zidentyfikowana podczas pomiarów jest duża jednostka klimatyzacji.

2. Ferma Drobiu Wioletta Korulczyk, Jarosław Korulczyk - ul. Lipowa 42; 21-220 Parczew.

Sprawozdanie z badań nr 2/H/2023

Data wykonania badania: 07.03.2023 r.

Data zakończenia badania: 08.03.2023 r.

Źródłem badanego hałasu była:

-kurnik nr 1 wyposażony w 10 szt. wentylatorów dachowych o wydajności 12 130 m³/h każdy, oraz 4 szt. wentylatorów poziomych o wydajności 39 000m³/h każdy zamontowane w ścianie szczytowej kurnika;

-kurnik nr 2 wyposażony w 4 szt. wentylatorów dachowych o wydajności 8 000m³/h każdy, oraz 2 szt. wentylatorów poziomych o wydajności 39 000m³/h każdy zamontowane w ścianie szczytowej kurnika oraz 5 szt. wentylatorów poziomych o wydajności 1 130m³/h zamontowanych w ścianie południowej;

Kurnik 3 wyposażony w 13 szt. wentylatorów dachowych o wydajności 12130m³/h każdy, oraz 6 szt. wentylatorów poziomych o wydajności 39000m³/h każdy zamontowanych w ścianie szczytowej kurnika.

Wyniki: Brak przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu.

3. Fabryka Kabli ELPAR Sp. z o.o.- ul. Laskowska 1; 21-200 Parczew.

Sprawozdanie z pomiaru hałasu nr 14/P/2023.

Data wykonania badania: 22.02.2023 r.

Zakres pracy: Pomiar hałasu w dwóch punktach pomiarowych w porze dziennej i nocnej.

P1-na granicy terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej nr ewi.2764 w kierunku zachodnim od zakładu

P2-na granicy terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej nr ewid.1092/7 Parczew Rolny, w kierunku południowo-zachodnim od zakładu.

Wyniki:

Dla pory dziennej poziom hałasu wynosi

-w punkcie P1: $L_{AeqD} = 42,0$ dB (wartość dopuszczalna 50 dB)

-w punkcie P2: $L_{AeqD} = 40,5$ dB (wartość dopuszczalna 50 dB)

Dla pory nocnej poziom hałasu wynosi:

-w punkcie P1: $L_{AeqN} = 38,6$ dB (wartość dopuszczalna 40 dB)

-w punkcie P2: $L_{AeqN} = 37,8$ dB (wartość dopuszczalna 40 dB)

Uzyskane wyniki hałasu emitowanego do środowiska z terenu Fabryki dla wszystkich wykonanych pomiarów są zgodne z wymaganiami decyzji ROŚ.IV.6241.1.2011 o dopuszczalnym poziomie hałasu wydanej dla zakładu.

4. Gospodarstwo Rolne Burzec Dariusz - ul. Rudzieniec 1a; Milanów 21-210.

Sprawozdanie z pomiaru hałasu nr 19/H/2024.

Data wykonania pomiarów: 15.10.2024 r.

Głównymi źródłami hałasu są:

-na budynku chlewni nr 1 jest 10 wentylatorów kurtynowych otworów kominowych o przekroju 90 i wysokości przy kolenicy ok.6,6 m.

-na budynku chlewni nr 2 jest 10 szt. wentylatorów mechanicznych kominowych Ziehl-Abegg o przekroju 100 cm i wysokości przy kolenicy ok.6,3 m.

-na budynku chlewni nr 3 jest 10 wentylatorów kurtynowych otworów kominowych o przekroju 90 i wysokości przy kolenicy ok.6,6 m.

-na budynku chlewni nr 4 jest 8 otworów kominowych o przekroju 30x30 i wysokości przy kolenicy ok.9 m.

Lokalizacja punktów pomiarowych:

P1-teren chroniony. Rudzieniec 1a na granicy terenu possji-4m.

P2- teren chroniony. Rudzieniec 1a na granicy terenu possji-4m.

P3- teren chroniony. Rudzieniec 1a na granicy terenu possji-4m.

Po-tło akustyczne wykonano w cieniu akustycznym za budynkiem-1,5 m.

Wyniki: Brak przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu.

5. Sklep Jeronimo Martins Biedronka - ul. Jana Pawła II 92; 21-200 Parczew.

Sprawozdanie nr 543/2023

Obiekt badań-hałas w środowisku pochodzący z instalacji lub urządzeń.

Miejsce wykonywanych pomiarów:

Pkt 1-ul. Harcerska 20-teren otaczający-na granicy działki

Pkt 2- Harcerska 0/11-przy elewacji poniżej

Wyniki: Brak przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu.

6. Fabryka Kabli ELPAR Sp. z o.o.- ul. Laskowska 1; 21-200 Parczew.

Sprawozdanie z pomiaru hałasu nr 2024/H/14

Data wykonania badania: 18.12.2024 r.

Zakres pracy: Pomiar hałasu w dwóch punktach pomiarowych w porze dziennej i nocnej.

P1- pomiar wykonano na granicy z działką nr 2764,powierzchnia podłoża-trawa

P2-pomiar wykonano na granicy z działką nr 1092/7, powierzchnia podłoża-beton

Tło akustyczne; pomiar wykonano w cieniu akustycznym, za budynkiem na terenie zakładu, ze względu na brak możliwości wyłączenia wszystkich źródeł hałasu.

Wyniki:

Dla pory dziennej poziom hałasu wynosi

-w punkcie P1: $L_{AeqD} = 46,0$ dB (wartość dopuszczalna 50 dB)

-w punkcie P2: $L_{AeqD} = 41,4$ dB (wartość dopuszczalna 50 dB)

Dla pory nocnej poziom hałasu wynosi:

-w punkcie P1: $L_{AeqN} = 38,0$ dB (wartość dopuszczalna 40 dB)

-w punkcie P2: $L_{AeqN} = 35,6$ dB (wartość dopuszczalna 40 dB)

Wyniki: Brak przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu.

3.6.Pole elektromagnetyczne

W powiecie parczewskim znajduje się 51 stacje bazowe telefonii komórkowej, stacje wysokiego napięcia 110KV, stacje radiowe i telewizyjne nie występują. Wg danych przekazanych przez Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Lublinie - Delegatura Biała Podlaska podczas prowadzonych w latach 2023-2024 czynności kontrolnych w powiecie parczewskim polegających na analizowaniu wyników badań przesłanych przez operatorów *nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnej wartości składowej pola elektromagnetycznego*. Zestawienie stacji bazowych telefonii komórkowych wraz z uzyskanymi podczas badań wartościami najwyższych natężeń pole elektrycznego w przeanalizowanych wynikach badań zawarto w poniższej tabeli.

Tabela 21 Wyniki badań poziomów PEM w środowisku w 2023 i 2024 roku na terenie Powiatu Parczewskiego

Lp.	Data przeprowadzenia pomiarów w roku 2024	Lokalizacja punktu pomiarowego PEM	Największa zmierzona wartość pola elektromagnetycznego
1.	15.10.2024 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Towerlink Poland Sp. z o.o. BT12091_NIEDŹWIADA	1,04
2.	11.09.2024 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej P4 Sp. z o.o. PAR3311A, ul. Lipowa 17, dz. nr 16/4, Wierzbówka.	0,8
3.	10.07.2024 r. 10.10.2024 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej P4 Sp. z o.o. PAR4411A, m. Gęś 139, dz. nr 1525	0,9 0,8
4.	10.06.2024 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej P4 Sp. z o.o. PAR3303C, ul. Wojska Polskiego 10, dz. nr 653/4 Parczew	2,6
5.	03.09.2024 r. 16.01.2024 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Orange Polska S.A. (83922N!) LEJNO_WBP_EMITEL (WBP_SOSNOWICA_LEJNO155)	< 1,0 < 1,0
6.	28.05.2024 r. 07.12.2023 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Towerlink Poland Sp. z o.o. BT15437 LUBICZYN	1,12 1,34
7.	12.07.2023 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej P4 Sp. z o.o. PAR4422B stary Orzechów	<1,0
8.	04.04.2024 r. 07.06.2024 r. 04.07.2023 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej P4 Sp. z o.o. PAR3304A, ul. Polna 38, dz. nr 398/13, Parczew	1,09 1,7 1,8
9.	13.01.2023 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej P4 Sp. z o.o. PAR4422B Stary Orzechów	0,8
10.	21.02.2024 r. 09.10.2024 r. 11.10.2023 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Orange Polska S.A. (83925N!) BIAŁKA_WBP (WBP_DEBOWAKLO_BIALKA424)	< 1,0 < 1,0 < 1,0
11.	09.10.2024 r. 23.11.2023 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Orange Polska S.A. (83880N!) SIEMIEN_WBP_EMITEL	< 1,0 < 1,0
12.	02.04.2024 r.	Stacja bazowa telefonii komórkowej P4 Sp. z o.o. PAR4465, Kolonia Cichostów, dz. nr 130/6	1,0
13.	11.09.2024 r. 21.07.2024 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej P4 Sp. z o.o. PAR3302B Parczew Rolny	1,1 0,7
14.	12.08.2024 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Orange Polska S.A. 1527 (83988N!) PARCZEW CITY (WBP_PARCZEW_POLNA68)	< 1,0
15.	04.08.2023 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Orange Polska S.A. 5254 (8371N!) Mosty2,m.Bojary, dz.nr 4/1	< 1,0
16.	14.06.2024 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Orange Polska S.A. 4259 (83975N!) SOSNOWICA2, Turno, dz. nr 363	< 1,0
17.	04.07.2023 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej P4 Sp. z o.o. PAR4450B Kostry	0,7
18.	23.08.2024 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Towerlink	1,8

		Poland Sp. z o.o. BT11719 PARCZEW, ul. Wojska Polskiego 21, dz. nr 1377/2	
19.	10.07.2024 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej P4 Sp. z o.o. PAR4410A Jabłoń, ul. Klonowa 50, dz. nr 957	1,1
20.	05.03.2024 r.	Stacja Bazowa T-Mobile S.A. 25606 (83027N!) Parczew	< 1,0
21.	30.10.2024 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Towerlink Poland Sp. z o.o. BT10195 Sosnowica	1,5
22.	21.02.2024 r. 25.09.2024 r.	Stacja bazowa telefonii komórkowej 5731 (83963N!) Łomnica, Zienki, dz. nr 32/16	< 1,0 < 1,0
23.	25.04.2024 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Orange Polska S.A. 9155 (83956N!) PLEBANIA2, Makoszka, dz. nr 217/1	< 1,0
24.	27.10.2023 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej 25607 (83028N!)-T-Mobile S.A., Jabłoń	1,5
25.	22.10.2024 r.	Stacja Bazowa Telefonii komórkowej Orange Polska S.A. 3733 (83979N!) SIEMIEN	< 1,0
26.	25.09.2024 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Orange Polska S.A. 4927 (83973N!) BIAŁKA2, Uhnin, dz. nr 240/1	< 1,0
27.	03.07.2024 r. 04.08.2023 r.	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Orange Polska S.A. 476 (83991N!) PARCZEW, Dawidy 90, dz. nr 456/1	< 1,0 < 1,0

Źródło: Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Lublinie

Na terenie Powiatu Parczewskiego w latach 2023–2024 odnotowano pięć zgłoszeń dotyczących instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne (PEM).

Zgłoszenia te obejmowały głównie instalacje radiokomunikacyjne, które stanowią element infrastruktury telekomunikacyjnej niezbędnej dla zapewnienia dostępu do nowoczesnych usług cyfrowych.

Tabela 22 Zgłoszenia instalacji wytwarzających pole elektromagnetyczne w latach 2023-2024 na terenie Powiatu Parczewskiego

Lp.	Gmina	Data zgłoszenia	Nazwa instalacji	Prowadzący instalacje	Adres instalacji	Rodzaj instalacji
1.	Dębowa Kłoda	2024	Instalacja radiokomunikacyjna 83919 (83919N!) KODENIEC_CE LLNEX_PLK_WBP (WBP_DEBOW AKLO_KODENIEC9)-	Orange Polska S.A. z siedzibą w Warszawie	dz. nr 352/9 w miejscowości Kodeniec,	Instalacja radiokomunikacyjna której równoważna moc promieniowania izotropowo wynosi nie mniej niż 15W, emitująca pola elektromagnetyczne o częstotliwości od 30 kHz do 300 GHz
2.	Dębowa Kłoda	2023	Instalacja radiokomunikacyjna BT15437_LUBICZYN	Towerlink Poland Sp. z o.o. Ul. Kasprzaka 4 01-211 Warszawa	dz. nr 246, w miejscowości Lubiczyn	Usługi telekomunikacyjne bez produkcji. Stacja bazowa telefonii komórkowej przeznaczona do świadczenia usług telekomunikacyjnych dla ok.1650 użytkowników na obszarze ok. 5000m od stacji.
3.	Milanów	2023	Instalacja radiokomunikacyjna 83926 (83926N!) MILANÓW_WBP_PTK (WBP_MILANOW_MILANOW194) 2023-zgłoszenie	Orange Polska S.A. z siedzibą w Warszawie	dz. nr 194,	Instalacja radiokomunikacyjna telefonii komórkowej Orange Polska S.A- usługi telekomunikacyjne w zakresie łączności bezprzewodowej zgodnie z przyznanymi koncesjami.
4	Parczew	2023	Instalacja radiokomunikacyjna PAR3304A	P4 Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie	dz. nr 398/13, ul. Polna 38	Usługi telekomunikacyjne, transmisja danych: 1TB/doba.

5	Sosnowica	2024	Instalacja radiokomunikacyjna 83922 (83922N!) LEJNO_WBP_E MITEL (WBP_SOSNO WICA_LEJNO1 55)	Orange Polska S.A. z siedzibą w Warszawie	dz. nr 155 w miejscowości Lejno	Instalacja radiokomunikacyjna której równoważna moc promieniowania izotropowo wynosi nie mniej niż 15W, emitująca pola elektromagnetyczne o częstotliwości od 30 kHz do 300 GHz
---	-----------	------	--	---	---------------------------------	---

Źródło: Biuletyn Informacji Publicznej - Starostwo Powiatowe w Parczewie

Zgłoszenia dotyczą obiektów rozmieszczonych równomiernie na terenie powiatu, obejmując różne gminy: Dębową Kłodę, Milanów, Sosnowicę oraz inne miejscowości wiejskie. Inwestycje te są związane z rozwojem sieci telekomunikacyjnych operatorów komercyjnych, takich jak CELLNEX, PTK oraz EMITEL, i mają na celu poprawę jakości sygnału oraz zwiększenie dostępności usług komunikacyjnych, w tym Internetu szerokopasmowego i sieci komórkowych.

Wszystkie instalacje podlegają rygorom prawnym określonym w ustawie Prawo ochrony środowiska oraz przepisach dotyczących ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym. Zgłoszenia zostały złożone w trybie przewidzianym przepisami, a ich eksploatacja wymaga zachowania dopuszczalnych poziomów PEM określonych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia.

3.7.Przyroda

Z form ochrony przyrody w myśl Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz.U. 2024, poz. 1478, z późn. zm.) na terenie Powiatu Parczewskiego znajdują się:

- park narodowy,
- rezerваты,
- park krajobrazowy,
- obszar chronionego krajobrazu,
- obszary Natura 2000,
- pomniki przyrody,
- użytki ekologiczne,
- zespół przyrodniczo – krajobrazowy.

W 2023 roku udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem powiatu parczewskiego wynosił 16,4%, a w 2024 roku zwiększył się nieznacznie do 16,5%. Powierzchnia obszarów chronionych przypadająca na jednego mieszkańca wzrosła z 4 856,4 m² w roku 2023 do 4 942,9 m² w roku 2024, co świadczy o rosnącym znaczeniu i dostępności terenów cennych przyrodniczo. Ponadto wskaźnik liczby pomników przyrody na 100 km² wzrósł z 3,9 szt. w 2023 roku do 4 szt. w 2024 roku, co wskazuje na systematyczne zwiększanie się liczby chronionych elementów przyrody nieożywionej i ożywionej w powiecie.

Na przestrzeni lat 2023–2024 powierzchnia obszarów chronionych przypadająca na 1 mieszkańca wzrosła o **86,5 m²**, z poziomu **4 856,4 m²** w roku 2023 do **4 942,9 m²** w roku 2024.

Tabela 23 Powierzchnia obszarów prawnie chronionych na terenie Powiatu Parczewskiego

Rok	Parki narodowe (ha)	Rezerwaty przyrody (ha)	Parki krajobrazowe razem (ha)	Obszary chronionego krajobrazu razem (ha)	Rezerwaty i pozostałe formy ochrony przyrody na obszarach chronionego krajobrazu (ha)	Użytki ekologiczne (ha)	Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (ha)	Liczba pomników w przyrody (ha)
2023	2 444,31	397,10	1 083,00	10 955,00	47,90	195,74	621,48	37
2024	2 444,30	482,68	1 083,00	10 955,00	47,90	195,74	621,48	38

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Z form ochrony przyrody w myśl Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz.U. 2024 poz. 1478, na terenie powiatu parczewskiego znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

- park narodowy (Poleski Park Narodowy);
- rezerwaty (Czarny Las, Warzewo, Jezioro Obradowskie, Królowa Droga, Lasy Parczewskie, Torfowisko przy Jeziorze Czarnym);
- park krajobrazowy (Poleski Park Krajobrazowy);
- obszar chronionego krajobrazu (Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu);
- zespół przyrodniczo-krajobrazowy (Stawy Siemień);
- obszary Natura 2000 -obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) i specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO):
 - PLH060002 Czarny Las,
 - PLH060013 Ostoja Poleska,
 - PLH060013 Maśluchy
 - PLH060098 Wrzosowisko w Orzechowie.

- PLH060107 Ostoja Parczewska,
 - PLB060015 Zbiornik Podedwórze,
 - PLB060014 Uroczysko Mosty – Zahajki,
 - PLB060019 Polesie,
 - PLB060004 Dolina Tyśmienicy,
 - PLB060006 Lasy Parczewskie,
- pomniki przyrody;
 - użytki ekologiczne.

PARK NARODOWY

Poleski Park Narodowy

Poleski Park Narodowy utworzony został rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 1990 r. w sprawie utworzenia Poleskiego Parku Narodowego (Dz.U. 1990, Nr 27, poz. 155). Powierzchnia parku wynosi 9 760,2864 ha, w tym ochroną ścisłą objęte jest 116,58 ha, ochroną częściową 8 345,46 ha, a ochroną krajobrazową 1 298,14 ha, zaś powierzchnia jego otuliny wynosi 13 702,7 ha.

Najważniejszymi ekosystemami PPN są ekosystemy torfowiskowe i wodne oraz łąkowe, zaroślowe i leśne, tworzące ogromną mozaikę siedlisk. Roślinność parku jest bardzo bogata. Obfituje w gatunki typowe dla terenów podmokłych i bagiennych. Na terenie parku występuje ponad tysiąc gatunków roślin naczyniowych, z czego 170 to gatunki rzadkie, 75 podlega ochronie gatunkowej, a kolejnych 17 znajduje się w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin. Większość gatunków roślin to przedstawiciele flory północnej, wśród których często występują relikty epoki lodowcowej, na przykład brzoza niska, wierzba lapońska czy wierzba borówkolistna. Innymi roślinami północnymi są turzyca bagienna i strunowa, gnidosz królewski oraz rosiczka długolistna. Rzadkie gatunki charakterystyczne dla roślinności atlantyckiej występujące w parku to między innymi wywłócznik skrętoległy i wąkrota zwyczajna. Na obszarze parku wyróżniono 208 różnych zespołów roślinnych, z których 30 prezentuje zespoły leśne i zaroślowe, a pozostałe 178 to formacje nieleśne. Najbardziej charakterystycznymi dla parku zbiorowiskami roślinnymi są torfowiska: niskie, przejściowe i wysokie. Lasy to głównie brzeziny bagienne, ubogie bory sosnowe oraz olsy.

Fauna Poleskiego Parku Narodowego obejmuje wiele rzadkich gatunków zwierząt. Jej różnorodność wynika z ilości i różnorodności siedlisk występujących w parku. Na terenie Parku stwierdzono występowanie około 290 gatunków kręgowców. Wiele zwierząt należy do gatunków chronionych.

Bezkęgowce występujące w parku zostały jak dotąd słabo poznane, jednak wśród znanych gatunków można wymienić pijawkę lekarską, ćmę (motyla nocnego) z rodziny zawisakowatych – postojaka wiesiołkowca, mieniaka tęczowca oraz strużnika. Do cennych motyli w skali Europy (tzw. naturowych) należą przeplatka aurinia i modraszek telejus.

Unikatami są trzy gatunki mrówek stanowiące relikty polodowcowe. Na łąkach parku można spotkać dużą populację tygryka paskowanego, zaś na torfowiskach populację bagnika przybrzeżnego.

W wodach parku występuje 21 gatunków ryb. Cztery z nich: strzebla błotna, różanka pospolita, piskorz oraz koza pospolita, objęte są ochroną gatunkową.

Na terenie parku występuje trzynaście gatunków płazów. Szczególnie licznie żyją tu żaby brunatne oraz żaby zielone. Jednymi ze szczególnie rzadkich gatunków płazów są ropucha paskówka oraz grzebiuszka ziemna. z traszek obecne są traszka zwyczajna oraz grzebieniasta. w parku występuje także siedem gatunków gadów, w tym także żółw błotny – gatunek reliktowy i jeden z najbardziej zagrożonych gatunków gadów w Polsce. Wśród węży można spotkać żmiję zygzakowatą (głównie w ubarwieniu brunatnym, że słabo zaznaczoną wstęgą Kainową, gniewosza plamistego oraz zaskrońca zwyczajnego. Jaszczurki reprezentuje zwinka, żyworódka i padalec.

Poleski Park Narodowy to jeden z najbogatszych w ptactwo obszarów w kraju. Stwierdzono w nim występowanie około dwustu gatunków ptaków, z których około sto pięćdziesiąt to gatunki lęgowe. Wiele z nich to ptaki tak rzadkie jak czapla biała czy czapla nadobna. Licznie występuje także bąk, osiągając największe zagęszczenie w kraju. Błotniaki łąkowe wykorzystują dużą ilość łąk. Inne rzadkie ptaki gniazdujące to na przykład derkacz, dubelt (ostatnie stwierdzenie lęgu na terenie parku to lata 90. XX wieku) czy podgorzałka. Gnieździ się tu także bielik. Symbolem parku został żuraw. Liczne są tu także sowy wraz z największą z nich – puchaczem. Ptakiem zagrożonym wyginięciem, a występującym w parku, jest wodniczka, która tworzy tu trzecią co do wielkości populację w kraju. w wyniku programu introdukcji w parku występuje dosyć liczna populacja cietrzewi.

Na obszarze parku stwierdzono obecność 48 gatunków ssaków. Najliczniejszą grupę stanowią gryzonie, których jest osiemnaście gatunków. z nich warty wymienienia jest bóbr, którego sprowadzono na ten teren w 1992. Spośród mniejszych gatunków występują tu nornica ruda, nornik północny, bura i zwyczajny. Nad wodami można znaleźć rzadsze w kraju gatunki: piżmaka i karczownika ziemnowodnego. Ze ssaków owadożernych występują na przykład jeż wschodni, kret czy liczne ryjówki. w bagiennych lasach można spotkać rzęsorka rzeczka. Ssaki drapieżne reprezentują łasica pospolita, gronostaj europejski, tchórz, kuna domowa i leśna, a w wodach wydra europejska. Kopytne najliczniej reprezentuje sarna europejska, której populacja na terenie parku wynosi około osiemset osobników. Występują tu także jelenie, łosie oraz dziki.

W granicach PPN znajduje się południowo - wschodnia część gminy Sosnowica, a w zasięgu otuliny południowa część gminy Sosnowica.

Cel środowiskowy dla Poleskiego Parku Narodowego

Celem ochrony przyrody Poleskiego Parku Narodowego jest zachowanie unikatowego w skali Polski i Europy krajobrazu Polesia Zachodniego z jego wyjątkowym bogactwem siedliskowym i gatunkowym ekosystemów wodno – błotnych, łąkowych i leśnych, pozostającym w związku z naturalnymi procesami przyrodniczymi i strukturami geologicznymi, geomorfologicznymi, hydrologicznymi i glebowymi, z mechanizmami funkcjonowania ekosystemów oraz z historią przemian flory i fauny. Celem równorzędnym jest zachowanie wartości kulturowych, w tym krajobrazu kulturowego, walorów krajobrazowych oraz kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody.

W Planie Ochrony ustanowionym Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 września 2020 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Poleskiego Parku Narodowego (Dz.U. 2020 poz. 1966) wskazano cele ochrony odnośnie: przyrody nieożywionej, ekosystemów leśnych, lądowych ekosystemów nieleśnych, ekosystemów wodnych, ochrony gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk, a także ochrony krajobrazów.

REZERWATY

Rezerwat Czarny Las

Rezerwat został powołany na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 21 września 1981 roku w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (MP Nr 26, poz. 231). Pozostałe akty prawne to Obwieszczenie Wojewody Lubelskiego z dnia 7 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Województwa Lubelskiego z 2002 r. Nr 2, poz. 102).

Jest to rezerwat fitocenotyczny – leśny, jego powierzchnia wynosi 15,96 ha. Zachowały się tu szczególnie cenne stanowiska starych, naturalnych lasów mieszanych i liściastych. Można tu spotkać unikatowe okazy 160-letnich dębów, 130-letnich grabów i lip. W załączniku I dyrektywy siedliskowej wymieniono następujące typy siedlisk znajdujące się na tym terenie: grąd środkowoeuropejski i grąd subkontynentalny. Teren odznacza się również bardzo bogatą i rzadką w regionie roślinnością runa leśnego. Swoje stanowiska mają tu takie chronione gatunki jak: wawrzynek wilczełyko, groszek wschodniokarpacki, listera jajowata, gnieźnik leśny, podkolan zielonawy.

Rezerwat Czarny Las nie posiada ustanowionego planu ochrony.

Rezerwat Czarny Las zlokalizowany jest w gminie Milanów.

Cel środowiskowy dla Rezerwatu Czarny Las

Celem środowiskowym dla Rezerwatu Czarny Las jest zachowanie fragmentu wielogatunkowego lasu mieszanego pochodzenia naturalnego z rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin w runie.

Rezerwat Warzewo

Rezerwat Warzewo został powołany Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 17 listopada 1988 roku w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. nr 32 z 1988 r. poz. 293). Pozostałe akty prawne to Obwieszczenie Wojewody Lubelskiego z dnia 7 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Województwa Lubelskiego z 2002 r. Nr 2, poz. 102).

Rezerwat Warzewo ma charakter wodno-torfowiskowy, jego powierzchnia wynosi 58,25 ha. Na terenie Rezerwatu Warzewo stwierdzono występowanie 60 gatunków ptaków, w tym: 26 lęgowych i 9 prawdopodobnie lęgowych. Występują tu m.in.: perkozy (zausznik i perkozek), 6 gatunków kaczek, bąk, błotniak stawowy, łyska, rybitwa zwyczajna, mewa śmieszka, rokitniczka, potrzos, czajka, rycyk, bekas kszysk, a z gatunków niełgowych: błotniak łąkowy, dubelt, kulik wielki i batalion.

Rezerwat Warzewo nie posiada jeszcze ustanowionego planu ochrony.

Rezerwat Warzewo położony jest na terenie gminy Podedwórze.

Cel środowiskowy dla Rezerwatu Warzewo

Celem środowiskowym dla Rezerwatu Warzewo jest zachowanie miejsc lęgowych i ostoi wielu gatunków ptaków.

Rezerwat Jezioro Obradowskie

Rezerwat florystyczny i torfowiskowy Jezioro Obradowskie, o powierzchni ogólnej 81,79 ha, powołany został Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 26 marca 1975 roku w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 11, poz. 64). Pozostałe akty prawne to Obwieszczenie Wojewody Lubelskiego z dnia 7 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Województwa Lubelskiego z 2002 r. Nr 2, poz. 102) oraz Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 5 marca 2024 roku w sprawie rezerwatu przyrody „Jezioro Obradowskie” (Dz. Urz. Województwa Lubelskiego z 2024 r. poz. 1539).

Obejmuje on Jezioro Obradowskie (pow. 12 ha), które otaczają torfowiska typu przejściowego i wysokiego. Drzewostan tworzą: sosna pospolita, brzoza brodawkowata, olsza czarna, dąb szypułkowy i bezszypułkowy, brzoza omszona i osika. Z roślin rzadkich występują tutaj: wierzba lapońska, wierzba śniada, brzoza niska, turzyca dwupienna i strunowa, rosiczka

długolistna i widłak torfowy. Gatunki drzew: brzoza niska oraz wierzba lapońska zostały wpisane do Polskiej Czerwonej Księgi Roślin. Rezerwat ma na celu ochronę jeziora dystroficznego oraz stanowisk rzadkich gatunków roślin wodnych i torfowiskowych.

Teren rezerwatu zasiedla wiele gatunków zwierząt. Występują tutaj: zaskroniec i jaszczurka zwinka oraz coraz rzadziej spotykana żmija zygzakowata. Najbardziej liczną grupą zwierząt są ptaki: orlik krzykliwy, gnieźdzący się w sąsiedztwie rezerwatu, a w niedostępnych, podtopionych obszarach występuje żuraw. Podmokłe lasy rezerwatu są często odwiedzane także przez łosie i dziki.

Rezerwat Jezioro Obradowskie podlega ochronie w zakresie międzynarodowego prawa ochrony przyrody – leży w granicach Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”.

Dla Rezerwatu Jezioro Obradowskie PZO ustanowiony został Zarządzeniem Nr 56/19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 24 września 2019 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody Jezioro Obradowskie.

Rezerwat Jezioro Obradowskie znajduje się na terenie gminy Parczew.

Cel środowiskowy dla Rezerwatu Jezioro Obradowskie

Celem środowiskowym jest zachowanie jeziora (pierwotnie dystroficznego) oraz stanowisk wielu rzadkich gatunków roślin wodnych i torfowiskowych. Osiągnięcie celu środowiskowego wymaga zachowania niezmienionych bagiennych warunków wodnych i wykluczenia wszelkiej presji.

Rezerwat Królowa Droga

Rezerwat leśny Królowa Droga, o powierzchni 35,17 ha, został powołany Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 23 listopada 1967 roku w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 66, poz. 322). W 1989 roku Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 10 maja 1989 roku, zmieniającym zarządzenia w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 17, poz. 119), powierzchnię rezerwat

u powiększono do 38,79 ha. Pozostałe akty prawne to Obwieszczenie Wojewody Lubelskiego z dnia 7 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Województwa Lubelskiego z 2002 r. Nr 2, poz. 102).

Południową granicę rezerwatu stanowi dawny trakt o zwyczajowej nazwie „Droga Królów”, „Droga Królowa”. Dawniej droga ta łączyła Wilno z Lublinem i często podróżowały nią orszaki królewskie. Stąd wzięła się nazwa rezerwatu. W rezerwacie spotkać można wiele pomnikowych okazów dębu szypułkowego oraz wiele gatunków roślin rzadkich i chronionych m.in.: wawrzynek wilczelyko, orlik pospolity, naparstnica zwyczajna oraz lilia złotogłów.

Rezerwat nie posiada planu ochrony.

Rezerwat Królowa Droga podlega ochronie w zakresie międzynarodowego prawa ochrony przyrody – leży w granicach Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”.

Rezerwat Królowa Droga położony jest w gminie Dębowa Kłoda.

Cel środowiskowy dla Rezerwatu Królowa Droga

Celem środowiskowym dla Rezerwatu Królowa Droga jest zachowanie starodrzewu dębowego naturalnego pochodzenia z pomnikowymi okazami dębu szypułkowego.

Rezerwat Lasy Parczewskie

Lasy Parczewskie to leśny rezerwat przyrody o powierzchni 157,29 ha, który został powołany Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z 18 maja 1984 roku w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 15, poz. 108). Pozostałe akty prawne to Obwieszczenie Wojewody Lubelskiego z dnia 7 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Województwa Lubelskiego z 2002 r. Nr 2, poz. 102).

Na terenie rezerwatu dominującym typem lasu jest bór mieszany, który porasta sosna ze znacznym udziałem dębu szypułkowego i z domieszką brzozy brodawkowatej. W podszycie występują: dąb szypułkowy, jałowiec pospolity, jarząg pospolity, grab pospolity, świerk pospolity, leszczyna i brzoza brodawkowata.

Rezerwat nie posiada planu ochrony.

Rezerwat Lasy Parczewskie podlega ochronie w zakresie międzynarodowego prawa ochrony przyrody – leży w granicach Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”.

Rezerwat Lasy Parczewskie położony jest w gminie Dębowa Kłoda.

Cel środowiskowy dla Rezerwatu Lasy Parczewskie

Celem środowiskowym dla Rezerwatu Lasy Parczewskie jest zachowanie fragmentu naturalnego drzewostanu sosnowo-dębowego z wieloma drzewami pomnikowymi, będącego miejscem upamiętnionym walkami partyzanckimi w okresie II wojny światowej.

Rezerwat Torfowisko przy Jeziorze Czarnym

Rezerwat Torfowisko przy Jeziorze Czarnym powołany został Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 12 listopada 1959 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1959 r. Nr 100, poz. 538). Pozostałe akty prawne to Obwieszczenie Wojewody Lubelskiego z dnia 7 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Województwa Lubelskiego z 2002 r. Nr 2, poz. 102) oraz Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 4 lipca 2024 roku z w sprawie rezerwatu przyrody „Torfowisko przy Jeziorze Czarnym” (Dz. Urz. Województwa Lubelskiego z 2024 r. poz. 3551). Niniejsze zarządzenie było poprzedzone zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 12 listopada 1959 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 100, poz. 538), które utraciło moc z dniem 1 maja 2004 r. wraz z wejściem w życie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody na podstawie art. 161 w związku z art. 157 tej ustawy.

Jest to rezerwat leśny o łącznej powierzchni 132,79 ha. Ochroną ściśłą objęto torfowisko wysokie o powierzchni 47,87 ha, położone na południe od jeziora Czarnego Sosnowickiego. Chroni okazałe torfowisko wysokie typu kontynentalnego (bardzo rzadko wstępujące Polsce), rosną tu karłowate sosny, brzozy oraz rzadkie rośliny bagienne. Wśród rzadkich gatunków występuje widłak torfowy, 3 gatunki rosiczki owadożernej, wywłócznik skrętoległy, zimoziół północny, bagno zwyczajne, widłak goździsty i jałowcowaty, grązel żółty. Występują tu również kocanki piaskowe i grzybienie północne. W szuwarach otaczających jezioro oraz w okolicznych lasach gnieździ się wiele chronionych gatunków ptaków, m.in.: perkoz dwuczuby, muchołówka żałobna, gil. Na terenie samego rezerwatu spotkać można żurawia i bociana czarnego.

Rezerwat nie posiada planu ochrony.

Rezerwat Torfowisko przy Jeziorze Czarnym podlega ochronie w zakresie międzynarodowego prawa ochrony przyrody – leży w granicach Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”.

Rezerwat Torfowisko przy Jeziorze Czarnym znajduje się w gminie Sosnowica.

Cel środowiskowy dla Rezerwatu Torfowisko przy Jeziorze Czarnym

Celem środowiskowym jest zachowanie ze względów naukowych i krajobrazowych torfowiska wysokiego oraz malowniczego krajobrazu z występującymi jeziorami i torfowiskami w rzadko spotykanym harmonijnym i estetycznym otoczeniu, charakterystycznego dla tej części Ziemi Lubelskiej.

PARK KRAJOBRAZOWY

Poleski Park Krajobrazowy

Poleski Park Krajobrazowy został ustanowiony Uchwałą WRN w Chełmie Nr XVIII/89/83 z dnia 28 marca 1983 r. w sprawie ustanowienia parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa chełmskiego (Dz. Urz. Woj. Chełm. Nr 4, poz.24 z 1983 r.). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Lubelskiego z dnia 28 kwietnia 2005 r. w sprawie Poleskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. z 2005 r. Nr 102, poz. 1956).

W 1990 roku w jego centralnej części utworzono Poleski Park Narodowy. Od tamtej pory Poleski Park Krajobrazowy składa się z 4 enklaw o łącznej powierzchni 5 113 ha. Jego otulina liczy 16 954 ha. Na jego terenie przeważają podmokłe równiny, a także łąki i torfowiska. Obfituje w ekosystemy wodne (ok. 15% jego powierzchni). Znajduje się tu Jezioro Wytyckie, obecnie zbiornik retencyjny. w okolicach wsi Stary Brus zlokalizowany jest kompleks stawów hodowlanych – siedlisko wielu gatunków ptaków. Dużym urozmaicheniem tego nizinnego krajobrazu jest wyniesienie Guz Woli Wereszczyńskiej w jego południowej części. w niektórych, wyżej położonych miejscach znajdują się lasy i pola uprawne. Flora tego obszaru charakteryzuje się dużym nagromadzeniem roślin strefy atlantyckiej. Bogaty jest świat fauny, w szczególności awifauna.

Pod względem florystycznym najciekawsza jest tu roślinność torfowiskowa pochodzenia atlantyckiego. Na terenie torfowisk mają stanowiska rzadkie gatunki roślin takie jak brzoza niska, rosiczka okrągłolistna i widłak torfowy. Na wilgotnych łąkach i torfowiskach można spotkać goryczkę wąskolistną. Wiosną na łąkach rosną rzadkie storczyki: krwisty i szerokolistny.

Na obszarze Parku najlepiej zbadaną grupą zwierząt są ptaki, głównie związane z wodami. Wśród wielu gatunków lęgowych do najciekawszych należą: łabędź niemy, perkoz rdzawoszyi, zausznik, żuraw i bąk. Gniazdują tu również: błotniak stawowy i łąkowy, gęgawa, perkozek, perkoz dwuczuby, wodnik, zielonka, rycyk, samotnik, brzęczka, wąsatka, dziwonia, remiz, pustułka. Gęgawy gniazdują tutaj na stawach w Starym Brusie oraz zbiorniku Wytyckim. Stawy w Brusie są również częstym miejscem polowań, największego polskiego ptaka drapieżnego – bielika. Charakterystycznym dla tych terenów, regularnie gniazdującym gatunkiem jest żuraw. Osobniki tego gatunku są szczególnie widoczne w trakcie jesiennych przelotów, kiedy tworzą charakterystyczne klucze. Ssaki reprezentowane są przez gatunki związane z ekosystemami wodnymi jak bóbr i wydra. Obszary leśne parku są szlakiem migracyjnym wilków. Doskonałe warunki znajduje tu zagrożony wyginięciem żółw błotny.

Dla Poleskiego Parku Krajobrazowego nie sporządzono planu ochrony.

W zasięgu Poleskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny znajduje się gmina Sosnowica.

Cel środowiskowy dla Poleskiego Parku Krajobrazowego

Celem środowiskowym dla Poleskiego Parku Krajobrazowego ochrony w parku jest zachowanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, historycznych i turystycznych środowiska. Wskazane jest zachowanie lub odtworzenie bagiennych warunków wodnych torfowisk, zachowanie kompleksów stawów.

OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu utworzony został Uchwałą WRN w Chełmie Nr XVIII/89/83 z dnia 28 marca 1983 w sprawie ustanowienia parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa chełmskiego (Dz. Urz. Woj. Chełmskiego Nr 4, poz.24 z 1983 r.). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 52 Wojewody Lubelskiego z dnia 28 lutego 2006 r. w sprawie Poleskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. z 2006 r. Nr 69, poz. 1290). Jego powierzchnia wynosi 41 000 ha.

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu rozciąga się w północnej części woj. chełmskiego, od granicy z woj. lubelskim obejmując w zachodniej części Poleski Park Narodowy i pozostałości Poleskiego Parku Krajobrazowego, do granicy państwa wzdłuż doliny Bugu - obejmując w części wschodniej Sobiborski Park Krajobrazowy. Łącznie z w/w parkami stanowi rozległy kompleks lasów, torfowisk i bagien o zróżnicowanej florze i faunie. W granicach obszaru znajduje się rezerwat "Torfowisko przy Jeziorze Czarnym". Podstawowymi elementami krajobrazowymi są różne typy jezior (od oligotroficznych do w różnym stopniu zeutrofizowanych), rozległe torfowiska (przejściowe, wysokie i niskie), oraz duże powierzchnie różnego typu borów i olsów. Obszary wodno-torfowiskowe stanowią naturalne zbiorniki retencyjne o dużej pojemności, a tereny leśne pełnią funkcje wodochronne.

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu znajduje się na terenie gminy Sosnowica.

Na terenie Parku obowiązuje ochrona na podstawie prawa międzynarodowego - Obszar wodno-błotny wyznaczony na mocy Konwencji Ramsarskiej.

Cel środowiskowy dla Poleskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu

Celem środowiskowym dla Poleskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu jest:

- tworzenie i ochrona korytarzy ekologicznych, umożliwiających migrację gatunków,
- ochrona specyficznych cech krajobrazu Polesia Lubelskiego: dolin rzecznych, w tym meandrów rzek, starorzeczy, jezior, naturalnych form rzeźby terenu, otwartego charakteru torfowisk, łąk,

– zachowanie oraz poprawa stosunków wodnych poprzez ograniczanie nadmiernego odpływu wód, gospodarowanie zasobami wodnymi w sposób uwzględniający potrzeby ekosystemów wodnych i wodno-błotnych, zachowanie naturalnego charakteru rzek, cieków wodnych, zbiorników wodnych i starorzeczy, ochrona funkcji obszarów źródliskowych o dużych zdolnościach retencyjnych; zachowanie lub przywracanie dobrego stanu ekologicznego wód. Ochrona i kształtowanie zadrzewień nadwodnych,

– restytucja lasów łęgowych wierzbowo - topolowych, szczególnie na obszarach o długim zaleganiu wód zalewowych. Utrzymanie urozmaiconej linii brzegowej cieków i rzek i tworzenie porośniętych bogatą szatą roślinną stref przybrzeżnych i utrzymanie ich jako naturalnego sposobu zabezpieczenia brzegu przed erozją.

ZESPÓŁ PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWY

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Stawy Siemień utworzony został Rozporządzeniem Wojewody Białkopodlaskiego Nr 90 z dnia 23.11.1998 r. w sprawie uznania za zespół przyrodniczo-krajobrazowy (Dz. Urz. z 1998 r. Nr 13, poz. 204). Obowiązującą podstawą prawną jest Rozporządzenie Nr 31 Wojewody Lubelskiego z dnia 5 lutego 2002 r. w sprawie uznania obszarów za zespoły przyrodniczo-krajobrazowe na terenie województwa lubelskiego (Dz. Urz. z 2002 r. Nr 12, poz. 350).

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Stawy Siemień obejmuje kompleks stawów rybackich w Siemieniu o powierzchni 621,48 ha, które stanowią jedną z najważniejszych i najciekawszych ostoj ptactwa wodno-błotnego na Lubelszczyźnie i największy zespół tego typu w środkowo-wschodniej Polsce. Obszar ten jest cenny ze względu na ochronę siedlisk łęgowych oraz dróg przelotów ptaków wodno-błotnych w Europie.

Stawy hodowlane w Siemieniu charakteryzuje szeroki pas szuwaru trzcinowego i pałkowego stanowiącego siedliska łęgowe dla wielu gatunków ptaków błotno-wodnych, a także dającego ptakom schronienie i będących miejscem ich żerowania.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Stawy Siemień znajduje się na terenie gminy Siemień.

Cel środowiskowy dla Zespołu przyrodniczo – krajobrazowy Stawy Siemień

Celem środowiskowym dla Zespołu przyrodniczo – krajobrazowy Stawy Siemień jest zachowanie ostoj ptactwa wodno- błotnego, zabezpieczającej bezpieczne miejsca łęgów i bazę żerowiskową.

OBSZAR NATURA

Podstawą prawną tworzenia sieci Natura 2000 jest Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 roku w sprawie ochrony dzikich ptaków i Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, które zostały transponowane do polskiego prawa, głównie do ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Sieć Natura 2000 tworzą dwa typy obszarów: obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) i specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO).

Na terenie Powiatu Parczewskiego w oparciu o Dyrektywę Ptasią wyznaczono obszary:

- PLB060015 Zbiornik Podedwórze,
- PLB060014 Uroczysko Mosty – Zahajki,
- PLB060004 Dolina Tyśmienicy,
- PLB060006 Lasy Parczewskie,
- PLB060019 Polesie,

a w oparciu o Dyrektywę Siedliskową:

- PLH060013 Ostoja Poleska,
- PLH060002 Czarny Las,
- PLH060107 Ostoja Parczewska,
- PLH060098 Wrzosowisko w Orzechowie.

Obszar PLB060015 Zbiornik Podedwórze

Zbiornik Podedwórze utworzony został Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 05.09.2007 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz.Urz. M.Ś. 07.179.1275). Aktualny status prawny oraz powierzchnia obszaru regulowane są na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz.U. 2011, Nr. 25 poz. 133).

Zbiornik Podedwórze zajmuje powierzchnię 283,71 ha. Do obszaru należy zbiornik retencyjny Podedwórze, wchodzący w skład systemu Kanału Wieprz – Krzna oraz otaczające tereny leśne, rolne i podmokłe łąki. Dwa duże cieki wodne terenu to Zielawa i Kanał Wieprz – Krzna. Lesistość obszaru wynosi około 30%, z czego połowa to olsy i siedliska grądowe. Na obszarze występuje co najmniej 15 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 6 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. Jest to jedno z nielicznych w Polsce stanowisk lęgowych podgorzałki. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: bączek, podgorzałka, puchacz. Stosunkowo dużą liczebność osiąga tu bąk.

Obszar Zbiornik Podedwórze znajduje się na terenie gmin: Jabłoń i Podedwórze.

Cel środowiskowy dla obszaru Zbiornik Podedwórze

Celem środowiskowym jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony gatunków, dla których obszar Natura 2000 został wyznaczony.

Zgodnie ze SDF obszar PLB060015Zbiornik Podedwórze został wyznaczony dla ochrony populacji następujących gatunków ptaków:

– bączek *Ixobrychus minutus* (A022)

– podgorzałka *Aythya nyroca* (A060)

– Zielonka *Porzana parva* (A120)

– puchacz *Bubo bubo* (A215) - gatunek został prawdopodobnie błędnie wpisany do Standardowego Formularza Danych. W granicach obszaru Natura 2000 Zbiornik Podedwórze PLB060015 nie występują biotopy umożliwiające występowanie tego gatunku.

Osiągnięcie celu środowiskowego będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla obszaru Zbiornik Podedwórze. PZO ustanowiony został Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 23 grudnia 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Lub., poz. 4692) w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Zbiornik Podedwórze PLB060015.

Ze zidentyfikowanych w PZO zagrożeń w stosunku do wszystkich gatunków najważniejsze wynikają z modyfikacji systemu wodnego i są to spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych. Potencjalne zagrożenie, które dotyczy wszystkich przedmiotów ochrony w Obszarze to modyfikowanie akwenów wód stojących.

Inne, potencjalne zagrożenia w stosunku do bączka *Ixobrychus minutus* (A022) wynikają ze zmian w ekosystemie i wymienia się tu zmniejszenie lub utratę określonych cech siedliska. Potencjalnym zagrożeniem dla zachowania właściwego stanu ochrony tego gatunku jest również produkcja energii wiatrowej. Wskazane działania ochronne mają na celu utrzymanie warunków siedliskowych optymalnych dla gatunku. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cele związane będą z utrzymaniem odpowiedniego poziomu wód w zbiorniku oraz monitoringiem bączka *Ixobrychus minutus* (A022) i jego siedliska.

Zagrożenia istniejące w stosunku do podgorzałki *Aythya nyroca* (A060) to również wędkarstwo i polowania (prowadzone bez żadnych ograniczeń). Zagrożenia potencjalne mogą wynikać z drapieżnictwa (norka amerykańska) oraz wykorzystywania zbiornika do celów sportowych i rekreacyjnych. Działania ochronne mają na celu poprawę warunków siedliskowych gatunku poprzez eliminację zagrożeń antropogenicznych. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cel związane będą przede wszystkim z ograniczeniem presji turystycznej, poprzez wyłączenie części z użytkowania (również przez wędkarzy), a także uniemożliwienie polowań lub zmiana ich terminów. W ramach działań ochrony czynnej planuje się również ustawienie specjalnych tablic z informacjami dotyczącymi przedmiotów ochrony i zagrożeń dla zachowania ich właściwego stanu. Zaplanowano także wydanie ulotek

o podobnej tematyce, które będą materiałami do dyspozycji Polskiego Związku Wędkarskiego Okręg Biała Podlaska. W stosunku do zielonki *Porzana parva* (A120) opisane zagrożenia istniejące wynikają z modyfikacji systemu naturalnego i wymienia się tutaj wypalanie oraz zmiany stosunków wodnych wywołane działalnością człowieka. Zagrożenia potencjalne przedstawiają się jak w przypadku podgorzałki *Aythya nyroca* (A060). Celem wykonania działań ochronnych w stosunku do zielonki *Porzana parva* (A120) jest utrzymanie warunków siedliskowych optymalnych dla gatunku, poszerzenie wiedzy o liczebności i stanie zachowania przedmiotu ochrony oraz bieżące monitorowanie ewentualnego zagrożenia w postaci drapieżnictwa norki amerykańskiej. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cele związane będą z utrzymaniem odpowiedniego poziomu wód w zbiorniku oraz monitoringiem gatunku i jego siedliska.

Plan zadań ochronnych nie zawiera wskazań do zmian zapisów w istniejących dokumentach planistycznych. Zrezygnowano również ze sporządzenie planu ochrony dla obszaru Zbiornik Podedwórze. Plan zadań ochronnych jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony na tym obszarze.

Obszar PLB060014 Uroczysko Mosty – Zahajki

Obszar został zatwierdzony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 05.09.2007 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz.U.07.179.1275). Aktualny status prawny oraz powierzchnia obszaru regulowane są na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz.U. 2011, Nr 25 poz. 133).

Obszar obejmuje dwa sąsiadujące ze sobą, niezbyt głębokie zbiorniki retencyjne (390 ha + 240 ha) położone w zlewni rzek Hanny, dopływu Bugu i Zielawy, wpadającej do Krzny, otoczone lasami mieszanymi i bagiennymi olszynami (130 ha).

W sąsiedztwie zbiorników znajdują się też pola orne i pastwiska. Około 30% powierzchni zbiorników porośnięta jest szuwarami i zaroślami wierzbowymi. Na zbiornikach prowadzona jest gospodarka rybacka.

W ostoi występuje co najmniej 21 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 8 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C6) następujących gatunków ptaków: puchacz (PCK), rybitwa białowąsa (PCK), rybitwa czarna.

Uroczysko Mosty – Zahajki znajduje się na terenie gminy Podedwórze.

Cel środowiskowy dla obszaru Uroczysko Mosty – Zahajki

Celem środowiskowym jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony gatunków, dla których obszar Natura 2000 został wyznaczony. Zgodnie z SDF są to następujące gatunki:

- podgorzałka *Aythya nyroca* (A060)
- zielonka *Porzana parva* (A120)
- rybitwa białowąsa *Chlidonias hybridus* (A196)
- rybitwa czarna *Chlidonias Niger* (A197)
- puchacz *Bubo bubo* (A215)

Osiągnięcie celu środowiskowego będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla obszaru Uroczysko Mosty-Zahajki. PZO ustanowiony został Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 23 grudnia 2014 r., w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Uroczysko Mosty-Zahajki PLB060014.

Ze zidentyfikowanych zagrożeń w stosunku do gatunków: A060 podgorzałka *Aythya nyroca* i A120 zielonka *Porzana parva* najważniejsze wynikają z wykorzystywania obszaru do polowań oraz zmian stosunków wodnych i są to: płoszenie ptaków przypadkowe zastrzelenia, zatrucia, zaplątywanie się ptaków w sieci kłusownicze i żyłkę wędkarską oraz nagłych zmian poziomu wody (zalewanie gniazd ptasich). Wskazane działania ochronne mają na celu poprawę warunków siedliskowych gatunku poprzez eliminację zagrożeń antropogenicznych oraz monitoring populacji gatunku. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cele związane będą przede wszystkim z ograniczeniem polowań, wprowadzeniem zakazu używania amunicji ołowianej, usuwaniem sieci kłusowniczych oraz utrzymaniem odpowiedniego poziomu wód w zbiornikach.

W stosunku do gatunku A196 rybitwa białowąsa *Chlidonias hybridus* nie zidentyfikowano istniejących zagrożeń, gdyż nie potwierdzono gniazdowania tego gatunku w obszarze. Z związku z tym, niezbędnym działaniem jest monitoring i obserwacja obszaru pod kątem występowania A196 rybitwy białowąsej *Chlidonias hybridus* i ewentualne określenie zagrożeń.

Ze zidentyfikowanych zagrożeń w stosunku do gatunku A197 rybitwa czarna *Chlidonias Niger* najważniejsze wynikają z kłusownictwa (sieci rybackie) oraz nagłych zmian poziomu wody (zalewanie gniazd ptasich). Celem podejmowanych działań w stosunku do gatunku A197 rybitwa czarna *Chlidonias niger* jest poprawa warunków siedliskowych gatunku poprzez eliminację zagrożeń antropogenicznych. Działania, które pozwolą osiągnąć ten cel to przede wszystkim: montaż i konserwacja platform lęgowych oraz utrzymanie odpowiedniego poziomu wód w zbiornikach.

W stosunku do gatunku A215 puchacz *Bubo bubo* zidentyfikowane zagrożenia wynikają z gospodarki leśnej oraz działalności zwierzyny łownej (niszczenie lęgów przez dziki). Opisane działania ochronne mają na celu poprawę warunków siedliskowych gatunku poprzez eliminację zagrożeń antropogenicznych i naturalnych. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cel związane będą przede wszystkim z montażem platformy lęgowej na stanowisku położonym w Lesie Ochoża oraz poszukiwaniem nowych stanowisk i kontrolą potencjalnych miejsc występowania.

Plan zadań ochronnych nie zawiera wskazań do zmian zapisów w istniejących dokumentach planistycznych. Zrezygnowano również ze sporządzenia planu ochrony dla obszaru Uroczysko Mosty-Zahajki. Plan zadań ochronnych jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony na tym obszarze.

Obszar PLB060004 Dolina Tyśmienicy

Obszar został zatwierdzony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r. zmieniającym rozporządzenie z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. 2007 nr 197, poz. 1275). Aktualny status prawny oraz powierzchnia obszaru regulowane są na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz.U. 2011, Nr. 25 poz. 133).

Obszar obejmuje dolny odcinek doliny Tyśmienicy, od stawu Siemień do ujścia rzeki do Wieprza. Dolina jest zmeliorowana, zajmują ją wilgotne łąki z fragmentami turzycowisk, miejscami występują zarośla wierzbowe i olszyny. Znajduje się tu kilka niewielkich kompleksów stawów, liczne torfianki i starorzecza oraz kompleks stawów w Siemieniu (790 ha), który składa się z 2 dużych i 12 małych stawów. W tym kompleksie 20% powierzchni dużych stawów i 40-50% powierzchni wielu stawów małych zajęte jest przez szuwały trzcinowe i pałkowe. Otoczenie obszaru stanowią tereny rolnicze. Obszar obejmuje również krasowe zapadlisko wypełnione torfem, zajęte przez torfowisko przejściowe porośnięte łożą z osiką i brzozą oraz otaczający je Las Wólczyński i skrawki pól uprawnych, a także doły potorfowe, zajęte obecnie przez kilkadziesiąt torfianek.

Jest to ostoja ptasia o randze europejskiej E 64. Występuje tutaj co najmniej 23 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Rady 79/409/EWG, 11 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C3 i C6) następujących gatunków ptaków: batalion (PCK), bączek (PCK), bąk (PCK), bielik (PCK), błotniak łąkowy, błotniak stawowy, mewa czarnogłowa, mewa mała (PCK), podróżniczek (PCK), puchacz (PCK), rybitwa czarna, rybitwa rzeczna, sowa błotna (PCK), zielonka (PCK), cyranka, gęgawa, krakwa, krwawodziób, kulik wielki (PCK), perkoz rdzawoszyi, pustułka,

rybitwa białoskrzydła (PCK), rycyk; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu (C7) występuje bocian biały, dubelt (PCK), derkacz i rybitwa białowąsa (PCK).

W okresie wędrówek stosunkowo duże koncentracje osiąga bielik (C7); stawy w Siemieniu są pierzowiskiem dla ok. 250-550 osobników łabędzia niemego.

Obszar stanowi ważną ostoję wydry i kilku zagrożonych gatunków ryb.

Obszar PLB060004 Dolina Tyśmienicy położony jest na terenie gminy Parczew i Siemień.

Cel środowiskowy dla obszaru PLB060004 Dolina Tyśmienicy

Celem środowiskowym jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony następujących gatunków ptaków będących przedmiotem ochrony na omawianym obszarze. Są to bączek, bocian czarny, podgorzałka, błotniak stawowy, zielonka, derkacz, mewa mała, rybitwa rzeczna, rybitwa białowąsa, rybitwa czarna, puchacz, uszatka błotna, podróżniczek, perkoz, gęgawa, świstun, krakwa, różeniec, cyranka, rycyk, kulik, krwawodziób, wąsatka.

Osiągnięcie celu środowiskowego będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla obszaru Dolina Tyśmienicy. PZO ustanowiony został Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 23 grudnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Tyśmienicy PLB060004 (Dz. Urz. Woj. Lub., poz. 4685).

W PZO przedstawiono identyfikację, istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych będących przedmiotami ochrony. Określone zostały również działania ochronne związane z utrzymaniem siedlisk.

Ze zidentyfikowanych zagrożeń najważniejsze wiążą się z:

- zaprzestaniem kośnego użytkowania coraz większych płątów trwałych użytków zielonych, będących siedliskiem lęgowym takich gatunków jak derkacz, krwawodziób, kulik wielki, rycyk i uszatka błotna, oraz miejscem żerowania bataliona, błotniaka łąkowego i bociana czarnego,
- powodowaną przez człowieka zmianą stosunków wodnych w obszarze polegającą na konserwacji i odnawianiu istniejących rowów melioracyjnych,
- presją drapieżników związaną z obserwowanym wzrostem liczebności gatunków takich jak lis, jenot oraz presją zwierząt domowych tj. psów i kotów oddziałującą na gatunki ptaków gnieźdzące się na łąkach,
- pojawieniem się w obszarze norki amerykańskiej – gatunku szczególnie niebezpiecznego dla wszystkich ptaków wodno-błotnych,
- niszczeniem biotopów lęgowych rybitwy czarnej i białowąsej poprzez zaśmiecanie torfianek balotami siana,
- intensyfikacją gospodarki stawowej i prowadzeniem zabiegów związanych z utrzymaniem obiektów stawowych w okresie lęgowym.

Podstawowym celem działań ochronnych wskazanych w PZO jest utrzymanie lub zwiększenie powierzchni siedlisk wykazujących optymalny dla ptaków stan zachowania, poprawa warunków bytowania ptaków poprzez redukcję presji drapieżników i stworzenie dogodnych warunków gniazdowania. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cele związane będą przede wszystkim z utrzymaniem bądź przywróceniem kośnego, kośno-pastwiskowego lub pastwiskowego użytkowania możliwie dużej powierzchni trwałych użytków zielonych, odstrzałem redukcyjnym dzikich drapieżników, odłowem norki amerykańskiej oraz montażem platform lęgowych przystosowanych dla potrzeb puchacza oraz rybitw oraz umieszczeniem w dokumentacji Planu Zadań Ochronnych zapisów wskazujących na możliwie negatywny wpływ zalesień planowanych do wprowadzenia w obrębie doliny. Za konieczne uznane zostało również przeprowadzenie uzupełnienia wiedzy o gatunkach ptaków nieobjętych przeprowadzoną w 2012 roku inwentaryzacją ornitologiczną obszaru oraz zaplanowanie monitoringu stanu zachowania populacji wszystkich gatunków będących przedmiotami jego ochrony.

Plan zadań ochronnych zawiera wskazania do zmian zapisów w istniejących dokumentach planistycznych dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych, lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków ptaków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 Dolina Tyśmienicy PLB060004. Wskazania do zmian odnoszą się do Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Parczew dla obszaru poza granicami administracyjnymi miasta Parczewa). W PZO zaleca się wyłączenia spod zalesień terenów, będących miejscem występowania derkacza – gatunku będącego przedmiotem ochrony obszaru, którego występowanie jest uzależnione od obecności otwartego krajobrazu rolniczego.

Obszar PLB060006 Lasy Parczewskie

Obszar został zatwierdzony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r. zmieniającym rozporządzenie z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. nr 197, poz. 1275). Aktualny status prawny oraz powierzchnia obszaru regulowane są na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz.U. 2011, Nr. 25 poz. 133).. Obszar PLB060006 Lasy Parczewskie obejmuje powierzchnię 14 024,3 ha.

Obszar obejmuje kompleks leśny Lasy Parczewskie, usytuowany pomiędzy Kanałem Wieprz – Krzna a rzeką Tyśmienicą, wraz z przecinającymi je łąkami "Ochoża".

Od zachodu lasy przylegają do doliny Tyśmienicy, od wschodu, północy, a także częściowo od południa sąsiadują z polami uprawnymi.

Cały kompleks leśny położony jest w zlewni rzeki Tyśmienicy, a odwadniają go jej dopływy Ochoża i Piwonia – Bobrówka oraz Konotopa.

Bezpośrednio w sąsiedztwie lub w niewielkiej odległości od Lasów Parczewskich położonych jest kilka kompleksów stawów rybnych i jezior (Jezioro Czarne Gościńskie, Jezioro Kleszczów i Jezioro Miejskie). Przeważają bory sosnowe i bory mieszane, lokalnie występują olsy, grądy, łągi jesionowo-olchowe oraz zanikające obecnie bory bagienne i torfowiska przejściowe.

Jest to ostoja ptasia o randze europejskiej E 65. Występują tutaj co najmniej 22 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 5 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK).

Na terenie ostoi znajduje się jedno z nielicznych stanowisk lęgowych podgorzałka. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C6) następujących gatunków ptaków: bielik (PCK), podgorzałka (PCK), puchacz (PCK), trzmielojad; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu (C7) występuje bocian czarny i dzięcioł białostrzygi (PCK).

Obszar PLB060006 Lasy Parczewskie położony jest na terenie gmin: Dębowa Kłoda, Parczew, Sosnowica.

Cel środowiskowy dla obszaru PLB060006 Lasy Parczewskie

Celem środowiskowym jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony gatunków ptaków, dla ochrony których wyznaczono obszar Natura 2000. Są to: bączek, podgorzałka, bielik, derkacz, puchacz, dzięcioł białostrzygi, krakwa, gęgawa.

Osiągnięcie celu środowiskowego będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla obszaru Lasy Parczewskie. PZO ustanowiony został Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 12 stycznia 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Lasy Parczewskie PLB060006 (Dz. Urz. Woj. Lub., poz. 176).

Ze zidentyfikowanych zagrożeń najważniejsze wiążą się z:

- zaprzestaniem kośnego użytkowania coraz większych płatów trwałych użytków zielonych, będących siedliskiem lęgowym derkacza,
- presją drapieżników związaną z obserwowanym wzrostem liczebności gatunków takich jak lis, jenot oraz presją zwierząt domowych tj. psów i kotów oddziałując na gatunki ptaków gnieźdzące się na łąkach,
- intensyfikacją gospodarki stawowej i prowadzeniem zabiegów związanych z utrzymaniem obiektów stawowych w okresie lęgowym,
- polowaniami na ptaki wodno-błotne, będącymi szczególnie istotnym zagrożeniem dla podgorzałka, jako dla gatunku późno przystępującego do lęgów,
- niszczeniem naziemnych lęgów puchacza przez dziki.

Podstawowymi celami działań ochronnych będzie utrzymanie lub zwiększenie powierzchni siedlisk wykazujących optymalny dla ptaków stan zachowania, poprawa warunków bytowania ptaków poprzez redukcję presji drapieżników, eliminację zagrożeń antropogenicznych a także, tak jak w przypadku puchacza - stworzenie dogodnych warunków gniazdowania.

Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cele związane będą przede wszystkim z utrzymaniem bądź przywróceniem kośnego, kośno-pastwiskowego lub pastwiskowego użytkowania możliwie dużej powierzchni trwałych użytków zielonych, montażem platform lęgowych przystosowanych dla potrzeb puchacza oraz edukacją właścicieli i zarządców stawów hodowlanych położonych w obszarze. Za konieczne uznane zostało również zaplanowanie monitoringu stanu zachowania populacji wszystkich gatunków będących przedmiotami jego ochrony.

Obszar PLH060107 Ostoja Parczewska

Obszar Natura 2000 Ostoja Parczewska PLH060107 został zatwierdzony jako obszar o znaczeniu dla Wspólnoty (OZW) w 2011 r. Decyzją Komisji Europejskiej z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C (2010) 9669) (2011/64/UE) (D. Urz. UE L 33/146 z dnia 08.02.2011). Obszaru PLH060107 Ostoja Parczewska dotyczy również decyzja Komisji z dnia 7 listopada 2013 r. w sprawie przyjęcia siódmego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (Dz. U. UE. L. z 2013 r., Nr 350, poz. 287). Aktualny status prawny określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 marca 2018 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Ostoja Parczewska (PLH060107) (Dz.U. z 2018 r., poz. 901).

Ostoja położona jest w zachodniej części Polesia Lubelskiego w pobliżu północno zachodniej granicy Pojezierza Łęczyńsko –Włodawskiego, jej powierzchnia wynosi 3 591,53 ha. Obejmuje cały rozległy kompleks Lasów Parczewskich wraz z przylegającymi terenami łąkowymi. Obszar ten charakteryzuje się dużą mozaikowością siedlisk, uwarunkowaną znacznym zróżnicowaniem stosunków wodnych i gleb. Rzeźba terenu jest mało urozmaicona, z rozległymi równinami i niewielkimi wzgórzami oraz płytkimi, podmokłymi obniżeniami wypełnionymi torfem. Obszar położony jest w całości w zlewni Tyśmienicy. Największe cieki odwadniające teren to Konotopa, Ochożanka oraz Bobrówka, której dolina miejscami zachowała jeszcze naturalny charakter. W obrębie ostoi znajdują się trzy niewielkie jeziora: Obradowskie, Czarne Gościńskie i Kleszczów.

Lasy Parczewskie tworzą wraz z Lasami Włodawskimi i Lasami Sobiborskimi największy kompleks leśny we wschodniej Polsce. Ma to istotne znaczenie dla populacji wilka zamieszkującej ten teren, ponieważ stwarza dogodne warunki (głównie migracyjne) dla właściwego jej funkcjonowania.

Głównym celem ochrony w obszarze jest populacja wilka. Na terenie ostoi bytują wilki. Regularnie rejestrowany jest też rozród wilków na tym obszarze. Populacja wilków w Lasach Parczewskich stanowi 0,7% populacji krajowej tego gatunku oraz 6,3% populacji woj. lubelskiego. Ostoja obejmuje najistotniejsze siedliska dla ochrony tego gatunku.

Na terenie obszaru stwierdzono 8 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej – zajmujących łącznie prawie 11% powierzchni oraz 10 gatunków zwierząt z Załącznika II DS. Na łąkach w dolinie Ochożanki znajduje się jedno z największych na Lubelszczyźnie stanowisk wielosiłu błękitnego, liczące ponad 1000 osobników.

Obszar PLH060107 Ostoja Parczewska znajduje się na terenie gmin: Dębowa Kłoda, Parczew.

Cel środowiskowy dla obszaru PLH060107 Ostoja Parczewska

Celem środowiskowym jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Ochrona dotyczy następujących siedlisk przyrodniczych: (3160) Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne, (7110) Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe), (7120) Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji, (7140) Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea*), (9170) Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*), (91D0) Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*), (91E0) Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion*). Ochroną objęto również stanowiska następujących gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk bóbr, wilk, wydra, kumak nizinny, żółw błotny, żalotka większa modraszek Telesiu, czerwонецzyk nieparek, modraszek nausithous, czerwонецzyk fioletek.

Osiągnięcie celu środowiskowego będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla obszaru Ostoja Parczewska. PZO ustanowiony został Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 12 stycznia 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Parczewska PLH060107 (Dz. Urz. Woj. Lub., poz. 176).

W PZO przedstawiono identyfikację, istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których

ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Określone zostały również działania ochronne związane z utrzymaniem siedlisk.

Główną grupą zagrożeń dla obszaru Natura 2000 Ostoja Parczewska, są zagrożenia związane z możliwym przekształceniem siedlisk wynikających m.in. z ewolucji biocenotycznej, eutrofizacji, zmiany sposobu użytkowania, gospodarki leśnej czy zmiany poziomu wód.

Ewolucję biocenotyczną wskazano jako zagrożenie dla siedlisk przyrodniczych (3160) naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne, (7110) Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą(żywe), (7120) Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji, (7140) Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea), oraz czterech gatunków motyli i żółwia błotnego.

Przedmiotowe zagrożenie, przypadku siedliska (3160) naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne, dotyczy zarastania zbiorników roślinnością wodną oraz odkładania się osadów dennych, które w dłuższej perspektywie czasu mogą prowadzić do zanikania zbiorników. Z kolei na torfowiskach, w warunkach obniżania poziomu wody, będą rozwijać się siedliska leśne. Ewolucja biocenotyczna związana z siedliskami motyli związana jest z zaprzestaniem użytkowania łąk, co doprowadzi do rozwoju krzewów i wysokich bylin, prowadząc tym samym do zanikania siedliska gatunku oraz eliminacji roślin żywicielskich. W stosunku do żółwia błotnego zagrożenie będzie wynikało z wkraczania krzewów i podrostów drzew w obręb łągowisk.

Kolejnym zidentyfikowanym zagrożeniem dla trzech rodzajów torfowisk jest eutrofizacja. Na skutek dopływu biogenów ze zlewni, może dojść do przekształcania torfowisk. Efektem tego będzie m.in. zanikanie charakterystycznych gatunków oraz zmiana struktury siedliska.

W stosunku do wszystkich gatunków motyli będących przedmiotem ochrony obszaru wskazano, że ważnym zagrożeniem jest zmiana sposobu uprawy. Objawiać się może ona jako intensyfikacja gospodarowania na trwałych użytkach zielonych bądź ich zamiana w grunty orne. W wyniku tych procesów nastąpi przekształcenie siedliska przedmiotowych gatunków, czego skutkiem będzie m.in. zanikanie roślin żywicielskich. Również w przypadku zmiany poziomu wód gruntowych (odwadnianie, zalewanie) dojdzie do przekształcenia siedliska i zanikania roślin żywicielskich. Ponadto wpływ na utratę siedlisk będzie miało zalesienie nieużytkowanych pól siedlisk motyli.

Za istotne zagrożenia żółwia błotnego zostało uznane działanie zmierzające do zmiany do obniżenia poziomu wód. Działania takie doprowadzą do zanikania miejsc bytowania żółwia. Istotną, negatywną rolę pełni również wzrastająca liczba obserwowanych drapieżników, co może bardzo niekorzystnie wpłynąć na liczebność populacji żółwi.

Zagrożenia związane z komunikacją zostały zidentyfikowane w stosunku do dwóch gatunków: wilka i żółwia. Wzmagający się ruch samochodowy, w tym związany z turystyką, może przyczyniać się do zabijania zwierząt na szlakach komunikacyjnych, zarówno głównych jak i lokalnych. W przypadku wilka wskazano również, że gospodarka leśna, a w szczególności prace związane z gospodarką leśną, w tym obecność ludzi i maszyn w miejscach rozrodu i wychowywania młodych powoduje niepokojenie zwierząt.

Zaplanowane w planie zadań ochronnych działania ochronne mają na celu utrzymanie właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony lub jego poprawę, gdy stan ochrony oceniono jako niezadowalający lub zły.

Jednym z podstawowych działań ochronnych związanych z utrzymaniem właściwego stanu ochrony siedlisk oraz siedlisk gatunków będzie zachowanie istniejących stosunków wodnych oraz przeciwdziałanie obniżeniu wód gruntowych lub zalewaniu siedlisk motyli. Działania takie są dedykowane m.in. siedliskom torfowisk wysokich i borów bagiennych oraz czterem gatunkom motyli i kumaka.

Kolejnym strategicznym działaniem ochronnym są działania związane z powstrzymywaniem sukcesji wtórnej. Dotyczy to zarówno usuwania podrostów drzew i krzewów, co ma znaczenie dla siedlisk torfowiskowych jak i przywrócenia lub utrzymania ekstensywnego użytkowania łąk stanowiących siedliska motyli.

W przypadku siedlisk leśnych ważne jest realizowanie gospodarki leśnej w sposób, który umożliwi w przypadku grądu m.in. wzrost i rozwój młodego pokolenia drzew oraz regulację zagęszczenia i składu gatunkowego odnowień i podsadzeń na korzyść gatunków właściwych dla siedliska przyrodniczego. Natomiast w przypadku boru bagiennego znaczenie będzie miało przeciwdziałanie zmianom trofii siedliska oraz zachowanie strefy buforowej. Dodatkowo, w przypadku wilka konieczne będzie zapewnienie drożności korytarzy ekologicznych w procesie inwestycyjnym.

W odniesieniu do żółwia błotnego, żalotki większej oraz łągów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych wskazane jest wykonanie inwentaryzacji terenowej, której celem będzie wykrycie stanowisk gatunków i siedlisk, a w przypadku żółwia błotnego określenie konieczności podjęcia działań ochronnych.

Plan zadań ochronnych zawiera wskazania do zmian zapisów w istniejących dokumentach planistycznych dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych, lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków motyli, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 Ostoja Parczewska PLH060107. Wskazania do zmian odnoszą się do Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Parczew dla obszaru poza granicami administracyjnymi miasta Parczewa.

W PZO zaleca się wyłączenia spod zalesień terenów, będących miejscem występowania gatunków motyli będących przedmiotami ochrony obszaru, których występowanie jest uzależnione od obecności otwartego krajobrazu rolniczego.

Obszar PLB060019 Polesie

Obszar Natura 2000 Polesie PLB060019 został wyznaczony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z 5 września 2007r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. Aktualnie obowiązującą podstawą prawną jest rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz.U. 2011.Nr 25 poz. 133). Polesie zajmuje powierzchnię 18 030,91 ha.

Obszar ten obejmuje fragment Polesia Lubelskiego, na którym dominują równiny torfowe, wśród których położone są zarastające jeziora i obszary bagienne, rozdzielone niewielkimi wzniesieniami. Wiele terenów jest stale podtopionych, o charakterze naturalnym. Krajobraz jest wybitnie równinny. Torfowiska reprezentują wszelkie typy tego siedliska, od torfowisk wysokich, poprzez przejściowe do niskich. W ostoi występuje co najmniej 28 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 10 gatunków ujętych w Polskiej Czerwonej Księdze. Jest to jedno z nielicznych w Polsce stanowisk lęgowych podgorzałki oraz ważna ostoja bąka i dubelta.

Dla obszaru PLB060019 Polesie nie sporządza się Planu zadań ochronnych, ponieważ Obszar Polesie położony jest w obrębie Poleskiego Parku Narodowego. Działania ochronne zostały wskazane w Planie Ochrony ustanowionym Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 września 2020 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Poleskiego Parku Narodowego (Dz.U. 2020 poz. 1966).

Obszar Polesie podlega ochronie w zakresie międzynarodowego prawa ochrony przyrody – leży w granicach obszaru wodno-błotnego wyznaczonego na mocy Konwencji Ramsarskiej

Polesie PLB060019 znajduje się na terenie gminy Sosnowica.

Podstawowym zagrożeniem dla obszaru jest zmiana stosunków wodnych, spowodowana zarówno przez prowadzone tu w przeszłości rozległe prace melioracyjne, jak i działający współcześnie przemysł wydobywczy oraz silna presja turystyczno-rekreacyjna i zanikanie rolniczego użytkowania ziemi.

Cel środowiskowy dla obszaru Polesie

Celem środowiskowym jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony następujących gatunków ptaków będących przedmiotem ochrony na omawianym obszarze. Są to: wodniczka, podgorzałka, bąk, puchacz, rybitwa białowąsa, rybitwa białoskrzydła, rybitwa czarna, błotniak łąkowy, dzięcioł białogrzbiety, dubelt, żuraw i cietrzew.

Utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony chronionych gatunków ptaków:

- właściwy stan ochrony wodniczki wymaga: zachowania odkrytych (niezakrzewionych) bagiennych turzycowisk, o stabilnych warunkach wodnych.

- właściwy stan ochrony podgorzałki wymaga: indywidualnej skrupulatnej ochrony miejsc gniazdowania, w szczególności zachowania szuwarów wolnych od antropopresji w okresie lęgowym.

- właściwy stan ochrony bąka wymaga: zachowania bagiennych, podtopionych szuwarów.

- właściwy stan ochrony rybitwy białowąsej wymaga: zachowania aktualnych i umożliwienie powstawanie potencjalnych miejsc lęgowych zwykle na skupieniach roślinności pływającej; wykluczeniu niepokojenia w koloniach lęg. Gdy gniazdują na stawach zachowanie ekstensywnej gospodarki stawowej z zachowaniem roślinności pływającej i z ochroną kolonii rybitwy przed niepokojeniem.

- właściwy stan ochrony rybitwy białoskrzydłej wymaga: zachowania aktualnych i umożliwienie powstawanie potencjalnych miejsc lęgowych, zwykle mechowisk i podmokłych szuwarów, dużych otwartych kompleksów bagiennych z dominacją tych siedlisk, niekiedy skupień roślinności pływającej; wykluczeniem niepokojenia w koloniach lęgowych. Gdy gniazdują na stawach zachowanie ekstensywnej gospodarki stawowej z zachowaniem roślinności pływającej i z ochroną kolonii rybitwy przed niepokojeniem.

- właściwy stan ochrony błotniaka łąkowego wymaga: zachowania naturalnego mokradłowego krajobrazu, zwykle z udziałem dużych kompleksów podmokłych łąk, turzycowisk, szuwarów, zabagnień.

- właściwy stan ochrony dubelta wymaga: zachowania bagiennego charakteru biotopów, w tym rozległych terenów bagiennych lub mozaiki bagien w krajobrazie; wykluczenia ich odwadniania i przesuszania.

- właściwy stan ochrony koncentracji żurawia wymaga: zachowania mozaiki mokradeł w krajobrazie, w tym zachowania silnie podtopionych zabagnień i wykluczenie ich odwadniania; dostępności spokojnych noclegowisk.

- właściwemu stanowi ochrony cietrzewia może sprzyjać: zachowanie warunków wodnych, w tym bagiennego charakteru torfowisk.

Ostoja Poleska PLH060013

Obszar Ostoja Poleska wyznaczony został Decyzją Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmującą, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007)5043)(2008/25/WE) (Dz.U. UE L 12 str.383). Obecny status prawny określa Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 września 2021 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Ostoja Poleska (PLH060013) (Dz. U. z 2021 r. poz. 1736).

Powierzchnia Ostoi Poleskiej wynosi 10159,15 ha.

Obszar stanowią dwa, izolowane fragmenty terenu: Główny Kompleks Poleskiego Parku Narodowego oraz Kompleks Bagno Bubnów - Bagno Staw.

Jest to jedyny w Polsce obszar pojezierza, nie objęty ostatnim zlodowaceniem. Znajdują się tutaj unikalne obszary torfowisk wysokich, przejściowych i niskich typu węglanowego. Łącznie, na terenie ostoi zidentyfikowano 15 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Jest to jedna z największych w Polsce ostoi żółwia błotnego oraz innych rzadkich gatunków zwierząt, w tym zwłaszcza strzebli błotnej *Phoxinus phoxinus*, dla której obszar Ostoi Poleskiej jest jednym z najważniejszych obszarów występowania na terenie kraju. Dla niektórych gatunków zwierząt obszar ten jest jedynym miejscem występowania w Polsce. Ostoja jest jednym z najważniejszych w kraju miejsc lęgowych wodniczki, której populacja zagrożona jest w skali globalnej. Jest również ważnym lęgowiskiem wielu zagrożonych ptaków, m.in.: pogorzałki, rybitwy białowąsej i białoskrzydłej, a także błotniaka łąkowego, kulika wielkiego rycyka, dubelta oraz cietrzewia, który był tu reintrodukowany. W okresie migracji teren ten służy za miejsce odpoczynku dla żurawi i wielu gatunków wodno-błotnych. Obszar jest żerowiskiem ptaków strefowych: puchacza, orlika krzykliwego, bielika i bociana czarnego.

Bagno Bubnów i Bagno Staw to obiekty o wyjątkowym bogactwie florystycznym. Oba kompleksy bagienne to także wyjątkowo cenna ostoja fauny, zwłaszcza owadów, płazów i ptaków. Stwierdzono tu m.in. występowanie ponad 340 gatunków motyli, co stanowi ponad 10% fauny krajowej, z tej liczby 3 gatunki odnaleziono jako jedyne ich miejsca występowania w Polsce. Wśród płazów na uwagę zasługują m.in. bogate populacje ropuch: zielonej i paskówki. Generalnie flora i fauna tego terenu są bardzo bogate; stwierdzono tu występowanie ponad 1400 gatunków roślin i ponad 200 gatunków kręgowców; 20 gatunków roślin i zwierząt wymienionych jest w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Obszar ma również duże znaczenie dla ochrony ptaków.

Obszar Ostoja Poleska został wyznaczony dla ochrony następujących siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt.

Siedliska przyrodnicze: Twardowodne oligo- i mezotroficzne, zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic *Charetea* (3140), Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion* (3150), Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne (3160), Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphyloin*) (4030), Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*) (6120), Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* – płaty bogate florystycznie) (6230), Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) (6410), Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*)

i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*) (6430), Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) (6510), Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (7110), Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej stymulowanej regeneracji (7120), Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*) (7140), Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion* (7150), Torfowiska nakredowe (*Cladietum marisci*, *Caricetum buxbaumii*, *Schoenetum nigricantis*) (7210), Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (7230), Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) (9170), Bory i lasy bagienne (91D0).

Gatunki roślin: dzwonecznik wonny, aldrowanda pęcherzykowata, starodub łąkowy, obuwik pospolity, lipiennik Loesela, haczyk owiec błyszczący.

Gatunki zwierząt: kumak nizinny, wilk, bóbr europejski, koza, pływak szeroko brzeżek, żółw błotny, przeplatka aurinia, wydra, czerwonończyk nieparek, piskorz, modraszek nausitous, modraszek telejus, różanka, strzebla błotna, traszka grzebieniasta.

Dla obszaru PLH060013 Ostoja Poleska nie sporządza się Planu zadań ochronnych, ponieważ Ostoja położona jest w obrębie Poleskiego Parku Narodowego. Działania ochronne zostały wskazane w Planie Ochrony ustanowionym Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 września 2020 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Poleskiego Parku Narodowego (Dz.U. 2020 poz. 1966).

Obszar Ostoja Poleska podlega ochronie w zakresie międzynarodowego prawa ochrony przyrody – leży w granicach obszaru wodno-błotnego wyznaczonego na mocy Konwencji Ramsarskiej.

Obszar położony jest na terenie gminy Sosnowica.

Cel środowiskowy dla obszaru Ostoja Poleska

Celem środowiskowym dla Ostoi Poleskiej jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony ww. siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i gatunków zwierząt będących przedmiotem ochrony na omawianym obszarze.

Działania, które pomogą osiągnąć ten cel to:

- zachowanie odpowiedniej jakości hydromorfologicznej cieków oraz stanu ekologicznego ichtiofauny,
- wykluczenie oddziaływania zanieczyszczeń i poprawy jakości wód,
- zachowanie naturalnej dynamiki, reżimu hydrologicznego rzek, z naturalnymi zalewami,
- zachowanie naturalności zbiorników wodnych i koryt cieków z ich strefą brzegową i roślinnością,
- zachowanie zróżnicowania siedliskowego zbiorników wodnych w postaci roślinności, powalonych pni i konarów,
- utrzymanie odpowiednio wysokiego poziomu wody gruntowej, braku melioracji lub wykluczenia jej negatywnego wpływu na środowisko,
- ograniczenie konkurencji gatunków obcych i ekspansywnych,
- utrzymanie wilgotnych i zmiennowilgotnych warunków siedliskowych, umożliwiających przynajmniej okazjonalne (niekoniecznie coroczne) koszenie,
- tolerowanie działalności bobrów w środowisku,
- naturalne zróżnicowanie siedlisk w rzece dla ryb i płazów, służące zachowaniu bogatej bazy żerowiskowej dla wydry.

Główne zagrożenia dla obszaru Ostoja Poleska to: osuszanie terenów mokradłowych, obniżenie zwierciadła wód podziemnych i inne zmiany w funkcjonowaniu wód, zarastanie łąk, torfowisk i innych terenów otwartych drzewami, krzewami i roślinami ekspansywnymi po zaniechaniu koszenia oraz zanieczyszczenia, w tym eutrofizacja wód powierzchniowych.

Zagrożenie stanowi również obecność niektórych gatunków inwazyjnych, wzrost natężenia ruchu turystycznego i rozwój zabudowy lotniskowej, intensywna gospodarka leśna oraz usuwanie martwych i zamierających drzew w lasach.

Obszar PLH060002 Czarny Las

Obszar został zatwierdzony Decyzją Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmującej, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007)5043)(2008/25/WE) (Dz. Urz. UE L 12 str.383). Aktualny status prawny określa Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 17 października 2023 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Czarny Las (PLH060002) (Dz. U. z 2023 r. poz. 2384).

Powierzchnia obszaru Czarny Las wynosi 27,14 ha.

Obszar w całości pokryty jest lasem, dobrze zachowanym subkontynentalnym grądem lipowo-grabowym. Płaski i pozbawiony cieków wodnych teren, chroniony jest rezerwatem od 1981 r. i stanowi ostoję wielu rzadkich gatunków roślin, w tym 5 chronionych. Drzewostan pochodzenia naturalnego cechuje duża różnorodność gatunkowa i wiekowa drzew, z których wiele okazów ma pomnikowe rozmiary. Dominują tu ok. 160- letnie dęby i 130-letnie graby i lipy. Poza nimi rosną tu stare jesiony, sosny, brzozy, zaś w podszycie licznie spotykanymi gatunkami są leszczyny, kaliny, trzmieliny oraz młode dęby, osiki i klony.

Przedmiotem ochrony na obszarze Czarny Las jest siedlisko przyrodnicze Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) (kod 9170).

Obszar położony jest na terenie gminy Milanów.

Cel środowiskowy dla obszaru Czarny Las

Celem środowiskowym dla obszaru Czarny Las jest utrzymanie obecnego właściwego stanu ochrony siedliska Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny na powierzchni co najmniej 18,70 ha.

Największym zagrożeniem dla obszaru jest obecność obcego gatunku – niecierpka drobnokwiatowego *Impatiens parviflora*. Gatunek ten obecnie nie wykazuje tendencji do wypierania rodzimych gatunków runa leśnego. Potencjalne zagrożenie stanowią odpady z gospodarstw domowych oraz drobne odpady porzucane wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 813.

Osiągnięcie celu środowiskowego będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla obszaru Czarny Las. PZO ustanowiony został Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 15 marca 2022 r., w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Czarny Las PLH060002. W PZO ustalono następujące działania ochronne:

- utrzymanie siedliska w aktualnym właściwym stanie ochrony w warunkach ochrony biernej,

- w wyjątkowych przypadkach dopuszcza się wycinkę pojedynczych drzew zagrażających bezpieczeństwu i przejezdności drogi wojewódzkiej nr 813 Łęczna – Międzyrzec Podlaski w pasie 25 m od zachodniej granicy obszaru, pod warunkiem pozostawienia drewna, na terenie obszaru
- eliminacja gatunków inwazyjnych, w tym niecierpka drobnokwiatowego *Impatiens parviflora*,
- usuwanie odpadów.

Obszar PLH060098 Wrzosowisko w Orzechowie

Obszar został zatwierdzony Decyzją Komisji z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C (2010) 9669)(2011/64/UE) (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 33 str. 146).

Aktualny status prawny oraz powierzchnia obszaru regulowane są na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Wrzosowisko w Orzechowie (PLH060098) (Dz. U. z 2017 r. poz. 915).

Obszar PLH060098 Wrzosowisko w Orzechowie został wyznaczony dla ochrony siedliska przyrodniczego Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Polio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphylion*) (kod 4030). Jego powierzchnia wynosi 18,84 ha. Wrzosowisko zajmuje dość duże pastwisko, będące własnością wspólnoty wiejskiej. Teren nie jest rolniczo wykorzystywany już od wielu lat. Obszar PLH060098 Wrzosowisko w Orzechowie położony jest na terenie gminy Sosnowica.

Cel środowiskowy dla obszaru Wrzosowisko w Orzechowie

Najważniejsze ze zidentyfikowanych zagrożeń oddziałujących na przedmioty ochrony związane są z naturalnymi procesami sukcesji ekologicznej, prowadzącymi do zarastania płatu wrzosowiska oraz z działalnością człowieka polegającej na tworzeniu dzikich składowisk odpadów i nielegalnej eksploatacji kopalin.

Dla obszaru PLH060098 Wrzosowisko w Orzechowie sporządzono Plan zadań ochronnych, który jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony w obszarze.

Wskazane działania ochronne mają na celu utrzymanie właściwego stanu zachowania przedmiotów ochrony. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cele związane będą przede wszystkim z usunięciem zadrzewień, głównie brzozy brodawkowej, czeremchy amerykańskiej i sosny zwyczajnej oraz z likwidacją składowisk odpadów i wyrobisk po eksploatacji piasku.

Plan zadań ochronnych nie zawiera wskazań do zmian zapisów w istniejących dokumentach planistycznych. Zrezygnowano również ze sporządzenie planu ochrony dla obszaru Wrzosowisko w Orzechowie. Plan zadań ochronnych jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony na tym obszarze.

Pomniki Przyrody

Na terenie Powiatu Parczewskiego w latach 2023-2024 występowały pomniki przyrody. Były to okazałe drzewa, podlegające ochronie z uwagi na rozmiary i wiek (dąb szypułkowy, lipa drobnolistna, żywotnik zachodni, wiąz szypułkowy). Wykaz pomników przyrody znajdujących się na obszarze Powiatu parczewskiego przedstawiono w tabeli nr 24.

Cel środowiskowy dla pomników przyrody: Utrzymanie status quo.

Właściwy stan ochrony pomników przyrody polega na prowadzeniu nadzoru nad ich utrzymaniem oraz zabiegów pielęgnacyjnych lub konserwacyjnych pomników przyrody. Obok prawnej ochrony drzewa pomnikowe wymagają systematycznych i intensywnych zabiegów pielęgnacyjnych, mających przedłużyć ich życie.

o Użytki ekologiczne

W granicach powiatu parczewskiego ustanowiono 22 użytki ekologiczne, usytuowane głównie na terenie lasów Nadleśnictwa Parczew. Są to w większości śródleśne, zadrzewione bagna. Są to obszary, na których istnieje bardzo duża różnorodność gatunkowa, zarówno roślinna, jak i zwierzęca.

Cel środowiskowy dla użytków ekologicznych

Celem środowiskowym dla użytków ekologicznych jest ochrona mokradeł, głównie ze względu na ich wielofunkcyjne znaczenie w przyrodzie. Degradacja pociąga za sobą zmniejszanie się populacji wielu gatunków roślin i zwierząt, dla których podmokłe siedliska są naturalnym środowiskiem.

Wykaz użytków ekologicznych znajdujących się na terenie powiatu parczewskiego przedstawiono w tabeli 25.

Tabela 24 Wykaz pomników przyrody na terenie Powiatu Parczewskiego

L.p.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data ustanowienia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
1.	Drzewo	2008-07-10	Uchwała Nr XVII/94/2008 Rady Gminy Dębowa Kłoda z dnia 28 kwietnia 2008 r	Dąb szypułkowy - Quercus robur	437	22	Dębowa Kłoda	Kompleks gruntów rolnych wsi Pachole na działce o numerze geodezyjnym 1/5
2.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur	352	21	Dębowa Kłoda	Rośnie na obrzeżu oddziału 13 leśnictwa Gościniec
3.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	496	23	Dębowa Kłoda	Rośnie na terenie kościelnym w Kodeńcu
4.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata			Dębowa Kłoda	Rośnie na terenie starego cmentarza parafialnego w Kodeńcu
5.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur;	449	26	Dębowa Kłoda	W pobliżu rezerwatu "Królowa Droga"
6.	drzewo	1988-01-04	Zarządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 4 stycznia 1988 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur	619	23	Dębowa Kłoda	Pomnik rosnący na łące we wsi Borki
7.	drzewo	1990-10-22	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 22 października 1990 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	11 Dąby szypułkowe - Quercus robur	368 289 245 330 330 264 390 339 286 324 333	22 26 20 21 21 24 23 22 23 23 22	Dębowa Kłoda	Szpaler rosnący na Trakcie Królewskim Parczew - Ostrów Lubelski Gościniec Madeja w leśnictwie Gościniec

L.p.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data ustanowienia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
8.	drzewo	1990-10-22	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 22 października 1990 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur	484	22	Dębowa Kłoda	Pomnik rosnący w pobliżu kościoła parafialnego w Kodeńcu
9.	drzewo	1993-12-30	Rozporządzenie Nr 60 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 30 grudnia 1993 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	358 415	18 17	Dębowa Kłoda	Rosną w pasie drogi wojewódzkiej we wsi Uhnin
10.	drzewo	1993-12-30	Rozporządzenie Nr 60 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 30 grudnia 1993 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	572	16	Dębowa Kłoda	Rośnie przy pasie drogi wojewódzkiej we wsi Uhnin
11.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur	368	20	Dębowa Kłoda	Rośnie na obrzeżu oddziału 12 leśnictwa Gościniec
12.	drzewo	1979-10-26	Orzeczenie Nr 5 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 26 października 1979 r. o uznaniu za pomnik przyrody	Sosna amerykańska (Wejmutka) - Pinus strobus	289	20	Jabłoń	teren zabytkowego parku

L.p.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data ustanowienia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
13.	drzewo	1979-10-27	Orzeczenie Nr 6 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 27 października 1979 r. o u znaniu za pomnik przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	286 336 317	18 14 20	Jabłoń	teren zabytkowego parku
14.	drzewo	2000-05-26	Rozporządzenie Nr 104 Wojewody Lubelskiego z dnia 26 maja 2000 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Jesion wyniosły - Fraxinus excelsior	575	34	Jabłoń	rośnie na działce leśnej, za kanałem Wieprz - Krzna, włączona do zabytkowego założenia parkowego
15.	drzewo	1986-01-10	Orzeczenie Nr 6/86 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 10 stycznia 1986 r. o uznaniu za pomnik przyrody	Jesion wyniosły - Fraxinus excelsior	421	27	Milanów	park zabytkowy
16.	drzewo	1986-01-10	Orzeczenie Nr 5/86 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 10 stycznia 1986 r. o uznanie za pomnik przyrody	Modrzew europejski - Larix decidua	330 317	18 26	Milanów	park zabytkowy
17.	drzewo	1998-12-28	Rozporządzenie Nr 92 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Modrzew europejski - Larix decidua	283	23	Milanów	park zabytkowy

L.p.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data ustanowienia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
18.	drzewo	1998-02-17	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 17 lutego 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Żywotnik zachodni - Thuja occidentalis;	217	30	Milanów	park zabytkowy
19.	drzewo	1977-10-22	Orzeczenie Nr 3 Dyrektora Wydziału Rolnictwa Urzędu Wojewódzkiego z dnia 22 października 1977 r.	Lipa drobnolistna - Tilia cordata			Milanów	Aleja prowadząca do parku zabytkowego
20.	drzewo	1986-12-20	Zarządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 20 grudnia 1986 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	540	21	Milanów	Teren cmentarza parafialnego w narożniku
21.	drzewo	1990-10-22	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 22 października 1990 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur	Od 121 do 180	Od 22 do 32	Milanów	Leśnictwo Czarny las uroczysko Gaj
22.	drzewo	1990-10-22	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 22 października 1990 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur;	474	29	Milanów	Nadleśnictwo Radzyn Podleśnictwo Czarny Las 269b

L.p.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data ustanowienia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
23.	drzewo	1998-12-28	Rozporządzenie Nr 92 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Wiąz szypułkowy - <i>Ulmus laevis</i> (<i>Ulmus pedunculata</i> ; <i>Ulmus effusa</i>);	352	25	Parczew	Grobla na stawach rybnych
24.	Grupa drzew	2000-05-26	Rozporządzenie Nr 104 Wojewody Lubelskiego z dnia 26 maja 2000 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Lipa drobnolistna - <i>Tilia cordata</i>	506 512	21 20	Parczew	Teren cmentarza wojennego w miejscowości Tyśmienica gm. Parczew
25.	drzewo	1996-12-31	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 31 grudnia 1996 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Wiąz szypułkowy - <i>Ulmus laevis</i> (<i>Ulmus pedunculata</i> ; <i>Ulmus effusa</i>)	427	25	Parczew	Działka siedliskowa Pani Kazimierzy Sobianek
26.	Grupa drzew	1990-10-22	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 22 października 1990 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i> ;	421 364 396 346 456	21 23 24 22 23	Parczew	Państwowe Gospodarstwo Leśne, Lasy Państwowe Nadleśnictwo Parczew w Sosnowicy, leśnictwo Laski oddział 45,46 na skraju wsi Buradów
27.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i> ;	415	24	Parczew	Państwowe Gospodarstwo Leśne, Lasy Państwowe Nadleśnictwo Parczew w Sosnowicy, leśnictwo Laski oddział 19 w pobliżu osady leśnej wsi Pohulanka

L.p.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data ustanowienia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
28.	drzewo	1996-12-31	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 31 grudnia 1996 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>	393	18	Podedwórze	Rośnie w pasie drogi gminnej Hołowno - Horostyta przy oddziale leśnym 272, 273 Nadleśnictwa Włodawa
29.	drzewo	1988-01-04	Zarządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 4 stycznia 1988 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Jesion wyniosły - <i>Fraxinus excelsior</i>	383	31	Siemień	Rośnie w północnej części zabytkowego parku w Siemieniu
30.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Jesion wyniosły - <i>Fraxinus excelsior</i>	352	30	Siemień	Rośnie przy rowie zasilającym staw w zabytkowym parku w Siemieniu
31.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 60 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 30 grudnia 1993 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Jesion wyniosły - <i>Fraxinus excelsior</i>	424	29	Siemień	Rośnie przy podjeździe do zabytkowego parku w Siemieniu
32.	drzewo	1993-12-30	Rozporządzenie Nr 60 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 30 grudnia 1993 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Jesion wyniosły - <i>Fraxinus excelsior</i> ;	342	28	Siemień	Rośnie w południowo-wschodniej części zabytkowego parku w Siemieniu

L.p.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data ustanowienia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
33.	drzewo	1992-12-30	Rozporządzenie Nr 61 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 30 grudnia 1992 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Klon jawor (Jawor) - <i>Acer pseudoplatanus</i>	361	18	Siemień	Rośnie w poboczu drogi powiatowej 1610 L Siemień - Tyśmienica, działka Nr 357/1
34.	Grupa drzew	1981-05-30	Obwieszczenie Wojewody Chełmskiego z dnia 30 maja 1981 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	3 dęby szypułkowe	449 440 543	25 26 29	Sosnowica	Rośnie w parku podworskim w Pieszowoli
35.	nie nadano nazwy	1998-11-10	Rozporządzenie Nr 76 Wojewody Chełmskiego z dnia 10 listopada 1998 r. w sprawie wprowadzenia ochrony indywidualnej w drodze uznania za pomniki przyrody obiektów przyrody ożywionej i nieożywionej	zimoziół północny			Sosnowica	Nadleśnictwo Parczew, leśnictwo Sosnowica, oddz. 61c
36.	drzewo	2023-06-23	Uchwała nr LXI/410/2023 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 21 czerwca 2023 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i>	320		Parczew	na działce 1576/1 w obrębie ewidencyjnym Parczew Miasto

Źródło: CRFOP

W okresie sprawozdawczym ustanowiono dwa nowe pomniki przyrody: w gminie Milanów i Parczew.

W gminie Parczew ochroną objęto drzewo – dąb szypułkowy *Quercus robur*; o obwodzie na wys. 1,3 m – 120 cm i wysokości 32 m, rosnący na działce 1576/1 w obrębie ewidencyjnym Parczew Miasto (Uchwała nr LXI/410/2023 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 21 czerwca 2023 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody)

W gminie Milanów jest to dąb szypułkowy *Quercus robur*; o obwodzie na wys. 1,3 m – 352 cm i wysokości – 25 m drzewo rośnie na działce nr 246, obręb ewidencyjny Zieleniec, Gmina Milanów. Działka stanowi własność Nadleśnictwa Radzyń Podlaski. Podstawą prawną jest Uchwała nr VI/44/2024 Rady Gminy Milanów z dnia 24 września 2024 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody.

Tabela 25 Wykaz użytków ekologicznych znajdujących się na terenie Powiatu Parczewskiego

L.p.	Data utworzenia	Dane aktu prawnego o ustanowieniu użytku ekologicznego (oznaczenie miejsca ogłoszenia aktu prawnego)	Opis użytku ekologicznego	Powierzchnia (ha)	Gmina	Lokalizacja
1.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	0,5900	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz. 37i
2.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	14,0800	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Orzechów oddz.:25h, 25i, 26g, 26h, 27h, 41c, 41d, 42b
3.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	0,6300	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Jedlanka oddz. 15h
4.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	0,3100	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Jedlanka, oddz. 15d
5.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	0,4500	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Orzechów oddz. 13d, 25d
6.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	5,9200	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Borek, oddz.398c
7.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	12,9900	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Borek, oddz. 368Ab
8.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	10,6100	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Turno, oddz. 1Ab,1Ac,1Ad,1Af,1Ag
9.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	48,9800	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Makoszka, oddz.: 270, 271
10.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	1,6500	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Orzechów oddz. 143h
11.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	29,9500	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz.: 116b, 134g, 135c, 135g, 157c, 158a, 158b, 158c

12.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	5,9700	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz. 75c
13.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	0,3800	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz. 70d
14.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	2,0500	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Orzechów oddz. 59b
15.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	11,8500	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz. 49g, 50f, 70c, 71a
16.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	26,4700	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Borek, oddz.: 47d, 47g, 47k, 47n, 47m, 47p, 67d, 67h, 67i, 68b, 68c, 88b, 88c, 88i, 109a, 109b, 478c, 478d
17.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	8,5100	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Orzechów oddz. 41g, 42g, 61f, 62a
18.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	0,3400	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz. 38f
19.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	4,0200	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Borek, oddz. 405b, 405c, 405d
20.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	2,1200	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz. 49d
21.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 22 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.40)	śródleśne bagna	9,9700	Jabłoń	Nadleśnictwo Radzyń Podlaski, Leśnictwo Jabłoń, oddz.: 344k, 344m, 345g 348b,
22.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 22 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.40)	śródleśne bagna	7,9400	Milanów	Nadleśnictwo Radzyń Podlaski, Leśnictwo Czarny Las, oddz. 390g, 392d

Źródło: RDOŚ

- **Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie”**

Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie” obejmuje przygraniczne rejony Polesia na styku granic trzech państw – Białorusi, Polski i Ukrainy. Na terenie gminy Parczew znajduje się północno – zachodni fragment tego Rezerwatu. Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie” obejmuje w granicach Polski znaczną część Równiny Łęczyńsko – Włodawskiej oraz niewielkie fragmenty Zakłęśłości Sosnowickiej, Równiny Parczewskiej, Garbu Włodawskiego i Pagórów Chełmskich. Jest to teren największego w Polsce zgrupowania jezior, nie mających glacialnego pochodzenia. Niewielkie różnice wysokości oraz płytkie zaleganie wód gruntowych powodują, że dużo jest tutaj obszarów podmokłych – bagien i torfowisk.

Cele środowiskowe dla Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”

Według Ramowego statutu światowej sieci rezerwatów biosfery, obiekty te są tworzone, aby promować i demonstrować zrównoważony związek człowieka z biosferą. Rezerваты biosfery mają na celu ochronę różnorodności biologicznej i poprawę zdolności obserwowania zmian ekologicznych w obszarze całej planety. Służą także pobudzaniu społecznej świadomości powiązań istniejących pomiędzy różnorodnością ekologiczną i kulturą.

4. Kierunki działań ujęte w Programie Ochrony Środowiska dla powiatu parczewskiego przewidziane do realizacji w latach 2023-2024

W niniejszym rozdziale wskazane zostały główne kierunki działań ujęte w Programie Ochrony Środowiska Powiatu Parczewskiego na lata 2021-204 (uchwała nr XXII/127/2021 Rady Powiatu w Parczewie w sprawie „Programu ochrony środowiska dla Powiatu Parczewskiego na lata 2021-2024” z dnia 26 marca 2021) jakie należało podjąć w celu poprawy jakości poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego.

Klimat i powietrze

Cel: Zmniejszenie niskiej emisji

Kierunki interwencji:

- Zmniejszenie niskiej emisji z transportu.
- Zmniejszenie niskiej emisji z budynków mieszkalnych jednorodzinnych.
- Zmniejszenie niskiej emisji z budynków użyteczności publicznej.

Cel: Kontrola nad wprowadzanymi zanieczyszczeniami do atmosfery.

Kierunek interwencji:

- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza.

Cel: Rozwój odnawialnych źródeł energii

Kierunek interwencji:

- Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Cel: Redukcja zużytej energii

- Modernizacja energochłonnej infrastruktury oświetlenia ulic.

Cel: Osiągnięcie wymaganych standardów jakości powietrza.

- Prowadzenie monitoringu powietrza.

Klimat akustyczny

Cel: Zapewnienie mieszkańcom dobrego klimatu akustycznego

- Zmniejszenie niskiej emisji z transportu.

Cel: Zapewnienie mieszkańcom dobrego klimatu akustycznego

Kierunki interwencji:

- Wprowadzenie monitoringu hałasu zwłaszcza na terenach zagrożonych hałasem komunikacyjnym.
- Ograniczenie emisji hałasu pochodzącego z sektora gospodarczego.

Pole elektromagnetyczne

Cel: Minimalizacja oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego na zdrowie człowieka i środowisko

Kierunki interwencji:

- Prowadzenie monitoringu stanu środowiska pod kątem PEM.
- Prowadzenie bazy danych o urządzeniach będących emitorem PEM.

Gospodarka wodno-ściekowa

Cel: Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych

Kierunki interwencji:

- Modernizacja infrastruktury oczyszczania ścieków.
- Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki.

Gleby

Cel: Racjonalne użytkowanie gruntów

Kierunki interwencji:

- Podniesienie poziomu wiedzy rolników w zakresie ochrony i racjonalnego użytkowania gleb.
- Dostosowanie upraw do specyfikacji gleb.

Gospodarka odpadami

Cel: Racjonalna gospodarka odpadami

Kierunki interwencji:

- Ograniczenie ilości odpadów trafiających bezpośrednio na składowisko oraz zmniejszenie uciążliwości odpadów.
- Likwidacja wyrobów azbestowych.

Zasoby przyrodnicze

Cel: Ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych

Kierunki interwencji:

- Ochrona form ochrony przyrody i innych obszarów cennych przyrodniczo.
- Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów, w tym m.in. przywrócenie/ utrzymanie właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków fauny i flory w ramach sieci Natura 2000.
- Ochrona pomników przyrody.
- Tworzenie zielonej infrastruktury.

Zagrożenia poważnymi awariami

Cel: Przeciwdziałanie awariom i zagrożeniom środowiska

Kierunek interwencji:

- Przeciwdziałanie awariom i zagrożeniom środowiska.

Adaptacja do zmian klimatu i nadzwyczajne zagrożenia środowiska

Cel: Przeciwdziałanie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska

Kierunki interwencji:

- Ochrona przeciwpowodziowa.

Edukacja ekologiczna

Cel: Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców gminy

Kierunek interwencji:

- Pobudzenie u mieszkańców odpowiedzialności za otaczające środowisko i wyeliminowanie negatywnych zachowań,
- Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu.

4.1. Działania w zakresie klimatu i powietrza

Zadania inwestycyjne przedstawione w POS na lata 2021-2024, związane z ochroną klimatu i powietrza to m.in:

- montaż instalacji solarnych i fotowoltaicznych na budynkach mieszkalnych i użyteczności publicznej;
- instalacja pomp ciepła;
- wymiana kotłów/pieców grzewczych (gazowe, olejowe);
- termomodernizacja m.in. budynku użyteczności publicznej (szkoły, urzędy, świetlice wiejskich);
- promocja Niskoemisyjności na terenie poszczególnych gmin;
- montaż oświetlenia ulic z wykorzystaniem nośników OZE;
- wymiana pieców na biomasę;
- wymiana kotłów na ekologiczne w budynkach/posesjach prywatnych.

Tabela 26 Zrealizowane zadania z zakresu klimatu i powietrza w latach 2023-2024

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Dębowa Kłoda			
Rozbudowa oświetlenia ulicznego w miejscowości Kodeniec o mocy przyłączeniowej 2 kW	2023	Brak danych	Budżet Gminy
Cyfrowa Gmina	2023	116 400,00 zł	Budżet Gminy
Modernizacja boiska sportowego w Białce, doposażenie „Orlika” w Kodeńcu, zakup wiaty przystankowej dla miejscowości Leitnie	2023	26 461,86 zł	Budżet Gminy- Fundusz Sołecki
Budowa linii kablowej Nn/0,4Kv oświetlenia drogowego wraz ze słupami oświetleniowymi w miejscowości Stępków	2024	288 272,30 zł	Budżet Gminy
Modernizacja (wymiana) infrastruktury oświetlenia na terenie gminy Dębowa Kłoda	2024	1 135 379,52 zł; dofinansowanie - 864 000,00 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład „Program Inwestycji Strategiczných
Wykonanie 8 stanowisk parkingowych przy budynku OSP Dębowa Kłoda	2024	35 000,00 zł	Budżet Gminy
Gmina Jabłoń			
Zakup autobusu do przewozu osób niepełnosprawnych.	2023	448 827,00 zł	Budżet Gminy
Rodzinne centra sportu i kultury w Gminie Jabłoń	2023	4 799 962,18 zł; dofinansowanie - 3 598 200,00 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład „Program Inwestycji Strategiczných
Odnawialne źródła energii na terenie Gminy Jabłoń	2023	2 695 058,14 zł; dofinansowanie - 2 560 305,00 zł	Polski Ład „Program Inwestycji Strategiczných
Cyfryzacja usług publicznych w Dolinie Zielawy - opracowanie dokumentacji do projektu	2023	15 375,00 zł.	Budżet Gminy
Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Jabłoń	2023-2025	103 000,00 zł; dofinansowanie - 82 400,00 zł	Budżet Gminy Rządowy Fundusz Polski Ład „Program Inwestycji Strategiczných”.
Modernizacja i budowa oświetlenia na terenie gmin Sosnówka Jabłoń	2023	10 345,15 zł	Budżet Gminy, Polski Ład „Program Inwestycji Strategiczných

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Zagospodarowanie terenu i zakup wyposażenia do świetlicy wiejskiej w miejscowości Kalinka	2023	218 580,00 zł	Budżet Gminy, Polski Ład „Program Inwestycji Strategicznych
Modernizacja i zakup wyposażenia dla Gminnej Biblioteki Publicznej w Jabłoniu	2023	215 500,00 zł	Brak danych
Modernizacja kompleksu boisk Orlik 2012 w miejscowości Jabłoń i Gęś.	2024	292 727,70 zł; dofinansowanie – 203 476,40 zł	Brak danych
Przebudowa i doposażenie infrastruktury przedszkolnej w gminie Jabłoń	2024	1 520 181,83 zł; dofinansowanie – 1 146 459,00 zł	Brak danych
Rewaloryzacja Pałacu Łubieńskich w Kolanie	2024	1 305 030,00 zł ; dofinansowanie - 1 000 000,00 zł	Brak danych
Gmina Milanów			
Budowa instalacji fotowoltaicznej na stacji uzdatniania wody w miejscowości Milanów i Rudno	2023	174 709,09 zł	Budżet Gminy Polski Ład „Program Inwestycji Strategicznych
Budowa oświetlenia ulicznego w m. Milanów	2023	12 000,00 zł	Budżet Gminy
Modernizacja oświetlenia ulicznego w m. Zieleniec /dokumentacja tech./	2023	12 300,00 zł	Budżet Gminy
Projekt „Czysta energia” montaż instalacji fotowoltaicznych i pomp ciepła	2023	7 000 000,00 zł	WFOŚiGW
Rozbudowa świetlicy wiejskiej w m. Okalew	2023	483 551,75 zł; dofinansowanie - 402 113,29 zł	Budżet Gminy
Modernizacja pomieszczeń w budynku SP Rudno	2023	60 814,95 zł	Budżet Gminy
Cyfryzacja usług publicznych w Dolinie Zielawy	2023	15 375,00 zł	Budżet Gminy
Termomodernizacja budynku w m. Radcze /opracowanie dokumentacji/	2023	57 318,00 zł	Budżet Gminy
Cyfryzacja usług publicznych w Dolinie Zielawy	2024	36 000,00 zł 17 516,10 zł	Fundusze Europejskie, program React-EU
Rewitalizacja obiektu "Nasz zabytek" oraz przebudowa i wyposażenie Domu Strażaka w Rudnie	2024	345 999,82 zł; dofinansowanie- 200 000,00 zł	Budżet Gminy Polski Ład „Program Inwestycji Strategicznych

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Remont budynku SP i Przedszkola w Milanowie	2024	4 747 800,00 zł; dofinansowanie- 2 450 000,00 zł	Budżet Gminy, Polski Ład „Program Inwestycji Strategicznych
Modernizacja oświetlenia ulicznego w Milanowie	2024	35 000,00 zł	Budżet Gminy
Instalacja klimatyzacji chłodniczo grzewczej w m. Kopina	2024	11 000,00 zł	Budżet Gminy
Modernizacja ORLIKA	2024	30 000,00 zł	Budżet Gminy
Gmina Parczew			
Montaż instalacji oświetlenia solarnego w m. Parczew, ul. Pogodna, w pasie drogowym drogi gminnej nr 103894L	2023-2024	19 680,00 zł	Budżet Gminy
Modernizacja budynku Urzędu Miejskiego w Parczewie poprzez wykonanie 2 przeszkleń aluminiowych	2023	17 681,59 zł	Budżet Gminy
Termomodernizacja budynku Urzędu Miejskiego w Parczewie – dokumentacja techniczna	2023	24 388,40 zł	Budżet Gminy
Modernizacja oświetlenia Sali gimnastycznej w Szkole Podstawowej Nr 1 w Parczewie	2023	18 019,50 zł	Budżet Gminy
Modernizacja oświetlenia w Szkole Podstawowej Nr 2 w Parczewie	2023	11 337,83 zł	Budżet Gminy
Zakup środka trwałego-piec konwekcyjny - zestaw - SP1	2023	500 000,00 zł	Budżet Gminy
Zakup i montaż lamp fotowoltaicznych	2023	21 000,00 zł	Budżet Gminy Parczew fundusz sołecki
Modernizacja oświetlenia drogi gminnej nr 103850L w miejscowości Koczergi	2023	10 300,00 zł	Budżet Gminy Parczew fundusz sołecki
Budowa oświetlenia solarnego (Zakup i montaż 3 lamp) we wsi Królewski Dwór	2023	14 000,00 zł	Budżet Gminy Parczew fundusz sołecki
Modernizacja oświetlenia przy drodze gminnej we wsi Przewłoka	2023	7 000,00 zł	Budżet Gminy Parczew fundusz sołecki
Budowa wydzielonego oświetlenia ulicznego drogi powiatowej nr 1608L-ul. Witosa w Parczewie	2023	62 330,00 zł	Budżet Gminy

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Zakup, dostawa i montaż dwóch lamp solarnych na ul. Pogodnej w Parczewie	2023	19 680,00 zł	Budżet Gminy
Modernizacja świetlicy wiejskiej w Sowinie	2023	21 436,06 zł	Budżet Gminy Parczew fundusz sołecki
Zakup i montaż klimatyzacji do Domu Ludowego w Tyśmienicy	2023	23 935,80 zł	Budżet Gminy Parczew fundusz sołecki
Modernizacja świetlicy wiejskiej w miejscowości Wola Przewłocka	2023	13 701,83 zł	Budżet Gminy Parczew fundusz sołecki
Budowa świetlicy w m. Wierzbówka wraz ze strażnicą OS	2023	1 856 456,25 zł; dofinansowanie - 1 813 000,00 zł	Budżet Gminy Parczew fundusz sołecki; Rządowy Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Budowa Placu Zabaw na osiedlu Polna-dokumentacja techniczna	2023	9 800,00 zł	Budżet Gminy
Rozwój strefy przemysłowej Parczew Polna	2023-2024	16 160 000,00 zł; dofinansowanie - 441 130,56 zł	Budżet Gminy Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych.
Budowa dwóch parkingów dla samochodów osobowych wraz z modernizacją placu zabaw na osiedlu Polna w Parczewie	2023	2 060 000,00 zł; dofinansowanie- 1 999 200,00	Budżet Gminy Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych.
Modernizacja dachu na budynku Szkoły Podstawowej Nr 2 w Parczewie	2024	12 362,00 zł	Budżet Gminy
Poprawa stanu infrastruktury przedszkolnej w Parczewie poprzez modernizację przedszkola Nr 2 —dokumentacja techniczna	2024	39 360,00 zł	Budżet Gminy
Modernizacja kolektorów słonecznych usytuowanych na dachu Kompleksu Sportowo Rekreacyjnego w Parczewie	2024	19 665,18 zł	Budżet Gminy
Oświetlenie drogi gminnej Nr 137/2 oraz 137/1 w Brudnie „Zakup i montaż lamp solarnych	2024	17 988,75 zł	Budżet Gminy- fundusz sołecki
Zakup i montaż lamp fotowoltaicznych na terenie miejscowości Jasionka	2024	12 300,00 zł	Budżet Gminy- fundusz sołecki
Modernizacja oświetlenia drogi gminnej Nr 103850L (zakup i montaż 2 lamp solarnych) w miejscowości Koczergi	2024	18 081,00 zł	Budżet Gminy- fundusz sołecki
Modernizacja oświetlenia (zakup i montaż lamp solarnych) Nr działki 219 w miejscowości Królewski Dwór	2024	12 300,00 zł	Budżet Gminy- fundusz sołecki

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Modernizacja oświetlenia drogi gminnej Nr 1038641 w miejscowości Przewłoka (Welin)	2024	24 292,50 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Modernizacja oświetlenia drogi gminnej na działce Nr 1259 (zakup i montaż lamp solarnych) w miejscowości Szytki	2024	11 992,50 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Modernizacja świetlicy wiejskiej w miejscowości Babianka	2024	14 692,98 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Modernizacja wiejskiej wewnętrznej części świetlicy w miejscowości Sowiń	2024	23 414,98 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Modernizacja świetlicy wiejskiej w miejscowości Wola Przewłocka	2024	10 999,99 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Docieplenie stropu zabytkowej hali targowej w Parczewie	2024	8 943,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Modernizacja dachu zabytkowej hali targowej na Placu Wolności w Parczewie	2024	17 886,18 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Modernizacja oświetlenia na kompleksie sportowym ORLIK przy Szkole Podstawowej Nr 1 kompleksie sportowym-ORLIK przy Szkole Podstawowej Nr 1	2024	19 200,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Modernizacja Miejskiego i Rekreacji w Parczewie	2024	6 583 000,00 zł; dofinansowanie - 4 995 000,00 zł	Budżet Gminy Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych.
Modernizacja placu zabaw poprzez montaż siłowni zewnętrznej i lampy solarnej w miejscowości Zaniówka	2024	18 450,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Gmina Podedwórze			
Montaż odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej gminy Podedwórze -montaż pomp ciepła w budynku ZPO i świetlicy wiejskiej w Podedwórze;	2023	868 011,00 zł	Budżet Gminy
Montaż odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej gminy Podedwórze -na montaż, pomp ciepła i instalacji fotowoltaicznej w budynku ZPO i świetlicy wiejskiej w Podedwórze,	2024	429 639,00 zł	Budżet Gminy
Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach prywatnych –40 szt.	2023	Gmina uzyskała dofinansowanie projektu „OZE w Gminie Podedwórze”, w ramach którego zaplanowano wymianę pieców na kotły ekologiczne (6szt.), montaż instalacji fotowoltaicznych (18	Budżet Gminy, środki unijne

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
		szt.) oraz solarnych (67 szt.) na domach prywatnych mieszkańców. Wielkość i liczba instalacji wynikają z zapotrzebowania zgłoszonego przez zainteresowane osoby.	
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Gminie Podedwórze dokonano termomodernizację budynku świetlicy wiejskiej w Podedwórze	2023	413 622,44 zł	Budżet Gminy
Podedwórze - wymiana pieca c.o. do budynku Urzędu Gminy	2024	63.898,50 zł	Budżet Gminy
Gmina Siemień			
Budowa Instalacji fotowoltaicznej na na oczyszczalni ścieków, SUW, i przepompowni w Siemieniu	2023	188 599,95 zł; dofinansowanie- 153 333,00 zł	Budżet Gminy, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Modernizacja energetyczna Zespołu placówek Oświatowych w Siemieniu	2023 (w trakcie realizacji)	3 500 000,00 zł; Dofinansowanie- 3 150 000,00 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład
OZE w gminie Siemień I- montaż w ilości 84 szt. instalacji fotowoltaicznych na budynkach prywatnych: instalacja fotowoltaiczna o mocy 3,22 kW - 73 szt., instalacja fotowoltaiczna o mocy 3,36 kW - 11 szt.	2020-2023	1 339 070,39 zł; dofinansowanie - 3 150 000,00 zł	Budżet Gminy, środki unijne RPO WL 2024-2020
OZE w gminie Siemień II W ramach całej zrealizowanej inwestycji „OZE II” wykonano łącznie 66 szt. instalacji, w tym: - instalacja solarna 2 panele - 22 szt. - instalacja solarna 3 panele - 4 szt. - kotły 20 kW - 3 szt. - kotły 25 kW - 2 szt. - instalacje fotowoltaiczne na budynkach prywatnych w ilości 30 szt. - o mocy 3,22 kW - 11 szt. - o mocy 3,36 kW - 2 szt. - o mocy 4,16 kW - 17 szt. - instalacje fotowoltaiczne na budynkach użyteczności publicznej w ilości 5 szt. - o mocy 15,12 kW - 2 szt. - o mocy 3,22 kW - 3 szt.	2020-2023	1 26 293,27 zł; dofinansowanie- 811 755,05 zł	Budżet Gminy, środki unijne RPO WL 2024-2020
W roku 2023 Gmina Siemień kontynuowała realizację programu „Czyste Powietrze” w Gminie Siemień na podstawie zawartego porozumienia z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie poprzez obsługę interesantów zainteresowanych programem w punkcie konsultacyjno-informacyjnym utworzonym w Urzędzie Gminy w Siemieniu."			
Zakup i montaż lamp ulicznych solarnych: Jezioro, Gródek Szl. Pomyków	2023	39.015,60 zł 13.505,40 zł 13.505,40 zł 12.004,80 zł	Fundusz sołecki Fundusz sołecki Fundusz sołecki

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Wydatki świetlicowe - -ocieplenie świetlicy Wierzchowiny Nowe	2023	12.500,66 zł	Fundusz sołecki
Budowa i modernizacja infrastruktury na obszarze popegeerowskim (dokumentacja)- Etap I	2023	17 835,00 zł	Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych.
Zakup klimatyzatora -Działyń	2024		Budżet Gminy-fundusz sołecki
Renowacja zabytkowych kapliczek na terenie gminy Siemień (kontynuacja). W dniu 27.09.2024 r. została podpisana umowa na wykonanie prac konserwatorskich restauratorskich zabytkowych kapliczek Przedmiotem przedsięwzięcia jest realizacja robót renowacyjnych i konserwatorskich zabytkowych kapliczek na terenie gminy Siemień. Obiekty objęte inwestycją wpisane są do rejestru zabytków. Realizacja przedsięwzięcia pozwoli na zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wzmocni potencjał turystyczny regionu. Działanie finansowane jest w ramach środków z Polskiego Ładu.	2024	9000,00 zł	Budżet Gminy, RPOZ PŁ
Modernizacja boiska sportowego w Siemieniu	2024	20 415,08 zł	Budżet Gminy
Budowa i modernizacja infrastruktury na obszarze popegeerowskim-- budynek na sprzęt komunalny, gminny plac zabaw wraz z infrastrukturą	2024	26 800,00 zł	Budżet Gminy, Rządowego Funduszu Polski Ład
Cyfrowa Gmina	2022-2023	133 530,00 zł; dofinansowanie - 133 530,00 zł	Budżet Gminy, Funduszy Europejskich w ramach programu React-EU
Budowa Instalacji Fotowoltaicznej na terenie SUW w Siemieniu	2021-2023	188 599,95 zł; dofinansowanie - 153 333,00 zł	Budżet Gminy Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Ocieplenie świetlicy Wierzchowiny Nowe	2023	12 500,66 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Gmina Sosnowica			
Odnawialne źródła energii-czyste powietrze w Gminie Sosnowica. Dostawa i montaż pomp ciepła	2023	224 352,00 zł	Budżet Gminy WFOŚiGW
Odnawialne źródła energii-czyste powietrze w Gminie Sosnowica. Dostawa i montaż instalacji kolektorów słonecznych na terenie Gminy Sosnowica	2023	53 000,00 zł	Budżet Gminy WFOŚiGW
Budowa tężni solankowej w gminie Sosnowica-projekt	2023	241 800,00 zł	Budżet Gminy

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Odnawialne źródła energii-czyste powietrze w gminie Sosnowica-projekt	2023	440 938,71 zł	Budżet Gminy
Dostawa i montaż instalacji kolektorów słonecznych na terenie Gminy Sosnowica w ramach projektu Odnawialne źródła energii-czyste powietrze w Gminie Sosnowica	2023	108 000,00 zł	Budżet Gminy
Rewitalizacja zdegradowanej infrastruktury na terenach po pegeerowskich	2023	2 013 313,97 zł	Budżet Gminy
Rewitalizacja zdegradowanej infrastruktury na terenach po pegeerowskich - etap II	2024	1 999 942,85 zł	Budżet Gminy
Modernizacja oświetlenia ulicznego w Gminie Sosnowica	2024-2025	638 370,00 zł	Budżet Gminy WFOŚiGW
Dostawa i montaż instalacji fotowoltaicznych na terenie Gminy Sosnowica w ramach projektu Odnawialne źródła energii-czyste powietrze w Gminie Sosnowica.	2023	219 031,02 zł	Budżet Gminy WFOŚiGW
Dostawa i montaż 2 lamp solarnych w mies.Turno	2023	8 610,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Dostawa i montaż garażu blaszanego 3 x5 m w miejsc. Orzechów Stary	2023	10 000,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Roboty budowlane- montaż oświetlenia ulicznego w miejsc. Komarówka	2023	11 316,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Zakup wiaty przystankowej w miejsc. Komarówka	2023	5 103,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Zakup oświetlenia solarne do altany, stołu i 2 ławek miej.Górki	2024	3 500,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Komarówka – inwentaryzacja geoinformatyczna infrastruktury oświetleniowej oraz audyt energetyczny oświetlenia ulicznego	2024	17 220,00 zł.	Fundusz sołecki
Górki – Zakup oświetlenia solarne do altany, stołu i 2 ławek	2024	3 390,00	Fundusz sołecki
Zakup lamp solarnych razem ze słupem 6 m oraz fundamentem - 6 szt. w miejsc. Komarówka	2024	23 985,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Wykonanie wentylacji w świetlicy wiejskiej w miejsc. Lejno	2024	1 000,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Zakup i montaż lamp solarnych w miejsc. Nowy Orzechów	2024	10 332,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Zakup dwóch lamp solarnych ze słupami do doświetlenia początku miejscowości Zacisze i miejscowości Izabelin	2024	4 305,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Cyberbezpieczny Samorząd w Gminie Sosnowica	2024	246 000,00 zł (dofinansowanie 200 000,00 zł.)	Budżet Gminy Środki zewnętrzne

Źródło: Urzędy Gmin z Powiatu Parczewskiego

Gmina Dębowa Kłoda

Gmina intensywnie modernizuje infrastrukturę oświetleniową, wymieniając tradycyjne źródła światła na energooszczędne oprawy LED oraz rozbudowując sieć oświetlenia ulicznego. Działania te realnie ograniczają zużycie energii i emisję zanieczyszczeń powietrza. Uzupełniające inwestycje – jak modernizacja terenów rekreacyjnych – poprawiają jakość przestrzeni publicznej, wspierając adaptację do zmian klimatu.

Zadanie „Budowa oświetlenia drogowego wraz ze słupami oświetleniowymi w miejscowości Stępków” było realizowane w ramach uzupełnienia brakującego oświetlenia i obejmowało budowę 4 odcinków linii kablowej o długości około 2430mb NN 0,4KV oświetlenia drogowego wraz ze słupami oświetleniowymi. Źródłem światła są diody LED zabudowane w oprawach o drugiej klasie ochronności, wymieniono 31 opraw oświetleniowych o łącznej mocy 5 kW.

W ramach zadania „Modernizacja (wymiana) infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Dębowa Kłoda” wykonane zostały następujące prace:

- wymiana istniejących opraw oświetlenia drogowego na lampy energooszczędne LED 50W z systemem zdalnego sterowania – 360 kpl.,
- wymiana istniejących opraw oświetlenia drogowego na lampy energooszczędne LED 37W z systemem zdalnego sterowania – 251 kpl.,
- wymiana istniejących opraw oświetlenia drogowego na lampy energooszczędne LED 63-70W. z systemem zdalnego sterowania – 60 kpl.

W ramach zadania Cyfrowa Gmina zakupiono i wdrożono portal podatkowy, który pozwoli na wprowadzenie aktualnych danych dot. Zobowiązań i płatności mieszkańców, przeprowadzenie diagnozy cyber bezpieczeństwa oraz zakup sprzętu komputerowego i niezbędnego oprogramowania do jednostki Urzędu Gminy Dębowa Kłoda.

Gmina Jabłoń

W Jabłoni kluczową rolę odgrywają projekty z zakresu odnawialnych źródeł energii, obejmujące szeroki montaż instalacji OZE oraz modernizację oświetlenia. Inwestycje te znacząco zmniejszają emisję CO₂ w sektorze publicznym i prywatnym. Modernizacja infrastruktury sportowej oraz obiektów publicznych sprzyja poprawie efektywności energetycznej, a zakup niskoemisyjnego transportu wspiera ograniczenie emisji komunikacyjnych.

W ramach zadania „Odnawialne źródła energii na terenie Gminy Jabłoń” zamontowano gruntowe pompy ciepła oraz instalacje fotowoltaiczne na obiektach użyteczności publicznej w gminie Jabłoń. Zadanie obejmowało wykonanie dokumentacji technicznej oraz montaż 7 gruntowych pomp ciepła i 15 instalacji fotowoltaicznych. Pracami zostały objęte budynki o łącznej powierzchni około 9894,91 m². Instalacje zostały zamontowane na 5 szkołach podstawowych, żłobku, świetlicach wiejskich, remizach i budynkach gminnych.

W ramach zadania „Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie gminy Jabłoń” wymieniono 55 szt. lamp oświetlenia halogenowego na energooszczędne lampy LED, 7 szt. opraw nieenergooszczędnych jest własnością OSD, gmina posiada zgodę na ich wymianę, oprawy są zlokalizowane na terenie sołectw: Kudry, Jabłoń i Kalinka. Z 48 szt. opraw (będących własnością Gminy Jabłoń), 44 szt. są zlokalizowane w miejscowości Jabłoń na ulicach: Szkolnej, Słonecznej i Pogodnej, zaś 4 szt. oświetlają ciągi komunikacyjne na stadionie gminnym w Jabłoni.

Modernizacja boisk Orlik 2012 w miejscowości Jabłoń i Gęś polegała m.in. na modernizacji oświetlenia na tych obiektach. Zadanie obejmowało wymianę opraw oświetleniowych na masztach oświetleniowych z lamp sodowych na lampy LED (bez wymiany masztów) – w miejscowości Jabłoń 40 szt., a w miejscowości Gęś 36 szt.

W roku 2023 opracowano dokumentację do projektu Cyfryzacja usług publicznych w Dolinie Zielawy. Celem projektu było zwiększenie podaży, jakości i dostępności e-usług publicznych gwarantujących dostępność on-line na IV i V poziomie dojrzałości, sprawne, efektywne ekonomicznie i bezpieczne zarządzanie placówkami publicznymi, zapewniające zaawansowane funkcje interakcji z odbiorcami oraz wzrost poziomu cyberbezpieczeństwa na obszarze Doliny Zielawy. Celem projektu było również zwiększenie poziomu wykorzystania i udostępniania informacji sektora publicznego.

W ramach projektu realizowane były następujące zadania:

1. Opracowanie dokumentacji projektowej na potrzeby złożenia wniosku o dofinansowanie w naborze FELU.02.01-IZ.00-001/23, Działanie 2.1 Cyfrowe Lubelskie.
2. Wdrożenie w gminach partnerskich 10. usług publicznych na IV i V poziomie dojrzałości.

3. Podniesienie poziomu cyberbezpieczeństwa poprzez wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych pracowników instytucji sektora publicznego w tym zaawansowanych kompetencji kadr z zakresu cyberbezpieczeństwa (szkolenia) oraz przygotowanie audytów i polityk cyberbezpieczeństwa.

4. Zakup platformy sprzętowej i oprogramowania na potrzeby wdrożenia i funkcjonowania e-usług oraz zapewnienia cyberbezpieczeństwa.

Realizacja projektu planowana była w ramach 4. postępowań o udzielenie zamówienia publicznego odpowiadających czterem powyższym zadaniom. W ramach zadań 2-4 umowy z wykonawcami nie zostały podpisane i procedury przetargowe nie zostały rozpoczęte. W ramach zadania nr 1 dokonano wyboru wykonawcy, a realizacja zadania rozpoczęła się w dn. 07.07.2023 r.

Gmina Milanów

Gmina koncentruje się na poprawie efektywności energetycznej budynków publicznych poprzez termomodernizacje, modernizację oświetlenia oraz instalacje fotowoltaiczne. Działania te zmniejszają zapotrzebowanie na energię i koszty jej zużycia, jednocześnie redukując emisję do powietrza. Rozwój lokalnej infrastruktury publicznej w standardzie energooszczędnym poprawia odporność gminy na zmiany klimatu.

Na terenie Gminy Milanów, w ramach projektu „Promocja niskoemisyjności na terenie gmin północnej Lubelszczyzny”, wymieniono 469 szt. oświetlenia ulicznego. Natomiast w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. wymianie kolejnych opraw oświetlenia ulicznego na terenie gminy oraz budowie oświetlenia stadionu w Milanowie. Zarówno oświetlenie uliczne jak też innowacyjne oświetlenie stadionu zostało wykonane w nowoczesnej technologii LED.

W roku 2023 realizowano zadanie polegające na budowie mikroinstalacji fotowoltaicznych, słoneczne moduły fotoelektryczne zostały zainstalowane na terenie ujęć wody w miejscowościach Milanów i Rudno.

W ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych przeprowadzono remont budynku Szkoły Podstawowej i Przedszkola Samorządowego w Milanowie. Remont obejmował m.in. montaż instalacji fotowoltaicznej.

W ramach projektu Czysta energia w Gminie Milanów wykonano 100 instalacji fotowoltaicznych o mocy 8 KW każda oraz zamontowano 100 pomp ciepła (powietrznych).

„Przebudowa i wyposażenie zabytkowego "Domu Strażaka" w Rudnie” – Budynek „Dom Strażaka” został wybudowany w pierwszym ćwierćwieczu XX w. i znajduje się w strefie konserwatorskiej „B”. Zabytek jest wpisany do Gminnej Ewidencji Zabytków. Obiekt był w złym stanie technicznym. Przeprowadzane zostały prace związane z budową i przebudową obiektu, pracami wykończeniowymi, termomodernizacyjnymi, wykonaniem instalacji i wyposażeniem obiektu, zagospodarowaniem terenu wokół budynku.

W roku 2023 opracowano dokumentację do projektu Cyfryzacja usług publicznych w Dolinie Zielawy. Celem projektu było zwiększenie podaży, jakości i dostępności e-usług publicznych gwarantujących dostępność on-line na IV i V poziomie dojrzałości, sprawne, efektywne ekonomicznie i bezpieczne zarządzanie placówkami publicznymi, zapewniające zaawansowane funkcje interakcji z odbiorcami oraz wzrost poziomu cyberbezpieczeństwa na obszarze Doliny Zielawy. Celem projektu było również zwiększenie poziomu wykorzystania i udostępniania informacji sektora publicznego.

W ramach projektu realizowane były następujące zadania:

1. Opracowanie dokumentacji projektowej na potrzeby złożenia wniosku o dofinansowanie w naborze FELU.02.01-IZ.00-001/23, Działanie 2.1 Cyfrowe Lubelskie.
2. Wdrożenie w gminach partnerskich 10. usług publicznych na IV i V poziomie dojrzałości
3. Podniesienie poziomu cyberbezpieczeństwa poprzez wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych pracowników instytucji sektora publicznego w tym zaawansowanych kompetencji kadr z zakresu cyberbezpieczeństwa (szkolenia) oraz przygotowanie audytów i polityk cyberbezpieczeństwa.
4. Zakup platformy sprzętowej i oprogramowania na potrzeby wdrożenia i funkcjonowania e-usług oraz zapewnienia cyberbezpieczeństwa.

Realizacja projektu planowana była w ramach 4. postępowań o udzielenie zamówienia publicznego odpowiadających czterem powyższym zadaniom. W ramach zadań 2-4 umowy z wykonawcami nie zostały podpisane i procedury przetargowe nie zostały rozpoczęte. W ramach zadania nr 1 dokonano wyboru wykonawcy, a realizacja zadania rozpoczęła się w dn. 07.07.2023 r.

Gmina Parczew

Parczew realizuje szeroki zakres inwestycji sprzyjających redukcji emisji, m.in. montaż solarnego oświetlenia ulicznego, modernizację oświetlenia w szkołach oraz instalacji fotowoltaicznych. Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz modernizacja infrastruktury sportowej i rewitalizacja obiektów zabytkowych przekładają się na zwiększenie efektywności energetycznej miasta. Skala inwestycji, szczególnie w infrastrukturę oświetleniową i energię odnawialną, znacząco wspiera poprawę jakości powietrza.

Przeprowadzona modernizacja budynku Urzędu Miejskiego w Parczewie polegająca na wykonaniu 2 przeszkleń aluminiowych pozwala na maksymalne wykorzystanie światła z zewnątrz, a w efekcie mniejsze zapotrzebowanie na energię. Zaletą tego typu rozwiązania jest doskonała izolacja termiczna okien MB-Skyline Type R (specjalne przegrody termiczne, wykonane z materiałów o niskiej przewodności cieplnej, skutecznie zatrzymują ciepło wewnątrz pomieszczenia).

Zadania związane z modernizacją oświetlenia w Szkole Podstawowej Nr 1 i Szkole Podstawowej Nr 2 w Parczewie polegały na wymianie oświetlenia na energooszczędne w technologii LED.

Modernizacja oświetlenia drogi gminnej nr 103850L w miejscowości Koczergi polegała na zakupie i montażu 2 lamp solarnych., natomiast w ramach zadania Budowa oświetlenia solarnego we wsi Królewski Dwór dokonano zakupu i montażu 3 lamp solarnych.

W ramach inwestycji Modernizacja Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Parczewie wykonano m.in. instalację fotowoltaiczną o mocy 29,7 kW zamontowaną na dachu trybuny.

W ramach konkursu grantowego „Cyfrowa Gmina” w 2023 r. zrealizowano działania związane z rozbudową potencjału cyfrowego w Urzędzie Miejskim w Parczewie, w tym: doposażenie serwerowni poprzez zakup macierzy, urządzenia UPS, klastra urządzeń UTM, oprogramowania backup; zakup stacji roboczych z oprogramowaniem biurowym, dzięki którym zastąpi się te, już najbardziej wysłużone oraz zakup skanerów. Dodatkowo w ramach przedmiotowej inwestycji zrealizowano usługi szkoleniowe w zakresie podstawowych aspektów cyberbezpieczeństwa dla pracowników mających na celu podniesienie świadomości zagrożeń oraz umiejętności przeciwdziałania im w cyfrowym świecie oraz szkolenia dla kadry IT w zakresie obsługi sprzętu i oprogramowania.

Gmina Podedwórze

Gmina aktywnie rozwija odnawialne źródła energii, montując pompy ciepła i instalacje fotowoltaiczne zarówno w budynkach publicznych, jak i prywatnych. Termomodernizacje obiektów publicznych oraz wymiana przestarzałych źródeł ciepła na niskoemisyjne przyczyniają się do redukcji emisji pyłów i gazów cieplarnianych. Działania te stanowią istotny wkład w ograniczenie niskiej emisji na terenach wiejskich.

W roku 2023 dokończono realizację przedsięwzięcia Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Podedwórz. W ramach zadania wykonano następujące prace: docieplenie stropu, podłogi, ścian fundamentowych i piwnicznych, ścian zewnętrznych oraz wymiany drzwi zewnętrznych, wymiany wrót garażowych i wymiany okien.

W ramach zadania „Montaż odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej gminy Podedwórze” w budynku ZPO i świetlicy wiejskiej w Podedwórz zainstalowano pompy ciepła.

Celem projektu było zwiększenie podaży, jakości i dostępności e-usług publicznych gwarantujących dostępność on-line na IV i V poziomie dojrzałości, sprawne, efektywne ekonomicznie i bezpieczne zarządzanie placówkami publicznymi, zapewniające zaawansowane funkcje interakcji z odbiorcami oraz wzrost poziomu cyberbezpieczeństwa na obszarze Doliny Zielawy. Celem projektu było również zwiększenie poziomu wykorzystania i udostępniania informacji sektora publicznego.

W ramach projektu realizowane były następujące zadania:

1. Opracowanie dokumentacji projektowej na potrzeby złożenia wniosku o dofinansowanie w naborze FELU.02.01-IZ.00-001/23, Działanie 2.1 Cyfrowe Lubelskie.
2. Wdrożenie w gminach partnerskich 10. usług publicznych na IV i V poziomie dojrzałości
3. Podniesienie poziomu cyberbezpieczeństwa poprzez wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych pracowników instytucji sektora publicznego w tym zaawansowanych kompetencji kadr z zakresu cyberbezpieczeństwa (szkolenia) oraz przygotowanie audytów i polityk cyberbezpieczeństwa.
4. Zakup platformy sprzętowej i oprogramowania na potrzeby wdrożenia i funkcjonowania e-usług oraz zapewnienia cyberbezpieczeństwa.

Realizacja projektu planowana była w ramach 4. postępowań o udzielenie zamówienia publicznego odpowiadających czterem powyższym zadaniom. W ramach zadań 2-4 umowy z wykonawcami nie zostały podpisane i procedury przetargowe nie zostały rozpoczęte. W ramach zadania nr 1 dokonano wyboru wykonawcy, a realizacja zadania rozpoczęła się w dn. 07.07.2023 r.

Gmina Siemień

W Siemieniu konsekwentnie wdraża się instalacje fotowoltaiczne, solarne oraz ekologiczne kotły, co realnie przekłada się na zmniejszenie emisji z sektora komunalno-bytowego. Gmina wspiera również mieszkańców w ramach programu "Czyste Powietrze", zwiększając skalę inwestycji proekologicznych. Modernizacja oświetlenia, ocieplenia budynków oraz punkty konsultacyjne wzmacniają lokalne działania na rzecz poprawy jakości powietrza i adaptacji do zmian klimatu.

W ramach inwestycji „OZE I” zostały wykonane dodatkowe instalacje obejmujące montaż w ilości 84 szt. instalacji fotowoltaicznych na budynkach prywatnych: instalacja fotowoltaiczna o mocy 3,22 kW – 73 szt., instalacja fotowoltaiczna o mocy 3,36 kW - 11 szt.

W ramach inwestycji „OZE II” wykonano łącznie 66 szt. instalacji, w tym:

- instalacje solarne - 26 szt.
- kotły - 5 szt.
- instalacje fotowoltaiczne na budynkach prywatnych w ilości 30 szt.
- instalacje fotowoltaiczne na budynkach użyteczności publicznej w ilości 5 szt.

W ramach przedsięwzięcia „Modernizacja energetyczna ZPO w Siemieniu”. wykonano m.in. instalację fotowoltaiczną i ocieplenie budynku.

W roku 2023 zakończono realizację projektu unijnego pn. „Cyfrowa Gmina”. Projekt finansowany był w formie grantu, a dofinansowanie przeznaczono na wsparcie rozwoju cyfrowego Urzędu oraz zwiększenie cyberbezpieczeństwa w jednostce.

Gmina Sosnowica

Sosnowica realizuje kompleksowy program inwestycji w odnawialne źródła energii, obejmujący montaż pomp ciepła, kolektorów słonecznych i instalacji fotowoltaicznych. Modernizacja oświetlenia ulicznego dodatkowo ogranicza energochłonność infrastruktury komunalnej. Rewitalizacja terenów wydobywczych i popegeerowskich wspiera retencję i poprawę mikroklimatu, wzmacniając odporność gminy na skutki zmian klimatycznych.

W ramach zadania montaż oświetlenia ulicznego w Komarówce zakupiono i zamontowano 6 sztuk lamp solarnych razem ze słupami.

W Sosnowicy Dwór – zakup dwóch lamp solarnych do doświetlania początku miejscowości Zacisze i Izabelin.

Zadanie Modernizacja oświetlenia ulicznego w gminie Sosnowica polega na wymianie istniejących opraw oświetleniowych na oprawy oświetleniowe LED.

Celem projektu Cyberbezpieczny Samorząd w Gminie Sosnowica jest zwiększenie stopnia cyfryzacji wnioskodawcy w zakresie rozwiązań z zakresu cyberbezpieczeństwa. Efektem realizacji projektu będzie wzmocnienie odporności oraz zdolności do skutecznego zapobiegania i reagowania na incydenty w systemach informatycznych. W ramach projektu zaplanowane są następujące zadania:

1. Aktualizacji i wdrożenia SZBI, KRI,
2. Szkolenie pracowników,
3. Zakup oprogramowania backup,
4. Rozbudowa infrastruktury serwerowej - zakup pamięci RAM ,
5. Rozbudowa infrastruktury UTM,
6. Zakup oprogramowania do agregacji logów,
7. Rozbudowa oprogramowania antywirusowego o funkcje EDR,
8. Rozbudowa systemu backup w chmurze.

Przeprowadzona modernizacja budynku Urzędu Miejskiego w Parczewie polegająca na wykonaniu 2 przeszkleń aluminiowych pozwala na maksymalne wykorzystanie światła z zewnątrz, a w efekcie mniejsze zapotrzebowanie na energię. Zaletą tego typu rozwiązania jest doskonała izolacja termiczna okien MB-Skyline Type R (specjalne przegrody termiczne, wykonane z materiałów o niskiej przewodności cieplnej, skutecznie zatrzymują ciepło wewnątrz pomieszczenia).

Zadania związane z modernizacją oświetlenia w Szkole Podstawowej Nr 1 i Szkole Podstawowej Nr 2 w Parczewie polegały na wymianie oświetlenia na energooszczędne w technologii LED.

Modernizacja oświetlenia drogi gminnej nr 103850L w miejscowości Koczergi polegała na zakupie i montażu 2 lamp solarnych., natomiast w ramach zadania Budowa oświetlenia solarnego we wsi Królewski Dwór dokonano zakupu i montażu 3 lamp solarnych.

W ramach inwestycji Modernizacja Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Parczewie wykonano m.in. instalację fotowoltaiczną o mocy 29,7 kW zamontowaną na dachu trybuny.

W ramach konkursu grantowego „Cyfrowa Gmina” w 2023 r. zrealizowano działania związane z rozbudową potencjału cyfrowego w Urzędzie Miejskim w Parczewie, w tym: doposażenie serwerowni poprzez zakup macierzy, urządzenia UPS, klastra urządzeń UTM, oprogramowania backup; zakup stacji roboczych z oprogramowaniem biurowym, dzięki którym zastąpi się te, już najbardziej wysłużone oraz zakup skanerów. Dodatkowo w ramach przedmiotowej inwestycji zrealizowano usługi szkoleniowe w zakresie podstawowych aspektów cyberbezpieczeństwa dla pracowników mających na celu podniesienie świadomości zagrożeń oraz umiejętności przeciwdziałania im w cyfrowym świecie oraz szkolenia dla kadry IT w zakresie obsługi sprzętu i oprogramowania.

W okresie sprawozdawczym przeprowadzono wiele prac związanych z modernizacją dróg, zarówno gminnych jak i powiatowych. Budowa nowych dróg oraz remonty i modernizacja infrastruktury drogowej miała wpływ na podniesienie efektywności transportu drogowego na obszarze Powiatu i skutkuje mniejszym obciążeniem środowiska typowymi emisjami z transportu (CO₂, SO₂, NO_x, Pb). Inwestycje związane z modernizacją i remontami dróg zostały przedstawione w rozdziale 4.4 – Działania w zakresie ochrony przed hałasem.

W siedzibach urzędów gmin Powiatu Parczewskiego, zgodnie z podpisanymi umowami z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie, działają punkty konsultacyjno-informacyjne, gdzie pomaga się mieszkańcom w wypełnieniu wniosku o dofinansowanie w ramach programu „Czyste powietrze”, a następnie jego rozliczeniu.

Pandemia COVID-19 pokazała, że sprawne wykorzystywanie technologii cyfrowych przez samorządy ma kluczowe znaczenie dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Wiele urzędów szybko i sprawnie przeniosło swoje działanie do sieci. Przygotowanie gmin do realizacji tego typu działań napotyka niekiedy trudności.– czasem są to braki sprzętowe, czasem niewystarczające kompetencje cyfrowe urzędników. W rozwiązaniu tych problemów pomaga unijny program "Cyfrowa Gmina".

Podsumowanie

Powiat parczewski w latach 2023-2024 konsekwentnie realizował działania ukierunkowane na poprawę jakości życia mieszkańców, ochronę środowiska oraz zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy. Analiza przedsięwzięć podejmowanych przez samorządy gminne pokazuje wyraźny wzrost inwestycji w obszarach związanych z ochroną klimatu, efektywnością energetyczną, modernizacją infrastruktury komunalnej oraz rewitalizacją przestrzeni publicznych. W wielu gminach dostrzegalny jest stały trend przechodzenia na odnawialne źródła energii, modernizacji oświetlenia ulicznego, ograniczania niskiej emisji oraz poprawy efektywności energetycznej budynków publicznych i prywatnych.

Działania te bezpośrednio przyczyniły się do redukcji emisji gazów cieplarnianych i poprawy jakości powietrza, stanowiąc ważny element realizacji celów klimatycznych na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym. Jednocześnie inwestycje w infrastrukturę społeczną, rekreacyjną, edukacyjną oraz transportową podnoszą atrakcyjność powiatu i wzmacniają jego potencjał rozwojowy. Rewitalizacja terenów zdegradowanych, ochrona bioróżnorodności i adaptacja do zmian klimatu stają się integralną częścią działań gmin, co sprzyja zachowaniu walorów przyrodniczych i zwiększa odporność powiatu na zjawiska ekstremalne.

Wyzwania, takie jak rosnące koszty energii, potrzeba dalszej modernizacji systemów gospodarki odpadami czy presja związana z emisją z indywidualnych źródeł ciepła, pozostają aktualne, jednak kierunek działań wskazuje na dużą determinację samorządów w ich systemowym rozwiązywaniu. Coraz większy nacisk kładziony jest również na edukację ekologiczną, współpracę międzygminną oraz aktywizację mieszkańców w działaniach na rzecz środowiska.

4.2 Działania w zakresie klimatu akustycznego

Zadania inwestycyjne przedstawione w POS na lata 2021-2024, związane z ochroną klimatu akustycznego to m.in.:

- budowa i modernizacja dróg;
- przebudowa dróg powiatowych;
- przebudowa dróg gminnych;

Tabela 27 Zrealizowane zadania z zakresu klimatu akustycznego w latach 2023-2024

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Gmina Dębowa Kłoda			
Remont drogi gminnej nr 104050L w miejscowości Makoszka, gmina Dębowa Kłoda	2024	743 938,52 zł; dofinansowanie – 278 237,59 zł	Budżet Gminy, dofinansowanie
Przebudowa drogi powiatowej nr 1569L wraz z budową ścieżki rowerowej w miejscowości Uhnin	2024	5 732 237,01 zł; dofinansowanie - 4 605 000,00 zł	Budżet Gminy, Polski Ład powiat parczewski
Budowa drogi wewnętrznej na odcinku od km 0+000,00 do km 1+088,23 w miejscowości Białka, gm. Dębowa Kłoda	2021-2024	2 379 203,30 zł	Budżet Gminy, dofinansowanie
Budowa chodnika przy drodze powiatowej 1096L w miejscowości Hanów, gmina Dębowa Kłoda	2024	233 700,00 zł	Budżet Gminy/ dokumentacja Powiat (po zrealizowaniu przekazane dla powiatu)
Przebudowa drogi gminnej Nr 104046L, działka nr ewid. 78, 139 w miejscowości Nietiahy	2024	438 674,98 zł; dofinansowanie - 215 637,49 zł	Budżet Gminy, Rządowy Program Inwestycji Społecznych „Polski Ład”
Przebudowa (modernizacja) drogi gminnej nr 104059L w miejscowości Kodeniec, gmina Dębowa Kłoda	2022-2024	2 858 955,53 zł; dofinansowanie- 812 000,00 zł	Budżet Gminy, Rządowy Program Inwestycji Społecznych „Polski Ład”
Gmina Jabłoń			
Budowa i przebudowa dróg na terenie Gminy Jabłoń -Zadanie obejmowało przebudowę i budowę 7 dróg na terenie gm. Jabłoń o łącznej dł. ok. 4,005 km: • budowę ciągu dróg gminnych nr 103787L i 103758L w m. Dawidy o łącznej dł. ok. 863 mb,, • budowę dwóch dróg w m. Kolano nr 104023L o dł. ok. 358 mb i nr 103769L o dł. ok. 966 mb., • budowę drogi nr 103774L w m. Wantopol o dł. ok. 325 mb, • przebudowę drogi nr 103780L w m. Paszenki o dł. ok. 505 mb, • przebudowę drogi powiatowej nr 1095L w m. Dawidy o dł. ok. 990 mb	2023	4 351 166,77 zł; dofinansowanie - 3 983 074,50 zł	Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Budowa i modernizacja dróg na terenie sołectwa Kalinka	2023-2024	2 768 310,56 zł; dofinansowanie- 1 998 710,00 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład „Program Inwestycji Strategicznych”.
Modernizacja infrastruktury drogowej w Gminie Jabłoń	2024-2026	5 691 406,88 zł	Rządowy Fundusz Polski Ład „Program Inwestycji Strategicznych”.
Remont drogi gminnej nr 103768 L na odcinku od km 0+000,00 do km 0+839,81 w miejscowości Kolano	2023	912 733,31 zł	Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg
Przebudowa drogi powiatowej 1600 L	2024-2025	1 971 234,16 zł ; dofinansowanie 1931809,48 zł	Rządowy Fundusz Polski Ład „Program Inwestycji Strategicznych”
Przebudowa i budowa dróg wewnętrznych oraz zagospodarowanie terenu w miejscowości Kalinka	2024-2025	668 467,93 zł; dofinansowanie- 422 300,00 zł	Rządowy Fundusz Polski Ład „Program Inwestycji Strategicznych”.
Budowa drogi gminnej nr 104070 L w miejscowości Gęś od km 0+000,00 do km 0+261,00	2024-2025	411 222,71 zł ; dofinansowanie- 200 979,20 zł	Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg
Budowa i modernizacja dróg na terenie Gminy Jabłoń	2023-2024	3 120873,33 zł; dofinansowanie - 997 630 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład „Program Inwestycji Strategicznych”.
Modernizacja (przebudowa) drogi dojazdowej do gruntów rolnych w miejscowości Kolano dz. nr 500.	2023	370 357,15 zł; dofinansowanie – 279 000,00 zł	Współfinansowane jest ze środków celowych budżetu Województwa Lubelskiego określonych w ustawie z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych
Modernizacja (przebudowa) drogi dojazdowej do gruntów rolnych w miejscowości Kolano dz. nr 500	2024	370 357,15; dofinansowanie- 279 000,00 zł	współfinansowane jest ze środków celowych budżetu Województwa Lubelskiego określonych w ustawie z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych
Przebudowa dr. gminnej nr 104066L położonej w układzie urbanistycznym będącym pod ochroną Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków	2024	282 421,63 zł; dofinansowanie – 225 778,95 zł	Rządowy Program Ochrony Zabytków
Przebudowa ciągu dróg powiatowych nr 1605L i 1600L w miejscowości Gęś	2023-2025	347 3459,83 zł; dofinansowanie- 2 000 000,00	budżet Gminy, powiat parczewski, środki unijne Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Budowa chodnika przy drodze gminnej nr 103754 L w miejscowości Gęś	2023-2024	286 082,99 zł	Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg
Gmina Milanów			
Przebudowa drogi powiatowej Nr 1261 L m. Radcze	2023-2024	2 765 007,04 zł ; dofinansowanie – 2 500 039,02 zł	Budżet Gminy, Powiat parczewski, Rządowy Fundusz Polski Ład „Program Inwestycji

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
			Strategicznych”.
Przebudowa drogi powiatowej Nr 1601 L Nr 103711 L w m. Milanów	2023	810 540,37 zł; dofinansowanie- 734 332,69 zł	Budżet Gminy
Przebudowa drogi gminnej Nr 103732 L w m. Radcze	2023-2024	1 337 714,39 zł+ 1 148 958,00 + 1 121 513,20 ; dofinansowanie - 1 123 958,00 zł	Budżet Gminy Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Przebudowa drogi wewnętrznej 1885 w m. Milanów	2023	1 042 328,54 zł	Budżet Gminy Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.
Przebudowa drogi powiatowej Nr 1601 L m. Milanów	2024	1 191 667,31 zł dofinansowanie - 1 246 721,50 zł	Budżet Gminy, Powiat parczewski, Rządowy Fundusz Polski Ład „Program Inwestycji Strategicznych”.
Przebudowa drogi powiatowej Nr 1602 L	2024	5 025 428,27 zł ; dofinansowanie- 4 774 156,86 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Przebudowa drogi gminnej Nr 103748 L w m. Milanów	2024	5 492 593,98 zł ; dofinansowanie- 4 750 000,00 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Przebudowa drogi wewnętrznej 355 w m. Czeberaki	2024	169 319,12 zł ; dofinansowanie- 82 814,56 zł	Budżet Gminy
Pomoc finansowa dla Woj..Lub. Budowa drogi dla pieszych w m. Kostry	2024	445 376,82 zł	Budżet Gminy
Pomoc finansowa dla Pow. Parczewskiego "Przebudowa drogi powiatowej Nr 1247 L"	2024	16 605,00 zł	Budżet Gminy
Gmina Parczew			
Budowa drogi gminnej ulicy Polnej od Al. Jana Pawła II do ul. Przemysłowej w Parczewie w ramach zadania Rozwój Strefy Przemysłowej - Parczew Rolny.	2023-2024	13 266 831,82 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Modernizacja drogi gminnej 10385L w miejscowości Komarne (od przejazdu w stronę Nr wsi Pohulanka) w ramach f. sołeckiego	2024	15 498,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Budowa chodnika przy drodze gminnej nr 103851L w m. Laski - etap II.	2023-2024	33 820,40 zł	Budżet Gminy
Budowa drogi gminnej Nr 103858 L w Królewskim Dworze dokumentacja techniczna	2024	27 060 zł	Budżet Gminy
Budowa drogi gminnej Nr 103862L w miejscowości Przewłoka od km 0+000,00 do km 1+770m	2023-2024	3 559 778,78 zł, dofinansowanie- 2 056 874,37 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
			Strategicznych
Modernizacja drogi gminnej Nr 302 we wsi Babianka	2023	14 784,60 zł	Budżet Gminy Parczew fundusz sołecki;
Modernizacja drogi gminnej Nr 135 w miejscowości Brudno poprzez wykonanie nakładki asfaltowej	2023	18 956,88 zł	Budżet Gminy Parczew fundusz sołecki
Modernizacja drogi gminnej Nr 133 w miejscowości Buradów poprzez wykonanie nakładki asfaltowej	2023	12 026,08 zł	Budżet Gminy Parczew fundusz sołecki
Przebudowa drogi gminnej nr 103851L w m. Łaski w zakresie budowy chodnika - etap I	2023	125 823,10 zł	Budżet Gminy Parczew fundusz sołecki
Modernizacja drogi we wsi Pohulanka w zakresie wykonania podjazdów z posesji	2023	12 432,84 zł	Budżet Gminy Parczew fundusz sołecki
Modernizacja drogi gminnej na działce nr.1259 we wsi Szytki	2023	12 948,70 zł	Budżet Gminy Parczew fundusz sołecki
Modernizacja drogi gminnej wraz z budową sieci wodno-kanalizacyjnej na terenach przemysłowych Gminy Parczew	2023	8 613 460,41 zł, dofinansowanie - 4.845.000,00 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Modernizacja ul. Nadwalnej, ul. Kardynała Wyszyńskiego, ul. Żabiej, ulicy serwisowej od ul. Spółdzielczej do ul. Sportowej wraz z modernizacją 2 parkingów w Parczewie	2023	5 988 903,78 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Przebudowa drogi gminnej nr 103862L w m. Przewłoka - dokumentacja techniczna	2023	49 700,00 zł	Budżet Gminy
Wykonanie parkingu przy ul. Zbożowej w Parczewie -dokumentacja techniczna	2023	35 670,00 zł	Budżet Gminy
Zagospodarowanie terenu przy ul. Al. Jana Pawła II w Parczewie na działkach nr.2690/23, 676/6, 675/15, 677/19, 678/14 i 679/7 - dokumentacja techniczna	2023	17 000,00 zł	Budżet Gminy
Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 813 Międzyrzec Podlaski-Parczew-Ostrów Lubelski-Łęczna w zakresie budowy ścieżki rowerowej na odcinku od km 52+150 do km 56+470 o dł. ok 4,320 km" dokumentacja techniczna	2023	149 900,00 zł	Budżet Gminy
Dotacja celowa na „Przebudowę odcinków 51. dróg powiatowych nr.1636L, nr 1601L i nr.1604L na terenie miasta Gmina Parczew 2023 488 291,21 zł Budżet Gminy i gminy Parczew w powiecie parczewskim	2023	488 291,21 zł	Budżet Gminy

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Budowa drogi wewnętrznej w m. Wierzbówka, dz. Nr ewid.125	2024	36 900,00 zł	Budżet Gminy
Budowa drogi dla pieszych przy drodze powiatowej Nr 1608L w m. Parczew od km 0+721 do km 1+570	2024	71 700,00	Budżet Gminy
dofinansowanie zadania inwestycyjnego pn. Remont drogi powiatowej nr 1608L w m. Sowin od km 2+297 do km 3+586"	2023	309 741,35 zł	pomoc finansowa udzielona dla Powiatowi Parczewskiemu
Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 813 Miedzyrzec Podlaski – Parczew – Ostrów Lubelski – łączna w zakresie budowy ścieżki rowerowej na odcinku od km 52 +150 do km 56 +470 o dł. ok. 4.320 km".	2023	Udzielono również pomocy rzeczowej Województwu Lubelskiemu w kwocie 150.000,00 zł z przeznaczeniem na opracowanie dokumentacji technicznej	Budżet Gminy Parczew
Przebudowa odcinków dróg powiatowych Nr 1636L, Nr 1601L i Nr 1604L na terenie miasta i gminy Parczew w powiecie parczewskim	2023	488 291,21	pomoc finansowa udzielona dla Powiatowi Parczewskiemu
W dniu 3 grudnia 2024 r. dokonano odbioru zadania inwestycyjnego „Przebudowa drogi gminnej nr 104036L ulicy Polnej od Al. Jana Pawła II do ul. Przemysłowej w Parczewie o dł. 1655 m w ramach zadania Rozwój strefy przemysłowej Parczew Polna. W ramach inwestycji: wykonano przebudowę ul. Polnej o dł. 1655 m, która obejmowała jezdnię wraz z budową chodników, ścieżki rowerowej asfaltowej; wybudowano miejsca postojowe i zjazdy z kostki betonowej; wykonano pobocze z kruszywa łamanego; wykonano oznakowanie poziome i pionowe, wybudowano nowe przepusty pod koroną drogi i zjazdami; wybudowano kanalizację deszczową o długości 885 mb (O 400 mm 475 mb; 2 315 mm 320 mb; O 250 mm 90 mb;); wykonano modernizację sieci wod.kan. Kanalizacja sanitarna PE Q110 mm 1 397 mb i wodociągi © 160 mm 1 546 mb, 6 200 mm 143 mb, 6 110 mm 17 mb z przyłączeniami i armaturą. Koszt inwestycji: 15.425.249,94 Program Inwestycji Strategicznych „Polski Ład”:14.984.119,3 Wkład własny gminy Parczew:441.130,56 zł.			
Przebudowa drogi gminnej nr 103851L w m. Łaski w zakresie budowy chodnika - etap I	2023	125 823,10 zł	Budżet Gminy
Modernizacja drogi we wsi Pohulanka w zakresie wykonania podjazdów z posesji	2023	12 432,84 zł	Budżet Gminy -fundusz sołecki
Modernizacja dróg gminnych wraz z budową sieci wodno-kanalizacyjnej na terenach przemysłowych Gminy Parczew	2023-2024	8 494 008,89 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Modernizacja ul. Nadwałnej, ul. Kardynała Wyszyńskiego, ul. Żabiej, ulicy serwisowej od ul. Spółdzielczej do ul. Sportowej wraz z modernizacją 2 parkingów w Parczewie	2023-2024	6 102 903,78 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Remont drogi gminnej nr 103935L ul. Szkolna w Parczewie	2023-2024	434159,18 zł; dofinansowanie 200.295.81 zł.	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Przebudowa drogi gminnej nr 103862L w m. Przewłoka" - dokumentacja techniczna	2023	49 700,00 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Budowa parkingu przy ulicy Zbożowej w Parczewie	2023-2024	1 018 068,40 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Budowa parkingu przy Al. Jana Pawła II w Parczewie	2023-2024	739 421,72 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Przebudowę odcinków dróg powiatowych nr.1636L,nr 1601L i nr.1604L na terenie miasta i gminy Parczew w powiecie parczewskim	2024	25 113 976,20 zł; dofinansowanie - 22 286 107,00	Budżet Gminy, budżet powiatu, dofinansowanie BGK
Budowa dwóch parkingów dla samochodów osobowych wraz z modernizacją placu zabaw na osiedlu Polna w Parczewie	2024	2 295 000,00 zł; dofinansowanie- 1 999 200,00 zł	Budżet Gminy, budżet powiatu, dofinansowanie BGK
Gmina Podedwórze			
Przebudowa drogi powiatowej 1095L w miejscowości Mosty (0,999 km od drogi wojewódzkiej nr 812)	2024	Wartość zdania 1 985 407,06; dofinansowanie 1 415 188,39	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych, Powiat Parczewski
Wykonanie antypoślizgowej nawierzchni ciągu komunikacyjnego w Zespole Placówek Oświatowych w Podedwórz	2023	14 517,26 zł	Budżet Gminy,
Przebudowa odcinków dróg powiatowych Nr 1095 L i nr 1569 L na terenie gminy Jabłoń, Podedwórze i Dębowa Kłoda w powiecie parczewskim -wykonano dokumentację techniczną	2023	42 600,00 zł	Brak danych
Przebudowa drogi powiatowej 1095L Podedwórze-Opole (odcinek od m. Podedwórze do ostatnich zabudowań w m. Opole) (dotacja celowa dla Gminy Podedwórze)	2024	3 775 682,51 zł; dofinansowanie 3 097 300,00 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych, Powiat Parczewski
Budowa pochylni dla osób niepełnosprawnych oraz przebudowa schodów do budynku Zespołu Placówek Oświatowych w Podedwórz	2023	45 000,00 zł	Budżet Gminy,
Poprawa infrastruktury drogowej na terenie Gminy Podedwórze, obejmujące: 1.przejęcie od powiatu parczewskiego i modernizacja odcinka drogi powiatowej 1095L, stanowiącej główną oś komunikacyjną Gminy na osi wschód- zachód, od skrzyżowania z drogą powiatową 1615L do mostu na rzece Zielawa – długość ok. 1,786 km -2024 r. podpisano umowę z wykonawcą 2. przejęcie od powiatu parczewskiego i przebudowa odcinka drogi powiatowej 1620L w miejscowości Antopol – długość ok. 0,575 km -2024 r rozpoczęto realizację robót drogowych, 3.przebudowa i modernizacja 4 odcinków dróg gminnych stanowiących dojazd do zabudowań mieszkalnych i gospodarstw rolnych w m. Hołowno, Kaniuki i Rusiły, o łącznej długości ok. 2,81 km-2024 rozpoczęto realizację robót drogowych.	2023-podpisanie umów na realizację zadania		

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Budowa dróg gminnych w gminie Podedwórze-wykonano zadanie dot. budowy drogi gminnej w m. Piechy	2023	1 629 046,88 zł	Budżet Gminy
Przebudowa i modernizacja dróg na terenie Gminy Podedwórze, które obejmuje przebudowę i modernizację 2 odcinków dróg gminnych oraz 1 odcinka drogi powiatowej na terenie Gminy Podedwórze: a) przejęcie od powiatu parczewskiego i modernizacja odcinka drogi powiatowej 1095L od miejscowości Podedwórze do ostatnich zabudowań w miejscowości Opole – długość ok. 1,839 km -2024 rozpoczęto realizację robót drogowych w zakresie przebudowy chodnika, b) modernizację drogi gminnej 103799L w m. Rusiły – długość ok. 1,485 km.-2024 podpisano umowę z wykonawcą.	2023-podpisanie umów na realizację zadania	Brak danych	Budżet Gminy
Poprawa dostępności komunikacyjnej terenów popegeerowskich Gminy Podedwórze, w ramach którego zaplanowano: a) Utwardzenie ciągów komunikacyjnych w miejscowości Nowe Mosty wraz z oświetleniem i miejscami postojowymi b) modernizację drogi powiatowej 1095L w miejscowości Mosty o długości ok. 1,00 km z włączeniem do drogi wojewódzkiej nr 812.	2023-2024	126 978,59 zł -wykonano utwardzenie miejsc postojowych	Budżet Gminy
Modernizacja infrastruktury drogowej gminy popegeerowskiej Podedwórze-przebudowę drogi gminnej nr 103797L w m. Hołowno,	2024-2025	Brak danych	Budżet Gminy
Przebudowa dróg gminnych gruntowych Nr 103815L w Niecielinie na odcinku 1,0 km – wykonano przebudowę drogi gminnej 103815L w m. Niecielin od km. 0+012,51 do km 0+821,56 – dł. 0,809 km.-Zadanie wykonane w ramach projektu „Budowa dróg gminnych w gminie Podedwórze”	2023	Brak danych	Budżet Gminy
Przebudowa gminnej drogi gruntowej Nr 103809L w Piechach na odcinku 1,625km- wykonano przebudowę drogi Nr 103809L od km 0+000 do km. 0+573 – dł 0,573 km oraz wybudowano drogę na odcinku w/w drogi od km. 0+590 do km 1+1680 o długości 1,090 km. Zadanie wykonane w ramach projektu „Budowa dróg gminnych w gminie Podedwórze”	2023	Brak danych	Budżet Gminy
Przebudowa gminnej drogi gruntowej Nr 103796L w Kaniukach na odcinku 1,1 km- podpisano umowę	2023	Brak danych	Budżet Gminy

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Przebudowa gminnej drogi gruntowej do planowanej oczyszczalni ścieków w Podedwórze 1,0 km. Został złożony wniosek w ramach „Modernizacji infrastruktury drogowej gminy popeeagerowskiej Podedwórze,	2023	Brak danych	Budżet Gminy, budżet powiatu, dofinansowanie BGK
Budowa i przebudowa parkingów, chodników i ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych w Gminie Podedwórze - zrealizowano budowę 10 miejsc postojowych przy drodze gminnej nr 103792L w miejscowości Nowe Mosty. Ponadto we współpracy ze Starostwem Powiatowym w Parczewie wykonano chodnik w miejscowości Rusiły o długości 472 m, a w miejscowości Opole rozpoczęto przebudowę ciągu pieszo-rowerowego.	2024	507 310,62 zł	Budżet Gminy
Przebudowa drogi powiatowej nr 1095L" odcinek A-B od km 12+083,63 do km 13+083,63 odcinek 1 km- koszt 1 975 407,06 zł oraz „Utwardzenie ciągów komunikacyjnych w m. Nowe Mosty wraz z oświetleniem solarnym na działkach ewidencyjnych o numerach: 14/19, 14/9, 14/35, 14/36" łącznie 891 m2	2024	Brak danych	Budżet Gminy
Poprawa infrastruktury drogowej na terenie Gminy Podedwórze,	2023	Brak danych	Budżet Gminy
Gmina Siemień			
Przebudowa drogi gminnej prowadzącej do gruntów rolnych działki nr 217, 213 w miejscowości Miłków	2023	203 112,11 zł dofinansowanie- 110 000,00 zł	Budżet Gminy, Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych
Przebudowa drogi powiatowej nr 1610L w Siemieniu	2023	2 202 467,99 zł; dofinansowanie- 1 945 000,00 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Przebudowa i remonty dróg na terenie gminy Siemień-Etap I-powiatowe: Nr 1610L i Nr 1611L	2023	6 244.861,19 zł; dofinansowanie- 5 843654,85 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Przebudowa i remonty dróg na terenie gminy Siemień-Etap II- powiatowa nr 1258	2023	1 759735,78 zł; dofinansowanie- 1 660 425,44 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Przebudowa i remonty dróg na terenie gminy Siemień-Etap II"	2023	1 173 212,53 zł; dofinansowanie- 1 106 950,30 zł	Budżet Gminy- fundusz sołecki, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Przebudowa i remonty dróg na terenie Gminy Siemień- Etap I	2022-2023	6 549 864,53 zł dofinansowanie- 6 212 546 50 zł	Budżet Gminy- fundusz sołecki, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Przebudowa i remonty dróg na terenie Gminy Siemień- Etap II	2022-2023	2 917 326,31 zł dofinansowanie- 2 767 375,74 zł	Budżet Gminy- fundusz sołecki, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Przebudowa drogi gminnej Nr 103991L o dł.-590mb oraz drogi gminnej Nr 103992L o dł.600mb wraz z chodnikami	2021-2023	2 299 680 zł; dofinansowanie - 2 280 000,00 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Przebudowy dróg gminnych (dokumentacja)	2023	17 835,00 zł	Budżet Gminy
Budowa i modernizacja infrastruktury na obszarze popegeerowskim- przebudowy dróg gminnych	2024	4 305,00 zł	Budżet Gminy, Rządowego Funduszu Polski Ład
Przebudowa i modernizacja dróg na terenie Gminy Siemień. Etap II	2024	1 993 847,55 zł; dofinansowanie- 1 892 560,09 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Budowa i modernizacja infrastruktury na obszarze popegeerowskim (dokumentacja)- PŁ Etap I	2023	1 993 847,55 zł ; dofinansowanie- 1 892 560,09 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Przebudowa i modernizacja dróg na terenie Gminy Siemień. Etap I	2024	4 159 538,54 zł; dofinansowanie- 2 999 665,88 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Przebudowa i modernizacja dróg na terenie Gminy Siemień. Etap II	2024	1 993 847,55 zł; dofinansowanie- 1 892 560,09 zł	Budżet Gminy, Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych
Gmina Sosnowica			
Bezpieczne drogi w Gminie Sosnowica -I etap budowy drogi gminnej w miejscowości Bohutyn oraz przebudowy drogi gminnej relacji Pasieka - Izabelin	2023-2025	474 7924,95 zł; dofinansowanie- 4 633 695,79 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Bezpieczne drogi w Gminie Sosnowica poprzez budowę drogi Olchówka-Sosnowica, przebudowę ulicy Spacerowej i Nowej w miejscowości Sosnowica	2023-2025	3 782 580,96 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Zakup kostki brukowej w miejsc. Górki	2023	19 500,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Usługa naprawy centralnego ogrzewania w budynku świetlicy wiejskiej w miejsc. Pieszowola	2023	9 600,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Remont ulic Wierzbowej i Długiej	2023	53 000,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Zakup kruszywa i pospółki na drogę gminną w miejsc. Lipniak	2024	17 790,72 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Wykonanie usługi równiarką na drogach gminnych	2024	7 000,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Wynajem równiarki do profilowania dróg gruntowych	2024	4 900,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Zakup kruszywa na drogi gruntowe	2024	19 916,16 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Przebudowa ulic Długa i Wierzbowa w Sosnowicy	2024	75 120,70 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Przebudowa odcinka drogi powiatowej nr 1572L na terenie gminy Sosnowica w powiecie parczewskim	2024	Wartość zadania 2037032,1 zł dofinansowanie 1 946 528,00 zł	Budżet Gminy, Powiat Parczewski, dofinansowanie BGK

Źródło: Urzędy Gmin z Powiatu Parczewskiego oraz Starostwo Powiatowe w Parczewie

4.3. Działania w zakresie gospodarki wodno – ściekowej

W celu ochrony jakości wód podziemnych i powierzchniowych, w latach 2023– 2024, były realizowane zadania z zakresu budowy/rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej oraz wodociągowej. W roku 2023 na terenie powiatu parczewskiego odnotowano 47 awarie sieci wodociągowej. W roku 2024 zauważalny jest wzrost, gdyż ilość awarii wyniosła 64.

W dalszym ciągu istnieją wyraźne dysproporcje pomiędzy sieciami wodociągową i kanalizacyjną. W roku 2023 długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej wyniosła 29,16 %, a w roku 2024- 34,35 %. Celem wskazanym w POŚ z 2020 r. było osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych. Wyznaczone kierunki interwencji to:

- modernizacja infrastruktury oczyszczania ścieków.
- zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki,

W celu ochrony jakości wód podziemnych i powierzchniowych, w latach 2023 – 2024 były realizowane zadania z zakresu:

- rozbudowy / modernizacji oczyszczalni ścieków;
- rozbudowy / modernizacji SUW,
- budowy / rozbudowy sieci wodociągowej;
- budowy / rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej,
- budowy przydomowych oczyszczalni ścieków;
- budowy małych zbiorników retencyjnych;
- budowy studni głębinowej,

Charakterystyka ww. zadań została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 28 Zrealizowane zadania z zakresu gospodarki wodno-ściekowej w latach 2023-2024

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Gmina Dębowa Kłoda			
Zakup oraz wymiana rur ze stali nierdzewnej w studni głębinowej w ujęciu wody w miejscowości Żmiarki	2023	25 000,00 zł	Budżet Gminy
Rozbudowa oczyszczalni ścieków wraz z przebudową sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Uhnin	2023 – 2024	3 054 322,97 zł; dofinansowanie- 1 948 000,00 zł	Budżet Gminy Rządowy Fundusz Polski Ład Program Inwestycji Strategiczny
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami w miejscowości Białka, gmina Dębowa Kłoda – II etap	2022-2024	5 617 616,11 zł; dofinansowanie 4 465 993,00 zł	Środki unijne-PROW Rządowy Fundusz Polski Ład Program Inwestycji Strategicznych
Gmina Jabłoń			
Przebudowa oczyszczalni ścieków w m. Kalinka, montaż wyposażenia przepompowni ścieków na sieci w m. Jabłoń, montaż instalacji fotowoltaicznych na oczyszczalniach ścieków w m. Kalinka i Jabłoń oraz budowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w m. Jabłoń.	2023 (kontynuacja)	789 333,98 zł.	Budżet Gminy
Poprawa gospodarki wodno-ściekowej na obszarze Gminy Jabłoń	2023	59 215,00 zł	Budżet Gminy
Budowa dwóch otwartych zbiorników retencyjnych w miejscowości Gęś na działce ew. Nr 719 - dokumentacja techniczna.	2023	4 920,00 zł	Budżet Gminy, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Budowa otwartego zbiornika retencyjnego w miejscowości Gęś na działce ew. Nr 1183/1 - dokumentacja techniczna.	2023	3 075,00 zł	Budżet Gminy, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Budowa otwartego zbiornika retencyjnego w miejscowości Paszenki na działkach ew. Nr 309/1 i Nr 309/2 - dokumentacja techniczna.	2023	4 305,00 zł	Budżet Gminy, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Budowa sieci kanalizacyjnej wraz z przyłączami w miejscowościach Jabłoń i Wantopol Budowa sieci wodociągowej w m. Wantopol	2023 – 2024	1 657 444,73 zł; dofinansowanie- 1 574 572,49 zł	Budżet Gminy Rządowy Fundusz Polski Ład „Program Inwestycji Strategicznych”
Budowa sieci kanalizacyjnej wraz z przyłączami w miejscowościach Jabłoń i Wantopol	2024	1 657 444,73 zł; dofinansowanie -1 574 572,49 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład „Program Inwestycji Strategicznych”

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Poprawa gospodarki wodnej poprzez budowę zbiorników retencyjnych w miejscowości Jabłoń oraz Paszenki	2024	542299,00 zł; dofinansowanie 542299,00 zł	Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład „Program Inwestycji Strategiczných”
Gmina Milanów			
Budowa i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy Milanów	2023-2024	9 767 337,75 zł; dofinansowanie- 8 645 000,00 zł	Budżet Gminy Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład „Program Inwestycji Strategiczných”
Budowa i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w m. Kopina-Czeberaki	2023	4 883 668,87 zł; dofinansowanie- 3 761 331,12 zł	Budżet Gminy Środki zewnętrzne
Zakup i montaż monitoringu na stacji uzdatniania wody Milanów i Rudno	2023	17 516,10 zł	Budżet Gminy
Rozbudowa infrastruktury kulturalnej na terenie Gminy Milanów.	2023	412.381,44 zł	Budżet Gminy
Rozbudowa świetlicy wiejskiej w m. Okalew	2023	483 551,75 zł; dofinansowanie- 402 113,29 zł	Budżet Gminy Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład „Program Inwestycji Strategiczných”
Remont budynku Szkoły Podstawowej i Przedszkola Samorządowego w Milanowie	2024 (planowane zakończenie 2025)	4 747 800,00 zł; dofinansowanie- 2 297 800,00 zł	Budżet Gminy Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład „Program Inwestycji Strategiczných”
Zakup maszyn i urządzeń do obsługi infrastruktury wodno –kanalizacyjnej na terenie Gminy Milanów	2024	1 687 625,19 zł; dofinansowanie- 1 603 243,93 zł	Budżet Gminy Budżet Gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład „Program Inwestycji Strategiczných”
Poprawa gospodarki wodnej poprzez budowę zbiorników retencyjnych na terenie gminy Jabłoń	2024	615 356,92 zł	Budżet Gminy Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Gmina Parczew			
Parczew Wykonanie sieci wodociągowej – Aleje Jana Pawła-Laskowska-Zbożowa I Etap mb 970	2023	243 000,00 zł	Budżet Gminy ZUK Parczew
Parczew Wykonanie sieci wodociągowej – ul. Składnicowa mb 450	2023	58 000,00 zł	Budżet Gminy ZUK Parczew

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Modernizacja stacji uzdatniania wody w Woli Przewłockiej	2023	480 000,00 zł; dofinansowanie -63%	Budżet Gminy ZUK Parczew środki zewnętrzne
Projekt sieci wodociągowej Pohulanka	2023	25 000,00 zł	Budżet Gminy ZUK Parczew
Kanalizacja sanitarna Szytki II etap (zakończenie)	2023	520 000,00 zł	Budżet Gminy ZUK Parczew
Wykonanie sieci kanalizacyjnej Aleje Jana Pawła- Laskowska-Zbożowa I Etap – 970 mb.	2023	310 000,00 zł	Budżet Gminy ZUK Parczew
Wykonanie sieci kanalizacyjnej ul. Włodawska osiedle Bloki z przepompownią – 200 mb.	2023	170 000,00 zł	Budżet Gminy ZUK Parczew
Projekt sieci kanalizacyjnej ul. Włodawska - Nosalskiego	2023	30 000,00 zł	Budżet Gminy ZUK Parczew
Wymiana sieci wodociągowej – Parczew, ul. Wodociągowa do ul. Zielonej – 860 mb.	2024	660 000,00 zł; dofinansowanie -63%	Budżet Gminy ZUK Parczew środki zewnętrzne
Wykonanie sieci wodociągowej – Parczew, Aleje Jana Pawła- Laskowska-Zbożowa II Etap – 730 mb.	2024	219 000,00 zł	Budżet Gminy ZUK Parczew środki zewnętrzne
Wykonanie sieci wodociągowej Pohulanka – 2800 mb.	2024	720 000,00 zł; dofinansowanie -63%	Budżet Gminy ZUK Parczew środki zewnętrzne
Parczew – połączenie wodociągu ul. Witosa z ul. Broniewskiego – 250 mb.	2024	80 000,00 zł	Budżet Gminy ZUK Parczew środki zewnętrzne
Projekt sieci wodociągowej Królewski Dwór - Koczergi i Michałówka	2024	36 000,00 zł	Budżet Gminy ZUK Parczew środki zewnętrzne
Parczew, ul. Włodawska – wykonanie sieci kanalizacyjnej z przepompownią – 480 mb.	2024	300 000,00 zł	Budżet Gminy ZUK Parczew środki zewnętrzne
Rozbudowa ujęć wody w miejscowości Tyśmienica i Przewłoka wraz z budową oczyszczalni ścieków dla świetlicy i biblioteki w Przewłoce	2024	6 312 331,85 zł; dofinansowanie 5 000 000,00 zł	- PROW na lata 2014 - 2020
Gmina Podedwórze			
Przebudowa istniejącej sieci kanalizacyjnej w Podedwórzach wraz z budową oczyszczalni ścieków	2024	Brak danych	Brak danych
Regulacja gospodarki wodno-ściekowej w Gminie Podedwórze	2023	644 741,40 zł	Budżet Gminy środki zewnętrzne

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Gmina Siemień			
Modernizacja kanalizacji Miłków-przepompownie	2023	31.199,66 zł	Budżet Gminy Środki unijne
Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w Gminie Siemień-Przebudowa oczyszczalni w miejscowości Siemień i remont przepompowni ścieków na terenie oczyszczalni ścieków	2023	2 105 760,00 zł; dofinansowanie- 1 749 000,00 zł.	Budżet Gminy Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy Siemień- Budowa studni głębinowej na ujęciu wody	2023	372 699,00 zł; dofinansowanie- 303 000,00 zł	Budżet Gminy Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Siemień	2023	3 430 728,00 zł (z powyższej kwoty 204 142,32 zł przeznaczono na instalacje fotowoltaiczne na oczyszczalni ścieków, SUW, i przepompowni) (dofinansowanie 3 430 728,00 zł.)	Budżet Gminy Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy Siemień- Remont strefowych przepompowni ścieków na sieci kanalizacyjnej Miłków i Kol. Miłków	2023	217 710,00 zł	Subwencja ogólna
Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Siemień: – przebudowa stacji uzdatniania wody – zadania kanalizacyjne	2024	250 492,01 zł 2 453 554,20 zł	Budżet Gminy Środki zewnętrzne
Modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej	2024	222 498,54 zł	Budżet Gminy Środki zewnętrzne
Gmina Sosnowica			
Rozwój społeczno-gospodarczy i turystyczny Gminy Sosnowica poprzez rozbudowę infrastruktury wodno-kanalizacyjnej. Budowa kanalizacji Górki-Zienki	2023 2024	2 287 800 zł 1 868 130,08 zł	Budżet Gminy Środki zewnętrzne
Rozwój społeczno-gospodarczy i turystyczny Gminy Sosnowica poprzez rozbudowę infrastruktury wodno-kanalizacyjnej	2023	688 071,83 zł	Budżet Gminy Środki zewnętrzne
Lejno: – wykonanie instalacji wodno-kanalizacyjnej i elektrycznej	2023	5 000,00 zł	Fundusz sołecki

Źródło: Urzędy Gmin z Powiatu Parczewskiego

Gmina Jabłoń

W 2023 roku zakończono inwestycję „Przebudowa oczyszczalni ścieków w m. Kalinka, montaż wyposażenia przepompowni ścieków na sieci w m. Jabłoń, montaż instalacji fotowoltaicznych na oczyszczalniach ścieków w m. Kalinka i Jabłoń oraz budowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w m. Jabłoń”. W ramach inwestycji została wybudowana sieć wodociągowa o dł. ok 483 mb i sieć kanalizacyjna o dł. ok. 456 mb w miejscowości Jabłoń. Przeprowadzono remont przepompowni ścieków sieciowych 5 kpl. w miejscowości Jabłoń oraz przepompowni ścieków głównej w Jabłoniu. Doposażono oczyszczalnię ścieków w Jabłoniu w wyciągarkę elektryczną na konstrukcji umożliwiającej zmianę lokalizacji urządzenia - 2 szt. oraz detektor gazu - 1 szt. W ramach powyższego zadania, wykonano montaż mikroinstalacji fotowoltaicznej o mocy wyjściowej min. 21,50 kWp na terenie oczyszczalni ścieków w miejscowości Kalinka, a także montaż mikroinstalacji fotowoltaicznej o mocy wyjściowej min. 30,10 kWp na terenie oczyszczalni ścieków w miejscowości Jabłoń.

Została przebudowana oczyszczalnia ścieków w m. Kalinka w ramach prac technologicznych wymieniono dmuchawy, sita, prasę do odwadniania osadu, system wizualizacji i starowania, układ napowietrzania z dyfuzorami i armaturą i inne.

W ramach prac budowlanych wykonano m.in. nowe posadzki, malowanie ścian wewnętrznych i elewacji oraz nowe obróbki blacharskie. Dodatkowo zostało zamontowane wyposażenie przepompowni ścieków surowych.

W ramach przedsięwzięcia „Budowa sieci kanalizacyjnej wraz z przyłączami w miejscowościach Jabłoń i Wantopol wybudowano 2 540,00 mb sieci kanalizacyjnej oraz 574,50 mb przyłączy kanalizacyjnych. Dodatkowo wybudowano sieć wodociągową w miejscowości Wantopol o długości 161 mb.

W celu poprawy gospodarki wodnej wybudowane zostały zbiorniki retencyjne w miejscowości Jabłoń oraz Paszenki.

Zadanie nr 1 - „Budowa otwartego zbiornika retencyjnego w miejscowości Gęś”, dz. nr ew. 1183/1

Zadanie nr 2 - „Budowa dwóch otwartych zbiorników retencyjnych w miejscowości Gęś”, dz. nr ew. 719/1 i 719/2

Zadanie nr 3 – „Budowa otwartego zbiornika retencyjnego w miejscowości Paszenki”, dz. nr ew. 309/1 i 309/2.

Gmina Milanów

W latach 2023 – 2024 realizowano projekt „Budowa i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy Milanów” w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych. Projekt obejmował następujące zadania:

1. Przebudowa oczyszczalni ścieków w Milanowie w tym:

- Główna przepompownia ścieków/mechaniczne oczyszczanie/ewakuacja piasku,
- II stopień oczyszczania mechanicznego w budynku wielofunkcyjnym
- Komora stabilizacji tlenowej osadu (KTSO)
- Doposażenie istniejącej stacji odwadniania osadu
- Granulacja osadu

2. Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowościach Czeberaki, Kopina, Milanów o łącznej długości 17 296,5 m wraz z przepompowniami (152), przykanalikami oraz przyłączami i odcinka sieci wodociągowej w Milanowie o dł. 801 m wraz z przyłączami.

W roku 2024 dokonano zakup maszyn i urządzeń do obsługi infrastruktury wodno – kanalizacyjnej na terenie Gminy Milanów. Inwestycja obejmowała zakup maszyn i urządzeń do obsługi infrastruktury wodno-kanalizacyjnej:

- wóz asenizacyjny z ciągnikiem,
- wysokociśnieniowe urządzenie do hydrodynamicznego czyszczenia kanalizacji wraz z samochodem do jego przewozu,
- koparko-ladowarka.

W ramach zadania Rozbudowa infrastruktury kulturalnej na terenie Gminy Milanów wykonano rozbudowę, przebudowę i remont budynku świetlicy wiejskiej w Okalewie wraz z zagospodarowaniem terenu, budową utwardzeń, oraz infrastrukturą techniczną (przyłącze wodociągowe, zbiornik na nieczystości ciekłe, przyłączenie budynku do zbiornika).

W ramach zadania Remont budynku Szkoły Podstawowej i Przedszkola Samorządowego w Milanowie przeprowadzony zostanie m.in. - remont instalacji hydraulicznej, oraz montaż instalacji fotowoltaicznej.

Gmina Parczew

W latach 2023 – 2024 realizowane było zadanie: „Rozbudowa ujęć wody w miejscowości Tyśmienica i Przewłoka wraz z budowa oczyszczalni ścieków dla świetlicy i biblioteki w Przewłoce”. Zakres wykonanych prac to:

Przebudowa stacji ujęcia i uzdatniania wody w miejscowości Tyśmienica, która, polegała na:

- przebudowie technologii ujęcia i uzdatniania wody,
- przebudowie budynku technologicznego,
- budowie instalacji fotowoltaicznej,

- budowie zbiorników retencyjnych,
- przebudowie obudów istniejących studni głębinowych,
- przebudowie zewnętrznych sieci technologicznych wod.-kan.
- montażu agregatu prądotwórczego,
- przebudowie ogrodzenia stacji wraz z demontażem ogrodzenia istniejącego,

Przebudowa stacji ujęcia i uzdatniania wody w miejscowości Przewłoka, która polegała na:

- przebudowie technologii ujęcia i uzdatniania wody,
- przebudowie budynku technologicznego,
- budowie instalacji fotowoltaicznej,
- budowie zbiornika retencyjnego,
- przebudowie obudów istniejących studni głębinowych,
- budowie studni głębinowej wraz z obudową,
- wykonaniu zewnętrznych sieci technologicznych wod.-kan.
- montażu agregatu prądotwórczego,
- przebudowie ogrodzenia stacji wraz z demontażem ogrodzenia istniejącego,

Budowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Przewłoka.

W roku 2023 rozpoczęto prace związane z modernizacją stacji uzdatniania wody w Woli Przewłockiej. W ramach zadania przewidziano:

- modernizację technologii uzdatniania wody,
- przebudowę budynku technologicznego,
- budowę wiaty
- odwiercenie nowej studni głębinowej (awaryjnej) i remont istniejących studni
- przebudowę instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej w celu włączenia nowej studni,
- zainstalowanie modułów fotowoltaicznych.

Gmina Podedwórze

W ramach zadania „Regulacja gospodarki wodno-ściekowej w Gminie Podedwórze” wybudowano zbiornik wyrównawczy na ujęciu wody.

W roku 2024 podpisano umowę o dofinansowanie budowy oczyszczalni ścieków w m. Podedwórze oraz umowę o dofinansowanie projektu, obejmującego budowę sieci wodociągowej w m. Podedwórze (planowany jest zakup agregatów prądotwórczych na ujęcie wody i montaż instalacji fotowoltaicznych na ujęcie wody oraz oczyszczalnię ścieków w m. Nowe Mosty). Realizacja tych projektów planowana jest w 2025 r.

Gmina Siemień

W ramach zadania Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Siemień wykonano następujące prace:

- Przebudowę oczyszczalni ścieków w Siemieniu – montaż instalacji fotowoltaicznej – 1 szt.
- Przebudowę strefowych przepompowni ścieków – 5 szt.
- Przebudowę przydomowych przepompowni ścieków – 21 szt.
- Przebudowę sieci wodociągowej – 27 szt.
- Przebudowa Stacji Uzdatniania Wody – montaż instalacji fotowoltaicznej – 1 szt.
- Przebudowa Stacji Uzdatniania Wody – wymiana lampy UV – 1 szt.
- Montaż instalacji fotowoltaicznych na potrzeby przepompowni ścieków – 2 szt.
- Budowę oczyszczalni ścieków przy budynku użyteczności publicznej w miejscowości Jezioro – 1 szt.
- Zakup zestawu asenizacyjnego (ciągnik + beczka) – 1 szt.
- Zakup Wuko do czyszczenia kanalizacji – 1 szt.
- Zakup koparko-ładowarki – 1 szt.

Gmina Sosnowica

W ramach przedsięwzięcia: Rozwój społeczno-gospodarczy i turystyczny Gminy Sosnowica poprzez rozbudowę infrastruktury wodno-kanalizacyjnej planuje się: budowę sieci zbiorczej kanalizacji sanitarnej Górki-Zienki wraz z budową indywidualnych przepompowni ścieków w m. Górki. Budowa sieci zbiorczej kanalizacji sanitarnej Górki-Zienki polega na

- budowie sieci kanalizacji sanitarnej ciśnieniowej o łącznej długości ok. 6 200 mb,
- zamontowaniu pompowni indywidualnych szt. 62,
- zainstalowaniu studni rozprężnej,
- zainstalowaniu odwodnienia rurociągów - hydrantów podziemnych,
- zainstalowaniu zaworu napowietrzająco-odpowietrzającego.

Na terenie Powiatu Parczewskiego dobrze rozwinięta jest sieć wodociągowa, słabiej rozwinięta jest sieć kanalizacji sanitarnej. Najkorzystniejsza sytuacja panuje w mieście Parczew, największe dysproporcje występują w gminie Podedwórze. Długości sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Powiatu Parczewskiego przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 29 Przyłącza wody i kanalizacji

Gmina	Rok	Sieć wodociągowa (km)	Ilość przyłączy (szt.)	Sieć kanalizacyjna (km)	Ilość przyłączy (szt.)	Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej (%)	Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej
Dębowa Kłoda	2023	95,2	1 428	19,9	269	20,9	
	2024	96,4	1 455	27,7	360	28,73	7,83
Jabłoń	2023	88,9	1 050	13,0	284	14,62	
	2024	89,1	1 058	16,1	307	18,07	3,45
Milanów	2023	82,2	1 158	23,8	421	28,95	
	2024	83,0	1 164	39,5	493	47,59	18,64
Parczew	2023	108,3	2 751	76,5	2 229	70,64	
	2024	109,1	2 761	77,5	2 242	71,04	0,4
Podedwórze	2023	63,9	535	2,0	15	3,13	
	2024	63,9	539	2,0	15	3,13	0
Siemień	2023	127,0	1 529	36,2	567	28,5	
	2024	127,0	1 534	36,2	572	28,5	0
Sosnowica	2023	73,7	785	15,0	227	20,35	
	2024	73,7	797	21,6	260	29,31	8,96
razem	2023	639,2	9 236	186,4	4 012	29,16	
	2024	642,2	9 308	220,6	4 249	34,35	
przyrost		3	72	34,2	237	5,19	

Źródło: BDL GUS

Realizacja zaplanowanych zadań wpłynęła na zmianę stosunku długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej, największa poprawa nastąpiła w gminie Milanów, następnie w Sosnowicy i Dębowej Kłodzie. W gminach Podedwórze i Siemień długość obu sieci nie zmieniła się, nastąpił nieznaczny przyrost przyłączy.

W poniższej tabeli zestawiono aktualne ilości przydomowych oczyszczalni ścieków i zbiorników bezodpływowych, znajdujących na terenie Gminy Parczew.

Tabela 30 Zestawienie istniejących zbiorników bezodpływowych i oczyszczalni przydomowych

Gmina	Rok	Ilość zbiorników bezodpływowych	Ilość oczyszczalni przydomowych
Dębowa Kłoda	2023	788	61
	2024	793	76
Jabłoń	2023	131	236
	2024	131	237
Milanów	2023	782	42
	2024	566	44
Parczew	2023	692	39
	2024	593	39
Podedwórze	2023	99	287
	2024	99	287
Siemień	2023	578	470
	2024	578	471
Sosnowica	2023	333	38

	2024	333	38
razem	2023	3 403	1 173
	2024	3 093	1 192
zmiana		- 310	+ 19

Źródło: BDL GUS

W gminach: Dębowa Kłoda, Parczew, Siemień i Sosnowica zaznacza się zwiększony pobór wody, wynika to z obecności na ich terenie kompleksów stawów rybnych. Stawy hodowlane zużywają znaczną ilość wody, głównie z powodu parowania i infiltracji, a straty te muszą być regularnie uzupełniane, aby utrzymać odpowiedni poziom wody i objętość zbiornika.

Tabela 31 Pobór wody do napełniania i uzupełniania stawów rybnych

Gmina	Rok	Powierzchnia napełnianych stawów rybnych (ha)	Pobór wody do napełniania i uzupełniania stawów rybnych (dam ³)
Dębowa Kłoda	2023	131	2 300
	2024	131	2 300
Parczew	2023	155	2 346
	2024	155	2 356
Siemień	2023	370	2 500
	2024	370	2 460
Sosnowica	2023	428	5 960
	2024	428	5 960
razem	2023	1 084	13 106
	2024	1 084	13 076
zmiana		b.z.	- 30

Źródło: BDL GUS

Korzystny wpływ na środowisko (przede wszystkim na wody) będzie miała przeprowadzona w okresie 01.12.2022 - 31.12.2024 r. rekultywacja składowiska odpadów w Królewskim Dworze. Rekultywacja składowiska została wykonana zgodnie z harmonogramem określonym w decyzji o zgodzie na zamknięcie składowiska odpadów. Prawidłowo przeprowadzona rekultywacja zabezpiecza środowisko przed szkodliwym oddziaływaniem składowiska na wody powierzchniowe, podziemne oraz na powietrze, pozwoliła również na integrację składowiska z jego otoczeniem.

Zgodnie z art. 123, ust. 1, pkt 3 Ustawy z dnia 14 grudnia 2012 roku o odpadach (Dz.U. 2023 poz. 1587, z późn. zm.), faza poeksploatacyjna prowadzenia składowiska obejmuje okres 30 lat, liczony od dnia zakończenia rekultywacji składowiska odpadów.

W oparciu o powyższy zapis monitoring składowiska we wsi Królewski Dwór, w fazie poeksploatacyjnej, prowadzony będzie do 31.12.2054.

Realizowane zadania – budowa nowych studni, rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej oraz modernizacja SUW zapewniają poprawę jakości życia poprzez stały dostęp do czystej wody, zmniejszają ryzyko zanieczyszczeń, a także wpływają na zwiększenie bezpieczeństwa zaopatrzenie w wodę w sytuacjach kryzysowych

Rozwój sieci kanalizacji sanitarnej pozwoli na ujmowanie i odprowadzanie ścieków do oczyszczalni, dzięki czemu przyczynia się to do zwiększenia ochrony środowiska naturalnego poprzez ograniczenie niekontrolowanego wprowadzania nieczystości do środowiska.

4.4. Działania w zakresie ochrony przed hałasem

Zgodnie z Programem Ochrony Środowiska z 2021 roku ochrona przed hałasem miała obejmować przede wszystkim hałas komunikacyjny.

Głównymi działaniami, które podjęto w tym kierunku, były przede wszystkim: poprawa stanu dróg i izolacja budynków (wymiana okien na dźwiękoszczelne). Budowa i modernizacja dróg miała za zadanie zmniejszyć emisję substancji zanieczyszczających pochodzących z ruchu pojazdów oraz emitowany hałas. Wymiana okien na dźwiękoszczelne (o podwyższonej izolacyjności akustycznej) pozwoliła na zabezpieczenie przed nadmiernym hałasem, szczególnie w obiektach położonych w sąsiedztwie głównych tras komunikacyjnych.

W latach 2023-2024 przeprowadzono szereg inwestycji polegających na remoncie istniejących dróg lub budowie nowych. Zadania te zostały opisane w rozdziale 4.1 Działania w zakresie ochrony klimatu i powietrza.

4.5. Działania w zakresie gospodarki odpadami

Zadania inwestycyjne przedstawione w POS na lata 2021-2024, związane z gospodarką odpadami to m.in.:

- dofinansowanie utylizacji materiałów zawierających azbest dla osób fizycznych w ramach programu „System gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie województwa lubelskiego”;
- działania w zakresie selektywnej zbiórki odpadów segregowanych, obwoźnej zbiórki odpadów wielkogabarytowych, likwidacja nielegalnych wysypisk;
- usuwanie odpadów rolniczych: folii, sznurka i siatki, odpadów typu big-bag;
- likwidacja pokrycia dachowego z płyt azbestowo-cementowych z terenu gminach powiatu.

W 2024 roku gminy powiatu parczewskiego kontynuowały inwestycje ukierunkowane na rozwój i poprawę funkcjonowania systemu gospodarki odpadami komunalnymi. Gmina Milanów zrealizowała kluczowe przedsięwzięcie polegające na zakupie gruntu pod budowę Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK), przeznaczając na ten cel 74 121,84 zł. Jest to etap przygotowawczy do utworzenia nowoczesnej infrastruktury służącej bezpiecznemu i zgodnemu z przepisami zagospodarowaniu odpadów problemowych oraz zwiększeniu poziomu recyklingu.

Równolegle Gmina Siemień przeznaczyła 5 781,00 zł na wsparcie infrastruktury do selektywnego zbierania odpadów komunalnych w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Parczewa (MOF Parczew). Działanie to wpisuje się w wspólną politykę gmin na rzecz poprawy efektywności systemu odbioru i segregacji odpadów oraz podnoszenia standardu usług świadczonych mieszkańcom.

Oba przedsięwzięcia stanowią ważny krok w kierunku dalszego usprawnienia gospodarki odpadami komunalnymi, zwiększenia poziomu selektywnej zbiórki oraz realizacji celów środowiskowych określonych w dokumentach strategicznych powiatu i województwa.

W poniższej tabeli przedstawiono zadania wraz z ich stanem realizacji z utrzymania porządku i czystości w poszczególnych gminach.

Tabela 32 Zadania realizowane przez Gminy z Powiatu Parczewskiego w zakresie gospodarki odpadami

Nazwa zadania	Powiat Parczewski	Gmina Dębowa Kłoda	Gmina Jabłoń	Gmina Milanów	Gmina Parczew	Gmina Podedwórze	Gmina Siemień	Gmina Sosnowica
Odpady komunalne wytworzone w ciągu roku (t)	2023-7 128,55 2024-7 507,01	2023-864,51 2024-935,60	2023-411,10 2024-488,76	2023-560,09 2024-549,98	2023-4 046,99 2024-4 218,96	2023-209,02 2024-227,37	2023-560,92 2024-599,57	2023-475,92 2024-486,77
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (t)	2023-3 874,57 2024-4 185,71	2023-328,19 2024-408,03	2023-226,62 2024-299,34	2023-272,03 2024-272,18	2023-2 408,44 2024-2 522,60	2023-116,80 2024-138,72	2023-232,18 2024-261,53	2023-290,31 2024-283,31
Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca (kg)	2023-220 2024-235	2023-240 2024-262	2023-116 2024-139	2023-165 2024-165	2023-294 2024-310	2023-139 2024-154	2023-130 2024-141	2023-208 2024-215
Poziom recyklingu przygotowania do ponownego użycia i odzysku odpadów budowlanych i rozbiórkowych innych niż niebezpieczne będących odpadami komunalnymi (%)	2023-100 2024-b.d.	2023-b.d. 2024-b.d.	2023-100% 2024-b.d.	2023-b.d. 2024-b.d.	2023-100 2024-b.d.	2023-b.d 2024-b.d.	2023-100% 2024-b.d.	2023-100 2024-b.d.
Punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych - stan w dniu 31 grudnia(szt.)	2023-9 2024-9	2023-1 2024-1	2023-1 2024-1	2023-1 2024-1	2023-1 2024-1	2023-1 2024-1	2023-3 2024-3	2023-1 2024-1
Powierzchnia przypadająca na 1 punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych(ha)	2023-10 579,9 2024-b.d.	2023-18 839,0 2024-b.d.	2023-11 035,0 2024-b.d.	2023-11 672,0 2024-0,0	2023-14 680,0 2024-b.d.	2023-10 713,0 2024-0,0	2023-3 707,0 2024-b.d.	2023-17 159,0 2024-b.d.
Powierzchnia objęta utrzymaniem czystości i porządku przez gminy w okresie letnim (ha)	2023-1 648 2024-1 649	2023-28 2024-28	2023-1 2024-1	2023-1 362 2024-1 362	2023-43 2024-43	2023-7 2024-7	2023-21 2024-21	2023-187 2024-188
Powierzchnia objęta utrzymaniem czystości i porządku przez gminy w okresie zimowym (ha)	2023-1 676 2024-1 676	2023-24 2024-24	2023-1 2024-1	2023-1 362 2024-1 362	2023-43 2024-43	2023-15 2024-15	2023-21 2024-21	2023-210 2024-210
Udział powierzchni utrzymywanej	2023-b.d.	2023-0,1	2023-0,1	2023-11,7	2023-0,3	2023-0,1	2023-0,2	2023-1,2

w czystości i porządku w ogólnej powierzchni danej jednostki terytorialnej (%)	2024-b.d.	2024-b.d.	2024-b.d.	2024-b.d.	2024-b.d.	2024-0,0	2024-b.d.	2024- b.d.
Liczba koszy na śmieci	2023-430 2024-445	2023-42 2024-57	2023-50 2024-50	2023-10 2024-10	2023-231 2024-231	2023-17 2024-17	2023-30 2024-30	2023-50 2024-50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

4.6. Działania w zakresie ochrony gleb i powierzchni ziemi

W latach 2023 – 2024 na terenie Powiatu Parczewskiego prowadzone zostały zadania dotyczące ochrony gleb i powierzchni ziemi.

Zadania wymienione w POŚ z 2020 r. dotyczące ochrony gleb to podniesienie poziomu wiedzy rolników w zakresie ochrony i racjonalnego użytkowania gleb oraz dostosowanie upraw do specyfiki gleb.

Kompleksowe szkolenie z zakresu prawidłowego i bezpiecznego stosowania środków chemicznych w rolnictwie zapewniają kursy chemizacyjne dla rolników. Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Parczewie w roku 2023 przeprowadził 5 szkoleń, w których przeszkolono 146 osób z kursów chemizacyjnych uzupełniających i 24 osoby z kursu chemizacyjnego podstawowego (razem 170 osób). W roku 2024 przeprowadzono 9 szkoleń, w których przeszkolono 251 osób z kursów chemizacyjnych uzupełniających i 19 osób z kursu chemizacyjnego podstawowego (razem 270 osób).

Zadania wymienione w POŚ z 2020 r. odnoszące się ochrony powierzchni ziemi dotyczą zasobów geologicznych, ponieważ każda powierzchniowa eksploatacja złóż kopalin prowadzi do zmian w ukształtowaniu terenu. Wyznaczony cel to racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin ze złóż, a kierunki interwencji to ograniczanie presji środowiskowej wynikającej z zapotrzebowania na surowce mineralne oraz rekultywacja terenów po zakończonym wydobywaniu

W latach 2023 – 2024 na terenie Powiatu Parczewskiego kontynuowano eksploatację 5 złóż kruszywa naturalnego.

1. złóż „Koczergi IX” (koncesja Starosty Parczewskiego z 2007 r.),
2. złóż „Koczergi XIV” (koncesja Starosty Parczewskiego z 2017 r.),
3. złóż „Koczergi XV” (koncesja Starosty Parczewskiego z 2020 r.),
4. złóż „Koczergi XVIII” (koncesja Starosty Parczewskiego z 2022 r.),
5. złóż „Koczergi XIX” (koncesja Starosty Parczewskiego z 2022 r.).

Eksploatacja złóż kruszywa prowadzona była z udokumentowanych złóż w oparciu o wydane koncesje, zgodnie z wymogami prawa geologicznego i górniczego, co zapobiegało dewastacji środowiska w obrębie i w sąsiedztwie złóż.

Po zakończeniu wydobywania konieczne jest przeprowadzenie rekultywacji terenów poeksploatacyjnych. Zgodnie z prawem geologicznym i górnictwem czas na rekultywację złoża wynosi 5 lat.

W 2023 roku kontynuowano:

1. rekultywację działki 330/8 obręb Koczergi, wyrobisko „Koczergi XVI” (rozpoczętą w grudniu 2022)

oraz rozpoczęto:

2. rekultywację części działki 218/2 obręb Koczergi, wyrobisko „Koczergi XIV” (lipiec 2023),
3. rekultywację działki 330/10 obręb Koczergi, wyrobisko „Koczergi XVII” (listopad 2023).

Rekultywacja przeprowadzona była zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa, w oparciu o wiążące decyzje Starosty Parczewskiego.

W 2023 roku zakończono rekultywację części działki 325 obręb Koczergi, wyrobisko „Koczergi XII” (wrzesień 2023).

Niekorzystny wpływ na powierzchnię terenu miało prowadzone wydobywanie kruszywa. Każda eksploatacja odkrywkowa powoduje przekształceniem morfologii terenu. Z reguły skutkiem eksploatacji jest wyrobisko wgłębne. Zmiany w krajobrazie są trwałe, lecz po prawidłowo przeprowadzonej rekultywacji wyrobiska nie wpływają negatywnie na krajobraz otaczającego terenu. Rekultywacja wyeksploatowanych złóż przeprowadzona była zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa, w oparciu o wiążące decyzje Starosty Parczewskiego.

4.7. Działania w zakresie ochrony, zagospodarowania krajobrazu i przyrody

Wskazane kierunki działań w zakresie ochrony zasobów przyrodniczych to: pielęgnacja terenów zielonych, ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów, w tym m.in.: przywrócenie/utrzymanie właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków fauny i flory w ramach sieci Natura 2000 oraz stworzenie warunków ochrony korytarzy ekologicznych i przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej, a także ochrona pomników przyrody.

⁵
Południowa część Powiatu Parczewskiego (fragment gminy Sosnowica) znajduje się w zasięgu Poleskiego Parku Narodowego. Dla PPN sporządzono Plan Ochrony, w którym wskazano cele ochrony odnośnie: przyrody nieożywionej, ekosystemów leśnych, lądowych ekosystemów nieleśnych, ekosystemów wodnych, ochrony gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk, a także ochrony krajobrazów. W Planie Ochrony wskazano główne zagrożenia i jednocześnie ustalone zostały działania ochronne oraz sposoby eliminacji lub ograniczania ww. zagrożeń. Prowadzone w latach 2023 – 2024 określone działania ochronne pozwalają osiągnąć wskazany cel ekologiczny.

Na terenie Powiatu Parczewskiego w roku 2024 znajdowało się 6 rezerwatów. Przeważają rezerwaty rodzaju leśnego, inny rodzaj to: torfowiskowy, wodno-torfowiskowy i florystyczny.

Podstawowym dokumentem planującym ochronę przyrody w rezerwacie jest plan ochrony. Ustanowiony PZO posiada tylko rezerwat Jezioro Obradowskie. W tym wskazano na konieczność prowadzenia zabiegów ochrony czynnej polegających na usuwaniu drzew i krzewów, w tym usuwaniu nalotów i podrostów. W celu ograniczenia liczebności populacji kornika ostro zębego prowadzona była wycinka i usunięcie (przed wylotem szkodnika) drzew wykazujących oznaki zasiedlenia przez kornika.

Dla pozostałych rezerwatów plany ochrony nie zostały ustanowione. W trakcie opracowania jest plan ochrony dla rezerwatu Warzewo.

W rezerwach obowiązują ograniczenia i zakazy służące ochronie przyrody i są one wymienione w art. 15 ustawy o ochronie przyrody.

W województwie lubelskim w roku 2024 planowano ustanowienie trzech nowych rezerwatów przyrody. Jednym z nich był rezerwat krajobrazowy Kahiża, znajdujący się na terenie Nadleśnictwa Parczew (w gminie Sosnowica).

Na terenie Powiatu Parczewskiego znajduje się jeden parki krajobrazowy – Poleski Park Krajobrazowy. Dla parku krajobrazowego (podobnie jak dla ww. form ochrony) sporządza się plany ochrony – dla wymienionych parków plany ochrony nie zostały opracowane.

Ochronę parów krajobrazowych przed niewłaściwym zagospodarowaniem zapewniają przepisy zawarte w art.17 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz.U. 2024, poz. 1478, z późn. zm).

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu

W przypadku OChK sporządzenie planu ochrony następuje tylko wtedy, gdy wymaga tego potrzeba uszczegółowienia ochrony. Na terenie OChK obowiązują ogólne przepisy wynikające z ustawy o ochronie przyrody (art. 23). Przestrzegania zakazów i ustaleń wprowadzonych uchwałą sejmiku województwa pozwoliło na osiągnięcie wskazanego celu środowiskowego.

Obszary Natura 2000

Na terenie Powiatu Parczewskiego wyznaczonych zostało 9 obszarów Natura 2000: 5 utworzonych w oparciu o Dyrektywę Ptasią (PLB060015 Zbiornik Podedwórze, PLB060014 Uroczysko Mosty – Zahajki, PLB060004 Dolina Tyśmienicy, PLB060006 Lasy Parczewskie i PLB060019 Polesie) oraz 4 wyznaczone w oparciu o Dyrektywę Siedliskową:(PLH060013 Ostoja Poleska, PLH060002 Czarny Las, PLH060107 Ostoja Parczewska i PLH060098 Wrzosowisko w Orzechowie).

Dla obszarów PLB060015 Zbiornik Podedwórze, PLB060014 Uroczysko Mosty – Zahajki, PLB060004 Dolina Tyśmienicy, PLB060006 Lasy Parczewskie, PLH060002 Czarny Las, PLH060107 Ostoja Parczewska i PLH060098 Wrzosowisko w Orzechowie opracowane zostały plany zadań ochronnych, w których przedstawiono identyfikację, istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony. Określone zostały również działania związane z utrzymaniem siedlisk. Ich realizacja pozwoliła na ochronę, zachowanie i przywracanie odpowiednich warunków siedliskowych.

Dla obszarów PLB060019 Polesie i PLH060013 Ostoja Poleska nie ma konieczności sporządzenia planów zadań ochronnych, ponieważ obszary te położone są w obrębie Poleskiego Parku Narodowego. Działania ochronne zostały wskazane w Planie Ochrony ustanowionym Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 września 2020 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Poleskiego Parku Narodowego (Dz.U. 2020 poz. 1966).

Użytki ekologiczne

W granicach Powiatu Parczewskiego ustanowiono 22 użytki ekologiczne, usytuowane głównie na terenie lasów Nadleśnictwa Parczew. Na terenie użytku obowiązują zasady wskazane w akcie powołującym. Działania możliwe do realizacji wynikają z potrzeby ochrony celu powołania użytku. Celem środowiskowym dla użytków ekologicznych jest ochrona mokradeł, głównie ze względu na ich wielofunkcyjne znaczenie w przyrodzie. W latach 2023 – 2024 nie prowadzono działań mogących powodować degradację mokradeł.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Stawy Siemień został utworzony na terenie gminy Siemień. Na jego terenie obowiązują zasady wskazane w akcie powołującym. W latach 2023 – 2024 nie podejmowano działań mogących niekorzystnie wpływać na ptactwo błotno-wodne (ograniczenie miejsc lęgowych bądź zmniejszenie bazy żerowiskowej).

Pomniki przyrody

Na terenie Powiatu Parczewskiego w latach 2023 – 2024 znajdowało się 37 pomników przyrody. Były to przeważnie pojedyncze drzewa, rzadziej grupa drzew oraz płat zimoziółu północnego. Wszelkie działania dotyczące pomników przyrody wymagały odpowiednich uzgodnień z Radą Gminy. Prace pielęgnacyjne

Dwa drzewa pomnikowe znajdujące się na terenie gminy Milanów wymagały przeprowadzenia prac pielęgnacyjnych. W roku 2023 podjęto Uchwałę Nr XLV/344/2023 w sprawie uzgodnienia zabiegów pielęgnacyjnych i konserwacyjnych pomnika przyrody dębu szypułkowego, rosnącego na terenie sołectwa Rudzieniec.

W roku 2024 Uchwała Nr XI/72/2024 w sprawie uzgodnienia przeprowadzenia zabiegów pielęgnacyjnych i konserwacyjnych dotyczyła pomnika przyrody lipy drobnolistnej, rosnącej na terenie sołectwa Radcze.

⁵
W okresie sprawozdawczym ustanowiono dwa nowe pomniki przyrody: w gminie Milanów i Parczew.

W gminie Parczew ochroną objęto drzewo – dąb szypułkowy *Quercus robur*, o obwodzie na wys. 1,3 m – 120 cm i wysokości 32 m, rosnący na działce 1576/1 w obrębie ewidencyjnym Parczew Miasto (Uchwała nr LXI/410/2023 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 21 czerwca 2023 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody)

W gminie Milanów jest to dąb szypułkowy *Quercus robur*, o obwodzie na wys. 1,3 m – 352 cm i wysokości – 25 m drzewo rośnie na działce nr 246, obręb ewidencyjny Zieleniec, Gmina Milanów. Działka stanowi własność Nadleśnictwa Radzyń Podlaski. Podstawą prawną jest Uchwała nr VI/44/2024 Rady Gminy Milanów z dnia 24 września 2024 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody.

W POŚ z 2021 r. w tabeli z Wykazem pomników przyrody znajdujących się na terenie Powiatu Parczewskiego, umieszczono dwa pomnikowe drzewa, których status pomnika przyrody został zniesiony w 2020 r.

Uchwałą nr XX/142/20 Rady Gminy Sosnowica z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie zniesienia formy ochrony przyrody – zniesiono status pomnika przyrody dla dębu szypułkowego – *Quercus robur* położonego w miejscowości Sosnowica na działce 774/36, obręb 13, ustanowionego na podstawie Rozporządzenia Nr 104 Wojewody Lubelskiego z dnia 26 maja 2000 r. oraz zniesienie statusu pomnika przyrody ustanowionego dla klona pospolitego *Acer platanoides* położonego w miejscowości Sosnowica na działce nr 795/20, obręb 13 ustanowionego na podstawie Zarządzenia Nr 18 Wojewody Chełmskiego z dnia 15 grudnia 1986 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody.

Zniesienie statusu pomnika przyrody dla dębu szypułkowego oraz klona pospolitego nastąpiło z uwagi na zły stan zdrowia i bezpowrotną utratę wartości przyrodniczych ze względu na które ustanowiono formę ochrony przyrody oraz konieczności zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego.

Na terenie użytku obowiązują zasady wskazane w akcie powołującym. Działania możliwe do realizacji wynikają z potrzeby ochrony celu powołania użytku. Celem środowiskowym dla użytków ekologicznych jest ochrona mokradeł, głównie ze względu na ich wielofunkcyjne znaczenie w przyrodzie. W latach 2023 – 2024 nie prowadzono działań mogących powodować degradację mokradeł.

Z danych przedstawionych w tabeli 32 wynika, że największą powierzchnię gruntów leśnych i lasów w latach 2023-2024 posiada Gmina Sosnowica, natomiast najmniejszą – Gmina Jabłoń. W konsekwencji w Gminie Sosnowica odnotowuje się również największą powierzchnię lasów w przeliczeniu na 1 mieszkańca, podczas gdy najmniejsza wartość tego wskaźnika przypada na Gminę Parczew.

Tabela 33 Powierzchnia lasów w Powiecie Parczewskim i Gminach

Gmina	Powierzchnia gruntów leśnych w ha	Lesistość w %	Powierzchnia lasów ha	Powierzchnia lasów na 1 mieszkańca ar	Nasadzenia
Powiat Parczewski	2023-24 216,79 2024-24 220,78	2023-25,1 2024-25,1	2023-23 852,72 2024-23 853,63	2023-74,0 2024-74,9	2023-681 2024-25
Dębowa Kłoda	2023 - 5 942,20 2024 - 5 943,20	2023-30,8 2024-30,8	2021- 5 801,00 2022- 5 802,00	2023- 161,9 2024- 163,1	2023-b.d. 2024- b.d.
Jabłoń	2023- 1 377,16 2024- 1 377,16	2023-12,3 2024-12,3	2023-1 366,15 2024- 1 361,02	2023- 38,7 2024- 39,3	2023- b.d. 2024- b.d.
Milanów	2023- 2 129,04 2024- 2 129,04	2023-17,9 2024-17,9	2023- 2 092,10 2024- 2 090,81	2021- 62,1 2022- 62,9	2023- b.d. 2024- b.d.
Parczew	2023- 3 937,49 2024- 3 936,59	2023-26,5 2024-26,4	2023- 3 883,10 2024- 3 881,98	2023-28,3 2024-28,6	2023-670 2024-20
Podedwórze	2023- 1 670,08 2024- 1 673,60	2023-15,5 2024-15,5	2023- 1 660,83 2024- 1 664,35	2023- 110,9 2024- 113,3	2023- b.d. 2024- b.d.
Siemień	2023- 1 433,68 2024- 1 433,66	2023-12,9 2024-12,9	2023- 1 432,83 2024- 1 432,37	2023-33,5 2024-34,1	2023- b.d. 2024- b.d.
Sosnowica	2023-7 727,14 2024-7 727,53	2023-44,4 2024-44,4	2023- 7 620,71 2024- 7 621,10	2023-336,2 2024-338,7	2023-11 2024-5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tabela 34 Zrealizowane zadania z zakresu ochrony krajobrazu i przyrody w latach 2023-2024

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Dębowa Kłoda			
Budowa budynku na potrzeby wydarzeń rekreacyjnych wraz z towarzyszącą infrastrukturą techniczną w miejscowości Dębowa Kłoda.	2023	275 006, 15 zł	Europejski Fundusz Morski i Rybacki
Budowa sceny z zadaszeniem w miejscowości Dębowa Kłoda.	2023	325 436, 33 zł	Zadanie zrealizowane przez Stowarzyszenie „Perły Chmielowa” przy wsparciu merytorycznym pracowników UG.
Budowa altany rekreacyjno – turystycznej wraz z wyposażeniem w miejscowości Białka	2023	50 040, 92 zł	Zadanie realizowane przez Stowarzyszenie Perły Chmielowa przy pomocy merytorycznej gminy.

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Ochrona (rewitalizacja kapliczek) zabytków na terenie gminy Dębowa Kłoda	2023-24	92 500,00 zł; dofinansowanie (90 405,00 zł)	Rządowy Program Odbudowy Zabytków
Zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytkowych w Kościele parafialnym pw. NWP w Kodeńcu wraz z dzwonnica drewnianą	2024	3 450 000 zł dofinansowanie - 3 380 000,00 zł	Rządowy Fundusz Polski Ład
Gmina Jabłoń			
Zagospodarowanie terenu i wyposażenie do Świątlicy Wiejskiej w m. Kalinka	2023	204 000,00 zł; dofinansowanie 199.9220 zł	Budżet Gminy Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Rewaloryzacja Pałacu Łubieńskich w Kolanie	2023 - 2024	1 305 030,00 zł; dofinansowanie- 1 000 000,00 zł	Budżet Gminy Fundacja Most the Most
Gmina Milanów			
Rewitalizacja obiektu "Nasz zabytek" oraz przebudowa i wyposażenie zabytkowego „Domu Strażaka” w Rudnie	2024 (w trakcie realizacji)	432 595,00 zł 232 595,00 zł 200 000,00 zł	Budżet Gminy Rządowy Fundusz Polski Ład grant od Fundacji Most the Most
Milanów Zagospodarowanie turystyczne Rezerwatu „Czarny Las”.	2023	2 000 000,00 zł	Budżet Gminy
Rozbudowa infrastruktury kulturalnej na terenie Gminy Milanów.	2023	412 381,44 zł	Budżet Gminy
Rozwój infrastruktury turystycznej	2024	39 360,00 zł	Budżet Gminy
Zwiększenie atrakcyjności obiektów kultury	2024	144 720,00	Budżet Gminy
Gmina Parczew			
„Rewaloryzacja jadalni miejskiej wraz z nadaniem nowych funkcji społecznych”	2023	Łączne wydatki na rewaloryzację jadalni miejskiej wyniosły 1 491 892,15 zł	Budżet Gminy Budżet Państwa Środki unijne RPO WL2014-2020 Działanie 13.3 Rewitalizacja obszarów miejskich
Plan Odnowy Miejscowości Tyśmienica	2024	62 567,00 zł	Budżet Gminy PROW na lata 2014-2020

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Realizacja projektu „Jagielloński Parczew – wykonanie makiety Parczewa oraz posągu króla Władysława Jagiełły”	2024	279 720,00 zł	PROW na lata 2014-2020
Modernizacja dachu zabytkowej Hali na Placu Wolności w Parczewie	2024	17.886,18 zł	Budżet Gminy
„Modernizacja Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Parczewie”	2024	6 534 081,39 zł 1 567 225,16 zł 4 966 856,23 zł	Budżet Gminy Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
Modernizacja placu zabaw w miejscowości Zaniówka	2024	18 450,00 zł	Fundusz sołecki
Gmina Podedworze			
Rewitalizacja Centrum miejscowości – teren po byłej szkole w Zaliszczu	2023	87 210,71 zł	Budżet Gminy Środki zewnętrzne
Zagospodarowanie placu przy OSP Podedworze	2023	63 681,24 zł; dofinansowanie - 62 567,00 zł	Budżet Gminy PROW na lata 2014-2020
Rewitalizacja obszarów zdegradowanych na terenie gminy Podedwórze – wykonanie dokumentacji projektowej	2024	66 710,00 zł	Budżet Gminy
Realizacja projektu „Mobilne miasteczko ruchu drogowego” w Podedworzu	2024	5 700,00 zł	Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030
Gmina Siemień			
Renowacja zabytkowych kapliczek na terenie gminy Siemień.	2024	Brak danych	Rządowy Fundusz Polski Ład:
Budowa i modernizacja infrastruktury na obszarze popegeerowskim- Etap I	2024	109 000 000,00 zł; dofinansowanie - 2 500 000,00 zł	Środki własne Rządowy Fundusz Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych
Rozwój infrastruktury użyteczności publicznej na obszarze gminy Siemień	2024	5.556.000,00 zł	Budżet Gminy Środki zewnętrzne
Gmina Sosnowica			
Budowa placu zabaw w miejscowości Sosnowica.	2023	78 897,80 zł; dofinansowanie - 77 140,00 zł	Środki własne Środki zewnętrzne

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Aktywizacja osób zamieszkałych na terenach popegeerowskich poprzez budowę wielofunkcyjnego boiska sportowego	2023 - 2024	1 380 748,25 zł; dofinansowanie - 990 643,28 zł	Środki własne Środki zewnętrzne
Remont wież kościelnych i parkanu wokół kościoła parafialnego p.w. Trójcy Przenajświętszej w Sosnowicy- ETAP I	2024 (kontynuacja do 2026)	376 500,00 zł; dofinansowanie - 368 970,00 zł	Środki własne Środki zewnętrzne
Rewitalizacja założenia przestrzennego w miejscowości Sosnowica	2024 (kontynuacja do 2026)	1 196 050,00 zł; dofinansowanie - 1 259 000,00 zł	Środki własne Środki zewnętrzne

Źródło: Urzędy Gmin z Powiatu Parczewskiego

Gmina Dębowa Kłoda

W ramach działania 4.2 „Realizacja lokalnych strategii rozwoju kierowanych przez społeczność” objętego Priorytetem 4. Zwiększenie zatrudnienia i spójności terytorialnej, objętego Programem Operacyjnym „Rybacktwo i Morze”. W wyniku realizacji operacji został osiągnięty cel: wzmocnienie potencjału turystycznego w miejscowości Dębowa Kłoda oraz podniesienie atrakcyjności terenu gminy poprzez budowę budynku na potrzeby wydarzeń rekreacyjnych. Przedsięwzięcie zostało zrealizowane w miejscowości Dębowa Kłoda na działce nr 214/33 i 214/35.

Gmina Jabłoń

Korzystny wpływ na krajobraz ma realizacja zadania – Zagospodarowanie terenu i wyposażenie do Świetlicy Wiejskiej w m. Kalinka. Zadanie obejmowało zagospodarowanie terenu przy świetlicy wiejskiej w Kalince poprzez budowę placu zabaw, altany, grilla i wyposażenie świetlicy. W celu zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom korzystającym z placu zabaw, został wykonany monitoring, ogrodzenie terenu oraz parking dla samochodów. Wzbogacone zostało wyposażenie świetlicy o nowe elektryczne grzejniki z nawiewem oraz sprzęt komputerowy, co wpływa na poprawę warunków lokalowych świetlicy dla mieszkańców z sołectwa Kalinka.

Rewaloryzacja Pałacu Łubieńskich w Kolanie została zainicjowana przez Mieszkańców gminy Jabłoń, którzy zgłosili pałac do konkursu „Nasz Zabytek”. W ramach prac w pałacu wykonano:

- wymianę stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej,
- dostosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych poprzez montaż platformy wewnętrznej,
- remont podjazdu i schodów zewnętrznych,
- wymianę grzejników instalacji c.o.,

- drobne roboty rewaloryzacyjne wewnątrz obiektu.

Pozostałe prace to:

- budowa altany,
- dostosowanie dojazdu do obiektu,
- przebudowa bramy wjazdowej,
- budowa przyłącza światłowodowego.

Obecnie pałac ma służyć jako centrum integracji i edukacji dla mieszkańców.

Na podniesienie walorów krajobrazowych wpływa budowa zbiorników retencyjnych, które powstały w celu poprawy gospodarki wodnej. Zbiorniki retencyjne są niezbędnym elementem nowoczesnej gospodarki wodnej. Ich znaczenie jest szczególnie widoczne w następujących aspektach:

- ochrona przed powodzią – przechwytywanie nadmiaru wody opadowej redukuje ryzyko zalania terenów,
- zmniejszanie skutków suszy – magazynowanie wody pozwala na jej wykorzystanie w okresach niedoboru,
- poprawa jakości wód – procesy filtracyjne i naturalne oczyszczanie w zbiornikach poprawiają jakość wód trafiających do rzek czy jezior,
- wsparcie ekosystemów – zbiorniki stanowią siedlisko dla wielu gatunków roślin i zwierząt.

W 2023 roku do Urzędu **Gminy Jabłoń** wpłynęło **107 zgłoszeń dotyczących zamiaru usunięcia drzew**, z czego wydano **75 decyzji administracyjnych** zezwalających na ich usunięcie. Wszystkie wnioski rozpatrywano zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o ochronie przyrody, z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców oraz konieczności zachowania równowagi przyrodniczej.

W 2024 roku odnotowano **36 zgłoszeń na usunięcie drzew**, w wyniku czego wydano **55 decyzji administracyjnych**. Spadek liczby zgłoszeń w stosunku do roku poprzedniego może świadczyć o wzroście świadomości ekologicznej mieszkańców oraz racjonalnym podejściu do gospodarowania drzewostanem.

Jak co roku, Gmina Jabłoń uczestniczyła również w procedurze **opiniowania rocznych planów łowieckich**, przygotowywanych przez koła łowieckie działające na jej terenie. Na obszarze gminy funkcjonuje **6 obwodów łowieckich**, w których prowadzone są działania związane z gospodarką łowiecką, w tym utrzymaniem populacji zwierzyny na poziomie zgodnym z pojemnością środowiska, ograniczaniem szkód w uprawach rolnych oraz ochroną różnorodności biologicznej.

Działania podejmowane w zakresie gospodarki drzewostanem i łowiectwa przyczyniają się do **zrównoważonego zarządzania zasobami przyrodniczymi gminy**, a także do utrzymania właściwego stanu środowiska naturalnego, zgodnie z zasadami ochrony przyrody i rozwoju zrównoważonego.

Gmina Milanów

Korzystnie na zmianę krajobrazu wpłynęła przebudowa i wyposażenie zabytkowego "Domu Strażaka" w Rudnie". Budynek „Dom Strażaka” został wybudowany w pierwszym ćwierćwieczu XX w. i znajduje się w strefie konserwatorskiej „B”. Zabytek jest wpisany do Gminnej Ewidencji Zabytków. Jest obecnie w złym stanie technicznym. Przeprowadzane są tu prace związane z budową i przebudową obiektu, pracami wykończeniowymi, termomodernizacyjnymi, wykonaniem instalacji i wyposażeniem obiektu, zagospodarowaniem terenu wokół budynku. Budynek po realizacji przedsięwzięcia (zakończenie w 2025 r.) będzie służył lokalnej społeczności.

Zagospodarowanie turystyczne Rezerwatu „Czarny Las”. Poprawa stanu zagospodarowania turystycznego rezerwatu polega głównie na budowie pomostów w miejsce drewnianej kładki (na odcinku ok. 350 m ścieżka dydaktyczna biegnie przez podmokły drzewostan i prowadzona jest kładką). Ścieżka dydaktyczno-przyrodnicza „Czarny Las”, która jest głównym narzędziem do poznawania rezerwatu.; a budowa pomostu stanowić będzie ochronę przed degradacją powodowaną ruchem turystycznym.

W ramach zadania: Rozbudowa infrastruktury kulturalnej na terenie Gminy Milanów wykonano rozbudowę, przebudowę i remont budynku świetlicy wiejskiej w Okalewie wraz z zagospodarowaniem terenu, budową utwardzeń, oraz infrastrukturą techniczną

Projekt Zwiększenie atrakcyjności obiektów kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego Doliny Zielawy w ramach Działania 11.6 Ochrona dziedzictwa kulturowego obszarów innych niż miejskie realizowany jest we współpracy z innymi gminami Doliny Zielawy.

Gmina Parczew

Ostatnie zadanie „Rewaloryzacja jadalni miejskiej wraz z nadaniem nowych funkcji społecznych” zakończono w 2023 r. W ramach zadania wykonano remont oraz rozbudowę budynku jadalni miejskiej wraz z parkingiem oraz podjazdem dla niepełnosprawnych oraz pierwszym wyposażeniem. Po rozbudowie nowego budynku uzyskano powierzchnię użytkową 309,02 m².

W ramach Plan Odnowy Miejscowości Tyśmienica na lata 2022-2028 podjęto m.in. realizację zadania pn. Budowa placu zabaw przy Domu Ludowym w Tyśmienicy.

Obok świetlicy wiejskiej stanęły nowe urządzenia zabawowe dla dzieci: zestaw zabawowy, huśtawka podwójna, karuzela, bujak, mała architektura (ławka, kosz na śmieci do selektywnej zbiórki odpadów, tablica regulaminowa i tablica z informacjami o treści ekologicznej). Nowy plac jest obiektem ogólnodostępnym, o charakterze niekomercyjnym.

W roku 2024 zrealizowany został projekt Stowarzyszenia Kulturalny Parczew. W ramach zadania powstała makieta Parczewa z XVI w. oraz posąg króla Władysława Jagiełły, które usytuowane są w centrum Parczewa na Placu Wolności. Makieta posiada również wielki walor edukacyjno – promocyjny ponieważ została wykonana z napisami w językach: polskim i angielskim, oraz przystosowana dla osób niedowidzących w postaci umieszczenia tekstów w systemie Braille’a, w językach: polskim i angielskim.

Modernizacja dachu zabytkowej hali targowej na Placu Wolności w Parczewie obejmowała::

- roboty rozbiórkowe i demontażowe istniejącego pokrycia dachowego, obróbek blacharskich i orynnowania,
- wykonanie prac remontowych i zabezpieczających konstrukcję więźby dachowej,
- wykonanie nowego pokrycia dachu wraz z częściową wymianą deskowania deskowaniem;
- wykonanie nowych obróbek blacharskich i systemu orynnowania.

Modernizacja Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Parczewie – Zadanie obejmowało budowę oświetlenia boiska głównego do piłki nożnej oraz część terenu, systemu nawodnienia boiska głównego i dwóch boisk bocznych do piłki nożnej, nowej trybuny wraz z zadaszeniem przy boisku głównym, nowej bieżni wokół boiska głównego z poliuretanu z odwodnieniem, wykonanie budki spikera, wymiana barier wokół boiska głównego, wykonanie monitoringu, wykonanie dróg pożarowych, częściową budowę ogrodzenia terenu, elementów małej architektury: ławeczki, kosze na śmieci. W ramach inwestycji wykonano również instalację fotowoltaiczną o mocy 29,7 kW zamontowaną na dachu trybuny.

Modernizacja placu zabaw w miejscowości Zaniówka polegała na montażu siłowni i zainstalowaniu lampy solarnej.

Gmina Podedwórze

Zadanie: Rewitalizacja Centrum miejscowości – teren po byłej szkole w Zaliszczu to przedsięwzięcie, które było realizowane przez Stowarzyszenie Wspierania i Rozwoju Wsi Lubelskiej. W 2023 r. uporządkowano teren dawnej szkoły, w której urządzono izbę pamięci Ludwika Kraszewskiego – pilota Dywizjonu 303 pochodzącego z Zaliszcza

W ramach prac rewitalizacyjnych wybudowano również altanę plenerową, wykonano aleje parkowe, ustawiono tablice informujące o rodzinie Zalewskich – właścicielach majątku Antopol, wyremontowano budynki gospodarcze.

W ramach projektu Zagospodarowanie placu przy OSP Podedwórze zainstalowano elementy małej architektury: ławki, leżaki kosze na śmieci, stojak na rowery, tor przeszkód i monitoring. Wykonano również roboty ziemne i nasadzenia roślin.

Grupa nieformalna „Aktywni rodzice” pod patronatem Ochotniczej Straży Pożarnej w Podedwórze, dzięki pomocy Urzędu Gminy Podedwórze, otrzymała dofinansowanie na realizację projektu „Mobilne miasteczko ruchu drogowego” w ramach Projektu Aktywne Lubelskie Lokalnie Projekt sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności ze środków Funduszu Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030”. W ramach projektu zakupiono 52 znaki drogowe oraz 4 maty przejścia dla pieszych. Miasteczko zostało oddane w użytkowanie Zespołowi Placówek Oświatowych w Podedwórze celem przygotowania dzieci do egzaminu na Kartę rowerową.

Gmina Siemień

W dniu 27.09.2024 r. została podpisana umowa na wykonanie prac konserwatorskich i restauratorskich zabytkowych kapliczek w ramach zadania pn. „Renowacja zabytkowych kapliczek na terenie gminy Siemień”.

Realizacja przedsięwzięcia „Budowa i modernizacja infrastruktury na obszarze popegeerowskim- Etap I” pozwoliła na rozwój infrastruktury społeczno-turystycznej (plac zabaw wraz z infrastrukturą towarzyszącą, monitoringiem oraz zagospodarowaniem terenu przyległego, budynek na sprzęt komunalny wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego, budową małej infrastruktury oraz remontem drogi gminnej) na terenie gminy Siemień, w miejscowości, w której funkcjonowało zlikwidowane państwowe przedsiębiorstwo gospodarki rolnej (PGR).

W 2024 r. została rozpoczęta procedura przetargowa zadania „Rozwój infrastruktury użyteczności publicznej na obszarze gminy Siemień”. Projekt zakłada rozbudowę i modernizację budynku użyteczności publicznej w gminie Siemień z przeznaczeniem na cele kulturalne, turystyczne i sportowe, wraz z wyposażeniem oraz zagospodarowaniem terenu przyległego (m.in. nasadzenia, budowa parkingu, mała architektura).

W budynku planowana jest m.in: sala widowiskowo-konferencyjna, przestrzeń dla Gminnego Ośrodka Kultury, Gminnej Biblioteki Publicznej oraz przestrzeń poświęcona lokalnej historii.

Gmina Sosnowica

Zadanie: Budowa placu zabaw w miejscowości Sosnowica obejmowało wykonanie ogrodzenia terenu, montaż huśtawki podwójnej, piramidy ze zjeżdżalnią, zestawu sprawnościowego linowego, a także elementy małej architektury: dwie ławki, 2 kosze na śmieci, piaskownica, ławo-stół oraz regulamin placu zabaw.

Zadanie: Aktywizacja osób zamieszkałych na terenach popegeerowskich poprzez budowę wielofunkcyjnego boiska sportowego obejmuje: budowę boiska wielofunkcyjnego wraz z piłkochwyłami, skocznią w dal, instalacją oświetlenia boiska, budowę: budynku zaplecza technicznego i wiaty sportowej z zadaszeniem i siedziskami oraz budowę ciągów pieszo jezdnych oraz zainstalowaniem monitoringu.

Inwestycja Remont wież kościelnych i parkanu wokół kościoła parafialnego p.w. Trójcy Przenajświętszej w Sosnowicy- ETAP I obejmuje: remont elewacji dwóch wież (dzwonnicy) przykościelnych na działkach 135, 134/1 oraz frontowej części ogrodzenia przykościelnego.

Rewitalizacja założenia przestrzennego w miejscowości Sosnowica – Inwestycja obejmuje wykonanie robót budowlanych w systemie zaprojektuj – wybuduj przy zabytku A/672, ulicy Hetmańskiej na działkach nr ewid. 723 i ul. ulicy Spacerowej na dz.724/21.

Dla różnych form ochrony przyrody znajdujących się na terenie Powiatu Parczewskiego wyznaczone zostały cele ekologiczne. Realizacja działań wskazanych w planach ochrony, planach zadań ochronnych (obszarowe formy ochrony), a także przepisów wskazane w aktach powołujących (indywidualne formy ochrony) umożliwia osiągnięcie tych celów i chroni przed niewłaściwym zagospodarowaniem,

W okresie sprawozdawczym ustanowiono dwa nowe pomniki przyrody: w gminie Milanów i Parczew.

W latach 2023 – 2024 gminy Powiatu Parczewskiego realizowały zadania polegające na bieżącym utrzymaniu istniejącej zieleni m.in. poprzez nasadzenia drzew, krzewów, kwiatów, oczyszczanie, regularne koszenie trawników i odchwaszczanie. Na bieżąco prowadzono zabiegi pielęgnacyjne w drzewostanie oraz w razie potrzeby, uzupełniano ubytki w nasadzeniach.

Przeprowadzenia prac pielęgnacyjnych wymagały dwa drzewa pomnikowe znajdujące się na terenie gminy Milanów.

Dzięki przyjęciu Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Parczew na lata 2017-2023 gmina Parczew realizowała największe zadanie inwestycyjne w latach 2019-2023 pn. „Parczew-tradycja, pasja, nowoczesność”.

Realizacja projektów związanych z rewitalizacją pozwala na zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie realnej poprawy możliwości korzystania z dóbr kultury, dostępu do informacji, podniesienia poziomu świadczonych usług kulturowych, popularyzacji wiedzy, promowania szeroko pojętej kultury, wzrostu aktywizacji i integracji.

Budowa zbiorników retencyjnych na terenie gminy Jabłoń korzystnie wpływa na krajobraz, łagodzi skutki powodzi i suszy, a także wpływa na wzrost bioróżnorodności.

Tabela 35 Zadania związane z utrzymaniem zieleni, porządkami na terenach gmin

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Dębowa Kłoda			
Utrzymanie zieleni, utrzymanie oświetlenia ulicznego, place zabaw	2023-2024	59 387,57 zł	Budżet Gminy- Fundusz Sołecki
Jabłoń			
Zakup rębaka do bieżącego utrzymania dróg gminnych	2023	84 870,00 zł	Budżet Gminy
Zagospodarowanie terenu i wyposażenie do Świetlicy Wiejskiej w m. Kalinka	2023	204 000,00 zł; dofinansowanie- 199 922,00 zł	Budżet Gminy
Milanów			
Zakup pługa do odśnieżania terenu do oczyszczalni ścieków	2024	22 603,50 zł	Budżet Gminy
Zakup kosiarki samobieżnej do SP Rudno	2024	12 800,00 zł	Budżet Gminy
Zakup pługa do odśnieżania terenu do oczyszczalni ścieków	2024	22 603,50 zł	Budżet Gminy
Parczew			
Zakup skrzyni ładunkowej do ciągnika do utrzymania czystości i porządku w Gminie Parczew	2024	11 950,00 zł	Budżet Gminy
Zakup zmiatarki dla miejscowości Buradów	2024	11 000,00 zł	Budżet Gminy fundusz sołecki

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Zakup ciągniczka do koszenia poboczy dróg gminnych w miejscowości Pohulanka	2024	11 700,00 zł	Budżet Gminy fundusz sołecki
Podedwórze			
Rewitalizacja dawnego parku dworskiego w miejscowości Antopol – wykonano prace pielęgnacyjne zieleni, uporządkowano teren parku.	2024	b.d.	
Siemień			
Zakup kosiarki-Siemień	2023	10 799,00 zł	Budżet Gminy
zakup kosiarki i solarko-piaskarki	2024	66 171,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Zakup kruszywa na drogi (150 ton)	2023	15 867,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Zakup kruszywa na drogi (135 ton)	2024	16 000,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki
Sosnowica			
Dostawa kosiarki ogrodowej i kosy spalinowej w miejsc. Orzechów Stary	2023	7 875,00 zł	Budżet Gminy-fundusz sołecki

Źródło: Urzędy Gmin z Powiatu Parczewskiego

4.8 Działania w zakresie edukacji ekologicznej

Edukacja ekologiczna stanowi jeden z kluczowych filarów polityki ochrony środowiska, ponieważ umożliwia kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz uwrażliwia mieszkańców na problemy związane z degradacją środowiska i jej konsekwencjami. Dzięki niej możliwe jest nie tylko zrozumienie zagrożeń, ale również poznanie sposobów przeciwdziałania im i wdrażania rozwiązań sprzyjających poprawie stanu środowiska naturalnego.

Działania w zakresie edukacji ekologicznej powinny obejmować wszystkie grupy społeczne i wiekowe, dlatego niezwykle istotne jest stosowanie różnorodnych form przekazu – od kampanii informacyjnych i warsztatów, po wydarzenia plenerowe i konkursy.

W latach 2023–2024 celem edukacji ekologicznej na terenie powiatu parczewskiego było podnoszenie poziomu wiedzy mieszkańców o środowisku przyrodniczym gmin, kształtowanie nawyków i postaw proekologicznych oraz budowanie poczucia współodpowiedzialności za stan środowiska. Realizowane inicjatywy miały na celu zwiększenie świadomości ekologicznej wśród dzieci, młodzieży i dorosłych poprzez praktyczne działania oraz promocję zasad zrównoważonego rozwoju.

W Programie Ochrony Środowiska z 2021 roku jako priorytetowe zadania z zakresu edukacji ekologicznej wskazano m.in.:

- prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych, w tym festynów ekologicznych oraz konkursów,
- promowanie odnawialnych źródeł energii,
- upowszechnianie wiedzy o ochronie klimatu i jakości powietrza,
- edukację w zakresie właściwego postępowania z odpadami,
- organizację akcji ekologicznych, takich jak „Sprzątanie Świata”, obchody Dnia Ziemi czy konkursy ekologiczne.

Realizacja tych działań przyczyniła się do wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu parczewskiego, rozwoju aktywnych postaw prośrodowiskowych oraz wzmocnienia zaangażowania społeczności lokalnych w ochronę przyrody.

Gmina Dębowa Kłoda

Edukacja ekologiczna stanowiła istotny element działań podejmowanych przez Gminę Dębowa Kłoda w latach 2023–2024 w zakresie kształtowania świadomości ekologicznej mieszkańców oraz promowania postaw odpowiedzialnych wobec środowiska naturalnego. Działania te miały na celu uwrażliwienie społeczności lokalnej, w szczególności dzieci i młodzieży, na problemy związane z ochroną przyrody, racjonalnym gospodarowaniem odpadami oraz koniecznością utrzymania czystości i porządku w najbliższym otoczeniu.

Najważniejszym cyklicznym przedsięwzięciem realizowanym w tym okresie była akcja „Sprzątanie Świata”, organizowana corocznie przez szkoły funkcjonujące na terenie Gminy Dębowa Kłoda. Podczas akcji uczniowie porządkowali tereny wokół szkół, miejsca publiczne, pobocza dróg i tereny zielone, ucząc się w praktyczny sposób odpowiedzialności za wspólne środowisko. Działania te były połączone z lekcjami, pogadankami i konkursami ekologicznymi, których celem było propagowanie idei segregacji odpadów, ochrony przyrody oraz ograniczania zużycia surowców.

Organizowana co roku akcja „Sprzątanie Świata” stanowiła ważny element lokalnej edukacji ekologicznej i przyczyniała się do kształtowania postaw proekologicznych wśród dzieci i młodzieży. W rezultacie prowadzone działania w latach 2023–2024 miały realny wpływ na wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców gminy oraz poprawę estetyki i czystości przestrzeni publicznej.

Gmina Jabłoń

W analizowanym okresie tj. 2023–2024 Gmina Jabłoń realizowała działania edukacyjne poprzez: organizację akcji „Sprzątanie Świata”, w którą zaangażowani byli uczniowie, nauczyciele oraz mieszkańcy gminy, wspólnie porządkujący tereny publiczne, publikowanie informacji ekologicznych na stronie internetowej gminy oraz w mediach społecznościowych (Facebook), dzięki czemu mieszkańcy mogli na bieżąco śledzić i uczestniczyć w inicjatywach promujących troskę o środowisko.

Gmina Milanów

W latach 2023–2024 na terenie Gminy Milanów prowadzono działania w zakresie edukacji ekologicznej, których celem było zwiększenie świadomości mieszkańców – w szczególności dzieci i młodzieży – w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami komunalnymi oraz ochrony środowiska.

W ramach tych działań przygotowano i rozpowszechniono materiały informacyjne w postaci ulotek formatu minimum A5, zadrukowanych dwustronnie w kolorze. Ulotki zawierały czytelne i praktyczne informacje dotyczące zasad selektywnej zbiórki odpadów, w tym:

- wskazówki, jakie rodzaje odpadów należy wrzucać do poszczególnych pojemników lub worków,
- informacje o frakcjach odpadów, które nie powinny trafiać do pojemników na odpady zmieszane,
- zasady właściwego segregowania odpadów i znaczenie tego procesu dla środowiska naturalnego.

Ponadto gmina aktywnie włączyła się w organizację corocznej ogólnopolskiej akcji „Sprzątanie Świata”, zapewniając wszystkim uczestnikom – uczniom i przedszkolakom – worki do zbierania odpadów oraz rękawice ochronne. Działanie to miało na celu nie tylko poprawę estetyki przestrzeni publicznej, ale również kształtowanie postaw proekologicznych wśród najmłodszych mieszkańców gminy poprzez praktyczne zaangażowanie w ochronę środowiska.

Podejmowane inicjatywy wpisują się w długofalową strategię Gminy Milanów w zakresie edukacji ekologicznej i promocji zachowań sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi.

Gmina Podedwórze

W analizowanym okresie tj.2023-2024 w Gminie Podedwórze podejmowano szereg działań edukacyjnych i informacyjnych związanych z ochroną środowiska oraz promocją postaw proekologicznych wśród mieszkańców.

– Edukacja dzieci i młodzieży:

W 2023 roku z okazji Dnia Ziemi zorganizowano lekcję edukacyjną dotyczącą zasad prawidłowej segregacji odpadów, prowadzoną przez przedstawicieli Międzygminnego Związku Celowego z siedzibą we Włodawie. W ramach obchodów uczniowie Zespołu Placówek Oświatowych w Podedwórz, przy wsparciu pracowników Urzędu Gminy, uczestniczyli w akcji „Sprzątanie Małej Ojczyzny”, porządkując teren gminy.

W latach 2023-2024 zorganizowano wspólne Sprzątanie Ziemi (24.04.2023 r. i 22.04.2024 r.) – akcja Urzędu Gminy, Rady Rodziców przy ZPO w Podedwórz, ZPO w Podedwórz oraz OSP Podedwórze, OSP Rusiły, OSP Zaliszcze podczas, której dzieci z naszej szkoły z nauczycielami, mieszkańcami gminy oraz strażakami sprząтали poszczególne miejscowości Gminy Podedwórze. Podsumowaniem akcji było wspólne ognisko. W akcji uczestniczyło ok. 100 osób.

MZC we Włodawie prowadził również cykliczne warsztaty ekologiczne dla dzieci – zarówno w czasie ferii zimowych, jak i wakacji letnich – poświęcone zagadnieniom związanym z ochroną środowiska i racjonalnym gospodarowaniem odpadami.

– Wsparcie mieszkańców w ramach programu „Czyste Powietrze”

Na terenie gminy w 2024 roku funkcjonował punkt konsultacyjno-informacyjny programu „Czyste Powietrze”, w którym udzielono 37 konsultacji informacyjnych osobom zainteresowanym udziałem w programie -m ieszkańcy otrzymywali wsparcie w zakresie kompletowania dokumentów niezbędnych do uzyskania dofinansowania. Za pośrednictwem punktu złożono 16 wniosków (zarówno o dofinansowanie, jak i o płatność). Prowadzono dystrybucję ulotek informacyjnych promujących program, a także organizowano 2 spotkania informacyjne programu „Czyste Powietrze”, podczas których przybliżano cele i zasady programu, informowano o dostępnych formach wsparcia oraz zachęcano mieszkańców do

wymiany źródeł ciepła i termomodernizacji budynków. Podczas dożynek gminnych przygotowano specjalne stoisko promujące program „Czyste Powietrze”, które cieszyło się dużym zainteresowaniem i stanowiło okazję do bezpośredniej rozmowy z mieszkańcami możliwościach uzyskania dotacji.

W 2024 roku na terenie Gminy Podedwórze prowadzono działania z zakresu edukacji ekologicznej, realizowane we współpracy z Międzygminnym Związkiem Celowym we Włodawie. Obejmowały one organizację zajęć, warsztatów i pogadanek skierowanych do uczniów Zespołu Placówek Oświatowych w Podedwórze.

Dodatkowo, podczas wydarzeń gminnych prowadzono stoiska informacyjno-edukacyjne obsługiwane przez pracowników MZC, popularyzujące wiedzę dotyczącą segregacji odpadów, ochrony środowiska i zasad funkcjonowania gospodarki odpadami komunalnymi.

Gmina Siemień

Jednym z kluczowych wydarzeń organizowanych cyklicznie na terenie gminy była akcja „Sprzątanie Świata”, odbywająca się corocznie na przełomie września i października. W przedsięwzięciu uczestniczyli uczniowie szkół, nauczyciele, pracownicy instytucji gminnych oraz mieszkańcy. Akcja miała charakter praktyczny i edukacyjny – jej celem było nie tylko uporządkowanie terenów publicznych, ale również zwiększenie świadomości ekologicznej uczestników w zakresie właściwego postępowania z odpadami oraz ochrony przyrody.

Realizowane działania edukacyjne przyczyniły się do wzrostu zaangażowania mieszkańców Gminy Siemień w dbanie o czystość i estetykę otoczenia oraz do utrwalenia postaw proekologicznych wśród najmłodszych pokoleń. W efekcie edukacja ekologiczna stała się stałym i integralnym elementem lokalnej polityki ochrony środowiska.

Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Sosnowicy.

W 2023 roku bardzo ważną inicjatywą realizowaną w naszej szkole był projekt ekologiczny „W szkolnym ogródku”. W ramach pozyskanych środków finansowych (9 tys. zł.) z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie wykonaliśmy wiele ciekawych inicjatyw, dzięki którym mamy nadzieję, że podnieśliśmy świadomość ekologiczną naszych uczniów oraz zachęciliśmy ich do propagowania postaw proekologicznych. W ramach realizacji projektu nauczyciele naszej szkoły przeprowadzili zajęcia o tematyce ekologicznej. Ponadto przeprowadziliśmy akcję sprzątania świata-sprzątania najbliższej okolicy pod hasłem „Jestem Eko”. Odbyła się również Ekologiczna Olimpiada Sportowa, której partnerem był GOK. Odbył się również Ekologiczny piknik. Ogłosiliśmy również dwa konkursy plastyczne na wykonanie pracy plastycznej na temat dbałości o przyrodę i środowisko przyrodnicze oraz na plakat informujący o projekcie.

Dodatkowo w ramach projektu kupiliśmy i zasadziliśmy przed szkołą krzewy i rośliny ozdobne, które upiększyły nasze otoczenie. Otrzymała się również prelekcja pracowników Nadleśnictwa Parczew z siedzibą w Sosnowicy na temat sposobu sadzenia i pielęgnacji roślin, ich funkcji prozdrowotnych na życie człowieka.

Szkoła Podstawowa im. J.I.Kraszewskiego w Milanowie

W latach 2023–2024 Szkoła Podstawowa im. Józefa Ignacego Kraszewskiego w Milanowie prowadziła szereg działań edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i kształtowania postaw proekologicznych wśród uczniów. Inicjatywy te realizowano w ramach zadań wynikających z Programu Ochrony Środowiska, a ich celem było zwiększenie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży oraz rozwijanie odpowiedzialności za otaczającą przyrodę.

W ramach obchodów Międzynarodowego Dnia Krajobrazu zorganizowano cykl zajęć edukacyjnych pod hasłem *„Zielona lekcja dla przyszłości”*, skierowany do uczniów klasy V. Uczniowie uczestniczyli w warsztatach poświęconych znaczeniu roślinności i krajobrazu w życiu człowieka, a także projektowali własne koncepcje *„zielonej szkoły”* – przestrzeni przyjaznej naturze. Dodatkowo przeprowadzono konkurs plastyczny pt. *„Uzdrowiająca moc zieleni”*, którego celem było rozwijanie kreatywności oraz promowanie wartości przyrodniczych.

Stałym elementem działań edukacyjnych była również działalność Koła Geograficznego, w ramach którego uczniowie prowadzili zajęcia badawcze pod tytułami *„Kurzowi detektywi”* i *„Tajemnice smogu”*. Zajęcia te pozwalały na praktyczne poznanie problemów zanieczyszczenia powietrza oraz kształtowanie postaw badawczych poprzez obserwację, analizę i wyciąganie wniosków.

Uczniowie szkoły aktywnie uczestniczyli także w Ogólnopolskiej Olimpiadzie Antysmogowej – Konkursie Wiedzy o Powietrzu i Zmianach Klimatu, w której wykazali się wysokim poziomem wiedzy ekologicznej. W etapie szkolnym wzięło udział troje uczniów, z czego jeden zakwalifikował się do etapu wojewódzkiego, a następnie do etapu ogólnopolskiego.

Podejmowane przez szkołę działania miały na celu nie tylko pogłębianie wiedzy przyrodniczej, lecz także kształtowanie wrażliwości ekologicznej, rozwijanie umiejętności współpracy i odpowiedzialnego podejścia do środowiska naturalnego. Dzięki zaangażowaniu nauczycieli i uczniów, edukacja ekologiczna w szkole w latach 2023–2024 miała charakter systematyczny i praktyczny, wpisując się w cele lokalnej i regionalnej polityki ochrony środowiska.

Szkoła Podstawowa nr 2 im. Św. Królowej Jadwigi w Parczewie

W latach 2023–2024 w Szkole Podstawowej nr 2 im. Św. Królowej Jadwigi w Parczewie zrealizowano szereg różnorodnych działań edukacyjnych z zakresu ochrony środowiska, których celem było rozwijanie świadomości ekologicznej uczniów, kształtowanie postaw proekologicznych oraz promowanie odnawialnych źródeł energii i zrównoważonego stylu życia.

W ramach podejmowanych inicjatyw przeprowadzono m.in.:

- program „Ekologicznie znaczy bezpiecznie” – szkolny program ekologiczny zrealizowany w ramach konkursu na utworzenie Ekopracowni, promujący bezpieczne i odpowiedzialne korzystanie z zasobów przyrody.
- uroczyste otwarcie Ekopracowni połączone z pokazowymi zajęciami dotyczącymi odnawialnych źródeł energii (OZE), które przyczyniły się do upowszechniania wiedzy o nowoczesnych rozwiązaniach technologicznych sprzyjających ochronie klimatu.
- tydzień promocji OZE w szkole, podczas którego uczniowie uczestniczyli w prezentacjach, doświadczeniach i quizach tematycznych poświęconych energii słonecznej, wiatrowej i wodnej.
- konkurs na hasło promujące OZE oraz konkurs plastyczny „OZE – bezpieczna przyszłość naszej planety”, które angażowały uczniów w twórcze promowanie idei zrównoważonego rozwoju.
- konkurs plastyczny „Pszczoła naszym przyjacielem”, mający na celu uświadomienie znaczenia owadów zapylających dla zachowania równowagi ekosystemów.
- szkolny konkurs ekologiczny „Dbamy o środowisko”, mobilizujący uczniów do refleksji nad codziennymi działaniami wpływającymi na stan środowiska.
- projekt „Ekologiczny Parczew – przyszłością naszych dzieci”, w ramach którego zorganizowano wycieczkę do Ogrodu Botanicznego, łącząc naukę o przyrodzie z bezpośrednią obserwacją ekosystemów roślinnych.
- obchody Dnia Ziemi, obejmujące prezentacje, prace plastyczne i działania porządkowe w najbliższym otoczeniu szkoły.
- akcję „Szkoła tonie w kwiatkach” – zbiórkę roślin ozdobnych, dzięki której szkoła zyskała bardziej zielone i przyjazne środowisko nauki.
- udział w ogólnopolskiej akcji „Wszystkie dzieci zbierają elektrośmieci”, promującej odpowiedzialną utylizację zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.
- akcję „Sprzątanie świata”, w ramach której uczniowie porządkowali teren szkoły i okoliczne miejsca publiczne.

- zbiórkę makulatury i baterii, wspierającą ideę segregacji odpadów i recyklingu.
- ogólną akcję „Szkola w Porządku”, realizowaną we współpracy z Fundacją *Ubrania do Oddania*, której celem było propagowanie ponownego wykorzystania ubrań i przeciwdziałanie marnotrawstwu surowców.

Wyżej wymienione działania miały charakter kompleksowy i angażujący, łącząc naukę z praktycznym działaniem. Szkoła w sposób systematyczny rozwijała wśród uczniów wiedzę o ekologii, kształtowała prośrodowiskowe nawyki oraz wzmacniała świadomość wpływu człowieka na środowisko naturalne, realizując tym samym cele edukacji dla zrównoważonego rozwoju.

Gminna Bibliotek Publiczna w Sosnowicy.

Gminna Biblioteka Publiczna w Sosnowicy aktywnie włącza się w działania edukacyjne i kulturalne skierowane do najmłodszych mieszkańców gminy. Przykładem takiej inicjatywy były zajęcia zorganizowane 19 kwietnia 2023 r. z okazji Dnia Ziemi.

W programie znalazły się:

- warsztaty kreatywne – dzieci własnoręcznie wykonywały latawce, a następnie mogły sprawdzić ich możliwości podczas wspólnej próby lotu,
- „Moda eko – modna Pani Ziemia” – uczestnicy stworzyli ekologiczny strój z szarego papieru, symbolizujący troskę o środowisko oraz promujący ideę ponownego wykorzystania materiałów.

Zajęcia miały charakter twórczy i edukacyjny – poprzez zabawę dzieci uczyły się odpowiedzialnego podejścia do przyrody i kształtowały świadomość ekologiczną. Spotkanie było także okazją do integracji, rozwijania wyobraźni oraz pokazania, że dbanie o planetę może być ciekawe i inspirujące.

I Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika w Parczewie

Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika w Parczewie od wielu lat prowadzi systematyczne działania w zakresie ochrony środowiska i edukacji ekologicznej, wpisujące się w cele Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Parczewskiego.

Szkoła realizuje liczne inicjatywy promujące postawy proekologiczne wśród uczniów, m.in.:

- udział w Olimpiadach Wiedzy Ekologicznej – młodzież licealna regularnie bierze udział w kolejnych edycjach ogólnopolskiego konkursu (XXXVIII, XXXIX i XL Olimpiada Wiedzy Ekologicznej), rozwijając swoją wiedzę w zakresie ochrony środowiska, zrównoważonego rozwoju, gospodarki odpadami oraz ochrony bioróżnorodności;
- organizacja akcji „Sprzątanie Świata” – corocznie, we wrześniu (2023, 2024) uczniowie uczestniczyli w sprzątaniu terenów zielonych, parków i okolicznych zbiorników

wodnych, ucząc się odpowiedzialności za przestrzeń publiczną i znaczenia działań lokalnych dla ochrony środowiska;

- lekcje i zajęcia terenowe – prowadzone w formie warsztatów, wycieczek i rajdów do rezerwatów przyrody oraz parków narodowych, poświęcone poznawaniu bioróżnorodności regionu, ochronie gatunków i krajobrazów oraz zasadom funkcjonowania obszarów chronionych.

Dzięki realizowanym działaniom szkoła kształtuje wśród uczniów świadomość ekologiczną, rozwija zainteresowania przyrodnicze i promuje aktywną postawę wobec ochrony środowiska. Inicjatywy te mają charakter zarówno edukacyjny, jak i praktyczny, angażując młodzież w realne działania na rzecz zachowania czystości i piękna przyrody powiatu parczewskiego.

Szkoła Podstawowa nr 1 w Parczewie

W latach 2023–2024 Szkoła Podstawowa nr 1 w Parczewie prowadziła szereg różnorodnych działań z zakresu edukacji ekologicznej, których celem było rozwijanie świadomości przyrodniczej uczniów, kształtowanie postaw proekologicznych oraz promowanie odpowiedzialności za środowisko naturalne. W ramach realizowanych inicjatyw odbyły się m.in.:

- program edukacyjny „Akademia Pszczoły Bohatera” skierowany do uczniów klas I–III, który w przystępny sposób przybliżał znaczenie pszczół i innych owadów zapylających dla środowiska i człowieka;
- warsztaty pszczelarskie „Pszczoły – zapylacze wokół nas” prowadzone w oddziałach przedszkolnych, podczas których dzieci poznawały cykl życia pszczół, rolę owadów w przyrodzie oraz zasady ochrony zapylaczy;
- warsztaty „Ostatni dzwonek dla klimatu”, poświęcone zmianom klimatu, ich skutkom oraz sposobom ograniczania negatywnego wpływu działalności człowieka na środowisko;
- zbiórka zużytych baterii, realizowana w ramach szkolnych działań recyklingowych, promująca selektywną zbiórkę odpadów i odpowiedzialne gospodarowanie zasobami;
- konkurs wiedzy o Poleskim Parku Narodowym oraz konkursy przedmiotowe z biologii i geografii, które rozwijały zainteresowania uczniów przyrodą regionu oraz pogłębiały wiedzę o ochronie środowiska;
- akcja „Sprzątanie świata”, w której uczniowie aktywnie uczestniczyli w porządkowaniu terenów wokół szkoły i najbliższego otoczenia, ucząc się odpowiedzialności za czystość wspólnej przestrzeni;
- wycieczki rowerowe o charakterze edukacyjnym, podczas których uczniowie realizowali zaplanowane działania ekologiczne, prowadzili obserwacje przyrodnicze i promowali aktywny, prozdrowotny styl życia;

- obchody Dnia Ziemi, w ramach których organizowano prezentacje, konkursy, prace plastyczne i działania promujące ochronę planety;
- opieka nad gniazdem pszczoł zapylaczy, umożliwiającą uczniom bezpośredni kontakt z przyrodą i naukę odpowiedzialnej troski o owady pożyteczne;
- akcja edukacyjna „Ziemię mamy tylko jedną”, podkreślająca znaczenie indywidualnych działań w ochronie środowiska i kształtowaniu zrównoważonych postaw;
- powstanie nowoczesnej ekopracowni, która stała się centrum nauki i eksperymentów przyrodniczych, wykorzystywaną podczas lekcji biologii, geografii i zajęć pozalekcyjnych;
- program „Skąd się biorą produkty ekologiczne?” skierowany do najmłodszych uczniów, promujący zdrowe odżywianie, poznawanie źródeł żywności i zasady rolnictwa ekologicznego;

Realizacja powyższych działań przyczyniła się do rozwijania wśród uczniów wrażliwości ekologicznej, proekologicznych nawyków i świadomości roli człowieka w kształtowaniu zrównoważonego środowiska. Szkoła konsekwentnie łączyła naukę z praktycznym działaniem, tworząc atrakcyjną i inspirującą przestrzeń do poznawania przyrody.

Gminna Biblioteka Publiczna w Podedwórz

W dniu 24 kwietnia 2023 r. oraz 22.04.2024r. odbyła się akcja pod hasłem „Wspólne Sprzątanie Ziemi”, zorganizowana we współpracy Urzędu Gminy Podedwórze, Rady Rodziców przy ZPO w Podedwórz, Zespołu Placówek Oświatowych w Podedwórz oraz jednostek OSP z Podedwórza, Rusiłów i Zaliszcza. W wydarzeniu uczestniczyli uczniowie wraz z nauczycielami, mieszkańcy gminy oraz strażacy. Celem działań było uprzątnięcie wybranych miejscowości na terenie Gminy Podedwórze. Akcję zakończono wspólnym ogniskiem, stanowiącym podsumowanie dnia pracy. W wydarzeniu łącznie wzięło udział ok. 100 osób.

Nadleśnictwo Parczew

W latach 2023–2024 Nadleśnictwo Parczew prowadziło szeroko zakrojone działania w zakresie edukacji przyrodniczo-leśnej, ukierunkowane na podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców regionu, w szczególności dzieci i młodzieży szkolnej.

W 2023 roku zrealizowano 21 działań edukacyjnych o charakterze przyrodniczo-leśnym, obejmujących m.in. lekcje terenowe, zajęcia w izbie edukacji leśnej, warsztaty ekologiczne oraz spotkania z leśnikami. Wydarzenia te miały na celu przybliżenie uczestnikom roli lasu w ekosystemie, zasad zrównoważonej gospodarki leśnej, ochrony bioróżnorodności oraz znaczenia lasów w przeciwdziałaniu zmianom klimatu.

Ponadto Nadleśnictwo uczestniczyło w 5 wydarzeniach plenerowych, podczas których prowadziło stoiska edukacyjne prezentujące m.in. gatunki drzew i zwierząt występujących w Lasach Parczewskich, metody ochrony środowiska leśnego oraz działania na rzecz odtwarzania siedlisk przyrodniczych.

W 2024 roku kontynuowano działania edukacyjne, realizując 11 zajęć przyrodniczo-leśnych. Miały one formę lekcji w terenie, warsztatów ekologicznych i pogadanek tematycznych dotyczących m.in. znaczenia lasów w retencji wody, ochrony gleb oraz zachowań proekologicznych podczas wypoczynku na terenach leśnych. Dodatkowo Nadleśnictwo wzięło udział w 10 wydarzeniach plenerowych, podczas których zorganizowano stoiska edukacyjne, promujące postawy prośrodowiskowe i przybliżające społeczeństwu zagadnienia związane z ochroną przyrody, gospodarką leśną oraz bezpieczeństwem w lesie.

Działania te stanowiły istotny element realizacji celów Programu Ochrony Środowiska, przyczyniając się do wzrostu wiedzy ekologicznej mieszkańców powiatu parczewskiego oraz kształtowania postaw odpowiedzialności za środowisko naturalne.

4.9 Działania w zakresie przeciwdziałaniu poważnym awariom

Na terenie Powiatu Parczewskiego brak jest zakładów dużego ryzyka wystąpienia awarii przemysłowej (ZDR) bądź zakładów o zwiększonym ryzyku (ZZR) wystąpienia awarii.

Na terenie powiatu w latach 2023 – 2024 nie były wykonywane kontrole pojazdów przewożących ładunki niebezpieczne przez patrole drogowe policji.

Tabela 36 Zrealizowane zadania z zakresu przeciwdziałanie poważnym awariom w latach 2023-2024

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Gmina Dębowa Kłoda			
Zakup samochodu ratowniczo-gaśniczego dla OSP w Dębowej Kłodzie wyposażenia OSP Uhnin	2023	39 200,00 zł	Budżet Gminy-Fundusz Sołecki
Gmina Milanów			
Zakup samochodu pożarniczego dla OSP Radcze	2023	410 000,00 zł; dofinansowanie 328 000,00 zł	Budżet Celowa z Gminy Budżetu Dotacja Państwa

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
Gmina Parczew			
OSP Jasionka -ubrania specjalne wraz z kominiarkami – 4 komplety, -lanca kominowa i urządzenia do podawania piany gaśniczej, wraz ze zbiornikiem -hełm do ratownictwa wysokościowego - 2 szt., szelki bezpieczeństwa z pasem biodrowym - 2 szt., uprząż ewakuacyjna - 1 szt., płótek drewniany - 1 szt., pas MDP - 5 szt., pojemnik na noszaki - 1 szt., płótek lekkoatletyczny - 1 szt., stojak z poprzeczką - 1 szt., kładka - 1 szt. węże: W-52 - 9szt., W-75 - 6szt., W-38 - 3szt., przenośny system oświetleniowy na statywie - 1 szt.	2023	4 025,00 zł	Budżet Gminy
OSP Laski -motopompa szlamowa, agregat prądotwórczy, tłumica gumowa - 3szt., detektor wielogazowy - 1szt., sprzęt do oświetlenia terenu - najaśnica akumulatorowa - 1 szt.	2023	12 000,00 zł	Budżet Gminy
OSP Tyśmienica- hełm strażacki - 1 szt., buty strażackie gumowe - 2 szt., kominiarki niepalne - 4 szt., latarki nahełmowe - 3 szt.	2023	220,00 zł	Budżet Gminy
OSP Przewłoka- wykonanie podjazdu do garażu	2023	9500,00 zł	Budżet Gminy
OSP Koczergi- przewody hydrauliczne - 1 kpl., defibrylator - 1 szt.	2023	4000,00 zł	Budżet Gminy
OSP Parczew wyposażenie osobiste strażaka, tj. ubranie specjalne 3-częściowe, buty specjalne, hełm strażacki, kominiarka strażacka, rękawice strażackie	2023	1400,00 zł	Budżet Gminy
OSP Jasionka-zakup hełmu strażackiego specjalnego 1szt., kasku ochronnego ratownictwa technicznego 4szt., latarki do hełmu strażackiego 2szt., zakup umundurowania koszarowego 10 kpl. zakup motopompy pływającej dużej wydajności, węży W110 4 4 320,00 szt., rozdzielacza kulowego	2024	9670,00 zł	Budżet Gminy
OSP Laski-zakup lancy gaśniczej 1 szt., lancy gaśniczej kominowej 1 szt., podpory 2 szt.	2024	2379,00 zł	Budżet Gminy

Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość projektu	Źródła finansowania
OSP Tyśmienica-zakup ubrania specjalnego strażackiego 4 komplety i mundurów galowych 7 kompletów	2024	7570,00 zł	Budżet Gminy
OSP Koczergi-zakup aparatów powietrznych nadciśnieniowych 2 szt.	2024	1 689,90 zł	Budżet Gminy
Gmina Siemień			
Zakup samochodu OSP Wierzchowiny	2023	124 9926 zł; dofinansowanie- 999 940,80 zł	Budżet Gminy, środki zewnętrzne
Gmina Sosnowica			
Zakup pojazdu pożarniczego dla OSP Lejno	2023	29 000,00 zł	Budżet Gminy
Wpłata na państwowy fundusz celowy na dofinansowania zadania inwestycyjnego zakup ciężkiego samochodu ratowniczo-gaśniczego dla Komendy Powiatowej Straży Pożarnej w Parczewie	2023	15 000,00 zł	Budżet Gminy

Źródło: Urzędy Gmin z Powiatu Parczewskiego

5. Ocena przydatności programu i sprawozdania

Opracowanie dotyczące sposobu i stopnia realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Parczewskiego za lata 2023–2024 pozwoliło na obiektywną weryfikację skuteczności działań podjętych w ramach dokumentu przyjętego w 2021 r. Zestawienie celów Programu z faktycznie wykonanymi zadaniami okazało się szczególnie użytecznym narzędziem oceny – umożliwiło bowiem nie tylko porównanie planów z realizacją, ale także określenie stopnia zaawansowania poszczególnych przedsięwzięć, ich efektywności oraz związanych z nimi kosztów.

Sprawozdanie stanowi również cenne źródło informacji dla władz samorządowych, instytucji odpowiedzialnych za ochronę środowiska oraz mieszkańców powiatu, gdyż prezentuje rzetelny obraz postępów w zakresie wdrażania polityki środowiskowej. Dzięki zastosowanej metodologii dokument może służyć jako narzędzie planistyczne i kontrolne, wspierające podejmowanie decyzji o kolejnych działaniach inwestycyjnych i programowych.

Program Ochrony Środowiska z 2021 r. okazał się przydatnym instrumentem zarządzania polityką ekologiczną powiatu. Jasno wyznaczone cele oraz ich konsekwentna realizacja pozwoliły na osiągnięcie wymiernych rezultatów w analizowanym okresie. Sprawozdanie z jego wdrażania pełni natomiast funkcję kontrolno-informacyjną, ułatwiającą dalsze doskonalenie działań na rzecz ochrony środowiska w kolejnych latach.

6. Wpływ instrumentów na realizację programu

Realizacja zadań ujętych w Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Parczewskiego była możliwa dzięki wykorzystaniu różnorodnych instrumentów, które w sposób bezpośredni lub pośredni wpływały na przebieg i skuteczność działań. Ich zastosowanie pozwoliło nie tylko na wymuszenie określonych działań, ale również na zwiększenie efektywności i jakości podejmowanych przedsięwzięć. W polityce ochrony środowiska instrumenty te pełnią rolę czynników stymulujących, wspierających wdrażanie rozwiązań proekologicznych i racjonalne gospodarowanie zasobami.

6.1. Instrumenty prawne

Instrumenty prawne stanowią w polityce ochrony środowiska istotny i wymierny argument, gdyż pozwalają w sposób jednoznaczny regulować obowiązki oraz prawa podmiotów i osób fizycznych. Ich charakter z góry określony i usankcjonowany przepisami prawnymi sprawia, że stają się skutecznym narzędziem wymuszającym podejmowanie działań zgodnych z zasadami ochrony środowiska.

Podstawowym źródłem instrumentów prawnych są ustawy i rozporządzenia, które stanowią fundament krajowego systemu ochrony środowiska. Umożliwiają one tworzenie i egzekwowanie przepisów zarówno na szczeblu centralnym, jak i lokalnym, zapewniając spójność działań i eliminując ryzyko samowoli inwestycyjnej.

Zakres stosowania instrumentów prawnych obejmuje m.in.:

- wydawanie decyzji administracyjnych dotyczących korzystania ze środowiska (np. pozwoleń wodnoprawnych, decyzji środowiskowych czy zezwoleń na emisję),
- ochronę obszarów cennych przyrodniczo, w tym parków narodowych, rezerwatów czy obszarów Natura 2000,
- zapobieganie samowoli inwestycyjnej poprzez kontrolę zgodności przedsięwzięć z obowiązującymi przepisami i dokumentami planistycznymi,
- egzekwowanie odpowiedzialności – pracowniczej, cywilnej czy karnej – wobec podmiotów naruszających przepisy ochrony środowiska.

Dzięki istnieniu i stosowaniu instrumentów prawnych możliwe było zapewnienie prawidłowej realizacji Programu Ochrony Środowiska.

Stanowiły one nie tylko mechanizm kontroli, ale także skuteczny element prewencji, zabezpieczający interes społeczny oraz zasoby przyrodnicze powiatu.

6.2. Instrumenty finansowe i ekonomiczne

Drugim z omawianych instrumentów są instrumenty finansowe i ekonomiczne, które mają charakter bodźcowy – mogą pełnić zarówno funkcję motywującą do podejmowania działań proekologicznych, jak i dyscyplinującą wobec podmiotów naruszających przepisy ochrony środowiska. W zależności od sytuacji mogą wspierać realizację inwestycji, stymulować rozwój nowych technologii przyjaznych środowisku lub wymuszać odpowiedzialne postępowanie w przypadku szkód w środowisku.

W ramach realizacji celów określonych w Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Parczewskiego zastosowanie znalazły w szczególności:

- opłaty i kary za korzystanie ze środowiska lub naruszenie warunków jego użytkowania – stanowiące element dyscyplinujący, wymuszający zgodne z prawem działanie,
- dotacje, kredyty i pożyczki pochodzące ze źródeł krajowych i zagranicznych – pełniące funkcję wsparcia finansowego, ułatwiającego realizację inwestycji w obszarze gospodarki wodno-ściekowej, odpadami czy ochrony powietrza,
- środki własne samorządu przeznaczone na zadania związane z ochroną środowiska – będące podstawą dofinansowania projektów i inwestycji o znaczeniu lokalnym.

Instrumenty te miały kluczowe znaczenie dla powodzenia Programu, ponieważ dzięki nim możliwe było zarówno skuteczne egzekwowanie odpowiednich postaw wobec środowiska, jak i zapewnienie finansowania dla przedsięwzięć inwestycyjnych oraz edukacyjnych. Ich łączne stosowanie sprzyjało zwiększeniu efektywności działań, a także budowaniu systemu ochrony środowiska opartego na zasadzie współodpowiedzialności.

6.3. Instrumenty społeczne

Instrumenty społeczne odgrywają kluczową rolę w skutecznej realizacji polityki ochrony środowiska, ponieważ umożliwiają aktywne włączanie obywateli, organizacji społecznych oraz przedsiębiorców w procesy decyzyjne i praktyczne działania na rzecz zrównoważonego rozwoju. Mają one charakter partycypacyjny, wspierający i kontrolny, a ich skuteczność zależy w dużej mierze od poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców oraz otwartości administracji na dialog ze społecznością lokalną.

Do najważniejszych instrumentów społecznych stosowanych w realizacji Programu Ochrony Środowiska należą:

- współpraca samorządu ze społeczeństwem – przede wszystkim poprzez prowadzenie konsultacji społecznych, które umożliwiały mieszkańcom udział w podejmowaniu decyzji dotyczących środowiska,

- ocena i monitorowanie realizacji celów i zadań Programu – angażujące społeczność lokalną w proces ewaluacji skuteczności podejmowanych działań,
- edukacja ekologiczna – ukierunkowana na podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, promowanie postaw prośrodowiskowych oraz kształtowanie odpowiedzialnych zachowań,
- włączenie przedsiębiorców w realizację celów i zadań Programu – poprzez tworzenie warunków do stosowania dobrych praktyk środowiskowych i wdrażanie rozwiązań sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi.

Kluczowym elementem była i pozostaje **edukacja ekologiczna**, której znaczenie zostało podkreślone w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2024, poz. 54 z późn. zm.). Przepisy te nakładają obowiązek włączania problematyki ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju do programów nauczania wszystkich typów szkół oraz kursów prowadzących do uzyskania kwalifikacji zawodowych. Edukacja ekologiczna jest również akcentowana w dokumentach międzynarodowych, takich jak **Agenda 21** czy **Konwencja z Aarhus z 1998 r.**, które wskazują na potrzebę aktywnego udziału społeczeństwa w kształtowaniu polityki ekologicznej.

W ustawie Prawo ochrony środowiska uregulowano również kwestie dostępu do informacji o środowisku oraz udziału społeczeństwa w postępowaniach dotyczących ocen oddziaływania na środowisko. Mechanizmy te zwiększają transparentność procesu decyzyjnego oraz wzmacniają zaufanie obywateli do działań podejmowanych przez władze samorządowe.

Podsumowując, instrumenty społeczne stanowią niezbędny element realizacji Programu Ochrony Środowiska – budują świadomość, umożliwiają partycypację społeczną, wspierają proces kontroli i monitoringu oraz sprzyjają trwałemu włączeniu różnych grup interesariuszy w działania na rzecz poprawy stanu środowiska.

6.4. Instrumenty planistyczne i strategiczne

Instrumenty planistyczne i strategiczne stanowią ważne narzędzie zarządzania rozwojem lokalnym i regionalnym, w tym również w obszarze ochrony środowiska. Ich główną rolą jest wyznaczanie kierunków działań, zapewnianie spójności podejmowanych przedsięwzięć z nadrzędnymi celami polityki ekologicznej oraz integrowanie działań podejmowanych na szczeblu powiatowym z dokumentami krajowymi i unijnymi.

Dokumenty planistyczne i strategiczne pełnią funkcję stymulatora określonych działań – wskazują priorytety, definiują cele oraz określają instrumenty ich realizacji. Dzięki nim możliwe jest prowadzenie spójnej polityki ochrony środowiska, która uwzględnia potrzeby społeczności lokalnej, potencjał gospodarczy oraz uwarunkowania przyrodnicze i przestrzenne.

W okresie sprawozdawczym Powiat Parczewski nie dysponował aktualną Strategią Rozwoju Powiatu. Mimo tego, realizowane zadania były dostosowywane do celów strategicznych zawartych w dokumentach wyższego rzędu, w tym:

- Krajowej Polityce Ekologicznej,
- Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030,
- dokumentach sektorowych, takich jak krajowe programy ochrony powietrza, gospodarki wodnej czy gospodarki odpadami,
- strategiach i planach UE, w szczególności Europejskim Zielonym Ładzie oraz politykach związanych z adaptacją do zmian klimatu.

Zaleca się, aby w przyszłości opracować i wdrożyć Strategię Rozwoju Powiatu Parczewskiego, która uwzględniałaby również cele środowiskowe. Pozwoli to na lepsze powiązanie działań podejmowanych w ramach Programu Ochrony Środowiska z innymi dokumentami strategicznymi oraz ułatwi monitorowanie postępów i ocenę skuteczności realizowanych przedsięwzięć.

Podsumowując, instrumenty planistyczne i strategiczne są niezbędnym elementem procesu wdrażania polityki ochrony środowiska, ponieważ zapewniają spójność działań, porządkują proces inwestycyjny i stanowią podstawę do podejmowania długofalowych decyzji rozwojowych.

6.5. Instrumenty edukacyjne i informacyjne

Instrumenty edukacyjne i informacyjne odgrywają szczególną rolę w realizacji polityki ochrony środowiska, ponieważ ich zadaniem jest kształtowanie postaw społecznych oraz zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców. Dzięki nim możliwe jest budowanie wiedzy o zagrożeniach środowiskowych, promowanie odpowiedzialnych zachowań oraz wspieranie aktywnego udziału społeczności lokalnych w działaniach na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Do najważniejszych instrumentów edukacyjnych i informacyjnych stosowanych w Powiecie Parczewskim należą:

- kampanie informacyjne i medialne – publikacje na stronach internetowych, w mediach społecznościowych i lokalnej prasie, które przybliżają mieszkańcom cele i efekty działań środowiskowych,
- akcje edukacyjne i ekologiczne – takie jak „Sprzątanie świata”, konkursy szkolne, festyny ekologiczne czy warsztaty, które aktywizują dzieci, młodzież i dorosłych,
- materiały informacyjne – plakaty, ulotki, broszury i gazetki szkolne propagujące wiedzę na temat ochrony środowiska, segregacji odpadów czy oszczędzania energii,

- edukacja formalna – wprowadzanie treści związanych z ochroną środowiska i zrównoważonym rozwojem do programów nauczania szkół, zgodnie z zapisami ustawy Prawo ochrony środowiska,
- system informowania społeczeństwa – zapewniający dostęp do informacji o stanie środowiska, w tym raportów, sprawozdań i wyników monitoringu, co zwiększa przejrzystość działań administracji.

Instrumenty te mają charakter długofalowy – nie generują natychmiastowych efektów, ale kształtują świadomość i odpowiedzialność ekologiczną kolejnych pokoleń. Z tego względu ich rola w realizacji Programu Ochrony Środowiska jest nie do przecenienia. Dzięki nim możliwe jest nie tylko zwiększenie skuteczności podejmowanych działań inwestycyjnych i prawnych, lecz także trwała zmiana zachowań mieszkańców w kierunku bardziej przyjaznym środowisku.

6.6. Instrumenty organizacyjne i instytucjonalne

Instrumenty organizacyjne i instytucjonalne obejmują struktury, procedury oraz podmioty odpowiedzialne za wdrażanie, koordynowanie i monitorowanie działań związanych z ochroną środowiska. Stanowią one praktyczny wymiar realizacji polityki ekologicznej – umożliwiają skuteczne zarządzanie zadaniami, zapewniają sprawny obieg informacji oraz koordynację między różnymi szczeblami administracji publicznej i partnerami społecznymi. W Powiecie Parczewskim do najważniejszych instrumentów organizacyjnych i instytucjonalnych należą:

- organy samorządowe powiatu i gmin – odpowiedzialne za planowanie, wdrażanie i nadzorowanie działań określonych w Programie Ochrony Środowiska,
- jednostki organizacyjne powiatu i gmin (np. zakłady gospodarki komunalnej) – realizujące zadania techniczne i inwestycyjne w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, odpadami czy ochrony powietrza,
- instytucje kontrolne i nadzorcze (np. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska) – czuwające nad przestrzeganiem przepisów prawa i standardów ochrony środowiska,
- organizacje pozarządowe i społeczne – wspierające działania samorządu poprzez inicjatywy edukacyjne, monitoring społeczny czy projekty ekologiczne,
- partnerstwa lokalne i międzyinstytucjonalne – umożliwiające wymianę doświadczeń, pozyskiwanie dodatkowych środków finansowych oraz realizację wspólnych przedsięwzięć.

Instrumenty organizacyjne i instytucjonalne pełnią funkcję integrującą – łączą różne podmioty i interesariuszy, zapewniając sprawne wdrażanie celów i zadań Programu. Ich skuteczność przejawia się w dobrej współpracy samorządów z mieszkańcami i przedsiębiorcami, w możliwości mobilizowania zasobów finansowych i technicznych oraz w bieżącym nadzorze nad przestrzeganiem zasad ochrony środowiska.

Podsumowując, bez dobrze zorganizowanego systemu instytucjonalnego realizacja Programu Ochrony Środowiska nie byłaby możliwa. To właśnie instrumenty organizacyjne i instytucjonalne stanowią fundament, na którym opiera się koordynacja działań, skuteczność nadzoru oraz trwałość efektów ekologicznych w powiecie.

Spis tabel

Tabela 1 Powierzchnia poszczególnych gmin Powiatu Parczewskiego (stan na rok 2023 i 2024)	11
Tabela 2 Liczba ludności według płci w Powiecie Parczewskim.....	17
Tabela 3 Podstawowe dane demograficzne dotyczące Powiatu Parczewskiego	18
Tabela 4 Bezrobocie zarejestrowane oraz liczba kobiet w bezrobociu.....	18
Tabela 5 Sieć wodociągowa na terenie Powiatu Parczewskiego w 2023 i 2024 roku.....	20
Tabela 6 Sieć kanalizacyjna na terenie powiatu parczewskiego w 2023 i 2024 roku.....	21
Tabela 7 Podstawowe parametry funkcjonowania gospodarki ściekowej w 2023 i 2024 roku w Dębowej Kłodzie.	22
Tabela 8 Klasyfikacja strefy lubelskiej wg kryterium ochrony zdrowia w latach 2023-2024	28
Tabela 9 Klasyfikacja strefy lubelskiej wg kryterium ochrony roślin w latach 2023-2024	29
Tabela 10 (harmonogram) wprowadzania PGW.	31
Tabela 11 Jednolite części wód występujące na terenie powiatu parczewskiego oraz ich stan zgodnie z II aPGW	33
Tabela 12 Jakość JCWP znajdujących się na terenie Powiatu Parczewskiego	38
Tabela 13 Ocena stanu JCWPd.....	39
Tabela 14 Zinventaryzowana masa wyrobów azbestowych i zaawansowanie ich usuwania (kg).....	45
Tabela 15 Ilość odebranych odpadów komunalnych z terenu Gminy Jabłoń w 2023 r. i 2024 r.	47
Tabela 16 Zestawienie masy odpadów komunalnych odebranych od mieszkańców w roku 2023 i 2024 z podziałem na frakcje.	49
Tabela 17 Ilość odpadów wytwarzanych na terenie gminy Parczew w 2023 i 2024 r.	52
Tabela 18 Rodzaje odpadów zebranych w latach 2023-2024	57
Tabela 19 Ilość odpadów odebranych przez gminny system gospodarowania odpadami w 2023 r. i 2024 r.	59
Tabela 20 Masa wyrobów w kg wg gmin.....	61
Tabela 21 Wyniki badań poziomów PEM w środowisku w 2023 i 2024 roku na terenie Powiatu Parczewskiego	70
Tabela 22 Zgłoszenia instalacji wytwarzających pole elektromagnetyczne w latach 2023-2024 na terenie Powiatu Parczewskiego	73
Tabela 23 Powierzchnia obszarów prawnie chronionych na terenie Powiatu Parczewskiego	75
Tabela 24 Wykaz pomników przyrody na terenie Powiatu Parczewskiego	106
Tabela 25 Wykaz użytków ekologicznych znajdujących się na terenie Powiatu Parczewskiego	113
Tabela 26 Zrealizowane zadania z zakresu klimatu i powietrza w latach 2023-2024	119
Tabela 27 Zrealizowane zadania z zakresu klimatu akustycznego w latach 2023-2024.....	136
Tabela 28 Zrealizowane zadania z zakresu gospodarki wodno-ściekowej w latach 2023-2024	146
Tabela 29 Przyłącza wody i kanalizacji	154
Tabela 30 Zestawienie istniejących zbiorników bezodpływowych i oczyszczalni przydomowych	154
Tabela 31 Pobór wody do napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych	155

Tabela 32 Zadania realizowane przez Gminy z Powiatu Parczewskiego w zakresie gospodarki odpadami	158
Tabela 33 Powierzchnia lasów w Powiecie Parczewskim i Gminach	165
Tabela 34 Zrealizowane zadania z zakresu ochrony krajobrazu i przyrody w latach 2023-2024.....	165
Tabela 35 Zrealizowane zadania z zakresu przeciwdziałanie poważnym awariom w latach 2023-2024	185
Spis map	
Mapa 1 Położenie Powiatu Parczewskiego na tle województwa lubelskiego	10
Mapa 2 Położenie gmin w Powiecie Parczewskim.....	11
Mapa 3 Podział Powiatu Parczewskiego na gminy	12
Spis rysunków	
Rysunek 1 Zlewnie JCWP na terenie Powiatu Parczewskiego.....	35